Sfântul voievod Neagoe Basarab

(26 septembrie)

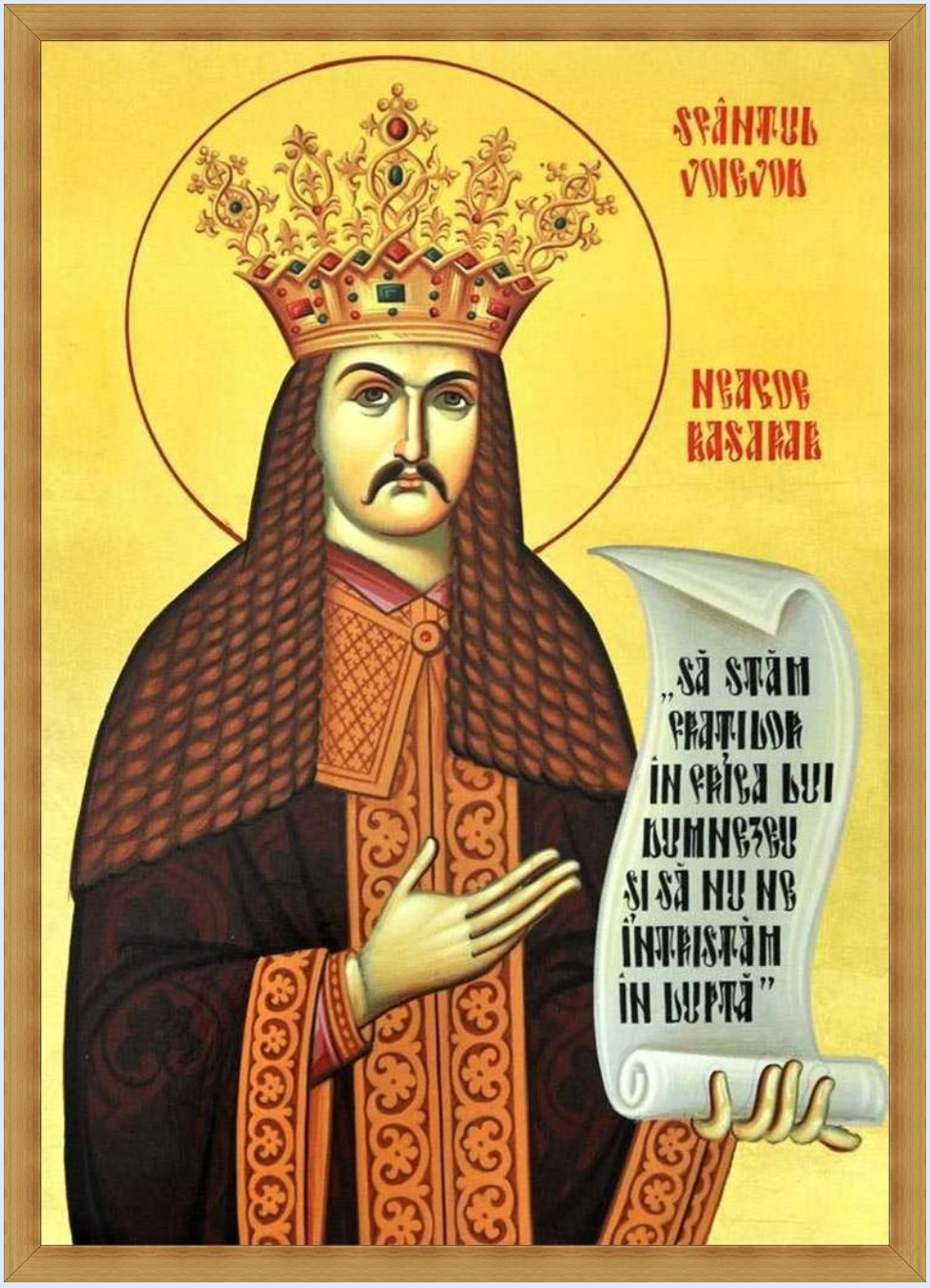

Sfântul voievod Neagoe Basarab a fost domn al Țării Românești între anii 1512 - 1521. În timpul domniei sale, viața spirituală și duhovnicească ortodoxă a cunoscut o perioadă de strălucită înflorire. Ctitor, printre altele, al sfintei Mănăstiri Curtea de Argeș, a rămas în istorie ca „Domn al culturii, spiritualității și prinț al păcii”. A

cinstit memoria şi pomenirea dascălului şi învăţătorului său, Sfântul ierarh Nifon, patriarhul Constantinopolului, aducând moaştele sale de la Mănăstirea Dionisiu din Athos. Astfel l-a împăcat cu prigonitorul acestuia, voievodul Radu cel mare, cel care îl chemase pe patriarh în ţară, dar care l-a surghiunit apoi. Sfântul voievod ne-a lăsat moştenire şi opera sa „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie", prima creaţie de valoare universală a literaturii române. A plecat la Domnul la 15 septembrie 1521. Pentru faptele sale sfinte Biserica Ortodoxă Română l-a proslăvit ca sfânt (canonizat) la 8 iulie 2008. Prăznuirea lui se face pe data de 26 septembrie.

Index

Acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab 4
Slujba Sfântului voievod Neagoe Basarab 17
Imnografie 46
Viaţa şi acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab 48
Sfântul voievod Neagoe Basarab - viaţa şi nevoinţele 51
Sfântul voievod Neagoe Basarab - drumul spre sfinţenie 72
Arhid. Ştefan Sfarghie - Mutarea Sfântul apostol şi evanghelist Ioan; Sfântul voievod Neagoe Basarab 73
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Mutarea Sfântului apostol şi evanghelist Ioan; Sfântul domnitor Neagoe Basarab; Dreptul Ghedeon 75
Claudia Ţiţa - Sinaxar - Sfântul Neagoe Basarab, „ctitor mare a toată Sfetagora" 79
Din învăţăturile Sfântului Neagoe Basarab 93
Sufletul tău să nu dorească nimic mai mult decât pe Domnul 94
Din învăţăturile Sfântului Neagoe Basarab către fiul său Teodosie 94
Sfântul voievod Neagoe Basarab - Predici şi editoriale 96
Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung (1521). Primul text în limba română 97
Sfântul Neagoe Basarab - domnitorul isihast († 26 septembrie) 101
Măria sa, Neagoe Basarab….Rânduri mişcătoare şi pilduitoare din Însemnările (fictive!) ale monahiei Platonida, Doamna Despina, soţia sfântului voievod: "Alături de domnul Neagoe am aflat mărgăritarul cel mai scump: dragostea lui Dumnezeu" 109
Alexandru Briciu - Sfântul voievod Neagoe Basarab, prinţ al păcii 127
Alexandru Briciu - Domnitorul supus Domnului 135

Alexandru Briciu - Un mare ctitor de lăcaşuri sfinte 142
Alexandru Briciu - Fiică de despot, soție, mamă şi soacră de domnitor: Despina Doamna, o viață cu puțină fericire şi multe lacrimi.....149
Augustin Păunoiu - Sfinții unui neam smerit şi iubitor de Hristos 153
Antonel Dumitru - Sfântul voievod Neagoe Basarab 157
Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Neagoe Basarab, de cinci veacuri casnic al lui Dumnezeu 162
Viorica Văscu - Sfintele femei, modele de viață - Despina. Doamnă model pentru soțiile conducătorilor.....168
Wikipedia - Neagoe Basarab, domnitor al Țării Românești 171
Orthodoxwiki - Neagoe Basarab.....177
Canonizarea a trei sfinți la 26 octombrie 2008.....180
Proclamarea locală a canonizării Sfântului voievod Neagoe Basarab al Țării Românești și aducerea moaștelor Sfântului ierarh Nifon și așezarea lor în Catedrala Mitropolitană din Târgoviște 184
O făclie de Înviere peste veacuri - Catedrala de la Curtea de Argeş 186
(Foto) Popas la ctitoria Sfântului Voievod Neagoe Basarab de la Curtea de Argeş 190
Icoane 196

Acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşlueşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;

Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul
Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Ccare din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu

adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat.
Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

***

Acatistul Sf. voievod Neagoe Basarab - Vlad Rosu:
https://www.youtube.com/watch?v=onGFoRr3fBY

Acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab - 26 septembrie - slujitor Dani:
https://www.youtube.com/watch?v=siRwrXBITx4

***

Troparul Sfântului voievod Neagoe Basarab, glasul 1: Domnitor prea înţelept între căpeteniile neamului românesc, ctitor de lăcaşuri sfinte, prieten al Sfinţilor Părinţi, învăţător luminat de Duhul Sfânt şi mare iubitor de pace, Sfinte Neagoe voievod, roagă-L pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre!

&&&

Condacul 1
Pe cel ce a strălucit ca o lumină în toate laturile Ortodoxiei, măritul voievod Neagoe Basarab, să-l lăudăm cu inimi curate şi să-l cinstim ca pe un adevărat dregător creştin şi învăţător inspirat de Duhul Sfânt al neamului românesc, zicându-i cu bucurie: ***Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!***

Icosul 1
Fiu prea strălucit, ieşit din viţa nobilă a neamului românesc, Sfinte Neagoe, din fragedă copilărie ai fost hrănit cu învăţăturile cele mântuitoare şi povăţuit spre

împlinirea faptelor credinţei celei lucrătoare prin iubire, plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor. Pentru aceasta, noi, cei ce săvârşim cu dragoste sfântă pomenirea ta, îţi aducem această cântare:
Bucură-te, podoabă aleasă din neamul Basarabilor;
Bucură-te, veselia nespusă a bunilor tăi părinţi;
Bucură-te, copil curat întărit de harul Sfântului Duh;
Bucură-te, că Domnul Hristos ţi-a pus sufletul în lumină necreată;
Bucură-te, că tinereţile tale ţi-au fost călăuzite de Sfântul Nifon;
Bucură-te, cel ce te-ai deprins cu rugăciunea încă din copilărie;
Bucură-te, că ai sorbit din înţelepciunea înţelepţilor;
Bucură-te, harnic învăţăcel în dobândirea ştiinţelor acestei lumi;
Bucură-te, că Sfintele Scripturi ţi-au luminat viaţa;
Bucură-te, cunoscător şi împlinitor al operelor Sfinţilor Părinţi;
Bucură-te, cinstitor al călugărilor iscusiţi şi al creştinilor râvnitori;
Bucură-te, că prin tine s-a binecuvântat neamul românesc;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 2-lea
Aşa cum Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după vârsta de treizeci de ani, a ieşit la propovăduirea Cuvântului vieţii, aşa şi tu, Sfinte Neagoe, dacă ţi-ai desăvârşit dobândirea învăţăturilor omeneşti şi duhovniceşti, la aceiaşi vârstă ai fost chemat să primeşti sceptrul domniei unui popor smerit şi evlavios, cântând lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea
Asemenea lui Moise cel de demult, care a condus poporul ales spre pământul făgăduinţei, scoţându-l din robia lui Faraon, şi tu, înţeleptule voievod, ai chivernisit bunurile materiale şi sfintele doriri ale neamului tău, învăţând pururi că pământul făgăduinţei nu este în lumea aceasta, ci în ceruri. După atâtea veacuri ne minunăm de înţelepciunea ta şi darurile pe care le-ai primit de la Dumnezeu, cântându-ţi:
Bucură-te, voievod desăvârşit între dregătorii neamului românesc;
Bucură-te, că Hristos a fost povăţuitorul de taină al sufletului tău;
Bucură-te, că pe Moise, prietenul lui Dumnezeu, l-ai avut ca model;
Bucură-te, mare biruitor, asemenea împăratului Constantin;
Bucură-te, urmaş vrednic al împăraţilor Bizanţului strălucitor;
Bucură-te, simbol al Ortodoxiei, plăcut lui Dumnezeu;
Bucură-te, protector al creştinătăţii din Balcani şi din întregul Orient;
Bucură-te, soare care ai întunecat semiluna;
Bucură-te, icoană mult cinstită de creştinii ortodocşi;
Bucură-te, cel ce ai avut conştiinţa că dregătoria ta este de la Dumnezeu;

Bucură-te, principe creştin, cel ce ai condus popoarele la pocăinţă;
Bucură-te, mărite voievod, închinat slujirii lui Dumnezeu şi oamenilor;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 3-lea

Precum soarele de pe cer luminează şi pe cei buni, şi pe cei răi, tot aşa şi tu, binecredinciosule voievod, ai fost, în toată viaţa ta, acelaşi pentru toţi şi diferit pentru fiecare. Căci nimănui, Sfinte, nu ai făcut părtinire, ci ai ajutat deopotrivă pe cei bogaţi şi pe cei săraci, pe călugări şi asceţi, pe văduve şi pe orfani, văzând în fiecare chipul lui Dumnezeu în lumina asemănării; şi dând slavă pururea Sfintei Treimi, ai cântat: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Bine ştiind, Sfinte Neagoe, că demnitatea şi misiunea principelui creştin înţelege stăpânirea pământească, chip al Împărăţiei Cerurilor, te-ai socotit împreună cu Macarie, mitropolitul Ţării Româneşti, simbol al aceluiaşi Hristos - Împărat şi Arhiereu - lucrând toate cu dreaptă socotinţă şi smerenie. Drept aceea îţi cântăm aşa:
Bucură-te, om al lui Dumnezeu cu minte luminată de Duhul Sfânt;
Bucură-te, cel ce ai dovedit că stăpânirea oamenilor se face prin cultivarea sufletelor;
Bucură-te, filosof care ai despărţit ştiinţa lumii deşarte de învăţătura lui Hristos;
Bucură-te, cel ce te-ai ocupat de ştiinţa conducerii popoarelor creştine;
Bucură-te, duhovnicesc voievod, chip şi asemănare a marilor împăraţi;
Bucură-te, cel ce ai avut povăţuitor în ceruri pe Împăratul Hristos şi Sfântul Nifon pe pământ;
Bucură-te, binefăcător şi ocrotitor al celor oropsiţi;
Bucură-te, erou al libertăţii şi făcător de pace în Balcani;
Bucură-te, prieten al sfinţilor şi vorbitor cu îngerii;
Bucură-te, voievod creştin, icoană a Împăratului Celui veşnic;
Bucură-te, umanist ortodox, purtătorul peceţii culturii bizantine;
Bucură-te, prinţ cu demnitate neveştejită, altoit pe viţa Hristos;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 4-lea

Învăţăturile tale, Sfinte Neagoe, lăsate moştenire fiului tău Teodosie şi poporului binecredincios, sunt şi pentru noi chemare sfântă la împlinirea poruncilor pline de mireasmă duhovnicească ale Evangheliei lui Hristos şi la cântarea Dumnezeului Celui în Treime lăudat: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Prea înălţate, prea strălucite, prea evlavioase şi prea ortodoxe ai fost numit, mărite voievod, ca un înţelept al vremurilor tale; dar noi nu te vom chema mai mult decât Sfinte al lui Dumnezeu şi prieten al sfinţilor, cântând aşa:

Bucură-te, domnitor creştin iubitor de linişte şi bunăstare;
Bucură-te, condeiul inspirat de harul Duhului Sfânt;
Bucură-te, apărător al dreptăţii şi împăciuitorul celor răzvrătiţi;
Bucură-te, pildă de smerenie şi chip al blândeţilor;
Bucură-te, aducător de pace şi bucurie oamenilor;
Bucură-te, cel ce ai statornicit reguli sfinte pentru Biserică şi domnitori;
Bucură-te, mărinimos împodobitor al lăcaşurilor sfinte;
Bucură-te, semănătorul curăţiei şi al adevărului;
Bucură-te, purtător de grijă al celor oropsiţi;
Bucură-te, ritor al credinţei celei mântuitoare;
Bucură-te, purtător de biruinţă asupra vrăjmaşilor;
Bucură-te, alăută dumnezeiască a Ortodoxiei;
Bucură-te, luceafăr care străluceşte în întunericul necunoştinţei;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 5-lea

Toată viaţa ta, Sfinte, ai arătat, prin faptă şi cuvânt, că virtuţile creştineşti sunt trepte de urcuş către Dumnezeu-Iubire, de la Care vine toată darea cea bună şi toată dreptatea. De aceea, îndeletnicindu-te cu postul, rugăciunea, curăţia, smerenia şi milostenia, ai urcat treptele urcuşului duhovnicesc către Dumnezeu, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

Din sfaturile tale, mărite voievod, învăţăm că adevăratul umanism înseamnă realitatea umanităţii îndumnezeite după modelul lui Hristos. Pentru a ajunge pe această treaptă, toată viaţa ai împlinit decalogul desăvârşirii, pe care şi noi vom încerca să-l împlinim, fericindu-te, zicând:

Bucură-te, cel ce ţi-ai îndreptat propria viaţă după poruncile lui Hristos;
Bucură-te, că inima ta a fost sălaş al luminii necreate;
Bucură-te, domnitor creştin, rugător pentru supuşii tăi;
Bucură-te, principe isihast, aducător de pace în lume;
Bucură-te, gură de aur, care a rostit cuvintele înţelepciunii;
Bucură-te, cel ce n-ai făcut nici un rău aproapelui;
Bucură-te, că ai dobândit smerita cugetare ca început al virtuţilor;
Bucură-te, că n-ai dispreţuit pe săracii fără ajutor;
Bucură-te, conducător, care ai făcut făgăduinţe şi le-ai împlinit;

Bucură-te, că ai iubit pe Dumnezeu din tot sufletul tău şi din toată virtutea ta, iar pe aproapele ca pe tine însuţi;
Bucură-te, chipul dregătorului, adevărat iubit de popor;
Bucură-te, părtaş al lucrurilor şi necazurilor semenilor tăi;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 6-lea

Mare ctitor de lăcaşuri sfinte şi înzestrător neîntrecut al multor biserici şi mănăstiri te numim pe tine, bine credinciosule voievod; căci n-ai precupeţit nici un efort pentru ca sălaşele lui Hristos pe pământ să strălucească în frumuseţe şi podoabe ca luminătorii pe cer. Pentru toate ai adus mulţumire lui Dumnezeu Celui ce te-a îmbogăţit de darurile cereşti, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

„Această casă Tatăl o a zidit, această casă Fiul o a înnoit, această casă Duhul Sfânt o a luminat şi a sfinţit sufletele noastre”, s-a cântat la târnosirea Sionului românesc de la Argeş, Sfinte Neagoe. Aşadar, meşterul Manole, ziditorul sălaşului Prea-Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, nu-i altul decât Însuşi Emanuel, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci. Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne, toate cu înţelepciune le-ai făcut!
Bucură-te, ctitorul Sionului românesc de la Argeş;
Bucură-te, că faima frumuseţii acestuia s-a răspândit în toată lumea;
Bucură-te, cel ce ai dăruit lui Dumnezeu buchet de flori duhovniceşti;
Bucură-te, că biserica ta este poarta cerului şi casa lui Dumnezeu;
Bucură-te, că Sfânta Filofteia sălăşluieşte în ctitoria ta;
Bucură-te, cel ce ai înzestrat cu podoabe scumpe ctitoria îngropării tale;
Bucură-te, că mulţi se minunează de această casă a lui Dumnezeu;
Bucură-te, că lăcaşul tău a devenit sălaş de veşnică odihnă multor dregători;
Bucură-te, cel ce ai dăltuit în piatră istoria neamului tău;
Bucură-te, că măreţia acestei biserici s-a păstrat peste veacuri;
Bucură-te, că şi în ceruri ţi-ai zidit lăcaş sfânt;
Bucură-te, că Dumnezeu a primit jertfa ostenelilor tale;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 7-lea

Mare sărbătoare s-a făcut la târnosirea lăcaşului de la Argeş în cinstea PreaSfintei Fecioare Maria; căci toţi egumenii Sfântului Munte, în frunte cu patriarhul Teolipt al Constantinopolului, împreună cu preoţi şi popor ales, au purces la această sfântă prăznuire, glăsuiesc predaniile sfinte. Toţi s-au minunat de frumuseţea nespusă a

bisericii ctitorite de tine, bine credinciosule voievod, cântând lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Dacă s-a săvârşit sfinţirea bisericii, unde avea să se sălăşluiască în pace sfântul tău trup, ai rânduit, Sfinte Neagoe, ca această ctitorie să rămână sălaş de linişte şi rugăciune pentru monahi şi pelerini, căci Mitropolia ţării ai strămutat-o la Târgovişte, unde iarăşi ai zidit măreaţă biserică, mulţumind lui Dumnezeu, iar noi îţi cântăm:

Bucură-te, fala Târgovişţei şi a întregului neam românesc;
Bucură-te, ctitorul Mitropoliei Ţării Româneşti;
Bucură-te, împăciuitorul Sfântului Nifon cu Radu voievod;
Bucură-te, că minuni ai săvârşit prin credinţă adevărată;
Bucură-te, împodobitorul Sfintelor moaşte a duhovnicescului tău părinte;
Bucură-te, ctitor înnoitor al Lavrei Dionisiu şi al altor mănăstiri athonite;
Bucură-te, că şi în Serbia ai înnoit mănăstiri şi biserici;
Bucură-te, înzestrător al multor lăcaşuri sfinte în toată Ortodoxia;
Bucură-te, că nici o biserică a ţării tale n-a fost lipsită de ajutor;
Bucură-te, cel ce ai statornicit legi şi predanii pentru ctitoriile tale;
Bucură-te, că nimeni nu poate spune multele tale înfăptuiri în numele lui Hristos;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 8-lea

Dreapta credinţă păzind, calea săvârşind, cu pomul vieţii tale încărcat de faptele credinţei, la sfârşitul vieţii pământeşti, te-ai înfăţişat, Sfinte Neagoe, mare voievod, înaintea Dreptului Mântuitor, Care ţi-a rânduit cununa împărătească a vieţii veşnice, aşezându-te în ceata împăraţilor creştini pentru a cânta: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Voind Hristos să arate lumii că nu în zadar se ostenesc cei ce iubesc podoaba Casei lui Dumnezeu şi împlinesc voile Sale, aici pe pământ, a prea mărit cu aleasă cinste pe Sfântul Neagoe la săvârşirea sa din viaţa aceasta trecătoare, aşezându-l în odihna Sa cea veşnică, de unde se roagă pentru noi, cei ce-i cântăm:

Bucură-te, Sfânt voievod, cel ce ai avut gândul la moarte şi mintea înălţată la Dumnezeu;
Bucură-te, cel ce ai plecat din valea plângerii înainte de vreme;
Bucură-te, că Hristos ţi-a prevestit ceasul sfârşitului;
Bucură-te, că îngerii ţi-au slujit la petrecerea ta;
Bucură-te, că ai avut sfârşit bun şi creştinesc;

Bucură-te, cel ce ai cunoscut că sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu şi chinul nu se va atinge de dânsele;
Bucură-te, că sufletul tău s-a lămurit ca aurul în topitoare;
Bucură-te, că ai nădăjduit în Dumnezeu, Care ţi-a descoperit minunile Sale;
Bucură-te, că dragostea pentru El te-a mistuit toată viaţa;
Bucură-te, că ai aflat milă şi har înaintea Dreptului Judecător;
Bucură-te, cel plin de lumină treimică şi suavă;
Bucură-te, rugător pentru neamul românesc cel binecredincios;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 9-lea

Trupul tău, Sfinte Neagoe, plin de mireasma virtuţilor, a fost îngropat cu cinste în Biserica Maicii Domnului, pe care ai zidit-o, iar sufletul a fost aşezat de Mântuitorul Hristos, pe care L-ai iubit, în grădina Raiului desfătării, unde vezi faţă către faţă pe Dumnezeu, Căruia Îi cânţi: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Ştim din Sfintele Scripturi că nimic necurat nu intră în Împărăţia lui Dumnezeu; iar Tradiţia adaugă: Nici un creator nu intră în veşnicie decât purtând pe umeri pecetea vieţii sale. Tu, Sfinte Neagoe, eşti unul dintre aceştia, că Hristos S-a recunoscut în chipul şi în faptele tale pe care le-ai săvârşit aici pe pământ, spre slava Lui. De aceea îţi cântăm:
Bucură-te, candelă aprinsă din lumina lui Hristos;
Bucură-te, cel ce te veseleşti împreună cu soboarele de îngeri;
Bucură-te, cel ce te desfătezi cu sfinţii, prietenii şi casnicii lui Dumnezeu;
Bucură-te, cel ce vezi pururea faţa Celui pe Care L-ai slujit;
Bucură-te, că urci din slavă în slavă către taina Sfintei Treimi;
Bucură-te, că în ceruri stai în lumina cea negrăită;
Bucură-te, cel ce ai descoperit din tainele lui Dumnezeu;
Bucură-te, că în juru-ţi s-aprind mulţime de lumini;
Bucură-te, că fiinţa ta este pătrunsă de mireasma harului;
Bucură-te, cel a cărui viaţă a fost ca o Sfântă Liturghie;
Bucură-te, că te împărtăşeşti din hrana cea nematerialnică;
Bucură-te, cel ce mulţumeşti lui Dumnezeu pentru tot ce ai primit;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 10-lea

Dacă te-ai adăpat din izvorul luminilor necreate ale cerului, ai devenit pentru noi izvor de binecuvântare, şi prin tine contemplăm raza luminii celei întreit strălucitoare a dumnezeirii şi ne învăţăm a cânta: ***Aliluia!***

Icosul al 10-lea

Cultivând pe pământ, Sfinte Neagoe, ogorul sufletelor în care Dumnezeu a picurat în chip nevăzut din harul Său, acesta a făcut roadele Duhului Sfânt, iar ţie, care eşti în ceruri, îţi mulţumim pentru râvna lucrului împlinit şi te cinstim cum se cuvine, zicând:

Bucură-te, floare rară a grădinii româneşti, răsădită în Raiul desfătării;

Bucură-te, trandafir bine mirositor cu petalele-n lumina necreată;
Bucură-te, aurora cu raze strălucitoare şi pururea vii;
Bucură-te, minte plină de parfumul bunelor învăţături;
Bucură-te, ochi lăuntric care vezi cele nevăzute de noi;
Bucură-te, fericit voievod, podoaba plaiurilor româneşti;
Bucură-te, văzătorul dumnezeieştilor taine ale cerului;
Bucură-te, icoană prea frumoasă a întregii Ortodoxii;
Bucură-te, piatră preţioasă tăiată din piatra Hristos;
Bucură-te, mărgăritar care împodobeşte cerul;
Bucură-te, lumină cerească aprinsă pentru veşnicie;
Bucură-te, scara virtuţilor împlinite pe care urcăm către ceruri;

Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 11-lea

Binecredinciosule voievod al neamului românesc, Sfinte Neagoe Basarab, urcându-te în carul virtuţilor, te-ai înălţat la frumuseţea cea nespusă a Împărăţiei Cerurilor. Roagă-te, plăcutule al lui Dumnezeu, ca să ne mântuim şi învaţă-ne să cântăm lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Mărite voievod, Sfinte Neagoe, nemitarnic mijlocitor la Dumnezeu pentru neamul din care ai ieşit, fă milostiv pe Hristos pentru noi şi roagă-L să dăruiască sufletelor noastre înţelepciune, pace şi mare milă, ca să putem cânta:

Bucură-te, ajutorul celor căzuţi în vâltoarea necazurilor;
Bucură-te, alinarea durerilor trupeşti şi sufleteşti;
Bucură-te, vindecătorul bolilor celor nevindecate;
Bucură-te, dătătorul de înţelepciune tinerilor râvnitori;
Bucură-te, ocrotitorul văduvelor şi ajutorul orfanilor;
Bucură-te, părinte bun, sprijin pentru oropsiţi;
Bucură-te, purtătorul de balsamul tămăduirilor;
Bucură-te, călăuza pelerinilor şi a călătorilor;
Bucură-te, aducător de pace şi de belşug;
Bucură-te, împodobitorul bisericilor şi mănăstirilor;
Bucură-te, nădejdea celor fără de nădejde;

Bucură-te, reazemul celor osteniţi şi mângâierea nefericiţilor;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 12-lea
Făclie purtătoare de lumină te are poporul român binecredincios, Sfinte Neagoe, că luminezi şi acum căile lui şi întăreşti Biserica sa ca să poată birui uneltirile vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi. Pentru aceasta, lui Dumnezeu Îi mulţumim că te avem purtător de grijă şi luminător al neamului, cântându-I: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea
Veniţi, toţi fiii neamului românesc, să lăudăm pe înţeleptul între voievozi, Sfântul Neagoe Basarab, care de veacuri ne cheamă să ne închinăm PreaSfintei Treimi, Dumnezeului nostru, să îngrijim grădina Maicii Domnului şi să cinstim pe sfinţi, urmându-le învăţăturile, zicând:
Bucură-te, zid de pace şi linişte pentru neamul românesc;
Bucură-te, bucuria argeşenilor şi lauda Târgoviştei;
Bucură-te, stejar crescut în Grădina Maicii Domnului;
Bucură-te, străjer care veghezi asupra plaiurilor româneşti;
Bucură-te, risipitorul eresurilor şi al învăţăturilor deşarte;
Bucură-te, rugător fierbinte pentru toată creştinătatea;
Bucură-te, învăţător al învăţaţilor şi pildă dregătorilor;
Bucură-te, porfiră care împodobeşti Biserica Ortodoxă;
Bucură-te, vistierie plină de bunătăţi duhovniceşti;
Bucură-te, grabnic ajutor celor ce cinstesc numele tău;
Bucură-te, sprijinul nostru în vremea sfârşitului;
Bucură-te, scară către cer celor ce se mântuiesc;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul al 13-lea (de trei ori)
O, prea înţelepte voievod, Sfinte Neagoe Basarab, primeşte această smerită rugăciune ce ţi-o aducem cu inimi curate noi, fiii neamului românesc pe care l-ai iubit, izbăveşte-ne de toate necazurile şi ispitele vieţii, rugând pe Dumnezeu să ne mântuiască sufletele, ca împreună cu tine să-I cântăm: ***Aliluia!***

Apoi se zice iarăşi:

Icosul 1
Fiu prea strălucit, ieşit din viţa nobilă a neamului românesc, Sfinte Neagoe, din fragedă copilărie ai fost hrănit cu învăţăturile cele mântuitoare şi povăţuit spre împlinirea faptelor credinţei celei lucrătoare prin iubire, plăcute lui Dumnezeu şi

oamenilor. Pentru aceasta, noi, cei ce săvârşim cu dragoste sfântă pomenirea ta, îţi aducem această cântare:
Bucură-te, podoabă aleasă din neamul Basarabilor;
Bucură-te, veselia nespusă a bunilor tăi părinţi;
Bucură-te, copil curat întărit de harul Sfântului Duh;
Bucură-te, că Domnul Hristos ţi-a pus sufletul în lumină necreată;
Bucură-te, că tinereţile tale ţi-au fost călăuzite de Sfântul Nifon;
Bucură-te, cel ce te-ai deprins cu rugăciunea încă din copilărie;
Bucură-te, că ai sorbit din înţelepciunea înţelepţilor;
Bucură-te, harnic învăţăcel în dobândirea ştiinţelor acestei lumi;
Bucură-te, că Sfintele Scripturi ţi-au luminat viaţa;
Bucură-te, cunoscător şi împlinitor al operelor Sfinţilor Părinţi;
Bucură-te, cinstitor al călugărilor iscusiţi şi al creştinilor râvnitori;
Bucură-te, că prin tine s-a binecuvântat neamul românesc;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!

Condacul 1

Pe cel ce a strălucit ca o lumină în toate laturile Ortodoxiei, măritul voievod Neagoe Basarab, să-l lăudăm cu inimi curate şi să-l cinstim ca pe un adevărat dregător creştin şi învăţător inspirat de Duhul Sfânt al neamului românesc, zicându-i cu bucurie: ***Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!***

şi această

Rugăciune către Sfântul voievod Neagoe Basarab

Doamne Dumnezeul nostru, Dumnezeul îndurărilor şi a toată milostivirea, Cel minunat întru sfinţii Tăi şi cărora le asculţi rugăciunile, primeşte cererea noastră pe care Ţi-o aducem în ziua prăznuirii prietenului şi casnicului Tău, Neagoe Basarab. Tu, Doamne, ai rânduit neamului nostru, în toate timpurile şi locurile, unde se prea măreşte numele Tău, eroi ai credinţei şi sfinţi care ţi-au plăcut din neam în neam, între care străluceşte şi măritul voievod Neagoe Basarab. Pentru rugăciunile lui, revarsă peste noi toţi pacea şi liniştea Ta binefăcătoare, ca să biruim fiecare necazurile şi ispitele vieţii: dregătorilor trimite-le dreaptă înţelepciune, ierarhilor chip sfinţeniei, preoţilor împlinirea misiunii la care au fost chemaţi, monahilor răbdare şi smerenie, iar poporului binecredincios ocrotire şi ajutor în vremea necazurilor, ca toţi să Te prea mărim pe Tine: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită, în vecii vecilor. Amin.

Şi se face otpustul.

Sursa: Viaţa şi Acatistul Sfântului Voievod Neagoe Basarab, Arhiepiscopia Târgovişţei, 2009.

Slujba Sfântului voievod Neagoe Basarab

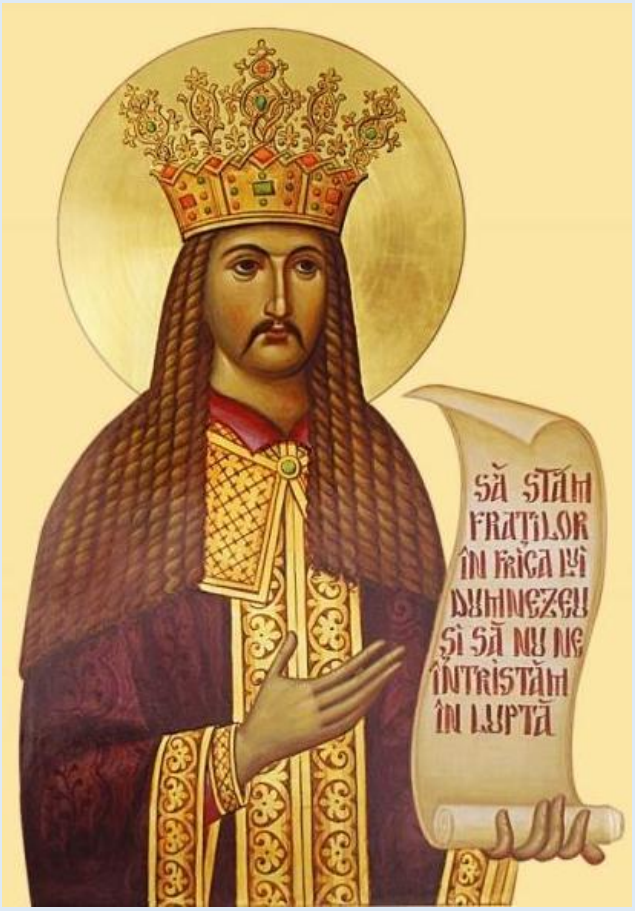

La Vecernia mică

1. Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine.
2. Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta; ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară.
3. Pune Doamne, strajă gurii mele şi uşă de îngrădire, împrejurul buzelor mele.
4. Să nu abaţi inima mea spre cuvinte de vicleşug, ca să-mi dezvinovăţesc păcatele mele; iar cu oamenii cei care fac fărădelege nu mă voi însoţi cu aleşii lor.
5. Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra, iar untdelemnul păcătoşilor să nu ungă capul meu; că încă şi rugăciunea mea este împotriva vrerilor lor.
6. Prăbuşească-se de pe stâncă judecătorii lor. Auzi-se-vor graiurile mele că s-au îndulcit,
7. Ca o brazdă de pământ s-au rupt pe pământ, risipitu-s-au oasele lor lângă iad.
8. Căci către Tine, Doamne, Doamne, ochii mei, spre Tine am nădăjduit, să nu iei sufletul meu.

9. Păzeşte-mă de cursa care mi-au pus mie şi de smintelile celor ce fac fărădelege.
10. Cădea-vor în mreaja lor păcătoşii, ferit sunt eu până ce voi trece.

stihirile pe 4, glasul al 4-lea

Podobie: Ca pe un viteaz…

Pe iubitorul de Dumnezeu şi voievodul cel înţelept al românilor, Neagoe Basarab, să-l lăudăm astăzi, cu inimi curate, pentru faptele sale cele mari, plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor, care au rămas moştenire sfântă poporului nostru binecredincios (de două ori).

Pe cel ce a strălucit ca o candelă nestinsă în ţinuturile româneşti şi a vărsat din alabastrul minţii sale balsamul învăţăturilor ziditoare de suflet celor râvnitori în fapte duhovniceşti, să-l lăudăm după cuviinţă, căci se roagă pentru sufletele noastre.

Unsul lui Dumnezeu, Neagoe voievod, s-a ostenit pe pământ să împlinească voia Stăpânului său şi să meargă pe calea care duce la viaţa cea veşnică. Pentru aceasta a primit de la Hristos, în ceruri, cununa cea neveştejită a slavei împărăteşti.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Veniţi iubitorilor de prăznuire, unind ca într-un buchet de flori duhovniceşti rugăciunea şi fapta bună, să lăudăm pe minunatul între voievozii neamului românesc, Neagoe Basarab, cel ce ne-a lăsat ca moştenire tezaurul învăţăturilor sale şi mulţime de locaşuri sfinte, iar în ceruri se roagă pentru sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin, a praznicului.

Făcătorul şi Mântuitorul, Hristos Domnul, din pântecele tău ieşind, Preacurată, întru tine îmbrăcându-se, din blestemul cel dintâi pe Adam l-a slobozit. Pentru aceasta, Maică Fecioară, îţi strigăm fără tăcere ca îngerul: Bucură-te! Bucură-te, Stăpână, ocrotitoarea, acoperământul şi mântuirea sufletelor noastre!

La stihoavnă

Stihirile, glasul al 2-lea:

Podobie: Casa Efratei, cetate sfântă, a proorocilor mărire; împodobeşte-ţi casa întru care Cel dumnezeiesc se naşte.

Sufletul tău, Sfinte Neagoe, a fost umplut de mireasma Duhului Sfânt şi, de cele pământeşti despărţindu-te, în ceruri sălaşluieşti împreună cu îngerii.

Stih: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu; aflat-am pe David sluga Mea, cu untdelemn sfânt al Meu l-am uns pe el.

principe creştin şi filosof neîntrecut al Ortodoxiei româneşti te-ai arătat, Sfinte Neagoe, roagă-te lui Dumnezeu pentru neamul din care ai răsărit.

Stih: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi.

Valurile primejdiilor potolind, timp de pace şi neatârnare ai dobândit neamului tău, Neagoe voievod, pururea pomenite.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Prieten al Sfinţilor Părinţi şi om iluminat de Dumnezeu, nu te-ai înspăimântat de negura vremii, apărând Biserica dreptmăritoare şi neamul românesc de bântuielile vrăjmaşilor, Sfinte Neagoe.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu, păzeşte-mă sub acoperământul Tău.

Troparul Sfântului: Domnitor prea înţelept între căpeteniile neamului românesc, ctitor de locaşuri sfinte, prieten al Sfinţilor Părinţi, învăţător luminat de Duhul Sfânt şi mare iubitor de pace, Sfinte Neagoe voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre!

La Vecernia mare

După obişnuitul psalm, se cântă starea întâi: Fericit bărbatul…

La Doamne, strigat-am… stihirile pe 8, glasul al 2-lea:

Din viţă împărătească ieşind, tinereţile tale, Sfinte Neagoe, ţi le-ai închinat lui Hristos, iar viaţa ţi-ai îndreptat-o după predaniile Sfinţilor Părinţi. Pentru aceasta ai rămas pildă de viaţă curată dregătorilor neamului românesc şi icoană vie celor ce caută asemănarea cu Dumnezeu. (de două ori)

Comorile duhovniceşti, ştiinţa vremii şi viaţa plină de virtuţi le-ai dobândit încă din tinereţile tale, minunatule voievod. Căci ai avut bucuria, în multe rânduri, să te îndulceşti din povăţuirile ziditoare de suflet ale celui între Sfinţi Nifon, patriarhul Constantinopolei, ale cărturarilor înţelepţi şi monahilor iscusiţi ai timpului tău, cărora le-ai sorbit înţelepciunea şi le-ai urmat viaţa. (de două ori)

Prin chemare sfântă de la Duhul Sfânt, şi nu de la oameni, ai primit sceptrul puterii pentru a domni peste poporul binecredincios al Ţării Româneşti. De aceea, uns fiind cu untdelemnul bucuriei, ai condus în pace şi linişte neamul tău, chivernisindu-i tezaurul duhovnicesc şi bogăţiile pământeşti după poruncile lui Dumnezeu. (de două ori)

Ctitor al „Sionului românesc" de la Argeş şi al bisericii Mitropoliei Ţării Româneşti de la Târgovişte fiind, Sfinte Neagoe, ai fost chemat de Dumnezeu să străluceşti ca un alt Solomon între ziditorii de locaşuri sfinte şi între împodobitorii multor mănăstiri şi biserici din toate laturile Ortodoxiei. Pentru aceasta multe popoare pomenesc numele tău cu credinţă şi cu dragoste. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Biserica dreptmăritoare a României se împodobeşte astăzi, la prăznuirea cea de peste an a purtătorului de Dumnezeu Neagoe Basarab, pe care cu laude duhovniceşti îl cinsteşte zicându-i:
Bucură-te, voievod înţelept, care ai strălucit ca un soare pe plaiurile româneşti;
Bucură-te, învăţător iluminat de Duhul Sfânt, al fiului tău, Teodosie, şi al poporului dreptmăritor;
Bucură-te, că n-ai precupeţit nici viaţa, nici avuţiile pământeşti pentru împodobirea Bisericii lui Hristos;
Bucură-te, mare ctitor de locaşuri sfinte şi mărinimos înzestrător al mănăstirilor din toată Ortodoxia;
Bucură-te, urmaş al împăraţilor bizantini şi păstrătorul sfintelor tradiţii;
Bucură-te, Sfinte Neagoe, mare principe creştin şi iscusit filosof al Bisericii Ortodoxe.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin

Dogmatica glasului al 6-lea: Cine nu te va ferici, Prea Sfântă Fecioară? Sau cine nu va lăuda prea curată naşterea ta? Că Fiul Unul-Născut, Cel ce a strălucit fără de ani din Tatăl, Acelaşi din tine, cea curată, a ieşit, în chip de negrăit întrupându-Se; din fire Dumnezeu fiind şi cu firea Om făcându-Se pentru noi, nu în două feţe fiind despărţit, ci în două firi neamestecat fiind cunoscut. Pe Acela roagă-L, curată cu totul fericită, să ne miluiască sufletele noastre.

Vohod: Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a Sfântului, Fericitului, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzând lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu; vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viaţă, pentru aceasta lumea Te slăveşte.

Prochimenul zilei (unde este hram, Prochimenul: Cine este Dumnezeu…)

Paremiile

Din **cartea a treia a Regilor** citire: (VIII, 22, 27-30)

„Apoi a stat Solomon înaintea jertfelnicului Domnului, în faţa întregii adunări a lui Israel, şi şi-a ridicat mâinile la cer şi a zis: «Oare adevărat să fie că Domnul va locui cu oamenii pe pământ? Cerul şi cerul cerurilor nu Te încap, cu atât mai puţin acest templu pe care 1-am zidit numelui Tău; însă caută la rugăciunea robului Tău şi la cererea lui, Doamne Dumnezeul meu! Ascultă strigarea şi rugăciunea lui cu care se roagă Ţie astăzi; să-Ţi fie ochii Tăi deschişi ziua şi noaptea la templul acesta, la acest loc, pentru care Tu ai zis: «Numele Meu va fi acolo»; să asculţi strigarea şi rugăciunea cu care robul Tău se va ruga în locul acesta. Să asculţi rugăciunea robului Tău şi a poporului Tău, Israel, când ei se vor ruga în locul acesta; să asculţi din locul şederii Tale cel din ceruri, să asculţi şi să miluieşti»”.

Din **proorocia lui Isaia** citire: (LXI, 10, LXII, 1-5)

„Bucura-Mă-voi întru Domnul, sălta-va de veselie sufletul Meu întru Dumnezeul Meu, că M-a îmbrăcat cu haina mântuirii, cu veşmântul veseliei M-a acoperit. Ca unui mire Mi-a pus Mie cunună şi ca pe o mireasă M-a împodobit cu podoabă.

Pentru Sion nu voi tăcea şi pentru Ierusalim nu voi avea odihnă până ce dreptatea lui nu va ieşi ca lumina şi mântuirea lui nu va arde ca o flacără. Atunci neamurile vor vedea dreptatea ta şi toţi regii slava ta şi te vor chema pe tine cu nume nou, pe care-l va rosti gura Domnului. Şi tu vei fi ca o cunună de măreire în mâna

Domnului şi ca o diademă regală în mâna Dumnezeului tău. Şi nu ţi se va mai zice ţie: «Alungată» şi ţării tale: «Pustiită». Ci tu te vei chema: «Întru tine am binevoit» şi ţara ta: «Cea cu bărbat», că Domnul a binevoit întru tine şi pământul tău va avea un soţ. Şi în ce chip tânărul se însoţeşte cu fecioara, Cel ce te-a zidit Se va însoţi cu tine, şi în ce chip mirele se veseleşte de mireasă, aşa Se va veseli de tine Dumnezeul tău!”

Din **proorocia lui Isaia** citire: (LX, 1-15)

„Luminează-te, luminează-te, Ierusalime, că vine lumina ta, şi slava Domnului peste tine a răsărit! Căci iată întunericul acoperă pământul şi bezna, popoarele, iar peste tine răsare Domnul, şi slava Lui străluceşte peste tine. Şi vor umbla regii întru lumina ta şi neamuri întru strălucirea ta. Ridică împrejur ochii tăi şi vezi, că toţi se adună şi se îndreptă spre tine. Fiii tăi vin de departe şi fiicele tale sunt aduse pe umeri. Atunci vei vedea, vei străluci şi va bate tare inima ta şi se va lărgi, căci către tine se va îndrepta bogăţia mării şi avuţiile popoarelor către tine vor curge. Caravane de cămile te vor acoperi, şi dromadere din Madian şi Efa. Toate sosesc din Şeba, încărcate cu aur şi tămâie, cântând laudele Domnului. Toate turmele Chedarului la tine se vor aduna, berbecii din Nebaiot te vor sluji pe tine şi ca o jertfă bineplăcută se vor urca pe jertfelnicul Meu, şi templul rugăciunii Mele se va slăvi. Cine zboară ca norii şi ca porumbiţa spre sălaşul ei? Căci pentru Mine se adună corăbiile, în frunte cu cele din Tarsis, ca să aducă de departe pe feciorii tăi, aurul şi argintul lor pentru numele Dumnezeului tău şi pentru Sfântul lui Israel, Care te prea măreşte. Feciorii din neam străin zidi-vor zidurile tale şi regii lor în slujba ta vor fi, că întru mânia Mea te-am lovit şi în îndurarea Mea M-am milostivit de tine. Porţile tale mereu vor fi în lături, zi şi noapte vor rămâne deschise, ca să se care la tine bogăţiile neamurilor, iar regii lor în fruntea lor vor fi. Căci neamul şi regatul care nu vor sluji ţie vor pieri şi neamurile acelea vor fi nimicite. Mărirea Libanului, chiparosul, ulmul şi merişorul la tine vor veni, cu toţii laolaltă, ca să împodobească locaşul cel sfânt al Meu, şi Eu voi slăvi locul unde se odihnesc picioarele Mele. Şi feciorii asupritorilor tăi smeriţi la tine vor veni şi se vor închina la picioarele tale toţi cei ce te-au urât şi pe tine te vor numi: cetatea Domnului, Sionul Sfântului lui Israel. Din părăsită şi defăimată ce erai pe veci, voi face din tine mândria veacurilor, bucurie din neam în neam.”

La Litie

Stihira hramului, apoi idiomela Sfântului… glasul al 6-lea

Împăciuitor şi îndreptător al celor răzvrătiţi te-ai arătat Sfinte Neagoe; căci te-ai sârguit a împăca, în chip minunat, pe Radu voievod cu Sfântul Nifon cel ce a sfinţit, prin viaţa şi moaştele sale, pământul românesc, căruia, tu, înţelepte voievod, i-ai adus cinstire, mulţumind lui Dumnezeu, Cel minunat între Sfinţii Săi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cine va spune toate faptele tale săvârşite pentru întărirea credinţei, apărarea pământului strămoşesc şi statornicirea Sfintelor Tradiţii ale Ortodoxiei româneşti, binecredinciosule şi Sfinte al lui Dumnezeu, Neagoe fericite? Nu ai pregetat nici o clipă din viaţa ta să umbli în căile Domnului şi să-i împlineşti cu râvnă poruncile Sale cele mântuitoare. Pentru aceasta Hristos te-a primit în ceruri să-ţi dea plata iconomului celui harnic, care a înmulţit talanţii dumnezeieşti în viaţa cea trecătoare. Roagă-te pentru sufletele noastre!

La Stihoavnă

Stihirile glasul al 8-lea:

Podobie: Ce vă vom numi pe voi Sfinţilor? Heruvimi că întru voi S-a odihnit Hristos, serafimi că neîncetat l-aţi proslăvit pe Dânsul, îngeri că de trup v-aţi lepădat, puteri că lucraţi minunile; multe sunt numele voastre şi mai mari darurile rugaţi-vă să se mântuiască sufletele noastre.

Ce te vom numi pe tine, Sfinte Neagoe, voievod prea luminat, că ai condus cu cinste poporul lui Dumnezeu? Nevoitor, că ai suferit uneltirile vrăjmaşilor? Stâlp de pe pământ la cer, că te-ai clădit pe temelia virtuţilor? Înţelept, inspirat de Duhul Sfânt, că ai luminat poporul cu învăţăturile tale? Roagă-te să se mântuiască sufletele noastre!

Stih: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu; aflat-am pe David sluga Mea, cu untdelemn sfânt al Meu l-am uns pe el.

Cum te vom numi pe tine, Neagoe fericite, ctitor, că ai zidit multe biserici şi mănăstiri? Principe ortodox, că ai continuat tradiţiile Bizanţului pe pământ românesc? Prieten al Sfinţilor, că te-ai adăpat din izvorul învăţăturilor părinţilor celor de demult? Zid de apărare, că te-ai împotrivit eresurilor stricătoare de suflet? Sălaş al Duhului Sfânt şi apărătorul Bisericii, roagă-te să se mântuiască sufletele noastre!

Stih: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine Dumnezeul Tău, cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi.

Cum te vom numi pe tine, Neagoe înţelepte: scriitor creştin ortodox, că ai învăţat pe cei neştiutori? Smerit voievod, că orice lucrare ai început-o în numele Sfintei Treimi? Uns al lui Hristos, că ai urmat poruncilor Evangheliei? Candelă nestinsă şi stâlp de lumină, roagă-te, pentru sufletele noastre!

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Bine chivernisind talanţii pe care ţi i-a încredinţat Hristos în lumea aceasta, te-ai arătat, Sfinte Neagoe şi după moarte luminător şi povăţuitor al neamurilor creştine; temelie înălţată pe piatra apostolilor, pe care s-a zidit Biserica dreptmăritoare. Te rugăm, binecredinciosule voievod, să ne trimiţi pace cerească, nouă, celor ce cinstim, după cuviinţă, pomenirea ta.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Fecioară ce nu ştii de mire, care ai zămislit în chip negrăit cu trup pe Dumnezeu, Maica Domnului celui Preaînalt, primeşte rugăciunile robilor tăi, ceea ce eşti cu totul fără prihană, care dăruieşti tuturor curăţie de păcate; primind acum rugăciunile noastre, roagă-te să ne mântuim noi toţi!

La binecuvântarea pâinilor

Troparul Sfântului, glasul l: Domnitor prea înţelept între căpeteniile neamului românesc, ctitor de locaşuri sfinte, prieten al Sfinţilor Părinţi, învăţător luminat de Duhul Sfânt şi mare iubitor de pace, Sfinte Neagoe voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre. (de două ori)

Al Născătoarei, glasul al 5-lea

Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te ceea ce eşti plină de dar Marie, Domnul este cu tine! Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău, că ai născut pe Mântuitorul sufletelor noastre.

La Utrenie

Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă. Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. …se cântă troparul Sfântului, glasul l (de două ori):

Domnitor prea înţelept şi strălucit cărturar, Sfinte Neagoe, ai înfrumuseţat viaţa poporului român, lăsându-ne moştenire ctitorii nepreţuite şi învăţături neegalate către fiul tău şi către neamul din care ai ieşit. Drept aceea te preţuim ca pe o podoabă împărătească şi cinstim pomenirea ta cu dragoste, mulţumind lui Dumnezeu.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

După Catisma întâi, Sedelna glasul l

Podobie: Mormântul Tău, Mântuitorule, ostaşii străjuindu-l, morţi s-au făcut de strălucirea îngerului ce s-a arătat, care a vestit femeilor Învierea. Pe Tine Te mărim, Pierzătorul stricăciunii, la Tine cădem, Cel ce ai înviat din mormânt la Unul Dumnezeul nostru.

Binecredincios voievod, chemat fiind slujirii lui Dumnezeu şi neamului românesc, te ştim pe tine, Sfinte Neagoe Basarab, cel ce te-ai ostenit ca nimeni altul pentru păstrarea credinţei şi a predaniilor strămoşeşti. Roagă-te lui Hristos să ne apere ţara de primejdii şi de năvălirile vrăjmaşului!

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

iar aceasta

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Maica lui Dumnezeu, pe tine te ştim toţi cei ce cu dragoste alergăm la a ta bunătate, care, şi după naştere te-ai arătat fecioară cu adevărat. Pe tine te avem ocrotitoare, noi păcătoşii; pe tine izbăvire întru ispite te-am câştigat, singura cu totul fără prihană.

După Catisma a doua, Sedelna glasul al 4-lea

Podobie: Spăimântatu-s-a Iosif, lucru mai presus de fire văzând; şi în minte a luat ploaia cea de pe lână, la zămislirea ta cea fără de sămânţă, Născătoare de Dumnezeu, rugul cel nears în foc, toiagul lui Aaron cel ce a odrăslit; şi, mărturisind logodnicul şi păzitorul tău, preoţilor a strigat: Fecioara naşte şi după naştere rămâne tot fecioară.

Domnitor prea înţelept şi strălucit cărturar, Sfinte Neagoe, ai înfrumuseţat viaţa poporului român, lăsându-ne moştenire ctitorii nepreţuite şi învăţături neegalate către fiul tău şi către neamul din care ai ieşit. Drept aceea te preţuim ca pe o podoabă împărătească şi cinstim pomenirea ta cu dragoste, mulţumind lui Dumnezeu.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

iarăşi aceasta

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Spăimântatu-s-a Iosif, lucru mai presus de fire văzând; şi în minte a luat ploaia cea de pe lână, la zămislirea ta cea fără de sămânţă, Născătoare de Dumnezeu, rugul cel nears în foc, toiagul lui Aaron cel ce a odrăslit; şi, mărturisind logodnicul şi păzitorul tău, preoţilor a strigat: Fecioara naşte şi după naştere rămâne tot fecioară.

Polieleu:
Robii, Robii Domnului lăudaţi numele Lui.Aliluia
Cei ce staţi în casa Domnului în curţile Lui. Aliluia

Lăudaţi pe Domnul că este bun Domnul. Aliluia
Cântaţi numele Domnului că este bun. Aliluia

Că pe Iacov şi-a ales Lui de moştenitor. Aliluia
Şi pe Israel urmaş în legea sa. Aliluia

Că eu am cunoscut că este mare Domnul. Aliluia
Şi Domnul nostru peste tot ce este viu. Aliluia

Toate câte le-a voit în ceruri sus El le-a tocmit. Aliluia
Prin adânc şi pe pământ pe toate le-a zidit. Aliluia

El ridică nori prin nori spre ploaie tuturora dând. Aliluia
Soare vânt şi fulgere arzând El le-a făcut. Aliluia

Trimis-a semne şi minuni în mijlocul acelei lumi. Aliluia
Lui faraon cel împietrit şi paznicilor lui. Aliluia
Că neamuri multe a bătut şi pe-mpăraţi a doborât. Aliluia
Pe Og şi pe Sihon şi pe cei necredincioşi. Aliluia

Şi-a dat pământul lor poporului iubit al Său. Aliluia
Ca moştenire veşnică la toţi le-a dăruit. Aliluia

Bine este cuvânt Domnul nostru Dumnezeu. Aliluia
Bine este cuvântat Domnul nostru. Aliluia

Mărimurile:

Stih 1: Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria.

Stihiră: Mărimu-te pe tine, Sfinte Neagoe Basarab, luminat voievod al Ţării Româneşti, apărător al dreptei credinţe şi mare ctitor de locaşuri sfinte.

Altă stihiră: Veniţi toţi credincioşii să lăudăm pe alesul între căpeteniile pământeşti, pe Neagoe Basarab, ocrotitorul şi purtătorul de grijă al creştinilor!

Stihuri:
2. Fulgerele Lui au luminat lumea;
3. Că a întărit lumea care nu se va clăti;
4. În tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii cuvintele lor;
5. Vestiţi între neamuri mărirea Lui şi la toate popoarele minunile Lui;
6. Supus-a popoarele nouă şi neamurile sunt sub picioarele noastre;

După Polieleu, Sedelna glasul al 8-lea

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, lumii ai născut pe Cel ce ţine lumea şi în braţe ai avut pe Cel ce cuprinde toate, pe Dătătorul de hrană al tuturor şi Făcătorul. Pentru aceasta te rog pe tine, PreaSfântă Fecioară, şi cu credinţă te măresc ca să mă izbăvesc de greşelile mele când va fi să stau înaintea Feţei Ziditorului meu. Stăpână, Curată Fecioară, al tău ajutor atunci să mi-l dăruieşti, că toate le poţi câte le voieşti.

Apărător şi ajutător al ortodocşilor din Balcani şi din întregul Orient, Sfinte Neagoe Basarab, nu ai precupeţit nici un efort pentru a fi pavăză poporului dreptcredincios, acoperindu-i nevoile pământeşti şi pe cele sufleteşti. Având conştiinţa că Dumnezeu te-a trimis în timpuri de restrişte să fii protector neamurilor oropsite, te-ai nevoit să devii imaginea împăraţilor creştini de odinioară, încât toată domnia ta, Sfinte, a fost animată de acest gând. Iar faptele tale s-au socotit de Dreptul Judecător a fi scară către cer, unde, ajungând, Hristos te-a primit să te aşeze în ceata împăraţilor Creştinătăţii. Pentru aceasta,

binecredinciosule voievod, roagă-te lui Hristos Dumnezeu iertare de greşeli să dăruiască celor ce cu dragoste săvârşesc sfântă pomenirea ta!

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

iarăşi aceasta

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

însăşi podobia

Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, lumii ai născut pe Cel ce ţine lumea şi în braţe ai avut pe Cel ce cuprinde toate, pe Dătătorul de hrană al tuturor şi Făcătorul. Pentru aceasta te rog pe tine, PreaSfântă Fecioară, şi cu credinţă te măresc ca să mă izbăvesc de greşelile mele când va fi să stau înaintea Feţei Ziditorului meu. Stăpână, Curată Fecioară, al tău ajutor atunci să mi-l dăruieşti, că toate le poţi câte le voieşti.

Antifonul I al glasului al 4-lea

Prochimen, glasul al 4-lea: Înălţat-am pe cel ales din poporul Meu; aflat-am pe David sluga Mea, cu untdelemn sfânt al Meu 1-am uns pe el.

Stih: Pentru aceasta Te-a uns pe Tine, Dumnezeul Tău cu untdelemnul bucuriei, mai mult decât pe părtaşii Tăi.

Toată suflarea…

Evanghelia de la Ioan (Ioan 10, 9-16)

9.Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.
10.Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă.
11.Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale.
12.Iar cel plătit şi cel care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge; şi lupul le răpeşte şi le risipeşte.
13.Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi.
14.Eu sunt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine.

15.Precum Mă cunoaşte Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl. Şi sufletul Îmi pun pentru oi.
16.Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor.

Psalmul 50

Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta, şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea, şi de păcatul meu mă curăţeşte. Că fărădelegea mea eu o cunosc, şi păcatul meu înaintea mea este pururea. Ţie Unuia am greşit, şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea. Că iată adevărul ai iubit, cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi, spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi. Auzului meu vei da bucurie şi veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite. Întoarce faţa Ta de către păcatele mele, şi toate fărădelegile mele şterge-le. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi Duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele. Nu mă lepăda de la faţa Ta, şi Duhul Tau cel Sfânt nu-L lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale, şi cu Duh stăpânitor mă întăreşte. Învăţa-voi pe cei fără de lege căile Tale, şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce. Izbăveşte-mă de vărsarea de sânge Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta. Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta. Că de-ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, şi să se zidească zidurile Ierusalimului. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Pentru rugăciunile Sfântului voievod Neagoe Basarab, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre!

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre!

Stih: ***Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale, curăţeşte fărădelegile noastre!***

Stihira, glasul al 6-lea:

Pomenirea alesului domn al Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, se revarsă, astăzi, ca un mir de bună mireasmă peste toată suflarea dreptcredincioşilor şi ne cheamă să lăudăm faptele lui minunate, pentru care Hristos l-a primit în Împărăţia Cerurilor, de unde se roagă pentru sufletele noastre.

Canoanele

Se pun: al Născătoarei de Dumnezeu pe 6 şi al Sfântului Neagoe pe 8

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea l

Irmos: Să cântăm Domnului, Celui ce a povăţuit pe poporul Său prin Marea Roşie, cântare de biruinţă, că S-a prea slăvit.

Prea curată Născătoare de Dumnezeu, care ai născut mai presus de fire pe Cuvântul cel întrupat, pururea vecuitor şi dumnezeiesc, pe tine te lăudăm.

Pe Tine, Hristoase, Strugurele cel purtător de viaţă, care izvorăşti dulceaţa mântuirii a toată lumea, Te-a născut Fecioara.

Neamul lui Adam, Născătoare de Dumnezeu, fiind ridicat prin tine la fericirea cea mai presus de minte, după vrednicie te laudă pe tine.

Canonul Sfântului Neagoe Basarab

Cântarea a 1-a

Irmos: Apa trecând-o ca pe uscat şi din răutatea Egiptului scăpând, israeliteanul striga: Izbăvitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Din viţă nobilă şi bun neam trăgându-te, Sfinte Neagoe, Dumnezeu ţi-a pus în lumină întreaga viaţă şi te-a călăuzit pe calea care duce către împărăţia cea veşnică, din ceruri.

Mare mângâiere pentru Neaga, vrednica ta mamă, şi pentru toţi cei din familia ta a fost atunci când Dumnezeu a hotărât să vii în această lume! Luminat de Duhul Sfânt, întreaga copilărie şi tinereţe ţi-a fost însoţită de Sfinţii îngeri, Neagoe fericite.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu o floare rară, înmiresmată cu parfum duhovnicesc s-au împodobit plaiurile Ţării Româneşti la venirea ta în această lume, Sfinte Neagoe; căci neamul Craioveştilor şi al Basarabilor s-au bucurat împreună de darul trimis de Dumnezeu poporului român binecredincios.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Cel ce este Dumnezeu mai presus de toate, pentru milostivirea Sa, vrând să ridice din moarte şi din stricăciune firea omenească, S-a sălăşluit în curat pântecele tău, Fecioară, prea curată Marie, Născătoare de Dumnezeu.

Catavasie: Deschide-voi gura mea şi se va umplea de Duhul, şi cuvânt răspunde-voi Împărătesei Maici şi mă voi arăta luminat prăznuind şi voi cânta minunile ei bucurându-mă.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 3-a

Irmos: Tu eşti întărirea celor ce aleargă la Tine, Doamne, Tu eşti lumina celor înviforaţi şi pe Tine Te laudă duhul meu.

Dă-ne nouă, Preacurată, ajutor cu rugăciunile tale, alungând năvălirile cumplitelor nevoi.

Strămoaşei Eva tu te-ai făcut îndreptare, născând lumii pe începătorul vieţii, Născătoare de Dumnezeu.

Încinge-mă cu putere, Preacurată, ceea ce cu adevărat pe Dumnezeu L-ai născut în timp, puterea Tatălui cea ipostatică.

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 3-a

Irmos: Doamne, Cel ce ai făcut cele de deasupra Crugului Ceresc şi ai zidit Biserica, Tu pe mine mă întăreşte întru dragostea Ta, Cel ce eşti marginea doririlor şi credincioşilor întărire, unule Iubitorule de oameni.

Deprinzându-te, încă de tânăr, cu virtuţile creştineşti şi cu citirea învăţăturilor Sfinţilor părinţi, te-ai sârguit, Sfinte Neagoe, să aduni ca o harnică albină nectarul hrănitor pentru creşterea sufletească şi trupească, mulţumind lui Dumnezeu.

Pe Sfântul, cel între ierarhi Nifon, patriarh al Constantinopolei, ţi l-a trimis Dumnezeu ca să-ţi călăuzească tinereţile tale, Neagoe fericite. Cu acesta ai petrecut în rugăciune vreme îndelungată şi ţi-a împărtăşit din ştiinţa vremii, întărindu-te în lupta cu ispitele şi primejdiile vieţii.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Lumina Duhului Sfânt purtând în inimă, întunericul necunoştinţei nicicum nu a pătruns în fiinţa ta, binecredinciosule Neagoe; drept aceea, ai urmat lui Hristos, slujindu-I cu credinţă toată viaţa.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Alunecarea cea de demult a strămoaşei Eva ai îndreptat-o, primind întru tine pe Cuvântul Tatălui, cu putere nebiruită, Maică Fecioară.

Catavasia: Pe ai tăi cântăreţi, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce eşti izvor viu şi îndestulat, care s-au împreunat ceată duhovnicească, întăreşte-i, în dumnezeiască mărirea ta, de cununile măririi învrednicindu-i.

Sedelna, glasul al 8-lea

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Simţirile sufleteşti umplându-ţi de harul lui Dumnezeu, au început astfel să înflorească, în fiinţa ta, darurile Duhului Sfânt. Şi, dacă tu, minunatule voievod, te-ai adăpat din izvoarele veşnic curgătoare ale apei vieţii, după cum spune Scriptura, ai devenit însuţi izvorul cel purtător de binecuvântare al lui Hristos pentru cei ce sunt însetaţi de dreptate şi de adevăr. Pentru aceasta, Sfinte Neagoe, roagă-te lui Dumnezeu iertare de greşeli să dăruiască celor ce cu dragoste săvârşesc sfântă pomenirea ta.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

iarăşi aceasta

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Când va veni Stăpânul tuturor să judece tot pământul, cu oile cele de-a dreapta să mă numeri pe mine, păcătosul, şi din întunericul cel mai dinafară şi din toată pedeapsa pe mine să mă păzeşti, Preacurată; ca să slăvesc cu mulţumire bogăţia bunătăţii tale, Născătoare de Dumnezeu prea lăudată, şi să strig ţie bucurându-mă: roagă-te Fiului tău şi Dumnezeului nostru să-mi dăruiască iertare de greşeli, că pe tine te am nădejde eu, nevrednicul robul tău.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 4-a

Irmos: Auzit-am Doamne, taina iconomiei Tale, înţeles-am lucrurile Tale şi am prea slăvit dumnezeirea Ta.

Câmp nearat pe care a răsărit Spicul cel făcător de viaţă, ce dă lumii mântuire, eşti Născătoare de Dumnezeu; miluieşte-ne pe noi, cei ce te lăudăm!

Născătoare de Dumnezeu Preacurată, toţi cei luminaţi cunoaştem că ai născut Soarele Dreptăţii, pururea Fecioară.

Curăţie dăruieşte neştiinţei noastre, Cel ce eşti fără de păcat, şi împacă lumea Ta, Dumnezeule, pentru rugăciunile celei ce Te-a născut.

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 4-a

Irmos: Auzit-am Doamne, taina iconomiei Tale, înţeles-am lucrurile Tale şi am prea slăvit dumnezeirea Ta.

Având în suflet purtarea de grijă, rugăciunile fierbinţi şi povăţuirile Sfântului Nifon, mânat fiind de dragoste faţă de casa lui Dumnezeu şi de poporul credincios, lipsit de ajutor, te-ai aruncat, Sfinte, în vâltoarea ispitelor şi a valurilor vieţii.

Dragostea şi milostivirea cea desăvârşită ca o porfiră purtând, pe acestea le-ai avut în toată viaţa ta ca pe o armă şi o pavăză nebiruită împotriva duşmanilor văzuţi şi nevăzuţi, Sfinte Neagoe Basarab.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Ca pe un alt Constantin, în chip minunat, Dumnezeu, când a voit, te-a ales să iei sceptrul Ţării Româneşti, atunci când vremurile erau tulburi pentru Biserică şi neam. În numele Sfintei Treimi ai început cu cinste să diriguieşti treburile ţării şi ale Bisericii dreptmăritoare.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Munte înţelegător te-ai arătat, din care s-a tăiat în chip negrăit Piatra cea nestemată, care a sfărâmat chipul întunecatei înşelăciuni; şi cu luminarea harului a luminat pe cei ce cu credinţă pururea strigă: slavă puterii Tale, Doamne!

Catavasia: Cel ce şade în slavă pe scaunul Dumnezeirii, pe nor uşor a venit Iisus Cel mai presus de Dumnezeire, prin palmă curată şi a mântuit pe cei ce strigă: Mărire, Hristoase, puterii Tale!

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 5-a

Irmos: Sculându-ne din somn strigăm Ţie, Doamne: mântuieşte-ne pe noi că Tu eşti Dumnezeul nostru; afară de Tine pe altul nu ştim.

Potoleşte viforul patimilor mele cel mult păcătos, ceea ce ai născut pe Dumnezeu, Chivernisitorul şi Domnul.

Cetele îngerilor şi adunările oamenilor au slujit naşterii tale, Preacurată Născătoare de Dumnezeu, Fecioară.

Maică prea curată, Născătoare de Dumnezeu nenuntită, năvălirile vrăjmaşilor le împrăştie, iar pe cei ce te laudă pe tine îi veseleşte!

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 5-a

Irmos: Mânecând strigăm Ţie, Doamne: mântuieşte-ne pe noi, că Tu eşti Dumnezeul nostru; afară de Tine pe altul nu ştim.

Uimiţi au fost de înţelepciunea ta cei care te-au recunoscut domn, uns de Hristos cu untdelemnul bucuriei, peste neamul tău. Îndată s-a făcut judecată şi dreptate în toată ţara, de vreme ce chemarea la această dregătorie s-a făcut cu voia lui Dumnezeu, mărite voievod.

Poporul lui Dumnezeu urmând poruncilor şi sfaturilor tale, iubite voievod, răstimp de pace, linişte şi multă avuţie a dobândit în toate ţinuturile sale. Drept aceea, iubitorule de pace şi dreptate, te lăudăm după vrednicie.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Aşa cum odinioară marele între împăraţi Teodosie a strămutat moaştele Sfântului Ioan Gură de Aur de la Cucuz la Constantinopol, spre iertarea celor ce l-au prigonit, aşa şi tu, Sfinte Neagoe, te-ai ostenit a aduce de la Dionisiu, în mare cinste, moaştele Sfântului Nifon în Ţara Românească spre recunoaşterea dreptăţii acestuia şi spre dobândirea iertării celui ce l-a prigonit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Pe Lumina cea din Lumină, pe Cuvântul cel fără de început, Unul Născut al Tatălui, primindu-L Maică Fecioară, uşă a Luminii, în chip lămurit te-ai făcut, strălucind tuturor Soarele dreptăţii.

Catavasie: Spăimântatu-s-au toate de dumnezeiască mărirea ta; că tu, Fecioară, neispitită de nuntă, ai avut în pântece pe Dumnezeu Cel peste toate şi ai născut pe Fiul Cel fără de ani, Cel ce dăruieşte pace tuturor celor ce te laudă pe tine.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 6-a

Irmos: Haină luminoasă dă-mi mie, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină, Multmilostive, Hristoase, Dumnezeul nostru, slavă Ţie.

Pe tine Născătoare de Dumnezeu, credincioşii te vestim: Biserică a lui Dumnezeu şi cort, cămară însufleţită şi uşă cerească.

Chipurile idoleşti risipind ca un Dumnezeu, Cel născut al Tău, Marie, dumnezeiască Mireasă, este închinat împreună cu Tatăl şi cu Duhul.

Cuvântul lui Dumnezeu te-a arătat pe tine oamenilor scară cerească, Născătoare de Dumnezeu, că prin tine la noi S-a pogorât.

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 6-a

Irmos: Rugăciunea mea voi înălţa către Domnul şi Lui voi spune mâhnirile mele; că sufletul meu s-a umplut de răutăţi şi viaţa mea s-a apropiat de iad. Dar ca Iona mă rog: Dumnezeule, din stricăciune scoate-mă.

Prieten al Sfinţilor şi următor al scaunelor împărăteşti te avem pe tine, Sfinte Neagoe; căci cu mare cinste şi înălţătoare prăznuire ai împodobit pe duhovnicescul tău Părinte, Nifon patriarhul, la revenirea Sfintelor sale moaşte în ţara unde ai fost rânduit să domneşti; pentru care fapte ne minunăm şi te lăudăm.

Daruri prea alese ai rânduit, înţeleptule voievod, Mănăstirii Dionisiu unde sălăşluiesc moaştele Sfântului tău duhovnic, în semn de recunoştinţă, acesta a binevoit să-ţi lase moştenire ţie, şi prin tine, poporului român, ca podoabă nepreţuită, Sfinţitul său cap, din care au izvorât tămăduiri celor ce-l cinstesc cu credinţă.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Prea Sfântă Treime, Dumnezeul nostru, îţi mulţumim pentru darul pe care l-ai dat neamului românesc în vremuri de restrişte, pe cel între voievozi, Neagoe Basarab, pe care cinstindu-l, Ţie ne închinăm şi Te lăudăm pururea.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Necuprinsă de cugetele omeneşti este taina naşterii tale celei de negrăit şi înfricoşătoare, Maica lui Dumnezeu; că tu, Fecioară, născând pe Făcătorul tuturor, ai rămas de-a pururea fecioară.

Catavasie: Înţelepţii lui Dumnezeu, care faceţi acest praznic dumnezeiesc şi cu totul cinstit, al Maicii lui Dumnezeu, veniţi să batem din palme, slăvind pe Dumnezeu, Cel ce S-a născut dintr-însa.

Condac, glasul al 8-lea;

Podobie: Apărătoare Doamnă, mulţumiri pentru biruinţă, izbăvindu-ne din nevoi aducem ţie, Născătoare de Dumnezeu, noi robii tăi. Ci ca ceea ce ai stăpânire nebiruită, slobozeşte-ne pe noi dintru toate nevoile, ca să strigăm ţie: Bucură-te Mireasă, pururea Fecioară!

Pe apărătorul credinţei şi darnic ocrotitor al creştinilor din toată Ortodoxia; pe învăţătorul şi împlinitorul Sfintelor Scripturi, care a adus liniştea pustiei în viforul tulburărilor lumeşti, să-l lăudăm cu bucurie şi să-i cântăm cu dragoste: Bucură-te, Sfinte Neagoe, binecredincios voievod al Ţării Româneşti!

Icos: Pătrunsă fiind fiinţa ta, Sfinte Neagoe, de înaltul cuget că dregătoria la care ai fost chemat este de origine dumnezeiască, ai strălucit între fiii neamului românesc asemenea binecredinciosului voievod Ştefan al Moldovei şi viteazului între martirii neamului, Constantin Brâncoveanu, cu care te îndulceşti, în Împărăţia Cerurilor, de bunătăţile cele veşnice. Pentru aceasta te lăudăm zicând:
Bucură-te principe ortodox, urmaş vrednic al împăraţilor bizantini;
Bucură-te, ctitor şi înzestrător al sfintelor locaşuri ortodoxe;
Bucură-te, neîntrecut învăţător şi conducător al celor ce vor să se mântuiască;
Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, bine credincios voievod al Ţării Româneşti.

Sinaxar

Întru această lună, septembrie 26, pomenirea Sfântului Neagoe Basarab, voievodul Ţării Româneşti

Fericitul voievod Neagoe Basarab a fost vlăstar domnesc, născut într-o familie evlavioasă de prinţi creştini. Tatăl său era din neamul Basarabilor, iar mama sa, temătoare de Dumnezeu, făcea parte din familia boierilor Craioveşti. Neagoe, darul lui Dumnezeu, a devenit, prin adopţie, unul dintre cei patru copii ai familiei drept-

măritoare creştine, înrâurit de credinţa părinţilor săi, acest minunat copil a deprins din fragedă vârstă învăţăturile mântuitoare şi virtuţile credinţei ortodoxe.

Pentru că a cunoscut viaţa îmbunătăţită a părinţilor de la mănăstirea Bistriţa vâlceană, ctitorie a părinţilor săi, tânărul Neagoe s-a străduit să adune ca o albină din nectarul şi dulceaţa Sfintelor Scripturi şi a Sfinţilor părinţi care-1 vor ajuta mai târziu la alcătuirea scrierilor sale şi la conducerea poporului dreptcredincios spre multe împliniri duhovniceşti şi artistice.

Aşadar, Mănăstirea Bistriţa a devenit şcoală duhovnicească pentru evlaviosul voievod. Providenţa a făcut ca, în acele vremuri, să vină în Ţara Românească marele între patriarhi, Nifon al Constantinopolului, chemat la noi de voievodul Radu cel mare, pe la anul 1502, pentru a reorganiza şi întări viaţa bisericească.

De la Sfântul ierarh Nifon, mărinimosul şi bine credinciosul voievod Neagoe a deprins taina rugăciunii isihaste, evlavia şi trezvia sufletului, învăţătura şi înţelepciunea lui Hristos, dobândind înalt spor sufletesc şi desluşind comorile duhovniceşti, atât de viu prezente în rânduiala fraţilor din Mănăstirea Bistriţa, înzestrat cu daruri intelectuale deosebite, prea luminatul Neagoe şi-a agonisit mult din cultura teologică şi din ştiinţa timpului său.

De aceea, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, iubitorul de Hristos, Neagoe, în anul 1512, a fost chemat la demnitatea de voievod al Ţării Româneşti, deşi el a refuzat această cinste cu smerite cuvinte: „Puneţi altul pe carele veţi vrea dimpreună şi cu sfatul nostru, iar pe mine mă iertaţi, că nu voi fi".

Poporul însă, cunoscând vrednicia lui, 1-a rugat să accepte înalta dregătorie în stat şi numai după multe stăruinţe fericitul „Neagoe se plecă glasului năroadelor şi luă coroana şi schiptrul a toată Ţara Românească. Şi îndată făcu judecată şi dreptate între oameni".

Sfântul voievod s-a arătat chibzuit şi bun organizator al ţării, drept aceea toţi mulţumeau lui Dumnezeu pentru domnia lui, căci s-au învrednicit a vedea şi a avea domn ca acesta.

Astfel, domnia sfântului a fost un răstimp de linişte şi prosperitate, într-o vreme când greutăţile apăsau asupra ţării, ca şi asupra Bisericii Ortodoxe din Balcani. Pentru ca toate să fie lucrate după voia Domnului, Sfântul Neagoe a iubit pacea, cum spuneau cei din timpul său, „cu toţi vecinii a fost împăcat".

Sfântul voievod Neagoe Basarab, în credinţă şi iubire de Dumnezeu, în dreptate şi smerenie, cinstind amintirea învăţătorului său, Sfântul ierarh Nifon, a adus în Ţara Românească Sfintele sale moaşte de la Mănăstirea Dionisiu din Muntele Athos, împăcându-l în chip minunat cu prigonitorul său, Radu cel mare.

Sfântul Neagoe a rămas în memoria poporului român şi a tradiţiei ortodoxe prin opera sa intitulată Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. Este prima creaţie de valoare universală a literaturii române, un adevărat testament duhovnicesc, pedagogic, filozofic şi enciclopedic, în acelaşi timp, Învăţăturile sale sunt o adevărată lecţie de pedagogie morală şi spirituală, un adevărat cod de comportament fiinţial şi demnitate umană pentru toate timpurile.

Dar nu numai aceste învăţături ni le-a lăsat moştenire măritul voievod, ci şi multe mănăstiri, biserici şi aşezăminte în ţara peste care a domnit timp de nouă ani şi opt luni, între care cea mai strălucită este Mănăstirea Argeşului, pe care Gavriil, Protul Sfântului Munte din acea vreme, a numit-o pentru măreţia ei Sionul Românesc.

În scurta sa viaţă pământească, voievodul Neagoe Basarab a fost socotit de toată lumea moştenitorul de drept al tradiţiilor imperiale bizantine, iar în această calitate a ajutat toate popoarele creştine ortodoxe aflate sub stăpânirea Semilunei, plătindu-le datoriile, reparând multe mănăstiri şi biserici şi înzestrându-le cu cele necesare.

În ziua de 15 ale lunii septembrie, anul mântuirii 1521, Sfântul voievod Neagoe Basarab, la doar 39 de ani, s-a mutat întru veşnicele locaşuri ale lui Dumnezeu, unde a primit cununa cea neveştejită a slavei Sale.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi! Amin.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii cei care au mers din Iudeea în Babilon oarecând, cu credința Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cântând: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat întru toți vecii.

Din pântece fecioresc întrupându-Te, Te-ai arătat spre mântuirea noastră. Pentru aceasta știind pe Maica Ta, Născătoare de Dumnezeu, cu dreaptă credință, strigăm: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Toiag ai răsărit din rădăcina lui Iesei, Fecioară prea fericită, care aduce din floare aleasă roadă de mântuire celor ce strigă cu credință Fiului tău: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Înțelepciunea Celui preaînalt, arătată Ipostas, prin Născătoarea de Dumnezeu, de înțelepciune ai umplut și de putere dumnezeiască pe toți cei ce-Ți cântă Ție cu credință: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii evrei în cuptor au călcat văpaia cu îndrăzneală şi focul în rouă l-au schimbat, strigând: Binecuvântat eşti Doamne, Dumnezeule, în veci!

Mare ctitor de locașuri închinate lui Dumnezeu te-ai arătat, Sfinte Neagoe. Mănăstirea Argeșului strălucește în frumusețe ca Sionul cel de demult, iar Biserica Mitropoliei din Târgoviște s-a ridicat la înălțimea marilor ctitorii ale Bizanțului strălucitor. După fiecare faptă măreață, ai mulțumit Sfintei Treimi zicând: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Nici una din mănăstirile și bisericile din timpul tău n-au fost lăsate fără ajutor, milostivule voievod. Cine va putea spune zidirile și darurile alese cu care ai înzestrat locașurile în care se cânta neîncetat: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Muntele Athos, Sinaiul și mănăstirile din Balcani pomenesc numele tău, mărite voievod; căci nu ai pregetat a ajuta fără părtinire pe cei ce în vremuri de grele încercări n-au încetat să cânte din adâncul inimii: Dumnezeul părinților noștri, bine ești cuvântat!

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Omorâtu-s-a strămoşul cel ce a gustat din pomul oprit; iar tu Fecioară, odrăslind Viaţa cea fără de sfârşit, L-ai ridicat pe El să locuiască în noi, Născătoare de Dumnezeu curată şi binecuvântată.

Catavasia: N-au slujit făpturii înţelepţii lui Dumnezeu, ci numai Făcătorului şi groaza focului bărbăteşte călcând-o, se bucurau, cântând: Prea lăudate Dumnezeul părinţilor noştri şi Doamne, bine eşti cuvântat.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 8-a

Irmos: «Pe Împăratul ceresc, pe care îl laudă Oştile îngereşti lăudaţi-L şi prea înălţaţi-L întru toţi vecii.»

Săgeţile potrivnicilor cele aprinse şi în chipul văpăii îndreptate asupra noastră, stinge-le ca să te lăudăm, Curată, în veci.

Mai presus de fire ai născut, Fecioară, pe Ziditorul şi Mântuitorul, Dumnezeu Cuvântul, pe care Îl prea înălţăm întru toţi vecii.

Pe tine, făclie luminoasă cu raze de aur, Lumina cea neapropiată ce S-a sălăşluit întru tine, Fecioară, te-a arătat întru toţi vecii.

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 8-a

Irmos: De şapte ori cuptorul, chinuitorul haldeilor, l-a ars nebuneşte, pentru cinstitorii de Dumnezeu; dar văzându-i pe aceştia mântuiţi de o putere mai mare, Făcătorului şi Izbăvitorului a strigat: Tineri, binecuvântaţi-L, preoţi lăudaţi-L, popoare prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Cu multă evlavie ai învăţat pe fiul tău Teodosie şi pe ceilalţi fii ai tăi să-şi îndrepteze viaţa după cuvintele Scripturii şi ale Sfinţilor părinţi, pe care tu însuţi le-ai împlinit toată viaţa ta, cântând: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

De slava cea cerească te-ai învrednicit pentru că ai strălucit ca un înger pe pământ, prea înţeleptule voievod, curăţindu-ţi sufletul de patimi ca aurul în topitoare. Grijile lumii le-ai copleşit cu gândirea la Dumnezeu, căruia I-ai cântat: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-l prea înalţe întru toţi vecii.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul!

Teolog al Treimii şi călăuzitor către mântuire pentru credincioşii timpului tău ai fost, mărite voievod, drept aceea vezi acum în ceruri faţa Celui pe care L-ai propovăduit şi slujit cântând: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să îl prea înalţe întru toţi vecii.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Sfeşnicul cel poleit cu aur a arătat cu închipuire dumnezeiasca ta naştere, Preacurată, prea cinstită, că tu ai răsărit lumii Lumina cea neapropiată, căruia strigăm: să laude lucrurile Domnului pe Domnul!

Catavasie:

Să lăudăm, bine să cuvântăm şi să ne închinăm Domnului, cântându-I şi prea înălţându-L întru toţi vecii.

Pe tinerii cei bine credincioşi, în cuptor, naşterea Născătoarei de Dumnezeu i-a mântuit, atunci fiind închipuită, iar acum lucrată; pe toată lumea ridică să-ţi cânte ţie: pe Domnul lucrurile lăudaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 9-a

Irmos: Cu adevărat, Născătoare de Dumnezeu te mărturisim pe tine, Fecioară curată, noi cei mântuiţi prin tine, slăvindu-te împreună cu Cetele cele fără de trup.

De bucurie şi de veselie, plină este pomenirea ta, izvorând tămăduiri celor ce se apropie de tine şi te fericesc cu dreaptă credinţă, Născătoare de Dumnezeu.

Cu psalmi te lăudăm, ceea ce eşti plină de daruri şi neîncetat strigăm ţie: Bucură-te, că tu ai izvorât oamenilor bucurie!

Minunat a crescut Rodul tău, Născătoare de Dumnezeu, Mijlocitor, nu celor ce se împărtăşesc de stricăciune, ci de viaţă, celor ce te măresc cu credinţă.

Canonul Sfântului Neagoe

Cântarea a 9-a

Irmos: De şapte ori cuptorul…

Mormântul tău, Sfinte Neagoe, adăpostit de biserica pe care ai zidit-o, revarsă lumină în sufletele celor ce se roagă ţie cu credinţă, iar sufletul tău aşezat în cetele înţelepţilor dregători ai neamurilor, trimite binecuvântare de la Dumnezeu celor ce te pomenesc cu evlavie.

Cel ce eşti luminat de raza Luminii celei întreit strălucitoare, care iese din fiinţa Dumnezeirii, învăţătorule al nostru, Sfinte Neagoe, pe cei ce cu credinţă te laudă pe tine, ajută-le să se îndrepteze şi să dobândească Raiul în care te sălăşluieşti.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Bucură-te, râule, care ai revărsat popoarelor ortodoxe apele dreptelor învăţături; alăuta Duhului şi mintea cea veghetoare; grai înţelept care s-a auzit peste veacuri, pe Hristos acum roagă-L să mântuiască sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Tu ai slujit ca loc de sălăşluire a Dumnezeului Celui nemărginit, în chip mai presus de fire, Curată, şi ai împrumutat trup lui Hristos Cel Unul din Treime, care arunci când S-a născut fără sămânţă, nu ţi-a stricat feciorescul pântece. Pe tine te mărim.

Catavasie: Tot neamul pământesc să salte, cu Duhul fiind luminat şi să prăznuiască firea minţilor celor fără de trup, cinstind sfinţita prăznuire a Maicii lui Dumnezeu şi să strige: Bucură-te, Preafericită Născătoare de Dumnezeu, curată, pururea Fecioară.

Luminânda, glasul al 3-lea

Podobie: Pe vasele luminilor…

Pe alesul între căpeteniile neamului românesc, pe binecredinciosul Neagoe Basarab să-l lăudăm cum se cuvine, căci a strălucit ca un soare risipind întunericul necunoştinţei şi s-a îmbrăcat în lumina cea negrăită a Împărăţiei Cerurilor.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

iarăşi aceasta

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Podobie: Cu ucenicii să ne suim…

Tu, Maica lui Dumnezeu, stând împreună înaintea Sfintei Treimi, rugându-te, cere acum: pace lumii, biruinţă binecredincioşilor creştini şi mântuire nouă, celor ce te lăudăm pe tine, de Dumnezeu Născătoare, pururea Fecioară.

La Laude

Se pun **stihirile** pe patru, glasul l

Podobie: Ceea ce eşti bucuria cetelor cereşti şi pe pământ oamenilor tare folositoare, Preacurată Fecioară miluieşte-ne pe noi cei ce scăpăm la tine. Că nădejdile noastre, după Dumnezeu, întru tine le-am pus, Născătoare de Dumnezeu.

Minunatele tale învăţături răspândindu-se de la o margine la alta a creştinătăţii, îmbogăţesc, mărite voievod, minţile cele sărăcite ale oamenilor şi alungă negura patimilor trupeşti şi sufleteşti ale dregătorilor rânduiţi să conducă popoarele pe pământ. Pentru aceasta, după vrednicie, pe tine te fericim şi cinstim Sfintele tale moaşte, mulţumind lui Dumnezeu.

Stâlpul cel luminos, izvorul din care curge apa învăţăturilor mântuitoare, mintea cea cerească a înaltei teologii, gura cea bine grăitoare, reazemul poporului obidit, înflăcărat propovăduitor al pocăinţei, omul lui Dumnezeu, Neagoe Basarab, astăzi să fie lăudat, cu bucurie, de toţi fiii neamului românesc!

Ca pe o podoabă nepreţuită purtăm cu grijă toate învăţăturile tale, Sfinte Neagoe, căci acestea au luminat veacurile, chemând popoarele la bună înţelegere, pace şi la trăirea după poruncile lui Hristos. De aceea, mărite voievod, vei rămâne peste timp, în sufletele noastre ca o icoană împărătească, din care izvorăşte balsam duhovnicesc.

Învăţăturile tale către fiul tău Teodosie sunt pentru noi chemare sfântă pentru a împlini sfaturile evanghelice şi ale Sfinţilor părinţi, ca să dobândim pacea sufletelor şi calea împărăţiei lui Dumnezeu. Pentru aceea te rugăm, smerite voievod, să mijloceşti la Hristos să ne trimită milă şi har spre iertarea păcatelor şi mântuirea sufletelor noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Veniţi, iubitorilor de prăznuire, unind ca într-un buchet de flori duhovniceşti rugăciunea şi fapta bună, să lăudăm pe minunatul între voievozii neamului românesc, Neagoe Basarab, cel ce ne-a lăsat ca moştenire tezaurul învăţăturilor sale şi mulţime de locaşuri sfinte, iar în ceruri se roagă pentru sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

De toate primejdiile păzeşte pe robii tăi, binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să te mărim pe tine, nădejdea sufletelor noastre.

Doxologia mare, Ecteniile şi Otpustul.

La Liturghie

Fericirile se pun: din Canonul Sfântului, Cântarea a 3-a pe 4 şi cele 4 din Cântarea a 6-a

Apostolul Sfântului: Fapte 26, l şi 12-20: În zilele acelea Agripa regele…

Evanghelia Sfântului de la Ioan 10, 1-9: Zis-a Domnul către iudeii care veniseră la Dânsul… (vezi la 21 mai, la Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena)

Chinonicul: În tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii cuvintele lor.

Sursa: Slujba Sfântului Neagoe Basarab, Editura Episcopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2009

Notă: Slujba Vecerniei mici, Vecerniei mari, Utreniei și Acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab au fost alcătuite de Preasfințitul Ioachim Băcăuanul, arhiereu vicar al Episcopiei Romanului, fiind îndreptată de Comisia Specială pentru Canonizarea Sfinților Români și aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Imnografie

Troparul Sfântului voievod Neagoe Basarab: Domnitor prea înțelept între căpeteniile neamului românesc, ctitor de locașuri sfinte, prieten al Sfinților Părinți, învățător luminat de Duhul Sfânt și mare iubitor de pace, Sfinte Neagoe voievod, roagă pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre!

Condacul Sfântului voievod Neagoe Basarab: Pe apărătorul credinței și darnic ocrotitor al creștinilor din toată Ortodoxia, pe învățătorul și împlinitorul Sfintelor Scripturi, care a adus liniștea pustiei în viforul tulburărilor lumești, să-l lăudăm cu bucurie și să-i cântăm cu dragoste: Bucură-te, Sfinte Neagoe, bine credincios voievod al Țării Românești!

Seminarul Teologic Ortodox Neagoe-Vodă Basarab - Paraclisul Sfântului Neagoe-Vodă Basarab:
https://www.youtube.com/watch?v=_ji21zOWPaI

***

Cărțile sunt vii prin duhul ce-l ascund în paginile lor. Devin însă și mai vii când personajele prind viață și glas. Prin osteneala, iscusința și dragostea unor artiști de excepție, Măria Sa, Neagoe Basarab - Însemnările Monahiei Platonida, Doamna Despina a Țării Românești, editată de Mănăstirea Diaconești, devine o carte vie. Lectura dramatizată deapănă viu și răscolitor povestea vieții slăvitului Neagoe, voievodul cinstitor de Dumnezeu și iubitor de neam. Un prilej de a petrece câteva ceasuri afară din vârtejul lumii contemporane și a ne deschide auzul spre o altă lume, în care oamenii, copleșiți și ei de griji, încercări și dureri, le găseau rostul și dezlegarea căutând mai mult spre Cer… Vă invităm sa ascultați câteva fragmente…

https://www.youtube.com/watch?v=V1hXnVb_fGw

Viața și acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab

La Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă a Patriarhiei Române a apărut, cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, lucrarea Viața și Acatistul Sfântului voievod Neagoe Basarab, în noua colecție de „Acatiste și Vieți de Sfinți”, după cum ne-a precizat Dragoș Vlădescu, Secretar general al Editurilor Patriarhiei Române.

***

Fericitul voievod Neagoe Basarab a fost vlăstar domnesc, născut într-o familie evlavioasă. Tatăl său era din neamul Basarabilor, iar mama sa, temătoare de Dumnezeu, era din familia Craioveștilor. Neagoe a fost unul dintre cei patru copii ai părinților săi. Înrâurit de credința mamei sale, el a deprins din fragedă vârstă învățăturile mântuitoare și virtuțile creștine.

Mânăstirea Bistrița Vâlcii, ctitorie a străbunicilor săi, a devenit școală duhovnicească pentru evlaviosul Neagoe.

Voia lui Dumnezeu a făcut ca în acele vremuri la Mânăstirea Bistrița să fie retras marele între patriarhi, Nifon al Constantinopolului, chemat în Țara Românească pe la anul 1502, de voievodul Radu cel mare pentru a reorganiza și întări viața bisericească. ***De la Sfântul ierarh Nifon, Neagoe a deprins taina rugăciunii***

isihaste, evlavia și trezvia sufletului, învățătura și înțelepciunea Evangheliei lui Hristos, dobândind înaltă sporire duhovnicească.

Înzestrat cu o adâncă putere de cunoaștere, el și-a agonisit mai toată știința și cultura teologică a vremii sale. De aceea, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, iubitorul de Hristos, Neagoe, în anul 1512, a fost chemat la vrednicia de Domnitor și Voievod al Țării Românești, deși el a refuzat această cinste cu smerite cuvinte: ***„Puneți pe altul pe care-l veți vrea dimpreună și cu sfatul nostru, iar pe mine mă iertați, că nu voi fi”.*** Poporul însă, cunoscând vrednicia lui, l-a rugat să primească dregătoria, și numai după multe stăruințe fericitul Neagoe, după spusele cron-carilor, „se plecă glasului lor și luă coroana și sceptrul a toată Țara Românească. Și îndată făcu judecată și dreptate între oameni”.

Domnia Sfântului a fost un răstimp de liniște și prosperitate, într-o vreme când greutățile apăsau asupra țării și asupra Bisericii Ortodoxe din Balcani. Pentru ca toate să fie lucrate după voia Domnului, Sfântul Neagoe a iubit pacea, precum spuneau cronicile: „Cu toți vecinii a fost împăcat”.

Sfântul voievod Neagoe Basarab, în credință și iubire de Dumnezeu, în dreptate și smerenie, cinstind pomenirea învățătorului său, Sfântul ierarh Nifon, a adus în Țara Românească sfintele sale moaște de la Mânăstirea Dionisiu din Muntele Athos, împăcându-l în chip minunat cu prigonitorul său, Radu cel mare.

Sfântul Neagoe a rămas în amintirea poporului român și a tradiției ortodoxe prin scrierea sa, intitulată Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie. Ea este un „testament duhovnicesc, pedagogic, filosofic și enciclopedic” și, în același timp, o adevărată culegere de sfaturi creștine, scripturistice și patristice.

Dar nu numai aceste învățături ni le-a lăsat moștenire măritul voievod, ci și multe mănăstiri, biserici și așezăminte în țara peste care a domnit timp de nouă ani, între care cea mai strălucită este Mănăstirea Argeșului, pe care Gavriil, Protul Sfântului Munte din acea vreme, a numit-o pentru măreția ei „Sionul Românesc”.

Pentru marea sa dărnicie, domnitorul Neagoe Basarab a fost socotit de toată lumea urmașul împăraților mărinimoși ai Imperiului Bizantin, iar în această calitate a ajutat toate popoarele ortodoxe aflate sub stăpânirea semilunei, plătindu-le datoriile, reparând multe mănăstiri și biserici și înzestrându-le cu cele necesare.

În ziua de 15 ale lunii septembrie, anul mântuirii 1521, Sfântul voievod Neagoe Basarab s-a mutat la veșnicele locașuri ale lui Dumnezeu, unde a primit cununa cea nevestejită a slavei Sale.

Sfântul voievod Neagoe Basarab - viaţa şi nevoinţele

Binecredinciosul voievod Neagoe Basarab a venit în lume în ultimul sfert al veacului al XV-lea, probabil în 1481 sau 1482, în împrejurări acoperite de taină, pe care istoricii nu le-au lămurit pe deplin.

La urcarea sa pe tron, în 1512, el şi-a revendicat descendenţa din domnul Ţării Româneşti Basarab cel tânăr, poreclit Ţepeluş (noiembrie 1477-septembrie 1481, a doua domnie în noiembrie 1481-aprilie 1482, când e ucis de boieri la Glogova) fiul lui Basarab II (decembrie 1442-primăvara 1443) şi nepotul lui Dan al II-lea (1420-1431). Neagoe era deci strănepot, în linie dreaptă, al celui mai viteaz dintre domnii Ţării Româneşti după Mircea cel mare, ştiut fiind că Dan al II-lea, care era nepot de frate al biruitorului de la Rovine, a ţinut pază la Dunăre împotriva cotropirii otomane [1].

---

[1] *N. Iorga îl trece printre „Cavaleri" în Istoria românilor, vol. IV, Bucureşti, 1937, şi-l numeşte „Dan vodă cel viteaz".*

După moartea silnică a lui Basarab, copilul a rămas să crească în familia lui Pârvu, alături de doi fraţi, Preda, viitor ban al Craiovei, şi Pârvu, şi două surori, Vlădaia şi Marga, copiii Neagăi cu Pârvu. Puternica şi ambiţioasa familie a boierilor Craioveşti, care avea în Oltenia o situaţie aproape domnească, dar care nu putea domni, nefiind „os domnesc" şi-a dat seama că într-o zi tânărul fiu de domn, urcându-se pe tron, le va crea o situaţie privilegiată. Că va putea domni astfel printr-însul.

Înzestrat cu însuşiri excepţionale şi cu o mare sete de a învăţa, la care se adăuga talentul de scriitor ce va face dintr-însul primul nostru creator de geniu, tânărului Neagoe i-a fost dat să crească şi să se formeze în împrejurări tot excepţionale. Membru al celei mai bogate şi mai puternice familii boiereşti din Ţara Românească, el a putut beneficia de o pregătire deosebită, nu numai militară - ca a tuturor celor de rangul lui - dar şi cărturărească.

Barbu Banul şi fraţii săi au zidit, în 1485, mănăstirea Bistriţa din Oltenia, aducând aici din sudul Dunării moaştele Sfântului Grigorie Decapolitul, ceea ce făcea din noul lăcaş un prestigios loc de pelerinaj. Bistriţa a devenit imediat cel mai mare centru cultural al ţării, mai ales în urma relaţiilor directe cu muntele Athos şi cu centrele culturale rămase în Serbia, nedistruse de otomani.

Bistriţa olteană era pentru Ţara Românească, la sfârşitul secolului XV şi începutul celui de al XVI-lea, ceea ce Neamţu şi Putna erau în Moldova: „biblioteca centrală" şi prima şcoală de cărturărie a ţării. Unul din stareţii mănăstirii, care conducea obştea de la Bistriţa chiar pe timpul când Neagoe se ridică la vârsta primei tinereţi, se numea Macarie şi cum imediat ce ajunge domn Neagoe ridică mitropolit al ţării un Macarie, căruia în cuvântarea amintită i se va adresa în cuvinte de fiu duhovnicesc, istoricii au bune temeiuri să creadă că Macarie mitropolitul din 1512 este una şi aceeaşi persoană cu Macarie, stareţul Bistriţei şi că acesta a fost părintele duhovnicesc şi primul învăţător al voievodului [2].

Nu ne putem închipui că acela care va dovedi o aşa de largă cunoaştere a teologiei şi a scrisului bisericesc să se fi format altundeva decât la Bistriţa familiei sale, lângă părinţii îmbunătăţiţi şi cărturarii de acolo. Mănăstirea era pe atunci şi cea mai

---

[2] *Petre Ş. Năsturel, Recherches sur Ies redactions greco-roumaines de la „Vie de Saint Niphon II, patriarche de Constantinople", capitolul „Une nouvelle hypothese au sujet de la personne du metropolite Macaire de Hongrovalachie", în „Revue des etudes sud-est europeennes", tom. V, 1967, nr. 1-2, p. 56-58.*

bună ascunzătoare pentru un fiu de domn care trebuia ţinut departe de primejdiile epocii până la momentul potrivit, când lumina urma să fie scoasă de sub obroc.

Tânărul Neagoe nu era însă destinat de ai săi cinului monahal. El a primit, în acelaşi timp, educaţia de atunci a fiilor de boieri, exercitându-se în mânuirea armelor şi ascultând pe ai săi în discuţiile despre treburile statului. I-a fost dat să apuce în viaţă, pe când el însuşi se ridicase la vârsta înţelegerii depline a lumii, pe cel mai mare şi mai slăvit domn al românilor, Ştefan vodă al Moldovei, ale cărui fapte se ridicaseră în legendă, nu numai printre români, dar şi în ţările de primprejur şi chiar până în lumea apuseană. Neagoe avea 22-23 de ani în 1504 când titanul de la Suceava a fost aşezat în mormântul de la Putna şi neamul românesc întreg s-a cutremurat văzând că a căzut stejarul ce străjuia spre toate zările.

Din tot ce va scrie mai târziu Neagoe, se vede cât de adânc s-au întipărit în sufletul şi în mintea sa personalitatea şi faptele marelui Ştefan. Deşi nu-l numeşte nicăieri, acesta ni se desprinde ca modelul ideal de conducător al românilor, propus de Neagoe fiului său. Toată copilăria, adolescenţa şi tinereţea şi le petrecuse în iradierea gloriei şi puterii părintelui Moldovei.

Dar în acelaşi timp Neagoe creşte într-o lume românească ce era confruntată cu greutăţi fără seamăn şi asupra căreia se întindea ameninţătoare umbra semilunii. Tânărul os domnesc n-a apucat vremea bătăliilor glorioase, intrate în amintire, ci vremea când însuşi marele Ştefan fusese obligat să vâre sabia în teacă şi să se împace cu ideea că Imperiul otoman este puternic pentru multă vreme prin aceste părţi ale Europei şi că de pe tronul de odinioară al binecredincioşilor bazilei nimeni nu mai este în stare să-l facă a se ridica. Dimpotrivă: lumea creştină îi caută prietenia, bunăvoinţa şi uneori chiar alianţa. În aceste împrejurări, tot ce mai puteau face românii era să-şi asigure ceea ce în urma unui secol de lupte vitejeşti reuşiseră să păstreze: fiinţa politică şi absoluta independenţă în cele dinlăuntru ale ţării, plătită acum cu tributul, dar garantată, pentru nevoie absolută, şi de oşti încă puternice.

Tot echilibrul politic al Europei se schimbase în câteva decenii şi strănepotul „cavalerului” [3] Dan al II-lea a trebuit să înveţe de mic o artă politică nouă: aceea de

[3] *Denumirea e dată de N. Iorga acelor domni care au asimilat în personalitatea lor idealul apusean al cavalerului medieval, pentru care vitejia este suprema virtute şi câmpul de luptă se confundă cu însăşi existenţa. Timpul „Cavalerilor” trece şi lasă loc abilei diplomaţii, dar în scrierea lui Neagoe idealul vitejesc al epocii „cavalerilor” şi-a găsit cea mai puternică expresie literară şi doctrinară din toată literatura română. Idealul său este vitejia înţeleaptă.*

a dăinui în împrejurări grele, când oricând avalanşa otomană se putea prăvăli, nestăvilită de nimeni. Norocul cel mare fusese că vitejii voievozi dinainte, al căror şir îl încheiase Ştefan al Moldovei, reuşiseră să convingă imperiul că este mai bine să cazi la înţelegere cu românii şi să primeşti tribut de la ei, decât să-i înfrunţi pe câmpul de luptă şi să-i obligi să-şi apere ţara până la moarte. Atunci ei erau de neînvins. Dar dacă-i lăsai într-ale lor şi le cereai doar o jertfă materială, profitai de munca lor harnică şi de buna lor gospodărie, iar oile şi caii româneşti umpleau Stambulul şi făceau fala grajdurilor sultanului.

Aşa se stabiliseră nişte raporturi speciale care apăraseră ţările române de cucerirea directă, de administraţia otomană, garantând libera exercitare a legii proprii şi a credinţei, dezvoltarea nestânjenită a culturii. Spre deosebire de ce se întâmplase în sudul Dunării, ţările române rămăseseră astfel ca nişte oaze ale libertăţii către care se îndreptau ochii creştinilor robiţi. De aici plecau ajutoare pentru ei, se trimiteau bani cu care se reparau mănăstirile din Sfântul Munte Athos şi din alte părţi, erau ajutaţi ierarhii şi credincioşii din Balcani şi din Orient să-şi păstreze credinţa şi nădejdea. Când sabia intrase în teacă, acesta era noul război al românilor cu „păgânul”: să-i ajute pe cei supuşi să nu piară, să-i întărească pe temeliile credinţei şi nădejdii în Dumnezeu şi să se întărească ei înşişi pe aceleaşi temelii.

Marele Ştefan dăduse exemplul. Imediat ce fusese obligat să părăsească idealul cruciadei militare, el porni o nouă cruciadă, prin ctitoriile sale care vesteau prin monumentalitatea lor că aici, la nord de Dunăre, crucea străluceşte fără teamă. Iar legea creştină este legea locului. Era biruinţa cea mai adâncă a românilor, la capătul unui veac de lupte necurmate pentru libertate, cu cel mai mare imperiu al lumii de atunci.

Cultura, zidirea de monumente, arta, deveniseră astfel mijlocul cel mai sigur de a afirma libertatea românească în lumea dominată de semilună. Iar strânsele legături cu creştinătatea balcanică şi ajutorarea ei deveneau pe zi ce trece o mare politică pe termen lung. Ea ţintea apărarea creştinătăţii de stingerea sufletească ce deschidea calea pieirii fizice.

Boierii Craioveşti au fost printre cei dintâi care au înţeles vremile. Mănăstirea zidită de ei sta în strânsă legătură cu această lume balcanică, iar un hrisov din 1501 pentru mănăstirea Sfântul Pavel ni-i arată pe toţi fraţii Craioveşti şi pe tânărul nepot, ctitor la Athos, după modelul domnilor [4]. Nici o familie feudală în afară de

[4] *Textul lui în Documenta Romaniae Historica, B, Ţara Românească, vol. II, p. 6-9.*

cea domnească nu mai emisese acte de danie pentru Sfântul Munte. Ei sunt cei dintâi şi gestul măsoară ambiţiile lor politice.

Politica lui Ştefan cel mare din ultima perioadă îşi găseşte în Ţara Românească un imitator abil în Vlad călugărul (1482-1495), frate după tată cu Vlad Ţepeş şi Radu cel frumos. Parcă spre a arăta cum se schimbaseră vremile, în locul cumplitului ostaş şi în locul lui Radu cel frumos, pus domn de Mahomed II şi alungat de Ştefan cel mare, pe tron s-a urcat acest fiu al lui Vlad Dracul ce se trăsese afară din viitoarea vieţii şi a competiţiilor politice, căutând în mănăstire pacea sufletească şi înţelepciunea de dincolo de lume. Ţara îl obligase să ia sceptrul şi să revină în lume. Dar el a păstrat, pe tron, cumpăna minţii şi ochiul obişnuit să vadă departe şi adânc în firea lucrurilor, al celor obişnuiţi cu contemplarea zilnică a eternităţii.

Vlad călugărul a fost un domn vrednic şi abil, care a ştiut să câştige şi pe cei din ţară şi pe cei din afară şi care a pus în Ţara Românească temeliile unei adevărate tradiţii politice noi, corespunzătoare vremurilor: tradiţia legăturilor strânse cu lumea creştină din imperiu. La moartea lui ţara l-a ales domn pe fiul său, Radu cel mare. În 1495, când acesta urca pe tron, Neagoe păşea pragul adolescenţei spre vârsta raţiunii şi începea să se formeze ca bărbat în toată puterea. În faţa ochilor săi avea să se afle acum un adevărat „principe de Renaştere”, un domn care-şi purtase mulţi ani paşii prin lumea apuseană şi care ştia că pe acolo artele şi frumosul, fastul şi strălucirea principilor deveniseră metode de guvernământ. Înţelegea să fie şi el un astfel de principe şi va fi cel dintâi care, înălţând o ctitorie domnească ce urma să-l primească la sfârşitul zilelor, o va concepe de la început ca pe o capodoperă de artă, menită a cuceri admiraţie şi a duce faima ctitorului.

Ştefan îşi dobândea la Târgovişte, prin Radu cel mare, un adevărat emul. Ţara Românească primea şi ducea astfel mai departe mesajul Moldovei din ultimii ani de domnie ai marelui conducător: a nu mai înfrunta pe otoman contând pe ajutorul creştinătăţii apusene, deoarece acest ajutor e iluzoriu; a dăinui în cetatea credinţei, prin afirmarea forţei creatoare a neamului în capodopere de artă şi în ctitorii ce deveneau coloana vertebrală a rezistenţei naţionale, simboluri ale condiţiei politice româneşti în această parte de Europă. La sud de Dunăre nu mai era îngăduit a se ridica biserici peste care să nu poată privi un turc călare! Ele trebuiau îngropate în pământ până la înălţimea turcului încălecat. Creştinii trebuiau să intre în pământ ei înşişi, în faţa stăpânului păgân. Tocmai de aceea cu fiecare biserică ce-şi înălţa turlele întărite, românii sfidau această lege din imperiu şi dovedeau că legea, la ei, şi-o fac singuri! Radu cel mare a clădit la Dealu cea mai măreaţă biserică din câte se înălţaseră până atunci în Ţara Românească, şi înălţarea ei făcea aproape cât o

bătălie câştigată pe câmpul de luptă. Era o bătălie! Pe alt câmp de luptă, deschis de români în coasta imperiului, pentru secole.

În ctitoria de la Dealu putem descifra deopotrivă suflul, mândria epocii lui Ştefan cel mare şi adierile Renaşterii. Radu cel mare începea să aşeze pe români în curentul de idei şi aspiraţii ale veacului modern.

Acesta este domnul în timpul căruia îşi începe ridicarea pe treptele ierarhiei politice viitorul domn Neagoe Basarab [5]. În 1501, când Craioveştii emit amintitul act pentru mănăstirea Sfântul Pavel, Neagoe este trecut cu rangul de postelnic şi va fi, până în 1509, mare postelnic fără întrerupere. Funcţia era de intim al domnului (era cel însărcinat cu paza şi grija odăii domneşti) şi totodată de tălmaci de protocol; era cel ce primea şi prezenta pe soli domnului, traducându-i spusele lor. Funcţia presupunea cunoaşterea de limbi străine şi faptul că, tânăr fiind încă, Neagoe şi-o asumă, dovedeşte că îndeplinea condiţiile.

Aşadar încă din 1501, la 20 de ani sau chiar mai puţin, Neagoe apare în rândul dregătorilor curţii şi-şi începe educaţia politică în preajma lui Radu cel mare, de la care avea de bună seamă ce învăţa şi ce asculta în ceasurile de răgaz, când domnul le va fi împărtăşit celor din preajmă cunoştinţele sale despre acea îndepărtată Europă ce o călcase cu piciorul ani în şir.

Dar realităţile româneşti nu erau cele ale Italiei. În faţa uriaşei presiuni a Imperiului islamic, zidurile de cetate trebuiau clădite acum nu din piatră de râu, ci din pietrele de granit ale credinţei strămoşeşti. Imperiului teocratic otoman, care cotropea şi trecea prin foc şi sabie în numele „războiului sfânt", nu i se putea opune antichitatea greco-romană şi umanismul, ci tot tăria unei credinţe. Biserica devenea mai mult ca oricând cetatea sufletului neamului şi susţinătoarea luptei sale pentru dăinuire, întărirea ei era o problemă politică urgentă înainte chiar de a fi una religioasă.

O Biserică puternică şi bine condusă era pe atunci altfel de armată. Ştefan cel mare o ştia de mult, de când îşi luase ocrotitori ai oştilor pe Sfinţii Gheorghe şi Dimitrie. Radu cel mare a învăţat repede lecţia şi în 1503 el aducea în ţară, cu îngăduinţa sultanului, pe cel mai mare luptător pentru credinţă şi rezistenţă creştină din câţi urcaseră pe tronul patriarhiei ecumenice după tragicul an 1453: patriarhul Nifon al II-lea. La data aceea fusese detronat a doua oară şi exilat la Adrianopole, tocmai

---

[5] *Pentru originea şi cariera lui politică vezi Dan Pleşia în „Valachica", Târgovişte, I, 1969 şi II, 1970.*

fiindcă i se simţise forţa şi abilitatea. Aurul românesc adăugat desigur rugăminţii, îi obţinuse eliberarea şi venit în ţară, Nifon este pus de domn în fruntea Bisericii muntene şi cinstit ca un împreună conducător al ţării.

Patriarhul a adus aici marea lui experienţă, dar şi tradiţia şi amintirea Bizanţului, dorinţa Bisericii ecumenice de a salva şi continua această tradiţie. Pentru întâia oară un fost patriarh ecumenic devine, prin împrejurările istorice, conducătorul Bisericii din Ţara Românească.

Opera întreprinsă de Nifon al II-lea în cei doi ani cât a îndeplinit acest rol se încadrează desigur politicii lui Radu cel mare, politică de consolidare a Bisericii ca sprijin în lupta pentru dăinuirea politică. A existat o deplină concordanţă între idealurile servite de patriarh şi cele ale românilor, dar s-a produs acum un fapt nou, de o importanţă hotărâtoare pentru istoria politică şi bisericească a întregului Răsărit şi Orient apropiat: s-a petrecut, într-un fel, trecerea asupra românilor a marii tradiţii imperiale bizantine, în care intra şi obligaţia de ocrotitori ai Bisericii Ortodoxe [6].

Prezenţa patriarhului ecumenic, fie el şi în postura de patriarh „în retragere", alături de Domnul Ţării Româneşti făcea dintr-o dată ca la Târgovişte să se repete, chiar la o scară mult mai redusă, o situaţie amintind de imperiul creştin, când alături de bazileu se afla patriarhul. Radu cel mare devenea în felul acesta un nou „bazileu", iar Ţara Românească se înfăţişa ca un pământ ocrotit de Dumnezeu, spre care creştinătatea robită privea ca la o oază a speranţei.

Nu încape îndoială că în cei doi ani cât a stat la noi patriarhul Nifon al II-lea a căutat să convingă pe domn şi clasa conducătoare a ţării de rolul lor excepţional în noua conjunctură politică, de misiunea lor de moştenitori ai împăraţilor bizantini, misiune din care decurgea obligaţia de a deschide şi mai larg baerele pungii în vederea ajutorării creştinătăţii balcanice.

Ucenicul patriarhului Nifon, Gavriil Protul, care-i va scrie panegiricul după anul 1520, ne spune limpede că înaltul ierarh nu s-a mulţumit să execute voinţa domnului de a pune ordine în treburile bisericeşti şi a numi doi episcopi, ci i-a învăţat pe români teoria politică bizantină: „Grăia-le den pravilă şi de lege, de

---

[6] *Vezi Nicolae M. Popescu, Nifon II, Patriarhul Constantinopolului, extras din „Analele Academiei Române", seria II, tom. XXXVI, Bucureşti, 1914.*

tocmirea bisericii şi de dumnezeeştile slujbe, de domnie şi de boierie, de mănăstiri şi de biserici şi de alte rânduri de ce trebuie” [7].

Prin Nifon, acel „Bizanţ după Bizanţ” - cum l-a numit N. Iorga - îşi găsea la nord de Dunăre principalul punct de sprijin material şi moral, iar în locul „cavalerilor” atleţi cu sabia ai lui Hristos apărea un nou tip de domn român şi o nouă politică activă: moştenitorul tradiţiilor imperiale creştine şi sprijinitorul sistematic şi prestigios al creştinătăţii robite. În felul acesta, în faţa capitalei islamice a Imperiului otoman se creează la Târgovişte un fel de capitală nedeclarată a lumii creştine din imperiu. Nifon al II-lea şi Radu cel mare au pus bazele acestei tradiţii.

Fostul patriarh ecumenic este cea dintâi mare personalitate a lumii creştine supuse imperiului care descoperă noua funcţie a pământului românesc: de citadelă necucerită a dreptei credinţe şi a civilizaţiei creştine din Europa sud-estică şi din Orientul apropiat. Pe urmele lui Nifon vor păşi, timp de secole, numeroşi alţi mari ierarhi, cărturari, oameni politici din lumea creştină supusă. Pentru toţi, pământul românesc va apărea aşa cum pentru prima oară îi apăruse lui Nifon: placa turnantă a rezistenţei creştine, rezistenţă ce se putea transforma, la un ceas hotărât de Dumnezeu, în ridicarea armată pentru aşezarea crucii pe Sfânta Sofia. Eroul acelei ridicări avea să apară abia la sfârşitul secolului şi va fi Mihai Viteazul. Dar pregătirea lui începe acum.

E greu de spus cât va fi înţeles şi urmat Radu cel mare din această învăţătură, dar putem spune cu certitudine că nici un cuvânt din discursul ecumenicului nu a rămas neprimit de tânărul postelnic ce se afla între auditori. Bizanţul, adus ca într-o raclă vie în sufletul şi gândul patriarhului, îşi găsise omul în stare să-l facă a renaşte! Umbrele bazileilor coborâseră către el, spre a redeveni vii în acest fiu de domn român care-şi aştepta în linişte ceasul.

Dar nu numai moştenirea Bizanţului, ci şi moştenirea celeilalte foste ţări creştine, cufundată deplin, în 1459, sub valurile cuceririi otomane, împărăţia sârbească, trece tot acum pe pământul Ţării Româneşti.

Maxim Brancovici, ultimul descendent al celor din urmă conducători creştini ai sârbilor, se refugiază la Târgovişte, aducând cu el două rude apropiate, una, fiică a

---

[7] *Viaţa Patriarhului Nifon…în Literatura română veche (1402-1647). Introducere, ediţie îngrijită şi note de G. Mihăila şi Dan Zamfirescu, vol. I, Bucureşti, 1969 (colecţia „Lyceum”, p. 74).*

fratelui său Ioan: Despina Miliţa şi Elena Brancovici [8] . Prin ele supravieţuiau „ţariţele" Serbiei, ale căror vieţi au fost scrise cândva de cărturarii strălucitei împărăţii a lui Ştefan Duşan.

Maxim Brancovici nu putea fi decât binevenit lângă Nifon al II-lea şi acesta îl convinge imediat pe voievod să-l ridice la scaunul episcopal. În felul acesta, Biserica Ţării Româneşti dă adăpost şi este împodobită cu două mari figuri ale creştinătăţii balcanice, iar curtea de la Târgovişte a lui Radu cel mare capătă o înfăţişare nouă, de loc de refugiu şi întâlnire a ceea ce mai rămăsese din nobilimea balcanică.

Maxim Brancovici va mijloci, în 1507, pacea cu Bogdan al Moldovei, aducând pentru întâia oară în diplomaţie argumentul unităţii de neam. El va spune că nu se cade a lupta între ei fraţii de acelaşi neam [9] . Tot Maxim pune la cale căsătoria lui

---

[8] *I. C. Filitti, Despina, princese de Valachie, fille presumee de Jean Brankovith, extras din „Revista istorică română", I, 1931, p. 241-250. Ion-Radu Mircea, care a identificat numele mamei Despinei, crede că era şi ea un copil din flori al despotului, soră numai după tată cu Elena Rareş, care este cunoscută ca fiică legitimă a despotului Ioan. Vezi De l'ascendance de Despina, epouse du voevode Neagoe Basarab, A propos d'une inscription slavonne inedite, în „Romanoslavica", X, 1964, p. 435-437.*

[9] *Cronica lui Macarie în Cronicile slavo-române publicate de Ioan Bogdan, ediţie revăzută şi completată de P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1959 şi Literatura română veche…, I, p. 173 numeşte pe Maxim „adevărat fiu al luminii" şi adaugă că a fost „înălţat de arhiereii moldoveni la rangul de mitropolit", ceea ce arată legăturile Bisericii din Ţara Românească cu cea din Moldova. Solia sa de pace ocupă în cronică un rol însemnat, dar argumentul comunităţii de neam apare nu aici, ci în Cronica lui Ureche: „pentru că sunt creştini şi de o seminţie". Adaosul lui Ureche nu lasă nici o îndoială asupra înţelesului acestor cuvinte : ele nu se referă la rudenia celor doi domni, cum susţin unii istorici, ci la faptul că aparţin aceluiaşi popor. Maxim Brancovici a fost canonizat de Biserica sârbă în cuprinsul căreia şi-a sfârşit zilele, zidind mănăstirea Kruşedol. Viaţa lui a fost tipărită şi tradusă după ediţia din „Glasnik" de Haşdeu în Arhiva istorică a României", II, p. 65-68. Citǎm de aici: „Alungat din pasă şi din patrie, fericitul Maxim luă cu el moaştele fratelui său şi ale părinţilor săi şi merse la Radu, domnul Munteniei, carele fiind iubitoriu de Hristos îl primi cu bucurie sufletească şi cu veselie şi-i dete loc de odihnă ca şi în patrie. Dar diavolul duşman al faptelor bune aţâţă răsbel între domnii ambelor Dacii, Radu şi Bogdan vodă, şi era aproape să se înceapă bătălia, când iată fericitul Maxim sbură ca o pasăre în mijlocul ambelor armate şi prin dumnezeiasca înţelepciune a minţii sale alină pe amândoi domnii, carii întăriţi prin dragoste s-au întors fiecare pe acasă, lăudând pe Dumnezeu şi pe sfântul, pe care amândoi îl luară în dragoste. Atunci Maxim fără voia lui fu înălţat şi hirotonit la tronul mitropolitan al Munteniei" (p. 67). Mănăstirea Kruşedol a fost zidită cu ajutorul lui Neagoe Basarab şi există donaţii ale sale şi ale doamnei Despina la Kruşedol.*
De observat că şi pentru autorul necunoscut al Vieţii…, Ţara Românească şi Moldova sunt „amândouă Daciile", deci ideea unităţii de neam a românilor apare şi aici. Grigore Ureche

Radu, nepotul de soră al domnului, cu fata lui Dimitrie Iacşici, unul din fruntaşii de atunci ai sârbilor.

Dar cea mai strălucită unire matrimonială între conducătorii românilor şi ai sârbilor o realizează Maxim când reuşeşte să-şi căsătorească nepoata, Despina Miliţa, cu tânărul postelnic Neagoe. Prin această căsătorie, din care se vor naşte trei băieţi şi două fete, Neagoe stabilea o legătură directă cu tradiţia politică balcanică, fiind, după Ştefan cel mare (soţul Evdochiei de Kiev şi al Mariei de Mangop), al doilea domn român ce-şi ia lângă sine o soţie simbolizând un întreg trecut politic şi o veche tradiţie. Al treilea va fi Petru Rareş, viitorul soţ al celeilalte domniţe sârbeşti de la curtea muntenească, Elena Brancovici.

Din păcate, aşa cum se întâmplase uneori şi în Bizanţ, nu peste multă vreme între noul „împărat" şi fostul patirarh ecumenic a izbucnit un conflict, interesele şefului ţării lovindu-se de canoanele al căror apărător se socotea şeful spiritual. Domnul voia să-şi dea sora după un boier moldovean, Bogdan, refugiat în Ţara Românească. Boierul lăsase însă în Moldova o soţie de care nu fusese despărţit canonic, şi atunci patriarhul s-a opus. A fost picătura ce a răsturnat paharul unor relaţii ce începuseră a nu mai fi bune, între domn şi patriarh. Acestuia i s-a pus în vedere să părăsească ţara, ale cărei obiceiuri le-ar fi stricat.

Izgonit, el a stat o vreme în casa Craioveştilor, ceea ce arată că legăturile cu aceştia deveniseră strânse şi mai ales că puternica familie îşi permitea asemenea gesturi de independenţă faţă de domn.

În tot acest răstimp, ne spune biograful său, Gavriil Protul, Nifon a fost îngrijit de tânărul Neagoe, căruia îi trece testamentul său politic şi spiritual: *„Iar fericitul Nifon îl întăria cu învăţăturile sale, ca să crească şi să se înalţe în toate faptele bune şi să se ridice în noroc bun şi să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, cum mai apoi, cu rugăciunea sfinţii sale, să umplură amândouă".*

Patriarhul Nifon a fost cel mai mare dascăl al lui Neagoe. A fost cel ce i-a transmis adânca lui cunoaştere teologică, patosul moral şi gândirea politică a Bizanţului, pe care o cunoştea desigur, fiindcă se ocupase vreme îndelungată cu copierea de cărţi şi nu-i vor fi scăpat sfaturile lui Agapet către Împăratul Justinian sau Învăţăturile

---

consemna o tradiţie rămasă printre moldoveni, dar ne-consemnată de Macarie, atunci când spunea că Maxim a folosit argumentul apartenenţei la acelaşi neam.

lui Vasile Macedonul, sau scrisoarea patriarhului Fotie care se citea şi prin mănăstiri.

Comparând cele ce - potrivit biografului său - Nifon le-ar fi predicat Curţii din Târgovişte cu ceea ce Neagoe va scrie mai târziu în Învăţăturile sale, asemănările sunt izbitoare şi ne conving de adevărul spuselor lui Gavriil Protul. Cei doi ani petrecuţi de Nifon la Târgovişte şi timpul de recluziune până la plecare, când Neagoe „aducea bucate de hrană sfântului şi aeve şi într-ascuns cu îndemnarea lui Dumnezeu, fără nici o temere" au fost ca o înaltă şcoală de teologie şi duhovnicie, cea mai înaltă pe care un domn român din vechime a primit-o vreodată, dascălul lui fiind un patriarh ecumenic şi un sfânt.

Prin Nifon va fi aflat Neagoe şi de obiceiurile împăraţilor bizantini de a scrie cărţi de învăţătură pentru fiii lor.

Legătura dintre ucenic şi dascăl a fost aşa de puternică, încât odată ajuns domn, Neagoe va obţine de la patriarhia ecumenică şi celelalte patriarhii canonizarea lui Nifon aproape imediat după moarte, caz foarte rar în Biserică. Ne putem închipui cu ce sete, sorbind fiecare cuvânt, va fi ascultat tânărul fiu de domn învăţăturile unuia dintre cei mai mari ierarhi ai vremii şi în acelaşi timp un om politic de înaltă clasă.

Nifon părăseşte Ţara Românească în 1505, fiind înlocuit în funcţia de conducător suprem al Bisericii de Maxim Brancovici, care primeşte oficial titlul de mitropolit al Ţării Româneşti. Nifon nu-l purtase fiindcă ar fi însemnat o scădere faţă de rangul său patriarhal. Retras la Athos, în mănăstirea Dionisiu, Nifon al II-lea formează acolo un ultim ucenic, monahul Gavriil, viitorul „protos" al comunităţii Sfântului Munte. Moare în 11 august 1508. Nu după multă vreme de la plecarea sa, Radu cel mare este doborât de cumplita boală adusă din Occident, care-l desfigurase şi-l adusese într-o stare de chinuri groaznice. În 1508 moare şi el, câteva luni înaintea lui Nifon, în aprilie.

În acelaşi an apare cea dintâi tipăritură din cărţile române: Liturghierul lui Macarie. Acest domn de „Renaştere" românească are deci norocul să-şi înscrie numele şi pe cel dintâi semn că românii şi-au însuşit, printre cei dintâi în lumea ortodoxă, invenţia ce avea să revoluţioneze lumea şi să traseze cel mai bine hotarul epocii moderne: tiparul. Se crede că tipografia a funcţionat la Dealu, dar sunt tot mai multe temeiuri să credem că ea a fost instalată la Bistriţa şi că nu domnul, ci Craioveştii avuseseră ideea de a o înfiinţa. Dovadă că apar cărţi şi după moartea lui

Radu cel mare şi că s-au găsit, în ctitoria Craioveştilor, mai multe exemplare, semn că acolo era depozitul.

Moartea lui Radu cel mare în aprilie 1508 deschide drum unor încercări grele pentru ţară şi-l pune pe tânărul Neagoe în situaţia de a face o experienţă hotărâtoare pentru tot ceea ce va gândi şi va scrie mai târziu în calitatea sa de cel dintâi gânditor politic al românilor.

Până atunci el crescuse cu ochii pe domni cumpătaţi, înţelepţi, cu largi orizonturi şi se bucurase de slava fără de seamăn a marelui vecin din Moldova. Avea să cunoască, în curând, cum arată „lupul în piele de oaie" (cum îl va numi pe Mihnea, supranumit de istorie „cel rău", Gavriil Protul). Acest fiu al acelui domn care, din păcate, adăugase la vitejia sa o cruzime bolnavă şi o lipsă de frâu în puterea asupra oamenilor ce-l făcuseră celebru sub numele infamant de „drăculea" s-a înfăţişat ca unii eroi ai basmelor populare care se dau drept altul decât cel ce este. Gavriil Protul ne spune că la început i-a câştigat pe toţi cu făgăduieli şi cu o faţă atrăgătoare. A reuşit să-i păcălească şi pe Craioveşti, pe care i-a păstrat în sfatul său domnesc aproape un an. Dar imediat ce s-a simţit cu mâna pe frânele puterii „şi-a dezbrăcat lupul pielea oii" zice cronicarul şi a început să dezlănţuie o adevărată teroare.

Marele nostru scriitor Alexandru Odobescu a evocat în nuvela sa romantică Mihnea cel rău cruzimea şi nebunia acestui fiu, care moştenise de la tată numai firea întunecată şi gustul uciderii. Duşmănia lui înverşunată pe toţi ce-i care-i puteau sta în cale şi-i puteau frâna dezlănţuirea de cruzime şi fărădelege s-a lovit, cum era firesc, de Craioveşti. Aceştia, simţind încotro se îndreaptă urgia, au fugit peste Dunăre, la o rudă a soţiei lui Barbu Banul, şeful familiei. Era sârb de neam, dar se turcise cu numele de Mehmed-Beg şi ajunsese atotputernicul paşă al Nicopolei.

Unul din fraţii Craioveşti, Radu, n-a mai apucat să fugă şi a fost ucis de ostaşii trimişi în Oltenia de domn. Aceştia au dărâmat casele fraţilor Craioveşti şi au bătut chiar mănăstirea Bistriţa cu tunurile, dărâmând-o până în temelii, după cum spune cronica. La fel biserica Sfinţii Apostoli zidită de Neagoe.

Împreună cu ai săi, Neagoe porneşte mai departe de la Nicopole la Constantinopol, unde Mehmed Beg avea rude şi prieteni influenţi şi el însuşi se bucura de mare trecere. Prin aceştia, cei trei fraţi rămaşi, Barbu banul, Pârvu şi Danciu, ajung la sultan şi obţin acordul de a înlătura pe Mihnea cel rău şi a-l înlocui cu fiul cel mai mic al lui Radu cel mare, Vlad sau Vlăduţ, care nu avea decât 17 ani. Întorşi la

Nicopole, primesc în ajutor trupele lui Mehmed. Un detaşament de avangardă este pus chiar sub comanda lui Neagoe, ceea ce dovedeşte că avea reputaţia unui bun militar. Nu a dezminţit-o. Printr-un atac prin surprindere, el a bătut lângă mănăstirea Cotmeana trupele trimise contra lui şi conduse de fiul domnului, Mircea. Victoria a fost aşa de categorică încât domnul n-a mai aşteptat să apară şi restul oştirii, ci a fugit spre munţi, la Sibiu, sperând că va reuşi să se întoarcă cu sprijin din Ardeal. Răzbunarea Craioveştilor l-a urmărit şi acolo, unde şi-a găsit moartea.

La urcarea pe tron a lui Vlăduţ, ne spune cronica ţării, care urmează povestirea lui Gavriil Protul, s-a încheiat un pact între noul domn şi Craioveşti, să se respecte reciproc. Din păcate nici cu acest domn lucrurile nu au mers multă vreme, deoarece nu el domnea, ci cumnatul său, acel Bogdan din Moldova, din cauza căruia fusese alungat patriarhul Nifon. Situaţia ţării era grea şi împrejurările din lume erau tulburi, iar pe tron stătea un copil nevrednic. Era firesc să vedem, în aceste condiţii, pe Neagoe, ajuns la deplină maturitate şi conştient de primejdiile ce ameninţă ţara, că socoteşte venit timpul să-şi dezvăluie pretenţia la tron, ca os domnesc ce era.

S-a arătat de istorici că inelul cu care pecetluia semnătura ca membru al sfatului domnesc avea un blazon cu pretenţie, care amintea stema ţării [10] , aşa încât, în ciuda a ceea ce ne spune Gavriil Protul, convingerea la care ajunsese Bogdan şi anume că fiul lui Pârvu Craiovescu umblă să-i ia tronul lui Vlăduţ, nu era simplă închipuire.

Ca urmare a investigaţiilor lui Bogdan, tânărul domn dă ordin ca lui Neagoe să i se taie nasul, după obiceiul vremii, spre a nu mai putea aspira la domnie. Dar nu a putut fi prins şi atunci sunt convocaţi Craioveştii care, spre a-l scăpa, jură în faţa domnului credinţă. Că jurământul era fals şi dictat de împrejurări o dovedeşte faptul că imediat după aceea au trecut iarăşi Dunărea, au revenit cu oştile lui Mehmed Beg şi, sub motiv că Vlăduţ nu şi-a ţinut cuvântul dat, i-au tăiat capul „sub un păr” cum spune cronica. În locul celui ucis ţara întreagă alege domn pe Neagoe. O ştim asta de la cronicarul favorabil lui.

Neagoe nu era un om bun din incapacitate de a face rău şi nici un nehotărât. La un moment dat, când negustorii munteni au fost înlăturaţi de saşi la Braşov şi unii au

---

[10] *Aurelian Sacerdoţeanu, Contribuţii la studiul diplomaticii slavo-române, Sfatul domnesc şi sigiliile din timpul lui Neagoe Basarab (1512-1521) în „Romanoslavica”, X, 1964, p. 405-434. La p. 412 este reprodus fotografic sigiliul atârnat la hrisovul lui Vlad cel tânăr din 17 august 1511. Asemănarea cu stema ţării e clară, şi după această dată va fi izbucnit şi conflictul.*

fost chiar omorâţi, domnul le trimite conducătorilor braşoveni teribila ameninţare că de se va mai repeta aceasta, va veni cu oştile ţării şi „va face Ţara Bârsei de nu i se va mai cunoaşte nici locul”. Ameninţarea a fost de ajuns, semn că se ştia că este în stare să o pună în aplicare, iar relaţiile bune s-au statornicit din nou.

Conflictul dintre structura lui morală şi crudele metode politice ale vremii răzbate în gândurile pe care Neagoe le aşternea pe hârtie spre sfârşitul vieţii. Modul cum a reuşit să-şi pună în practică principiile înainte de a le formula în scris se vede din întreaga sa domnie, pe care Haşdeu a caracterizat-o în felul lui genial: „Acest Marc Aureliu al Ţării Româneşti, principe artist şi filozof, care ne face a privi cu uimire, ca o epocă excepţională de pace şi de cultură în mijlocul unei întunecoase furtune de mai mulţi secoli, scurtul interval dintre anii 1512-1521”. Într-adevăr, nici un domn român până la Neagoe (şi numai doi alţii după el, Mihai Viteazul şi Alexandru Ioan Cuza), nu a mai reuşit să facă atât de mult, în atât de scurtă vreme. Marelui Ştefan i-au trebuit 47 de ani ca să fie cel ce a rămas în amintirea neamului său, şi dacă ar fi murit după nouă ani de domnie, ca Neagoe, la mai puţin de 40 de ani, n-am fi avut de la el nici Putna, nici victoria de la Vaslui şi nici măcar pe aceea de la Baia, întâia lui mare biruinţă !

Neagoe Basarab, care se urcă pe tron la 30 de ani, a adus în viaţa noastră politică şi culturală o putere cum nu se mai văzuse până atunci de a modela timpul său şi mai ales de a pune pe acest timp nu pecetea întunecată a arbitrariului şi vărsării de sânge, ci pe aceea a înţelepciunii şi deschiderii către viitor ce-l va aşeza în conştiinţa urmaşilor ca începător de tradiţie. Tânăr încă, atunci când devine stăpânul absolut al unei ţări, el şi-a amintit de tânărul Solomon, a cărui viaţă o va da pildă fiului său, tocmai fiindcă nu a cerut nimic altceva decât înţelepciune. Dumnezeu i-a dat-o şi lui!

A fi puternic prin Dumnezeu şi în Dumnezeu fusese marea lecţie a lui Ştefan Vodă, care înfruntase duşmanii de zeci de ori mai tari simţindu-şi alături de el oştile nevăzute ale binelui şi pe Sfinţii Dimitrie şi Procopie! Neagoe nu mai putea cere o astfel de putere, ci numai puterea gândului ce face faţă celor mai grele împrejurări. Dumnezeu i-a dat-o.

În ajunul catastrofei unei mari puteri a vremii, Ungaria, ştearsă de pe harta Europei doar la câţiva ani după moartea lui Neagoe, voievodul român şi-a ridicat ţara la un prestigiu şi o strălucire ce nu reuşise să i le mai dea decât eroul de la Rovine. Domnia lui este în adevăr o minune făcută cu el şi cu neamul său, şi uimirea lui Haşdeu este îndreptăţită.

Cât de sus a ridicat Neagoe prestigiul Ţării Româneşti se vede din faptul că solul său trimis la Roma, la papa Leon al X-lea, este înnobilat de dogele Veneţiei într-un cadru solemn, actul cuprinzând cuvinte măgulitoare la adresa celui ce l-a trimis. Papa Leon îi răspunde la o propunere de alianţă în cadrul unei proiectate cruciade.

Dar mai ales în lumea ortodoxă prestigiul său este al unui nou bazileu şi Manuil din Corint, marele retor al Patriarhiei ecumenice îl numeşte în scrisoarea din 1519 „Prea înălţatul şi prea strălucitul şi prea slăvitul domn Ioan Neagoe, mare voievod şi împărat şi autocrat a toată Ungrovlahia".

În 1517 cere şi obţine de la Patriarhia ecumenică canonizarea fostului său învăţător, patriarhul Nifon. Pe racla în care au fost aşezate moaştele şi care se păstrează la Dionisiu, domnul român este reprezentat închinându-se sfântului, iar versurile de slăvire sunt alcătuite de Maxim Trivalios, celebru mai târziu în Rusia ca „Maxim Grecul".

Toată lumea ortodoxă din imperiu ajunsese a privi la el ca la noul ei împărat, şi când în 1517 a avut loc sfinţirea măreţei catedrale de la Argeş, festivităţile au atins proporţii fără precedent.

Gavriil Protul, martor ocular, le descrie în felul următor: „Că porunci Neagoe Vodă şi pohti să vie toţi arhimandriţii din muntele cel sfânt al Atonului, de-înpreună cu egumenii de la toate mănăstirile. Şi scrise şi carte. Iar Gavriil Protul dacă văzu cartea şi scrisoarea domnului, aciiş chiemă pe toţi egumenii de la toate mănăstirile cele mari: de la Lavra, de la Vatoped, de la Iver, de la Hilandar, de la Xeropotam, de la Caracal, de la Bistriţa lui Alimpie, de la Haritonul Cotlomuz care este Lavra Rumânească, de la biserica lui Filotei, de la Xinof, de la Zugraf, de la Simensc, de la Dohiar, de la Lavra Rusească, de la Pantocrator, de la Costamonit, de la Sveatâi Pavel şi de la Onisat, de la biserica lui Sveatâi Grigorie şi de la Simopetra.

Aceşti egumeni toţi veniră la Neagoe în Ţara Rumânească, denpreună cu Gavriil Protul carele fu zis mai sus. Decii chiemă domnul şi pe Teolipt Ţarigrădeanul, care este patriarh a toată lumea şi cu dânsul 4 mitropoliţi de la Sereş, de la Sardia, de la Midiia şi de la Melichin. Şi veniră şi ei şi-i primi cu mare cinste. Şi chiemă şi pre egumenii din ţara sa pre toţi şi pre tot clirosul şi merseră dimpreună cu Neagoe şi cu Macarie mitropolitul ţării la mănăstirea cea nouă şi minunată de la Argeş".

Urmează descrierea slujbei la care participă înalţii ierarhi în frunte cu patriarhul ecumenic: „Şi făcură vecernie şi colivă în lauda Adormirei Preacuratei Născătoarea lui Dumnezeu şi deade de luară toţi oamenii din colivă dupe obicină. Apoi făcu

cină, ca să se odihnească oamenii lăudând pre Dumnezeu; iar după cină, tocară şi făcură bdenie toată noaptea patriarhul şi domnul denpreună cu mitropoliţii carii fură zişi mai sus, cu protul şi cu toţi egumenii Sfetagorii şi ai ţării. Şi se ruga lui Dumnezeu cu rugăciuni şi cu cântări iară alţii oamenii zicea toţi g(ospo)di pomilui. Şi sfârşiră bdeniia, când se vărsa zorile. Decii deca trecu 1 cias de zi, în luna lui avgust în 15 zile, traseră clopotele, ca să meargă patriarhul cu mitropoliţii şi cu tot clirosul denpreună, să tărnosească biserica. Iară prestolul, în oltariu, tocmi-l şi-l aşează însuşi Neagoe Vodă cu mâinile sale spre sfinţiri şi aşează şi făcătoarele de minuni icoane a lui Pantocrator şi a Precistii în biserică la locul lor, împodobite tot cu aur şi cu pietrii scumpe. Aşijderea puse şi alte sfinte icoane în biserică câte încăpură şi în tinda pentru stâlpi. Şi cele din tindă era câte cu 2 feţe şi pe deasupra cu boite săpate cu meşteşug şi poleite. Şi era acele icoane toate ferecate cu argint curat şi poliite cu aur, între care icoane era şi chipul Sfântului Nifon, ferecat tot cu aur şi cu pietri scumpe înfrămseţat, atâta de minunat cât nu poate mintea omului să închipuiască şi să spue. Decii deca tărnosiră biserica şi aşezară toate lucrurile şi le sfinţiră, odihniră puţinei şi iar merseră la biserică domnul Neagoe Vodă şi doamna lui Despina şi coconii, carii îi dăruise Dumnezeu şi cu toţi boierii, fiind patriarhul cu mitropoliţii şi cu toţi egumenii şi clirosul în biserică. Iară deca sfârşiră Dumnezeiasca Liturghie făcu domnul ospăţ mare şi veselie tuturor oamenilor şi-i dărui pre toţi, pre cei mari şi pre cei mici, pre săraci şi pre văduve, pre mişei şi pre cei neputernici, şi tuturor câţi li se cădea milă le deade.

Iar slujba care se făcuse fericitului Nifon se blagoslovi de Teolipt patriarhul şi de tot soborul să se facă şi să se aşază pretutindenea. Şi tocmiră de făcură şi slujba sfinţiei sale cu vecernie, cu utrănie şi cu Liturghie.

Şi puseră pre chir Iosif să fie arhimandrit într-aceea mănăstire noauă şi-l blagosloviră să facă Liturghie cu bederniţă. Aşijderea toţi câţi vor fi (după) dânsul tot să poarte bederniţă, şi blagoslovenie să deade de chir Teolipt patriarhul şi de tot soborul, cum şi mai nainte se didease şi să făcuse în Tismana cu blagoslovenia lui Filotei patriarhul. Şi tocmiră să fie acestea mănăstiri amândoi cinstite într-un chip şi arhimandrii şi scaune mai mari de cât toate mănăstirile Ţării Munteneşti. Şi se făcu lucrul acesta cu mare legătură şi cu groaznic blestem".

Iată şi descrierea măreţului monument de la Argeş, făcută de Gavriil Protul: „Şi sparse mitropoliia den Argeş den temeliia ei şi zidi în locul ei altă sfântă biserică tot de piatră cioplită şi netezită şi săpată cu floriu. Şi au prins toate pietrile, pe dinlăuntru den dos, una cu alta, cu scoabe de her cu mare meşteşug şi au vărsat plumb de le-au întărit. Şi au făcut prein mijlocul tinzii bisericii 12 stâlpi nalţi, tot de piatră cioplită şi învârtiţi foarte frumos şi minunaţi, carii închipuiesc 12

Apostoli. Şi sfântul oltariu deasupra prestolului încă făcu un lucru minunat cu turlişoare vărsate. Iar ferestrile bisericii şi ale oltariului, cele de deasupra şi ale tinzii, tot scobite şi răzbătute din piatră cu mare meşteşug le făcu; şi la mijloc o ocoli cu un brâu de piatră înpletit în 3 viţe şi cioplit cu flori şi poliit; biserica cu oltariu, cu tinda închipuind svânta şi nedespărţita Troiţe. Iar pre supt straşina cea mai de jos, împrejurul a toată biserica, făcu ca o straşină tot marmură albă, cioplită cu flori şi fo(a)rte scobite şi sepate frumos. Iară acoperământul tot cu plumb amestecat cu cositor; şi crucile pre turle tot cioplite cu flori şi unile făcute sucite; şi împrejurul boitelor făcute tot steme de piatră cioplită cu meşteşug şi poleite cu aur. Şi făcu un cerdăcel denaintea bisericii pre 4 stâlpi pe marmură pestriţă, foarte minunat, boltit şi zugrăvit şi învălit şi acela cu plumb. Şi făcu scara bisericii, tot de piatră scobită cu flori şi cu 12 trepte, sămănând 12 semenţii ale lui Israil; şi pardosi toată biserica, tinda şi altariul, înpreună şi acel cerdăcel, cu marmură albă. Şi o înpodobi pre dinlăuntru şi pre dinafară foarte frumos, şi toate scobiturile pietrilor dinafară le vopsi cu lazur albastru şi florile le polei cu aur. Şi aşa vom putea spune că adevărat că nu este aşa mare şi sobornică ca Sionul, carele îl făcu Solomon, nice ca Sfânta Sofia, care o au făcut marele împărat Iustinian, iară cu frămseţea este mai predesupra acelora".

Neagoe le dădea tuturor creştinilor din imperiu dovada că există un pământ al lui Dumnezeu unde legea sultanului nu are ce căuta, unde nu strigă muezinul şi nu judecă hogea. Un pământ pe care poate înflori nădejdea că ţapul cu un corn al profetului Daniil va învinge balaurul verde al islamului cotropitor. Simbolul acesta era săpat în piatră chiar pe clopotniţă: ţapul cu un corn, străpungând balaurul. Şi toţi cei ce păşeau pe sub ea ştiau ce mesaj să citească!

Neagoe a întemeiat definitiv, în conştiinţa întregii lumi creştine din imperiu, ideea că românii continuă tradiţia împărăţiilor creştine robite de turci şi că aici este refugiul şi centrul rezistenţei tuturor.

Opera lui Gavriil, Protosul muntelui Athos, ne dovedeşte că cei ce şi-au asumat o vreme greaua sarcină au fost românii. Nimeni nu a mai reuşit ca Neagoe să reprezinte cu atâta strălucire ideea noului bazileu de la Târgovişte. Imitatorii lui vor fi, peste mai bine de un veac, Matei Basarab şi Vasile Lupu, iar mai presus de toţi Constantin Brâncoveanu.

Favorizat de războaiele din Asia Mică ce blocau imperiul şi-i amânau ofensiva spre Viena, Neagoe a avut instinctul acelui porumbel din basmele noastre care ştie să prindă clipa când munţii nu se bat în capete. El nu a lăsat să-i scape clipa. Şi în loc să-şi dea frâu liber pornirilor omeneşti de slavă deşartă, s-a nevoit să dea ţării sale

cea mai trainică nemurire: a culturii şi artei. La ea ajunsese în cele din urmă şi marele Ştefan al Moldovei.

Secretul înfăptuirilor fără seamăn, la voievodul Neagoe, stă însă şi în echilibrul moral al personalităţii. Poate că văzând cu ochii săi urmările vieţii lui Radu cel mare va fi căpătat groaza bolii, dar e mai sigur că însăşi vocaţia sa a fost aceea a unui om stăpân pe simţurile sale, în care mintea este împărat trupului, cum va scrie chiar el.

Într-un şir de domni pentru care puterea însemna, din păcate, şi frâu liber pornirilor trupeşti, este neîndoielnic faptul că Neagoe Basarab a avut o viaţă de familie fără pată. Reputaţia lui morală a fost atât de înrădăcinată la contemporanii săi, încât nimeni nu a avut îndrăzneala să se dea drept fiu natural al său spre a revendica tronul.

Viaţa l-a încercat din greu şi a primit totul creştineşte, fără cârtire. Mama i-a murit atunci când era pribeag la Constantinopol. Din trei băieţi şi două fete, a îngropat doi fii, unul mic, altul în care-şi pusese nădejdea de părinte. Ultimul rămas era nevârstnic atunci când boala necruţătoare de care va muri l-a avertizat că nu mai are răgaz să-l vadă în vârstă. Supremul examen al omului, moartea, avea să-l dea la aceeaşi vârstă la care ne va muri celălalt geniu ce a meritat din plin calificativul de „expresie integrală a sufletului românesc” - Mihai Eminescu.

Moartea lui Neagoe, la 39 de ani, în septembrie 1521, ar putea părea o amară nedreptate faţă de acest creştin ce-şi pusese nădejdea în Dumnezeu. Numai noi, privind în perspectiva timpului, înţelegem că Dumnezeu l-a luat înainte de a vedea cum apele se revarsă din nou şi cum odată prăbuşită „poarta Europei” - Belgradul - sub loviturile celui mai mare dintre sultani, Soliman Magnificul, lumea se umple iarăşi de spaimă. A murit în timpul teribilei campanii, cu grija în suflet pentru ţara şi viitorul neamului său, dar scutit de umilinţa şi înfrângerea în care se va prăbuşi regatul vecin. De grija ce-l stăpânea ştim de la un om care avea să-şi câştige dreptul la nemurire, dar peste veacuri, spunând într-o scurtă scrisoare toată năpasta ce ameninţa iar lumea şi făcând-o nu în altă limbă, slavonească, ci pe limba românească. Omul se chema Neacşu „ot Dlăgopole” - Câmpulung Muscel, foarte aproape de capitala Târgovişte, unde se stinge „Băsărabă Vodă”.

Boala fără leac şi ameninţarea morţii au făcut din voievodul de la Argeş cel mai mare scriitor al românilor în epoca veche şi întâiul teolog şi scriitor duhovnicesc de geniu ridicat din mijlocul Ortodoxiei româneşti. La fel ca păstorul din Mioriţa, care în faţa morţii în loc să se chircească şi să-şi acopere ochii, căutând să ocolească

implacabila lege a vieţii, se ridică la grandioasa viziune a nunţii cosmice şi înfruntă neantul printr-o creaţie de geniu, Neagoe Basarab a răspuns provocării bolii şi certitudinii sfârşitului apropiat încordându-şi toate puterile în elaborarea unui grandios testament. Nu în versuri, ca al păstorului mioritic, ci în câteva sute de pagini ce reprezintă întâia capodoperă, de valoare universală, a culturii române. Ca şi Miorița, ea a ieşit din aceeaşi atitudine în faţa morţii: de a potenţa viaţa prin reflectarea ei în oglinda cea fără lumină, şi de a se îndrepta spre pragul final cu gândul aşezării, în toate, a rânduielilor de pe urmă. Tăria unui neam şi măsura sufletească a unei naţii o dă numai cercetarea raportului ei cu moartea. Şi puţine neamuri sau poate chiar nici unul nu a mai ridicat confruntarea omului cu moartea la înălţimile ameţitoare ale Mioriţei şi la rodnicia experienţei lui Neagoe Basarab.

Neagoe Basarab şi-a scris Învăţăturile sale cu gândul limpede de a le lăsa fiului nevârstnic, în locul lui, care avea să plece curând. Dar şi cu gândul de a se împărtăşi tuturor urmaşilor săi, de a nu lăsa să se risipească comoara adunată într-o viaţă scurtă dar atât de bogată în agoniseli spirituale şi în înfăptuiri. Ar fi fost de ajuns catedrala de la Argeş şi tradiţia politică ce o lăsa, ca să-i asigure dăinuirea în amintirea generaţiilor. Dar geniul său i-a pus în mână pana pe care ucenicul călugărilor din Bistriţa olteană şi al marelui Nifon patriarhul a dovedit că o poate mânui la egalitate cu cei mai mari, din câţi au scris la vremea sa şi înainte de dânsul.

Dacă domnia de numai nouă ani, dar atât de bogată în roade, a lui Neagoe Basarab poate fi socotită o adevărată minune înfăptuită de un om politic dăruit cu puterea harului, Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie au părut la rândul lor o minune, şi mai greu de primit. Unora li s-a părut că atâta evlavie şi atâta cunoaştere a Scripturii şi Părinţilor Bisericii din partea unui conducător de oameni este cu neputinţă, ca şi cum cartea de căpătâi a tuturor oamenilor vremii aceleia n-ar fi fost Sfânta Scriptură.

Că românii au reuşit să dea un scriitor creştin încoronat, în stare să se înalţe, în neamul lor, până la culmi neatinse nici de împăraţii Bizanţului (care şi ei au scris sfaturi către fiii lor) şi nici de stăpânitorii altor popoare europene, iată şi aceasta este un har de la Dumnezeu către dânşii! Fiindcă nimeni, într-adevăr, după regii biblici ai poporului ales n-a mai cuprins atâta omenească orgă de sentimente, de la rugăciunea sublimă şi smerită la strigătul de luptă şi victorie asupra vrăjmaşului.

Deschidă oricine cărţile şi scrisorile Bizanţului, de la Agapet la Manuil II Paleologul, şi va vedea cât de sus stă, în arta rostirii unei naturi umane depline, domnul român de la Târgovişte. Citească oricare memoriile şi sfaturile oricărui

rege al altor popoare, şi se va mira cum acest domn de la Dunărea de Jos a putut gândi şi simţi, pe vremea sa, cu atât de mult mai presus de toţi.

Neagoe Basarab a săvârşit şi minunea de a aşeza literatura română în rândul marilor literaturi ale lumii, creatoare de capodopere. Cartea lui, încă necunoscută cum se cuvine dincolo de hotare, este una din cele mai cutremurătoare mărturii omeneşti despre om, iar în lumea noastră dobândeşte o actualitate tot mai vădită.

Născut într-o lume de obiceiuri crude, o lume care vărsa fără milă şi reţinere sângele omului, Neagoe Basarab se ridică cu o forţă neegalată de nimeni spre a apăra dogma creştină a unicităţii fiinţei umane răscumpărate prin jertfa Mântuitorului de sub osândă, şi pe care nimeni nu are dreptul să o răpună fără dreptate şi judecată. În lumea noastră nimic nu se repetă cu mai multă şi dureroasă insistenţă decât această propoziţie a demnităţii şi unicităţii omului, cu care se deschid Învăţăturile! Dar nimeni până atunci, în nici o scriere politică nu s-a oprit atât de mult ca să condamne crima împotriva omului, ca să arate cât de mare menire i-a fost dată omului de la Dumnezeu. Când se vor aduna într-o zi, la un loc, toate cărţile scrise de regi sau pentru regi, domnul român li se va dovedi tuturor superior prin această forţă a omeniei sale.

Dar ele sunt totodată adânc înrădăcinate în sufletul neamului nostru, ele sunt suprema expresie a omeniei lui creştine, a credinţei lui în dreptate, în puterea binelui, în biruinţa legică şi finală a binelui pe lume.

Nimeni n-a mai întrupat în cultura română cu forţa lui Neagoe această trăsătură fundamentală a sufletului românesc - credinţa în puterea binelui, în triumful lui final. Fiindcă nimeni nu a legat-o mai strâns de credinţa şi iubirea pentru Cel de Sus. Neagoe Basarab, binecredinciosul domn român, a dat cea mai înaltă cugetare creştină în problemele stăpânirii şi conducerii oamenilor.

Nici învăţatul episcop Boşsuet, autorul, peste două secole, al cărţii intitulate Politica scoasă din înseşi cuvintele Scripturii Sfinte nu a reuşit să facă din duhul creştin şi puterea lumească o alcătuire atât de firească. Prin Neagoe Basarab, românii au dat lumii un model de cugetare politică umană şi creştină neatins şi nedepăşit de nimeni. Cartea domnului român, cu cât se va studia mai adânc, în comparaţie cu toate cărţile de acest soi, se va ajunge la această încheiere.

Dar nu numai un gânditor politic creştin şi român era Neagoe, nu numai un scriitor politic a cărui artă a scrisului a atins culmi reîntâlnite, ci şi un uriaş cugetător religios al neamului nostru. Multă vreme învăţaţii laici s-au înfruntat cu argu-

mentul că atâtea pagini închinate lui Dumnezeu nu pot să fie decât ale unui călugăr, făcându-se a nu vedea că atâtea pagini despre stăpânire, diplomaţie şi războaie nu au cum să fie ale unui călugăr, dacă acel călugăr nu ar fi fost şi oştean şi şef de stat!

Ceea ce nici unul dintre ei n-a băgat însă de seamă este nu numărul de pagini în care se vorbeşte despre cele dumnezeieşti, ci geniul cu care acest lucru se face, extraordinara capacitate de cuprindere, într-o sinteză a dogmaticii, moralei şi spiritualităţii creştine. A trebuit să se lămurească, după aproape un secol de ceartă între oameni ce se băgau unde nu aveau pregătire, şi să-şi primească adevăratul răspuns [11]. Învăţăturile lui Neagoe Basarab sunt întâiul nostru tratat de dogmatică, de morală, de spiritualitate creştină. Voievodul format printre călugării de la Bistriţa în aceeaşi măsură în care s-a format la curtea de la Târgovişte este primul nostru mare teolog şi primul cugetător filocalic al Bisericii Ortodoxe Române.

Toată opera lui Neagoe Basarab este o „filocalie" şi am putea spune că el încearcă prima oară să facă din domnie o „filocalie". Învăţăturile lui Neagoe Basarab sunt „Filocalia" omului politic, cum este Filocalia manualul monahului şi al creştinului dornic de desăvârşire. A purta duhul Filocaliei peste apele întunecate şi adesea însângerate ale politicii a fost geniul şi unicitatea lui Neagoe Basarab. Şi a face din politică o slujire a dreptăţii şi a binelui a fost poate una din misiunile încredinţate neamului nostru, până în zilele de acum.

A fost o minune toată domnia lui Neagoe Basarab. A fost o minune scrierea unei asemenea cărţi în timpul în care apărea Machiavelli. A fost o minune dăinuirea şi renaşterea neamului nostru după atâtea încercări, întărit de duhul încrederii în triumful dreptăţii.

Arhim. Ciprian

Sursa: Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române, Sfinţi români şi apărători ai Legii strămoşeşti, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1987, p. 598-619, Binecredinciosul voievod Neagoe Basarab.

---

[11] *Dr. Antonie Plămădeală, Neagoe Basarab, domn al culturii româneşti, în vol. „Dascăli de cuget şi simţire românească", Bucureşti, 1981.*

Sfântul voievod Neagoe Basarab - drumul spre sfințenie

Ucenic al Sfântului Nifon al Constantinopolului, a cărui canonizare a și obținut-o, Sfântul Neagoe Basarab a fost voievod al Țării Românești și a acordat o atenție sporită Bisericii, ocupându-se, în același timp, cu o mare înțelepciune de planul diplomatic.

***

Născut la finalul secolului al XV-lea, Sfântul Neagoe Basarab a avut credința sădită în inimă de către mama lui, iar Mănăstirea Bistrița din Oltenia, ctitorie a străbunicilor săi, i-a fost școală duhovnicească. Învățând de la Sfântul Nifon al Constantinopolului rugăciunea isihastă - întrucât Sfântul Nifon se ocupa atunci de reorganizarea vieții bisericești - Sfântul Neagoe a primit multe daruri de la Dumnezeu, fiind numit Domnitor și Voievod al Țării Românești.

Făcând donații generoase mănăstirilor, în timpul domniei sale fiind ctitorită Mănăstirea Curtea de Argeș, Sfântul Neagoe Basarab a lăsat moștenire și prima creație de valoare universală a literaturii române, Învățăturile către fiul lui, Theodosie.

Trecând în pace la cele veșnice, sfintele sale moaște au fost puse spre închinare la Mănăstirea Curtea de Argeș.

Arhid. Ștefan Sfarghie - Mutarea Sfântul apostol şi evanghelist Ioan; Sfântul voievod Neagoe Basarab

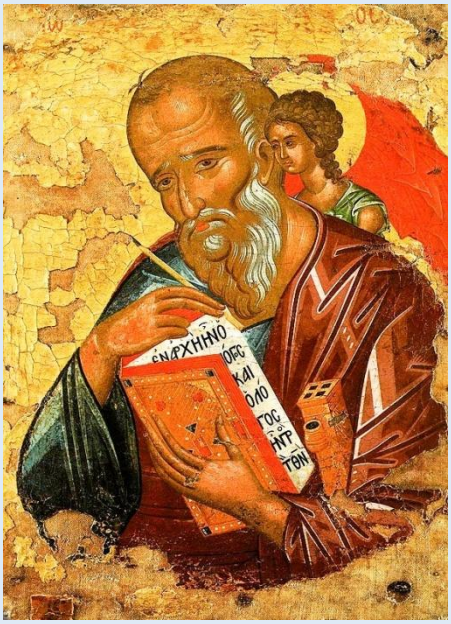

Sfântul apostol şi evanghelist Ioan a fost unul dintre cei 12 apostoli, singurul ucenic prezent la răstignirea Domnului nostru Iisus Hristos, moment în care a primit în grijă pe Fecioara Maria.

După Înălţarea Domnului la Cer, Sfântul Ioan era unul din stâlpii Bisericii lui Hristos, împreună cu Petru şi cu Iacov, ruda Domnului.

Tradiţia ne spune că, după Adormirea Maicii Domnului, Ioan a predicat Evanghelia în Asia şi în Efes.

A fost surghiunit de împăratul Domiţian (81-96) în insula Patmos. Aici a scris Evanghelia sa, cele trei epistole şi Apocalipsa.

S-a mutat la Domnul în jurul anului 100, în Efes, unde aşezase în timpul vieţii sale episcopi şi preoţi.

***

Astăzi pomenim şi pe Sfântul voievod Neagoe Basarab, domnitor al Ţării Româneşti (1512-1521). S-a îngrijit de mănăstiri şi biserici, cea mai strălucită fiind Mănăstirea Argeşului.

A cinstit memoria şi pomenirea dascălului şi învăţătorului său, Sfântul ierarh Nifon, patriarhul Constantinopolului, aducând moaştele sale de la Mănăstirea Dionisiu din Athos. Astfel l-a împăcat cu prigonitorul acestuia, voievodul Radu cel mare, cel care îl chemase pe patriarh în ţară, dar care l-a surghiunit apoi.

Sfântul voievod ne-a lăsat moştenire şi opera sa „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, prima creaţie de valoare universală a literaturii române.

A plecat la Domnul la 15 septembrie 1521.

Proclamarea oficială a cano-nizării sale a avut loc la 26 octombrie 2008, în Catedrala Patriarhală din Bucureşti.

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Mutarea Sfântului apostol și evanghelist Ioan; Sfântul domnitor Neagoe Basarab; Dreptul Ghedeon

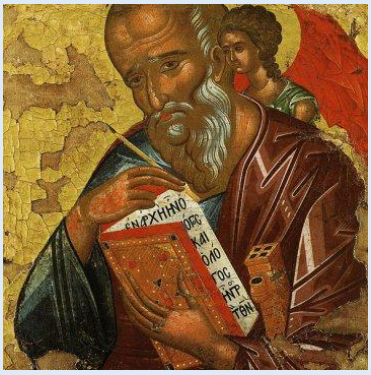
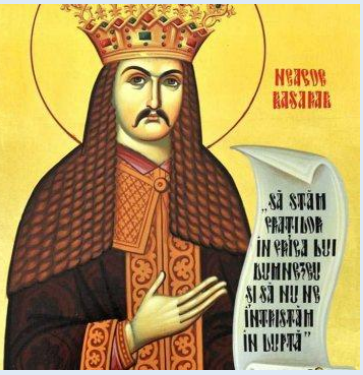

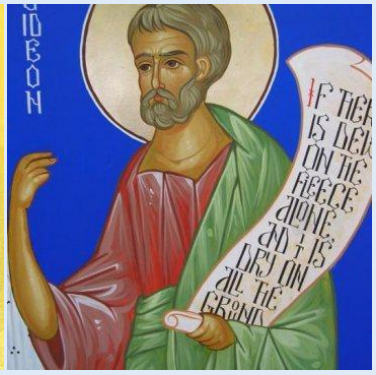

1. Mutarea la Domnul a Sfântului apostol şi evanghelist Ioan - Sfântul apostol şi evanghelist Ioan era născut în Betsaida Galileei, fiu al lui Zevedeu, care era pescar, şi al Salomeei. Ioan avea un frate numit Iacob.

Pe când Zevedeu pescuia odată la Marea Tiberiadei cu fiii săi, a venit Iisus şi, stând pe ţărm, a chemat pe fiii lui Zevedeu, zicând: „Iacob şi Ioan, veniţi după Mine şi vă voi face pe voi pescari de oameni” (Matei 4, 19). Deci, îndată, lăsând ei pe tatăl lor în corabie, au mers după Iisus. Acest Ioan a fost, mai întâi, ucenic al Sfântului Ioan Botezătorul şi învăţase de la acela să creadă în Iisus, că El este Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatele lumii.

Şi aşa, cunoscându-L pe Iisus, împreună cu Andrei, au vorbit amândoi, pentru prima dată cu Domnul. Sfântul Ioan evanghelistul a fost unul din cei doisprezece ucenici, aleşi de Iisus, şi era cel mai tânăr dintre ei.

Drept aceea, tradiţia Bisericii arată că el a trăit până în jurul anului 100. Sfântul Ioan era unul din apostolii cei mai apropiaţi şi mai iubiţi ai Domnului Iisus, încât, în Evanghelia sa, el se numeşte „ucenicul pe care îl iubea Iisus” (Ioan 21, 20), întrucât Mântuitorul Hristos, cu Care se înrudea, îi preţuia dorirea după cele cereşti, ataşamentul, ascultarea şi râvna de a se păstra feciorelnic.

Este ucenicul care la Cină s-a rezemat pe pieptul Domnului şi aşa s-a adăpat din Tainele lui Hristos. El este singurul apostol care a mers cu Iisus până pe Golgota, marele martor credincios care a scris Evanghelia a patra.

Este ucenicul căruia Domnul, când era răstignit pe Cruce, i-a încredinţat pe Preacurata Sa Maică, iar, după Învierea şi Înălţarea Domnului la cer, Ioan era unul din stâlpii Bisericii lui Hristos, împreună cu Petru şi cu Iacov, ruda Domnului.

La rândul ei, Tradiţia Bisericii ne dă ştirea că, după Adormirea Maicii Domnului, Sfântul apostol Ioan a mers la Efes, în Asia Mică, propovăduind credinţa creştină, apoi, din porunca împăratului Domiţian (81-96), „Apostolul iubirii" a fost surghiunit în insula Patmos şi acolo a vieţuit multă vreme.

Tot acolo a scris Evanghelia sa, cele trei Epistole şi cartea Apocalipsei. Apoi, murind Domiţian şi venind împărat Nerva (96-98), Sfântul Ioan s-a întors la Efes şi, aşezând episcopi şi preoţi, i-a învăţat să păzească toate câte le-au auzit de la el şi să ducă pe oameni la Hristos.

Fericitul Ieronim istoriseşte că Sfântul Ioan, ajuns la adânci bătrâneţi, la vârsta neputinţelor, cerea să fie dus la toate adunările creştinilor şi, în loc de lungi cuvântări, se mulţumea să repete mereu: „Fiilor, iubiţi-vă unii pe alţii. Aceasta este porunca Domnului. Împliniţi-o şi este de ajuns".

Sfântul Ioan s-a mutat la Domnul în al treilea an al împărăţiei lui Traian (98-117), în Efes.

Tradiţia Bisericii arată că, la scurt timp după îngroparea sa, trupul nu i-a fost găsit în mormânt, astfel încât există credinţa că el a fost mutat în chip minunat la cer, de unde va veni ca martor al celei de a doua veniri a lui Hristos, alături de Ilie şi Enoh. De aceea, pomenirea sa din 26 septembrie se numeşte Mutarea Sfântului Ioan.

În 8 mai, Biserica cinsteşte pomenirea semnului minunat care avea loc în fiecare an la Efes: cu puterea lui Hristos, din mormântul Sfântului Ioan ieşea o pulbere albă, pe care creştinii din acele locuri o numeau „mana" şi cu aceea credincioşii se tămăduiau de toate neputinţele, slăvind pe Dumnezeu şi pe Ioan, apostolul lui Hristos. Acest semn, dăruit de Dumnezeu, a avut loc în fiecare an până la cotropirea Efesului de către necredincioşi şi până la nimicirea creştinilor din acele locuri.

Pentru înălţimea învăţăturilor înfăţişate în scrierile sale, insuflate de Duhul Sfânt, evanghelistul Ioan mai este numit Cuvântătorul de Dumnezeu sau Bogoslovul, adică Teologul.

Pentru rugăciunile apostolului Tău Ioan, Hristoase Dumnezeule, miluieşte-ne pe noi. Amin.

2. Sfântul domnitor Neagoe Basarab a fost vlăstar domnesc, născut într-o familie evlavioasă. Tatăl său era din neamul Basarabilor, iar mama sa, temătoare de Dumnezeu, era din familia Craioveştilor. Neagoe a fost unul dintre cei patru copii ai părinţilor săi.

Înrâurit de credinţa mamei sale, el a deprins din fragedă vârstă învăţăturile mântuitoare şi virtuţile creştine. Mănăstirea Bistriţa Vâlcii, ctitorie a străbunicilor săi, a devenit şcoală duhovnicească pentru evlaviosul Neagoe.

Voia lui Dumnezeu a făcut ca în acele vremuri la Mănăstirea Bistriţa să fie retras marele între patriarhi, Sfântul Nifon al Constantinopolului, chemat în Ţara Românească pe la anul 1502, de voievodul Radu cel mare pentru a reorganiza şi întări viaţa bisericească.

De la Sfântul ierarh Nifon, Neagoe a deprins taina rugăciunii isihaste, evlavia şi trezvia sufletului, învăţătura şi înţelepciunea Evangheliei lui Hristos, dobândind înaltă sporire duhovnicească.

Înzestrat cu o adâncă putere de cunoaştere, el şi-a agonisit mai toată ştiinţa şi cultura teologică a vremii sale. De aceea, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, în anul 1512, iubitorul de Hristos, Neagoe a fost chemat la vrednicia de Domnitor şi Voievod al Ţării Româneşti, deşi el a refuzat această cinste cu smerite cuvinte: „Puneţi pe altul pe care-l veţi vrea dimpreună şi cu sfatul nostru, iar pe mine mă iertaţi, că nu voi fi”.

Poporul însă, cunoscând vrednicia lui, l-a rugat să primească dregătoria, şi numai după multe stăruinţe fericitul Neagoe, după spusele cronicarilor, „se plecă glasului lor şi luă coroana şi sceptrul a toată Ţara Românească. Şi îndată făcu judecată şi dreptate între oameni”.

Domnia Sfântului a fost un răstimp de linişte şi prosperitate, într-o vreme când greutăţile apăsau asupra ţării şi asupra Bisericii Ortodoxe din Balcani. Pentru ca toate să fie lucrate după voia Domnului, Sfântul Neagoe a iubit pacea, precum spuneau cronicile: „Cu toţi vecinii a fost împăcat”.

Sfântul voievod Neagoe Basarab, în credinţă şi iubire de Dumnezeu, în dreptate şi smerenie, cinstind pomenirea învăţătorului său, Sfântul ierarh Nifon, a adus în Ţara

Românească sfintele sale moaşte de la Mănăstirea Dionisiu din Muntele Athos, împăcându-l în chip minunat cu prigonitorul său, Radu cel mare.

Sfântul Neagoe a rămas în amintirea poporului român şi a tradiţiei ortodoxe prin scrierea sa, intitulată Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie. Ea este un ,,testament duhovnicesc, pedagogic, filosofic şi enciclopedic" şi, în acelaşi timp, o adevărată culegere de sfaturi creştine, scripturistice şi patristice.

Dar nu numai aceste învăţături ni le-a lăsat moştenire măritul voievod, ci şi multe mănăstiri, biserici şi aşezăminte în ţara peste care a domnit timp de nouă ani, între care cea mai strălucită este Mănăstirea Argeşului, pe care Gavriil, Protul Sfântului Munte din acea vreme, a numit-o pentru măreţia ei ,,Sionul Românesc".

Pentru marea sa dărnicie, domnitorul Neagoe Basarab a fost socotit de toată lumea urmaşul împăraţilor mărinimoşi ai Imperiului Bizantin, iar în această calitate a ajutat toate popoarele ortodoxe aflate sub stăpânirea semilunei, plătindu-le datoriile, reparând multe mănăstiri şi biserici şi înzestrându-le cu cele necesare.

În ziua de 15 ale lunii septembrie, anul mântuirii 1521, Sfântul voievod Neagoe Basarab s-a mutat la veşnicele locaşuri ale lui Dumnezeu, unde a primit cununa cea neveştejită a slavei Sale.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi. Amin.

3. Dreptul Ghedeon, este cel care mai înainte să se întâmple, a văzut Naşterea lui Hristos, prin roua de pe lână.

Claudia Tița - Sinaxar - Sfântul Neagoe Basarab, „ctitor mare a toată Sfetagora”

Sfântul Neagoe, frescă de Sorin Efros, schitul Icoana, Gorj, 2014

La început de secol XVI, pe „frontiera variabilă şi însângerată a Creştinătăţii” (Alphonse Dupront), politica de tip civilizator a voievodului Radu cel mare (1495-†1508) şi theomimetismul lui Neagoe Basarab (1512-†1521) capătă în istorie aceeaşi greutate a gesturilor validate drept providenţiale: ambii principi solicită patriarhului marii Biserici din Constantinopol, în noua sa calitate de etnarh al creştinilor ortodocşi aflaţi sub dominaţie otomană, asistenţă şi sprijin spiritual pentru Biserica Ţării Româneşti, într-un moment de mare cumpănă pentru întreaga Ortodoxie.

S-a scris mult despre „drumul sinuos al civilităţii” la Curtea Ţărilor Române, despre un anume tip de translatio studii facilitat de lectura „cărţilor de comportare”, a Oglinzilor (Fürstenspiegel) şi a parenezelor bazilicale. Urmărind această idee, Alexandru Duţu susţinea pertinent că, întrucât la noi formele statale s-au

menţinut (inclusiv la începutul secolului al XVI-lea), putem regăsi, în tradiţia literară cultă, „aluviuni venite din Bizanţul ce se prăbuşise” [12] .

Filtrul cel mai potrivit pentru o asemenea informaţie sensibilă a fost Nifon II, patriarh al Constantinopolului (1486-1488; 1497-1498; 1502; †1508), numit printre contemporanii săi „al doilea Hrisostom”. Dacă după 1498, Radu cel mare are ideea de a-l invita pe ex-patriarhul Nifon în Ungrovlahia, tot el înlesnindu-i sosirea aici prin 1503, în august 1517, Neagoe Vodă face posibilă prima canonizare vivae oraculo vocis, pe teritoriul ţării noastre, a marelui duhovnic şi învăţat, făcându-i astfel loc în Sinaxar celui venit dintr-un exil (turcesc) în alt exil (nord-dunărean) spre a îndulci cu învăţătura sa „turma neplecată şi neascultătoare” (Gavriil Protul).

Portretul votiv al voievodului Neagoe și a Doamnei Miliţa, frescă, sec. XVI, MNIR

[12] *Alexandru Duţu, Cărţile de înţelepciune în cultura românească, Bucureşti, 1972, p. 66.*

Interpretări referitoare la vicisitudinile instituţiei patriarhale în perioada imediat următoare căderii Constantinopolului merg până la admiterea unui control politic pe care suveranii valahi şi moldoveni au ajuns să-l deţină asupra acesteia, la sfârşitul secolului XV şi începutul secolului XVI, prin susţinerea candidaturii unor patriarhi în defavoarea altora: „il n'est pas indifférent que les princes valaques aient fait valoir leur «patronage» sur la Sainte Montagne, un canal par lequel s'est indubitablement exercé leur influence sur le patriarcat. (…) Pourtant, dans la capitale, le «groupe de pression» roumain doit céder la place, dans les années 1520, à des influences plus puissantes et plus proches, celles des riches archontes grecs d'Istanbul…" [13]

Un sistem atât de complicat de „pârghii" funcţiona şi în perioada domniei lui Neagoe Basarab, personaj-releu între Sf. Nifon II, Muntele Athos (unde voievodul muntean susţinea financiar mai multe mănăstiri decât şi-ar fi putut permite, la vremea respectivă, oricare alt domn creştin), lumea occidentală (în ale cărei cancelarii intra, prin ambasadorii săi, ca un partener serios) şi Ţara Românească. Un releu paralizat în cele din urmă de planul lui Soliman magnificul/Soleïman II Kanuni (1520-1566), continuatorul politicii de expansiune a lui Selim I Yavuz (1512-1520), de a cuceri regatul ungar şi de a pătrunde în Europa Centrală, forţând cheia avanpostuluinumit Ţara Românească.

De la Muntele Sinai, la Muntele Athos (gesturi exemplare, donaţii, milostenii, mecenat)

„Aşa precum o inscripţie de pe scoarţa unui copac creşte odată cu arborele" (Paul Veyne), tot astfel voievodului Neagoe Basarab i se redesenează portretul în istoria neamului său, după o domnie de doar 9 ani şi 8 luni de zile şi la o distanţă de aproape o jumătate de mileniu de la adormirea sa întru Domnul. Conturul fusese schiţat cu multă acribie chiar în zilele scurtei sale vieţi, Gavriil Protul, hagiograful Sfântului Nifon II, devenind primul cronicar al lui Vodă Neagoe. La capitolul acte şi gesturi exemplare, protos-ul Muntelui Athos nu uită să înregistreze aproape toate daniile pe care perechea domnească Neagoe - Miliţa Despina le-a făcut mănăstirilor din ţară sau celor din afara ei, în încercarea lor de a moşteni titlul de mari ctitori creştini în mult încercatul areal balcanic ortodox, atât de la înaintaşii Basarabilor, cât şi de la cei ai Brankovicilor (ascendenţii paterni ai sârboaicei Miliţa). Şi motivaţia n-ar fi întreagă dacă nu am aduce în sprijinul ei chiar argumentul inserat

[13] *Histoire du Christianisme des origines à nos jours, sous la direction de Jean-Marie Mayeur, Charles et Luce Pietri, André Vauchez, Marc Venard, tome VII, „De la Réforme à la Réformation (1450-1530)", sous la responsabilité de Marc Venard, Paris, 1994, pp. 54-55.*

de autorul Învăţăturilor către Theodosie în „Cuvântul al şaptelea: Pildă pentru ceia ce fac milostenie…”:

„Şi aceasta să ştiţi, o iubitorii de Hristos creştini, că eu robul lui Dumnezeu, măcar de sunt şi mai păcătos decât toţi oamenii, ce însă cât am putut pricépe, despre oarece parte, n-am putut afla alt raiu mai bun şi mai dulce decât faţa Domnului nostru Iisus Hristos (s. n.).” [14]

Epitrahil cu portretele donatorilor Neagoe Basarab, Milița Despina și șase dintre fiii lor (Mănăstirea Xenofon, inceput de secol XVI)

Revenind acum la Gavriil, entuziasmul hagio-biografului devenit panegirist nu poate fi înregistrat doar ca figură retorică, atunci când conchide: „în toate laturile de la Răsărit până la Apus şi de Amiază zi la Amiază noapte, toate sfintele biserici

[14] *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu. Cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă, Bucureşti, 1971, p. 247.*

le hrănia şi multă milă pretutindeni da…”[15] De altfel, cercetări mai vechi sau mai recente în acest sens (Marcu Beza, Teodor Bodogae, N. Iorga, Petre Ş. Năsturel, Dumitru Năstase, Veniamin Micle, Virgil Cândea, Florin Marinescu ş. a.) s-au încheiat prin a-i da dreptate protos-ului nostru.

De la Muntele Sinai („Şi Sfântul Munte al Sinaei cu toate vasele bisericii şi cu alte daruri multe le-au îmbogăţit şi au făcut şi mertic mare…” [16]), până la Muntele Athos (unde boierii Craioveşti, în frunte cu marele ban Barbu şi cu vornicul Pârvu - tatăl adoptiv al lui Neagoe, trimit în 1501 Mănăstirii Sf. Pavel un pomelnic [17] ce conţinea şi numele viitorului domn valah, pe atunci doar „jupan Neagoe postelnic”), fiul natural al lui Basarab cel tânăr-Ţepeluş şi al jupâniţei Neaga Craiovescu, în acelaşi timp fiu duhovnicesc al Sfântului Nifon II, patriarhul Constantinopolului, consimte să susţină material, cultural, spiritual şi strategic, ca un adevărat urmaş al basileilor, „fortăreţele” Ortodoxiei de după căderea Bizanţului.

Să recapitulăm aşadar, într-un succint tablou, urmele presărate de evlaviosul domn Neagoe Basarab pe întregul Munte Athos (includem aici şi complexul monastic de la Meteore - Thessalia), ca daruri, donaţii şi ctitorii, inventariind ceea ce a supravieţuit într-un fel sau altul, de-a lungul vremii, incendiilor, cutremurelor, năvălirilor păgâne şi jafurilor de tot soiul (fără cărţile de cult, scrise special pentru obştea unuia sau altuia dintre aşezămintele athonite, şi fără documentele de danie purtând pecetea cancelariei domneşti):

Broderii, obiecte de cult:

- ⇨ două poale de icoană (podéa sau parapétasma): prima reprezentând pe „Maica Domnului cu Pruncul” (în picioare), donată de Miliţa Despina şi de mama sa, Donka; a doua, pe fond de catifea verde cu fir de aur, reprezentând un vultur bicefal cu coroane, donaţie a lui Neagoe Basarab din 1515-1516 (ambele broderii aflate la Mănăstirea Marea Lavră);

---

[15] *Gavriil Protul, Viaţa şi traiul Sfinţiei Sale părintelui nostru Nifon, patriarhul Ţarigradului, care au strălucit între multe patemi şi ispite în Ţarigrad şi în Ţara Muntenească, scrisă de Chir Gavriil protul, adecă mai marele Sfetagorei, în BOR, nr. 5-6, mai-iunie, 1937, Bucureşti, ediţie Tit Simedrea (după ms. nr. 464, BAR); reeditată: în Literatura română veche, vol. I, ed. G. Mihăilă, Dan Zamfirescu, Bucureşti, 1969, pp. 66-99; în Sfintele amintiri. Sinaxar, ed. M. Papuc, Chişinău, 1992, pp. 174-205 (ediţie citată în continuare), p. 199.*

[16] *Ibidem, p. 198.*

[17] *DRH, B, II, 1501-1525, Bucureşti, 1972, pp. 6-9.*

- despre o a treia broderie („zăveasă, cusută tot cu sârmă de aur şi prea înfrumuseţată") dăruită de Miliţa Despina Icoanei Maicii Domnului Portaitissa (Portăriţa) de la Mănăstirea Iviron nu se mai ştie nimic precis;
- nu se mai pomeneşte nimic nici despre mărul de aur cu mărgăritare dăruit de aceeaşi evlavioasă doamnă Icoanei Vimatarissa (Ctitoriţa) de la Mănăstirea Vatoped;
- engolpionul (enkolpion) Sf. Nifon (aflat la Mănăstirea Dionisiu), datând din primii ani ai sec. XVI, fildeş în montură de argint, decorat cu perle, reprezentând în miniatură cele 12 scene din Dodekaorton. Inscripţia lacunară în limba slavonă: „Enkolpionul lui Nephon" nu ne edifică pe deplin asupra provenienţei piesei, dar se poate deduce că engolpionul a fost dăruit de familia boierilor Craioveşti sau chiar de Neagoe însuşi ex-Patriarhului de Constantinopol, în timpul şederii acestuia în Ţara Românească.
- un epitrahil cu portretele lui Neagoe, Miliţei Despina şi ale unora dintre copiii lor (la Mănăstirea Xenofon);
- vase liturgice din aur şi argint (Mănăstirea Marea Lavră);
- un panaghiar (Vatoped) şi alte obiecte preţioase (Marea Meteoră).

Relicvariul dăruit de Sf. Neagoe Basarab pentru Moaştele Sf. Nifon II, Patriarhul Constantinopolului

Relicvarii:

- un relicvariu de argint aurit, filigran, email şi pietre preţioase (1514-1515), în formă de biserică cu cinci turle, confecţionat la comanda lui Neagoe pentru Moaştele Sfântului Nifon II, patriarhul Constantinopolului (la Mănăstirea Dionisiu);

- ⇨ un relicvariu cu pietre preţioase (perle, rubine, peruzele, diamante),pentru fragmente de Moaşte: Sf. Ioan Botezătorul (capul), Sf. Ioan Gură de Aur (genunchiul), Sf. ap. Petru; relicvariul, aflat iniţial la Mănăstirea Dionisiu, a fost descoperit de cercetătorul Emil Vârtosu, prin anii 1934-1935, la Muzeul Topcapî Sarayi, Sala bijuteriilor, din Istanbul.

Racla Sfântului Nifon, detaliu

Biserici:

- ⇨ catholiconul (biserica principală) a Mănăstirii Dionisiu,cu hramul Naşterea Sf. Ioan Botezătorul - lăcaş refăcut de voievodul Petru Rareş (1527-1538, 1541-†1546) după incendiul devastator din 1535 - dar şi paraclisul Sf. Nifon din cimitirul mănăstirii;
- ⇨ catholiconul Mănăstirii Cutlumuş şi Biserica Sf. Nicolae a aceleiaşi mănăstiri;conform unei recente cercetări, în registrul superior al picturii din catholiconul mănăstirii, se mai păstrează fragmente din portretele votive ale lui Radu cel mare şi Neagoe Basarab ţinând împreună chivotul bisericii, ceea ce confirmă spusele lui Gavriil Protul, care-i considera drept ctitori ai bisericii principale de la Cutlumuş.
- ⇨ renovări lacatholiconul Mănăstirii Marea Lavră cu hramul Adormirii Sf. Athanasie: altarul şi tinzile, acoperişul, cristelniţa;
- ⇨ un paraclis cu hramul Sfântului Brâu al Maicii Domnului sau, mult mai probabil, cu hramul Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena, ambele la Mănăstirea Vatoped (există unele dovezi potrivit cărora şi biserica Mănăstirii

Pantocrator ar fi beneficiat de un ajutor substanţial din partea lui Neagoe Basarab);

- ⇨ turla catholiconului Mănăstirii Iviron cu hramul Adormirea Maicii Domnului.

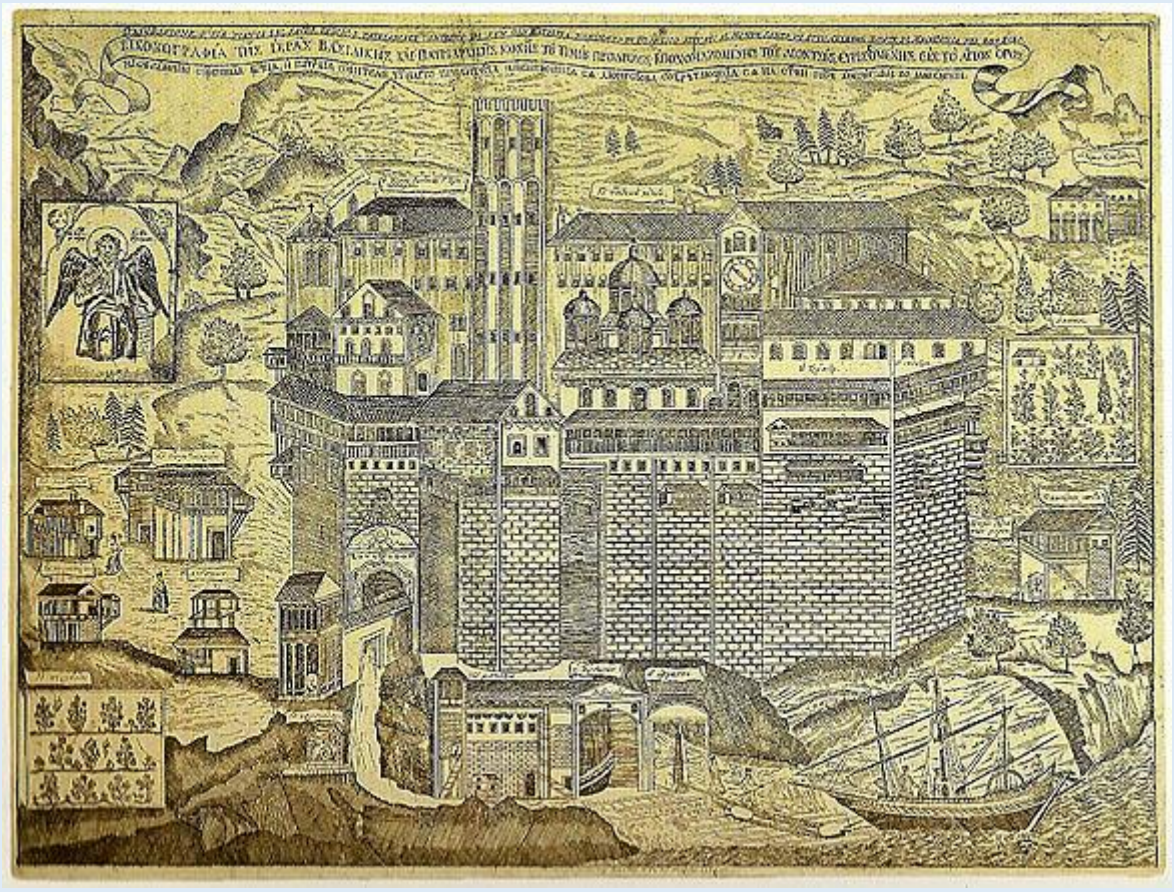

Mănăstirea Dionisiu, gravură din 1754

Aşezăminte, alte construcţii:

- ⇨ două apeducte (construite la Mănăstirile Dionisiu şi Iviron; despre un al treilea apeduct, de astă dată la Mănăstirea Hilandar, vorbea Gavriil Protul);
- ⇨ şase turnuri de apărare (Dionisiu, Sf. Pavel, Cutlumuş, Marea Lavră, Vatoped şi Marea Meteoră);
- ⇨ arsanaua sau portul Mănăstirii Cutlumuş („Lavra cea mare a Ţării Munteneşti"), unde acelaşi Gavriil Protul pomeneşte şi vistieria, jitniţa, dohiaria, ospătăria, bolniţa, trapeza, brutăria, chiliile, grădina, poarta mare şi poarta mică, şi alte construcţii;
- ⇨ trapeză şi pivniţă (la Mănăstirea Xiropotam);
- ⇨ cuhnie şi hambare (la Mănăstirea Vatoped);

- ⇨ două pivniţe (la Mănăstirile Vatoped şi Xiropotam);
- ⇨ cramă (la Mănăstirea Vatoped);
- ⇨ un zid de incintă (la Mănăstirea Pantocrator);
- ⇨ o scară verticală de lemn, sprijinită de stâncă (la Marea Meteoră);
- ⇨ dependinţe (la Mănăstirea Iviron). [18]

[18] *Bibliografie orientativă: Gavriil Protul, Viaţa şi traiul Sfinţiei Sale părintelui nostru Nifon, Patriarhul Ţarigradului…, ed. Tit Simedrea, op. cit.; Spyr. P. Lambros, Catalogue of the Greek Manuscripts on Mount Athos, vol. I-II, Cambridge, 1895, 1900; G. Millet, J. Pargoire et L. Petit, Recueil des inscriptions chrétiennes de l'Athos, première partie, Paris, 1904; Emil Vârtosu, „Odoare româneşti la Stambul", în BCMI, XXVIII, Bucureşti, 1935, pp. 1-19; Teodor Bodogae, Ajutoarele româneşti la mănăstirile din Sfântul Munte Athos, Sibiu, 1940; Actes de Dionysiou, N. Oikonomidès éd., Paris, 1968; Radu Creţeanu, „Tradition de famille dans les donations roumaines au Mont Athos", în „Études Byzantines et Post-byzantines", vol. I, Bucureşti, 1979, pp. 135-153; Petre Ş. Năsturel, Le Mont Athos et les Roumains. Recherches sur leurs relations du milieu du XIV siècle à 1654, Roma, 1986; Virgil Cândea, Mărturii româneşti peste hotare. Mică enciclopedie, vol. I, II, Bucureşti, 1991, 1998 şi Serie nouă, vol. II, Bucureşti, 2011; D. Z. Sofianos, Météores. Itinéraire, Saint Monastère du Grand Météore (Transfiguration), 1992; Treasures of Mount Athos, Thessaloniki, 1997; Românii şi Muntele Athos, culegere de studii şi articole, alcătuită de Ignatie monahul şi prof. Gheorghe Vasilescu, Piteşti, 2002; Ο ΆγιοςΝήφωνΠατριάρχηςΚωνσταντινουπόλεως(1508-2008).Τόμος επετειακός επί τησυμπληρώσει πεντακοσίων ετών από της κοιμήσεως αυτού,Άγιον Όρος, ΙεράΜονή Αγίου Διονυσίου, 2008. B. I. Bojović, Chilandar et les Pays Roumains (XVe-XVIIe siècle). Les actes des princes roumains des archives de Chilandar (Mont Athos), Paris, 2010; ed. Petronel Zahariuc şi Florin Marinescu, Documente româneşti din arhiva Mănăstirii Xenofon de la Muntele Athos, Iaşi, 2010; Florin Marinescu, „Sfântul Neagoe Basarab şi ajutorul său către biserici din Răsăritul Ortodox", în vol. antologic Sfântul voievod Neagoe Basarab, ctitor de biserici şi cultură românească, Bucureşti, 2012, pp. 81-95.*

Engolpionul Sfântului Nifon (sec. XVI, Măn. Dionisiu, fildeş in montură de argint, dăruit probabil de familia boierilor Craioveşti ex-Patriarhului Nifon II)

Cu ocazia târnosirii mănăstirii sale de la Argeş, Neagoe Basarab hotărăşte şi valoarea daniilor în bani, de care fiecare mănăstire athonită va beneficia din partea sa (în cazul în care beneficiul nu fusese oficializat deja, înainte de momentul 1517). Gestul este salvator pentru monahii Sfântului Munte în contextul în care sultanul, ca urmaş pe tronul basileilor din Constantinopol (devenit Istanbul), îşi permitea să majoreze taxele şi impozitele inclusiv pe teritoriul peninsulei athonite (călugării fiind beneficiarii unui statut fiscal special, numit maktu', ce presupunea plata unei sume fixe de bani în locul dijmei [19]).

Graţie informaţiilor sistematizate de pr. prof. Teodor Bodogae (1940), putem vedea ce fel de ajutor financiar trimitea Neagoe Basarab mănăstirilor athonite şi care era cuantumul acestuia (sinteza nu este completă, fiind înregistrate aici numai sumele trecute explicit în hrisoave şi numai pentru mănăstirile ale căror documente s-au păstrat ca atare):

Marea Lavră: mertic anual de 200 taleri (cf. Gavriil Protul: „90.000 de talere pe an" - sumă exagerată, calculată de traducător în moneda sec. XVII; cf. Petre Ş. Năsturel: „10.000 aspri");

[19] *Anca Popescu, „Muntele Athos şi românii - punctul de vedere otoman", în vol. omagial Închinare lui Petre Ş. Năsturel la 80 de ani, Brăila, 2003, p. 154.*

Vatoped: mertic anual de 200 taleri;
Iviron: mertic anual de 200 taleri;
Hilandar: 7.000 aspri, în fiecare an, la Bobotează;
Turnul albanez sau Turnul lui Arbănaş – metoh al Hilandarului: 1.000 aspri, plus 100 pentru cheltuielile de drum;
Cutlumuş: danie anuală de 10.000 aspri, plus 500 aspri pentru călugărul-drumeţ, plus 700 aspri pentru bolniţă;
Zografu: mertic anual de 3.000 aspri;
Sf. Pavel: în fiecare an câte 2.000 aspri din partea fraţilor Craioveşti (aşadar tot din casa lui Neagoe);
Xenofon: anual 2.000 aspri;
Rusicon: danie anuală de 4.000 aspri. [20]

[20] *Teodor Bodogae, op. cit.; „Situaţia daniilor în bani făcute de voievozii români la Athos", în vol. Românii şi Muntele Athos, ed. cit., pp. 252-255; Petre Ş. Năsturel, „Aperçu critique des rapports de la Valachie et du Mont Athos des origines au début de XVIe siècle", în „Revue des Études sud-est européennes", nr. 1-2/1964, pp. 93-126.*

Maica Domnului cu Pruncul, Vimatarissa (sec. X, Manastirea Vatoped). Acestei icoane, Milita Despina, doamna Ţării Româneşti i-a dăruit un măr de aur cu mărgăritare)

S-a spus pe bună dreptate că „istoria este plină de posibilităţi pierdute, de lucruri ce puteau fi altfel" (Th. Scheider, Paul Veyne), teorie care încurajează mai ales pe istoricul medievist de a ţine în rezervă o mulţime de istorii posibile, care, în cazul principelui Neagoe al Ţării Româneşti, ar duce la scenarii cu adevărat spectaculoase. Pentru o astfel de personalitate harismatică, istoriile posibile au fost „camuflate" în Învăţături, în mănăstirea sa de la Argeş, în actele de pietate şi de artă religioasă autentică, răspândite cu magnificenţă pretutindeni în Balcani. Sintagmei: „ctitor mare a toată Sfetagora", cu care l-a consacrat Gavriil Protul, i s-au adăugat comparaţii mai mult decât măgulitoare, cu proorocul David:

„Iată şi aici să întâmplă cum şi demult în legea veche: Saul ş-au eşit din minte şi Ioatan au căzut de sabie, iar David fu rădicat împărat. Deci şi Neagoe să plecă glasului năroadelor şi luo coroana şi scaunul a toată Ţara Rumânească şi îndată făcu judecată şi direptate între oameni. Şi cum rădică David chiotul legii Domnului, aşa şi Neagoe Vodă rădică biserica cea căzută (s. n.) şi puse pre Macarie mitropolit…" [21],

cu proorocul Moise: „Iar el (Neagoe - n. n.) primi acele daruri (Moaştele Sf. Nifon II: capul şi o mână - n. n.) cu mare bucurie ca şi Moisii proroc tablele legii vechi (s. n.), şi le purta tot cu sine pre unde mergea, şi în curte şi în biserică; iar în cale le purta în carâtă ca şi Israil racla legii…" [22],

şi elogiul făcut suveranului valah culminează cu: „…şi nu numai creştinilor fu bun, ce şi păgânilor, şi fu tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului Celui Ceresc (s. n.), care străluceşte soarele său şi plouă şi pre cei buni şi pre cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie." [23]

Finalul e un fel de klimax, de scară escaladată retoric, la capătul căreia figura lui Neagoe ajunge să concureze portretul Sfântului Nifon - subiectul hagiografiei:

---

[21] *Gavriil Protul, ed. Tit Simedrea, p.193.*
[22] *Ibidem, p. 197.*
[23] *Ibidem, p. 199.*

„Acestea făcu bunul credincios domn Neagoe Vodă, fericită să fie pomenirea lui (s. n.)…”[24]

Să urmărim acum şi una dintre variantele greceşti ale aceluiaşi izvor (păstrată într-un codice al Mănăstirii Dionisiu, sub nr. 610 din anul 1754, cuprinzând Vieţi şi cuvinte. De ale Sfinţilor părinţi, diferite), decupând şi de aici câteva calificative care nu pot trece neobservate:

a) „prea cinstitul Neagoe”;

b) „prea cucernicul Neagoe”;

c) „Nu vrem pe altul, numai pe tine, prea creştinescule Neagule!”;

d) „întreaga lume se bucura de vrednicul şi credinciosul domn Neagoe, pe

care l-a dobândit, pentru faptele lui bune şi virtuţile sale eroice…”;

e) „prea credincios şi prea creştin domn”;

f) „cât a trăit în veci neuitatul” [25].

Dincolo de retorica encomiastică a textului, care, prin toposul panegiric al supralicitării, aduce un elogiu suveranului protector al Sf. Nifon, mărturia pe care o depune autorul şi, o dată cu el, obştea Dionisiului (unde a fost citită şi „validată” această variantă grecească a Vieţii) face din textul adus în discuţie un document identitar de neocolit.

Sursa: Fragment din studiul „Neagoe Basarab, ctitor mare a toată Sfetagora. Icoanele şi avatarurile lor sau despre un tezaur în mişcare”, publicat în volumul antologic Sfântul voievod Neagoe Basarab, domn al Ţării Româneşti (1512-1521), coord. Pr. Daniel Gligore, dr. Claudia Tiţa, Episcopia Argeşului şi Muscelului, Curtea de Argeş, 2009, pp. 127-174, 177-192.

---

[24] *Ibidem, p. 204.*

[25] *Viaţa Sfântului Nifon, o redacţiune grecească inedită, editată, tradusă şi însoţită cu o introducere de Vasile Grecu, Bucureşti, 1944 (după ms. nr. 610 din 1754, ff. 19-69, Mănăstirea Dionisiu, Athos), pp. 123-157. Pe ultima foaie a manuscrisului 610, editorul şi traducătorul Vasile Grecu a putut citi: „S-a scris prezenta carte de mine Samuil cel mai neînsemnat între monahi şi cei care citiţi rugaţi-vă pentru mine păcătosul, 1754, în luna lui aprilie 15.”*

Sursa:
https://www.pemptousia.ro/2014/09/sfantul-neagoe-basarab-ctitor-mare-a-toata-sfetagora/

Din învățăturile Sfântului Neagoe Basarab

Sufletul tău să nu dorească nimic mai mult decât pe Domnul

Fiul meu, nevoieşte-te a câştiga lucrul cel mai de seamă în cer şi pe pământ, care este dragostea lui Dumnezeu. Cântările Bisericii şi Evanghelia ne vorbesc de multe ori de Hristos ca de Mirele sufletului nostru, iar tu ştii, fiul meu, din pilda vieţii pământeşti, că orice mire un singur lucru cere de la logodnica sa, anume dragoste şi curăţie. Nu vrea Domnul nici bogăţiile noastre, nici daruri şi laude din inimi goale. Al Lui este pământul şi cerul, toată bogăţia şi slava. El cere de la noi numai iubirea şi adevărul inimii.

Păzeşte-ţi sufletul tău în toată clipa ca nimic să nu dorească mai mult decât pe Domnul. Pentru aceea să nu iubim nici muierile noastre, nicii copiii, nici averile, nici slava lumii mai mult decât pe Dumnezeu.

Spune Simeon Noul Bogoslov că orice suflet care-şi abate dragostea de la Hristos asupra a orice altceva, robindu-i-se inima, acea făptură ajunge să-i fie Mirelui respingătoare şi plină de urâciune. Să ne luptăm, fiul meu, să iubim pe Domnul mai mult decât lumea, mai mult decât pe noi înşine.

(Măria sa Neagoe Basarab - Însemnările monahiei Platonida, Doamna Despina a Ţării Româneşti, Editura Bonifaciu, 2012, p. 53)

Din învățăturile Sfântului Neagoe Basarab către fiul său Teodosie

Şi să foarte cuvine să-l slăveşti şi să-l măreşti neîncetat, cu glas necurmat şi cu cântări nepărăsite, ca pre cela ce ne-au făcut şi ne-au scos din-tunérec la lumină şi den nefiinţă în fiinţă.

O, câtă iaste de multă mila ta, Doamne, şi gândul şi cugetul tău, care ai spre noi oamenii! O, mare taină şi minunată! O, cine va putea spune toate puterile tale şi lauda slavei tale! Dumnezeu, pentru mila sa cea multă, lăcui întru noi oamenii şi să arătă noao. Dumnezeu fu în ceriu şi om pre pământu şi într-amândoao desăvârşit. Şi pre om şi-l făcu fiiu iubit şi moştean împărăţiii sale.

O, mare iaste taina înţelepciunii tale Doamne, care fu spre noi oamenii! Ni dar să mărim pre Dumnezeul nostru şi să strigăm dinpreună cu David, zicând: „Chiuiţi lui Dumnezeu, tot pământul, slujiţi lui Dumnezeu în veselie, intraţi înaintea lui cu bucurie şi cu veselie şi cu curăţie. Să ştiţi că acela ne-au făcut, iar nu noi, şi acela iaste Dumnezeul nostru şi noi suntem oamenii lui şi oile păşunii lui. Intraţi prin poarta lui în ispovedanie, în curţile lui, în cântări, mărturisiţi-vă lui şi lăudaţi

numele lui, că iaste bun şi milostiv Domnul şi sfânt Dumnezeul nostru. Că iaste mila lui cea mare cu noi în véci, şi bunătatea lui cea multă“. Şi den nimic ne-au făcut de suntem şi făcu toate puterile céle făr’ de trupuri.

Dar pentru ce? Numai ca să lăudăm numele lui, cel ce ne-au făcut, Domnul domnilor şi Dumnezeul dumnezeilor. Adusune-au în arătarea şi în slava numelui său cel sfânt, ca să-l proslăvească îngerii în ceriurile céle de sus cu numele sfintei şi a începătoarei de viaţă troiţă. Aşijderea au tocmit şi firea fiinţii noastre ceii omeneşti şi ne-au dat minte şi cuvântu şi suflet îmbrăcate în trup, şi ne-au înfrumuseţat cu chip şi cu podoabă şi ne-au tocmit cu toate dichisile céle bune şi ne-au alcătuit trupul cu toate mădularile: cu gură, cu urechi, cu picioare, cu ochi şi cu mâini, ca acéstea toate să le întindem şi să le lărgim în lauda lui Dumnezeu, iar nu spre lucruri spurcate şi scârnave şi făr’ de lége, carile nu să cad.

(Extras din Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie)

Sfântul voievod Neagoe Basarab - Predici şi editoriale

Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung (1521). Primul text în limba română

Neagoe Basarab, după firea lui evlavioasă şi plecată către sărbătorirea clerului şi înfrumuseţarea bisericilor, nu prea avea răgazul trebuitor pentru a se mai îndeletnici şi cu alte afaceri, încât domnia lui nu înfăţişează decât o lungă urmare de ceremonii religioase. Cu toate că pus de turci în domnie, el se pune bine şi cu ungurii. Aşa îl vedem întâi în bune legături cu saşii, după cum răsare lucrul din mai multe scrisori de afaceri, trimise de domnul Munteniei sfatului orăşenesc din Braşov. Tot aceste scrisori dovedesc apoi şi plecarea lui Neagoe Basarab către unguri, deoarece domnul spune în una din ele, că am jurat să *„fim domnului nostru, Înălţimei sale Craiului Laeş (Lajos sau Ludovic), credincioşi şi drepţi şi cu dreaptă slujbă, căci domnul meu, Înălţimea sa Craiul Laeş, ne-a întărit în ţara domniei noastre şi ne-a făcut dreptate întru toate”*.

Ba această închinare este îndreptată chiar în contra turcilor, adăugând mai departe, *„că dacă s-ar întâmpla ca păgânii şi vrăşmaşii Sfintei cruci şi ai sfintei coroane să vree să treacă peste plaiuri, spre părţile ungureşti, ca să prade, domnia mea şi cu boierii domniei mele şi cu toată ţara, dacă ni se va părea că putem sta înaintea lor, să-i oprim şi să stăm să o facem; iar dacă vom vedea că nu putem, să dăm de ştire domnului nostru, Înălţimei sale Craiului şi braşovenilor şi Ţării Bârsei” (Bogdan, Doc. şi Reg., p. 151).*

Dar în acelaşi timp Neagoe Basarab cultiva pe turci, aşa precum se vede din arătarea unei alte scrisori în care spune că *"a venit la mine un negustor turc cu marfă bună şi multă şi e un bun prieten al domniei mele"*.

Neagoe Basarab era ca şi predecesorul său un principe foarte bigot care-şi întărise încă această plecare sufletească fiind în tinereţe „socotitorul" (secretarul) patriarhului Nifon, acel care se refugiase în Muntenia.

Un suflet atât de temător de Dumnezeu trebui să se căiască în curând de asprimea ce o arătase în primele momente ale izbânzii sale, ucigând pe Vlăduţ şi pe Bogdan. De aceea ne spune un cronicar, că „Basarab Vodă căindu-se de moartea lui Vlăduţ, au chemat pe patriarhi, arhiepiscopi, episcopi şi târgoveţi, ca prin gătirea sfântului mir să îmblânzească mânia lui Dumnezeu" (Filştih, în Şincai, II, p. 133).

Patriarhul Pahomie, luând clerici şi mireni (bine înţeles greci), au mers în Valahia şi în Moldova. Acolo l-au primit cu toată evlavia şi prinţii acelor ţări şi boierii şi tot norodul" (Malaxa în Şincai, II, p. 132). Cu prilejul acestei înalte vizite a patriarhului, Neagoe pune să se sfinţească de către mitropolit pe Macarie (Anon. românesc, în Mag. Ist., IV, p. 256. Biogr. în Arh. Ist., I, 2, p. 143).

De-abea se sfârşise ceremonia aceasta, făcută pentru iertarea păcatelor lui Neagoe, şi în mintea domnului se născu ideea unei alteia şi mai pompoasă şi minunată, împăcarea memoriei lui Nifon care fusese alungat cu ocară din Ţara Românească şi murise în surghiun la muntele Athos. El îşi puse în gând să aducă moaştele sfântului înapoi în Muntenia. Trimise deci la Sfântul Munte pe mai mulţi boieri care, când ajunseră la mormântul sfântului, fură cuprinşi, atât ei cât şi călugării ce-i însoţeau, de o tainică groază, neîndrăznind nimeni să pună sapa în pământ spre a dezgropa moaştele. Unul din ei îşi luă inima, şi începu a săpa până ajunse la moaştele sfântului pe care le puse într-o raclă de lemn mirositor. Împreună cu oasele lui Nifon plecară spre Ţara Românească şi „kir Neofit şi alţi călugări de la mânăstire".

Neagoe adună clerul şi boierii aşteptând rămăşiţele părintelui său sufletesc. Când domnul văzu coşciugul, se repezi la el, îl cuprinse în braţe sărutându-l cu lacrimi de bucurie şi tot poporul plângea împreună cu el, emoţiune desigur sinceră, deşi astăzi ne vine greu a ne-o închipui. Este curios însă de a constata că un boier de la curtea lui Neagoe nu sărută moaştele sfântului, dar neîndrăznind a da necredinţa lui pe faţă, se strecură cu meşteşug printre închinători, ca să nu-l bage nimeni în seamă. Păcat că nu ni s-a păstrat numele acestui Volterian din Muntenia de la începutul veacului al XVI-lea! Domnul dete să se facă un sicriu de argint

împodobit cu aur, mărgăritare şi pietre scumpe, pe care puse să se zugrăvească chipul sfântului şi al său, rugându-se lui în genunchi, şi-l trimise la mănăstirea Dionisiu din Sfântul Munte, ca mulţumită pentru preţiosul dar al moaştelor lui Nifon (Biografia lui Nifon, Arh. Ist., I, 2, p. 144-145).

Călugării de la Sfântul Munte, văzând pe Neagoe atât de bine dispus în favoarea lor, nu întârziară de a-l cerceta cu rugăminţile lor, pentru deosebite înfrumuseţări sau zidiri de trebuinţă, pe care Neagoe se grăbi a le îndeplini. Biografia patriarhului Nifon conţine o lungă enumerare a darurilor, lucrărilor folositoare şi de împodobire pe care Neagoe le făcu din banii Ţării Româneşti la mănăstirile din Sfântul Munte.

Vom aminti din ele pe cele mai de căpetenie: El săvârşeşte de zidit mănăstirea Coltumuzului, cea începută de Radu Vodă, care deveni marea lavră românească. Zideşte din temelie biserica Sfântului Neculai cu trapezare, pivniţă, bolniţă şi ospătărie, chilii în jurul ei, grădină, etc. Sapă un port în Ascalon la mare, întărind portul cu tunuri ca să fie de pază. La lavra Iverului aduce apă pe urloaie depărtare de o milă de loc. De asemenea şi la lavra Chilindarului. Pe toate aceste biserici zidite de dânsul, precum şi pe celelalte, le împodobeşte cu icoane îmbrăcate în argint, cu vase de aur, veşminte cusute cu sârmă şi la unele din ele mai face şi mertic (dare anuală) câte o sumă de bani (Arh. Ist., I, 2, p. 147). „Şi fu ctitor mare a toată Svetagora” sfârşeşte biografia lui Nifon enumerarea acestor lucrări, însemnate pentru acele timpuri. Şi într-adevăr demult nu dăduseră călugării din Sfântul Munte peste o mână aşa de darnică de domnitor, care pentru ei sta pururea deschisă, nerefuzându-le nici o cerere.

Dar nu numai la Muntele Athos întinse Neagoe Basarab îndurătoarea sa liberalitate. De dânsa se folosi şi biserica sobornicească din Ţarigrad, pe care o acoperi toată de iznoavă cu plumb, reînnoi toate chiliile patriarhiei şi o îmbogăţi cu mai multe daruri. Numai puţin mănăstirile de pe muntele Sinai, acele din cetatea Ierusalimului cu muntele Sionului; apoi alte mănăstiri, cum exclamă cu entuziasm biografia patriarhului Nifon, „la toate câte sunt în Europa, în Tracia, în Elada, în Achaia, în Illiriu, în Cambania (?), în Elispont, în Macedonia, în Titulia (?), în Sirmia, în Lugdunia, în Paflagonia, în Dalmaţia şi în toate laturile, de la răsărit până la apus şi de la miază-zi la miază-noapte”.

Frumoasă dărnicie, dar mare risipă a banilor ţării pentru interese străine! Dar ce era ţara pe atunci, decât o porţie din marele întreg ce se numea Creştinătatea? De aceea încă înainte de Neagoe Basarab, întâlnim de aceste lucrări făcute de domnii români la mănăstirile din Răsărit şi mai ales la cele atât de slăvite din Sfântul Munte al Athosului. Aşa am văzut mai sus că Radu Vodă cel mare începuse să zidească

mănăstirea Cotlumuzului, şi câteva inscripţii, cercetate de curând, arată că şi Ştefan cel mare ridicase mai multe construcţii şi făcuse dăruiri la acele sfinte aşezăminte, toate însă întunecate şi lăsate în urmă de bogata şi părăduitoarea dărnicie a lui Neagoe.

Neagoe însă îngriji şi de bisericile şi mănăstirile ţării. El acoperi cu plumb mănăstirea Tismana, împodobi cu preţioase daruri Nucetul, aducând aici cu multă cheltuială o icoană „făcătoare de minuni" din Constantinopole, împodobind-o cu cunună de aur bătută în pietre scumpe; zidi o mare mitropolie în Târgovişte unde strămută scaunul mitropolitan ce până atunci stătea în Argeş; în sfârşit, ridică frumoasa mănăstire din acest oraş, care străluceşte şi astăzi ca monumentul cel mai de fală al întregei noastre ţări, mănăstirea de la Curtea de Argeş. În 1520 când fu să se sfinţească această biserică care era privită chiar de neculţii contemporani ca o adevărată minune, Neagoe Basarab se hotărâ să facă iarăşi o serbare strălucită, găsind prilejul de a mulţumi din nou gustul său pentru ceremonii religioase. El pofti mai întâi pe iubiţii săi egumeni de la mănăstirile Athosului, prin o invitare îndreptată către Gavril Preotul, autorul biografiei lui Nifon, de la care împrumutăm aceste preţioase amănunte: „şi acesta chemă pre toţi egumenii de la mănăstirile cele mari, de la Vatoped, de la Iver, de la Chilandar, de la Xeropotam, de la Caracal, de la biserica lui Alintie, de la Coltumulz care este lavră românească, de la biserica lui Filoteiu, de la Xenof, de la Zograf care este lavră bulgărească, de la Simenca, de la Dochiar şi de la lavra rusească Pantocrator, de la Costamunit, de la Sfântul Pavel, de la Dionisie, de la biserica lui Sfântul Grigorie şi de la Simion Petra".

Sursa: Extras din A.D. Xenopol, Istoria românilor din Dacia Traiană, vol. IV, Institutul de Arte Grafice şi Editura „Librăriei Şcoalelor" C.Sfetea, Bucureşti, 1914, p. 242 – 248.

http://acvila30.ro/26-septembrie-sfantul-neagoe-basarab-viata-slujba-acatistul-scrieri/

Sfântul Neagoe Basarab - domnitorul isihast (†26 septembrie)

icoana de Daniela Musat Toma

Familia ortodoxă, nr. 9 (80)/ septembrie 2015: Sfântul Neagoe Basarab - lucrător al rugăciunii minţii, ocârmuitor al ţării †26 septembrie

***

„Fericită fie pomenirea bine credinciosului Domn Io Neagoe Vodă, că întotdeauna creşteau si se înmulţeau bunătăţile în inima lui”, scria în 1520 monahul Gavriil Aghioritul. Neagoe Basarab - un chip cu rară asemănare în istoria noastră, născut în duh de un sfânt isihast, cuviosul Nifon, şi socotit pe dreptate întocmai cu acei mari şi sfinţi împăraţi bizantini prin ctitoriile sale pământeşti, dar şi pentru lucrarea sa duhovnicească.

Conştiinţa românilor de astăzi, obişnuită cu experienţa veacurilor din urmă, asociază stăpânitorii de ţară cu nişte oameni mai mult sau mai puţin îndepărtaţi de viaţa tainică a Bisericii, dacă nu chiar şi potrivnici ei, iar pe Sfântul Neagoe a ajuns să-l preţuiască doar pentru vestita sa ctitorie de la Curtea de Argeş şi pentru scrierile de învăţătură lăsate moştenire fiului său, ca simplu „monument de limbă”.

Dar, ca de obicei în modernitate, scăpăm din vedere tocmai esenţialul lucrării sale, pecetluită prin îngemănarea de înţelepciune în ocârmuirea celor din afară şi de iscusinţă în lucrarea celor dinlăuntru, căci Sfântul Neagoe a fost unul din acele chipuri sfinte ce au trăit în lume fără să aparţină lumii, printre care strălucea cu două secole înaintea sa senatorul şi sfetnicul bizantin Constantin Palama, tatăl marelui Grigorie.

Pentru a o înţelege la adevărata însemnătate, viaţa sfântului domnitor ar trebui totodată privită în contextul epocii: conflictul dintre duhul predaniei dreptslăvitoare (isihastă, niptică, patristică) şi duhul noilor învăţături apusene (raţionaliste, scolastice, renovaţioniste) - antagonism latent încă de la sfârşitul primului mileniu de după Hristos, care s-a propagat până în contemporaneitate.

„Iar fericitul Nifon îl întărea cu învăţăturile sale”

Deşi a primit de mic dogmele cele mântuitoare ale dreptei credinţe, în care s-a înrădăcinat şi a crescut cu evlavie, Dumnezeu i-a rânduit tânărului Neagoe o întâlnire proniatoare, care l-a aşezat pe făgaşul unei vieţi de sfinţenie. Este vorba de venirea în anul 1502, la stăruinţele Domnitorului de atunci al Ţării Româneşti, Radu Vodă, pe scaunul de mitropolit al Ungrovlahiei a Sfântului Nifon - fost patriarh al Constantinopolului, care, în urma intrigilor de la înalta Poartă, fusese surghiunit de sultanul Baiazid al II-lea.

Cunoscut pentru sporita sa măsură duhovnicească, acest Sfânt arhiereu a început să pună rânduială, ca un bun păstor, în noua lui turmă din ţinuturile româneşti, căci, după cum ne zice cronicarul vieţii sale, o aflase „neplecată şi neascultătoare, şi Biserica răzvrătită şi cu obiceiuri rele şi nesocotite”. Insă, prin uneltirile diavolului

cel urâtor de oameni, Sfântul şi-a atras vrăjmăşia multora, pentru aceste lucrări aducătoare de mântuire.

Neagoe, pe atunci tânăr dregător (postelnic, apoi mare comis), s-a apropiat neîntârziat de Sfântul Nifon, ajungând unul dintre iubiţii săi fii duhovniceşti.

Iată cum stau zugrăvite acele clipe în cronică: „Aşa cum Dumnezeu a trimis corbul să-l hrănească pe Ilie prorocul, şi aşijderea a păzit cu bucate pe Daniil prorocul cu Avacum, tot în acest chip l-a păzit şi pe Sfântul Nifon, că îi veni în ajutor un cocon de boieri, pe care-l chema Neagoe, şi care era mai mare peste vânători. (…) Iar fericitul Nifon îl întărea cu învăţăturile sale, ca să crească şi să se înalţe în toate faptele cele bune şi să se ridice în noroc bun şi să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor”.

Pe cât de mult a stăruit Radu Vodă să-l aducă în ţară pe cuviosul Nifon, pe atât de iute a căutat să scape de el când nu i-a făcut pe voie. Aşa se face că, din pricina acriviei sale arhiereşti, mitropolitul a căzut în dizgraţia lui Radu Vodă, după ce a refuzat să binecuvânteze a doua căsătorie a unuia dintre boieri cu sora domnitorului. Vrajba de la curte a culminat cu izgonirea din ţară a Sfântului ierarh, care i-a afurisit pe cei ce săvârşiseră nedreptatea. Pierderea născătorului său în Duh a fost o mare durere pentru evlaviosul Neagoe.

„Puneţi altul, pe care veţi vrea”

Aflăm cele ce s-au întâmplat pe urmă de la un alt sfânt român, cuviosul Ioan (Iacob): „În Muntenia, după plecarea silnică a cuviosului, au urmat multe necazuri şi tulburări. Din cauza secetei îndelungate şi a vânturilor celor rele, n-a rodit pământul nici pâine pentru hrana poporului şi nici păşune pentru vite, pentru aceasta a urmat foamete grea şi boli omorâtoare. La mănăstiri au fost tulburări, şi răscoale în popor. Iar boierimea s-a împărţit în tabere pentru ocuparea domniei. Din multa duşmănie ce era între ei, s-a vărsat mult sânge între fraţi, iar familia Basarabilor (din care se trăgea tânărul Neagoe, fiul duhovnicesc al Sfântului Nifon) a suferit prigoane înfricoşate şi însuşi Neagoe a scăpat prin minune de la moarte“…

Văzând acestea, boierii s-au înfricoşat şi, umilindu-se la inimă, au hotărât laolaltă că singur Neagoe este cel în măsură să aducă pacea în ţară. Ducându-se la el, împreună cu tot poporul, i-au cerut într-un glas să primească tronul ţării.

Atunci s-a vădit măsura duhovnicească a Sfântului Neagoe, căci a refuzat alegerea cu smeritele cuvinte: „Puneţi altul, pe care veţi vrea, dimpreună şi cu sfatul nostru, iar pe mine mă iertaţi, că nu voi fi”.

Toţi însă, cunoscându-i vrednicia, l-au rugat fierbinte să primească această dregătorie, „şi numai după multe stăruinţe fericitul Neagoe se plecă glasului lor şi luă coroana şi scaunul a toată Ţara Românească. Şi îndată făcu judecată şi dreptate între oameni”. De atunci, adaugă letopiseţul, „s-a potolit şi s-a împăcat ţara de gâlceava, şi bisericile se veseliră”.

Ajuns Domn al ţării, acoperit cu rugăciunile Sfântului său Părinte duhovnicesc, Neagoe, nu a dat uitării învăţăturile primite, ci a continuat să le lucreze cu înţelepciune. „În toată viaţa lui a păzit cu sfinţenie sfaturile cuviosului său Părinte, văzând cu ochii cum se împlineau toate vorbele lui”, ne încredinţează Sfântul Ioan Iacob.

„Dacă vom iubi pe Dumnezeu cu tot sufletul, mila Lui se va pogorî peste noi”

Mărturie pentru cele din „inima adâncă” a domnitorului ne-a rămas scrierea pe care o cunoaştem astăzi sub numele de „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie Vodă” - dreptar dogmatic şi de viaţă duhovnicească, după predania Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, aşa cum arată şi acest citat pilduitor: „Dacă vom iubi pe Dumnezeu cu tot sufletul, mila lui Hristos se va pogorî peste noi, de la dreapta Lui cea biruitoare, şi postul, şi ruga, şi curăţia, şi înfrânarea, şi smerenia, şi milostenia, şi răbdarea, şi ascultarea - că toate bunătăţile în mâinile Lui sunt. Pentru aceea, să nu ne întindem, nici să ne risipim cugetele noastre printr-alte părţi, ci numai să le urcăm la îndurătorul Dumnezeu, de la care vine toată mila, ca să împărăţim cu Dânsul, în vecii vecilor”.

Scrierea Sfântului Neagoe a cunoscut o mare răspândire, chiar şi în afara hotarelor ţării, la curţile nobiliare ale celorlalte ţări ortodoxe, „Învăţăturile…” erau aşa de apreciate, încât la 1557 Ţarul Ivan cel groaznic şi le însuşeşte samavolnic, punând să fie traduse din slavonă în greacă, pentru a le prezenta patriarhului Constantinopolului sub numele lui, drept chezăşie a evlaviei şi a dreptei sale credinţe. Importanţa „Învăţăturilor…” nu este dată doar de conţinutul lor, ci şi de cadrul istoric în care au apărut, pe care îl aminteam la început, căci ele s-au contrapus unor tratate apusene cu largă răspândire la acea vreme, precum „Principele” lui Nicolo Machiavelli - exponent al tragicei decăderi a creştinismului din Apus, îmbolnăvit de o teologie ruptă de experienţa Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

Pe când literatura apuseană a vremii se afunda tot mai mult în cele ale războiului, ale pieirii, ale necredinţei - până la urmă ale iadului, tratatul domnitorului român căuta spre cele cereşti, arătând „treptele desăvârşirii” - treptele care-l pot urca pe om spre vederea lui Dumnezeu.

„Şi se arătă Radu Vodă lui Neagoe Vodă, şi-i făcu mare mulţumire”

După fericita adormire a Sfântului Nifon în Mănăstirea Dionisiu din Sfântul Munte, ne spune cronicarul, „lui Neagoe Vodă i-a venit cuget şi gând bun dumnezeiesc şi a trimis dintre boierii săi credincioşi cu cărţi la Sfântul Munte al

Athonului să aducă moaştele Sfinţiei sale Nifon patriarhul, ca să curăţească şi să tămăduiască greşala lui Radu Vodă şi a altora, care îi făcuseră rău sfinţiei sale”.

La sosirea lor, „Neagoe Vodă adună tot clerul Bisericii şi toţi boierii aşteptând pe Părintele său sufletesc, apoi cuprinse în braţe racla cu moaştele Sfântului, ştiind că sunt ale iubitorului său, şi le sărută cu lacrimi şi cu multă veselie, împreună cu tot norodul creştinesc”.

Sfântul Neagoe s-a îngrijit să mijlocească iertarea lui Radu Vodă pentru prigonirea cuviosului Nifon, punând racla cu moaştele acestuia peste mormântului fostului domnitor şi făcând priveghere de toată noaptea. Iar Hristos, ca un iubitor de oameni, a ascultat rugăciunile sfântului ucenic: „Când fu spre sfârşitul slujbei Utreniei, vrând Dumnezeu să arate aievea iertarea păcatului lui Radu Vodă, văzu Neagoe Vodă această descoperire: S-au rupt scoabele cele de fier şi acoperământul mormântului lui Radu Vodă şi se desfăcură marmurile, şi se ivi dinăuntru trupul lui Radu Vodă, groaznic şi întunecat, plin de puroi şi de putoare. Şi iată, se deschise racla cu moaştele Sfântului Nifon şi izvorî de la Sfântul izvor de apă, şi spălă tot trupul lui Radu Vodă, şi-l arătă luminat. Apoi iar toate încuietorile şi pietrele singure s-au închis, ca mai înainte. Şi se arătă Radu Vodă lui Neagoe Vodă, şi-i

făcu mare mulţumire pentru lucrarea cea de milostenie ce a făcut-o pentru dânsul, apoi se duse dinaintea cehilor lui. Iar Neagoe Vodă îşi veni în fire şi mulţumea lui Dumnexeu şi Sfântului Nifon, făcătorul de minuni, pentru aceasta”.

„Domn cu atâta dor de frumuseţe”

Conştient că Biserica, pentru a-şi împlini lucrarea de sfinţire şi transfigurare a lumii, are nevoie şi de sprijin material, Sfântul Neagoe a zidit din temelii, pe cheltuiala sa, mănăstirea de la Curtea de Argeş, pe care, ne spune letopiseţul, „o făcu asemenea Raiului lui Dumnezeu, iar în mijloc era acea Casă dumnezeiască, stând ca şi Pomul Vieţii - însă nu tot aşa: căci dintr-acela mâncară strămoşii noştri poama morţii, iar dintr-acesta se mănâncă dătătorul de viaţă Trup şi Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos“.

Grija fericitului domnitor s-a aplecat şi asupra lavrei de la Tismana şi a mănăstirilor Cotmeana, Cozia, Snagov şi Dealu, ca să numim doar câteva dintre cele mai cunoscute.
Sfântul Neagoe Basarab a ajutat mult şi mănăstirile din Sfântul Munte, îndeosebi cea în care s-a săvârşit cuviosul Nifon şi se odihnesc sfintele sale moaşte, Dionisiu- unde este socotit astăzi al doilea ctitor, alături de cel care i-a dat numele, Sfântul Dionisie al Koriţei. Mănăstirea Kutlumusiu a fost reclădită şi împodobită tot prin

osârdia sa, la fel şi katholikonul Marii Lavre, iar la Mănăstirea Iviru a împodobit icoana Maicii Domnului „Portăriţa”; şi-a legat numele şi prin numeroase danii către mănăstirile Pantokrator, Hilandar, Vatopedi şi Sfântul Pavel, făcându-l pe cronicar să exclame: „Dar ce vom mai lungi cuvintele spunând toate mănăstirile pe rând? Că fu ctitor a tot Sfântul Munte”.

Ajutorul material al Sfântului Neagoe nu s-a mărginit însă la Athos, ci a susţinut şi Constantinopolul, Ierusalimul şi Sinaiul, Meteorele şi Askalonul din Siria. Pentru toate acestea, Manuil Corinthianul, unul din arhonii Patriarhiei Ecumenice, l-a numit „basileu” (titlu al împăraţilor Constantinopolului) şi „autocrat al întregii Ungrovlahii”. Dar cel mai bine l-a caracterizat, surprinzător, istoricul Nicolae Iorga, spunându-i: „Domn cu atâta dor de frumuseţe, cum nu mai avusesem altul înainte de dânsul”.

Şi ce este acest dor, această „iubire de frumuseţe”, decât duhul filocalic, năzuinţa de a atinge şi a fi părtaş celor veşnice şi nepieritoare? „Căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta“ (Matei 6:21),

Poate şi de aceasta, Sfântul Neagoe s-a învrednicit să aibă parte, în acele vremuri tulburi, de o domnie cu pace - pace pe care a căutat şi a urmat-o, după porunca Domnului, toată viaţa sa, şi întru care s-a săvârşit, după praznicul înălţării Sfintei Cruci, pe 15 septembrie 1521.

Iată, deci, moştenirea lăsată de Sfântul Neagoe Basarab: într-o vreme în care curţile apusene erau cuprinse de febra unei „Renaşteri” ce căuta să întoarcă lumea înapoi la Antichitatea păgână, dospind apostazia şi criza modernităţii, domnitorul dreptslăvitor Ţări Româneşti întărea învăţătura cea dătătoare de viaţă a Bisericii şi opunea „noilor mode” tradiţia cea mereu actuală a Sfinţilor Părinţi.

Ce putem învăţa de la el? Să nu ne lăsăm furaţi de duhul vremii, oricât de puternic ar părea, şi ne încredinţăm „părinteştilor predanii”, ca nişte călăuze nemincinoase către Dumnezeu. Să iubim rugăciunea, „căci aceasta aduce lumină în suflet”, şi să lucrăm virtuţile, oriunde ne rânduieşte dumnezeiasca pronie, cu nădejde în Cel ce a biruit lumea. Să nu ne temem de puterile lumeşti potrivnice şi să ne-împlinim datoriile duhovniceşti, având grijă de cei încredinţaţi nouă, cu ajutorul Atot-ţiitorului. Căci, aşa cum ne spune Sfântul Domn Neagoe Basarab, „pe viaţa aceasta de-acum o aşteaptă moartea şi pe slava ei o va ajunge ocara şi batjocura. Iată, acum va să ne aducă vremea şi să ne tragă către lucrurile vieţii celei veşnice şi către slava cea neschimbată”.

Radu Hagiu

Măria sa, Neagoe Basarab….Rânduri mişcătoare şi pilduitoare din Însemnările (fictive!) ale monahiei Platonida, Doamna Despina, soţia sfântului voievod: "Alături de domnul Neagoe am aflat mărgăritarul cel mai scump: dragostea lui Dumnezeu"

Lămurire asupra ediţiei [volumului Măria Sa Neagoe Basarab. Însemnările monahiei Platonida, Doamna Despina a Ţării Româneşti, Editura Bonifaciu, 2012]

Măria sa, Neagoe Basarab… nu este în totalitate, aşa cum poate o sugerează titlul, o lucrare de istorie, nici o ficţiune literară şi cu atât mai puţin o scriere aghiografică. Nefiind exclusiv vreuna din acestea, cuprinde totuşi câte ceva din fiecare.

Lucrare de istorie poate fi socotită în măsura în care urmăreşte firul cronologic al domniei lui Neagoe Basarab, aşa cum l-am găsit înfăţişat - cu controversele de rigoare - în cele două vechi izvoare, Letopiseţul Cantacuzinesc şi Viaţa Sfântului Nifon scrisă de Gavriil Protul, precum şi în alte documente şi studii de specialitate, toate indicate în bibliografia orientativă de la sfârşitul cărţii.

Ficţiune literară este în privinţa modalităţii narative adoptate: nu se cunoaşte până acum existenţa vreunor însemnări biografice ale monahiei Platonida, fosta Doamnă Despina a Ţării Româneşti. Am ales însă această formulă de „jurnal" pentru că permite o mai mare bogăţie stilistică, ferită de monotonia inevitabilă a expunerilor clasice. Ideea ne-a sugerat-o şi afirmaţia lui Constantin Gane din Trecute vieţi de doamne şi domniţe că probabil monahia Platonida, retrasă la Schitul Ostrov de pe Olt, „va fi rememorat", între zidurile mănăstirii, „puţină fericire şi multele lacrimi de care a avut parte în viaţă" alături de Domnul Neagoe Basarab.

Scriere aghiografică nu cutezam a o numi, căci cele sfinte se cuvin a fi scrise de cei sfinţi. Gândul nostru a fost doar acela de a înfăţişa - într-o societate a modelelor de tot felul - chipul unui domn român care a trăit în mod isihast. Aici, sursa principală de inspiraţie ne-a fost cartea Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, o scriere în felul ei autobiografică, fiindcă toate sfaturile date prinţului moştenitor au în ele greutatea cuvântului cercat cu fapta.

Învăţăturile ne arată lămurit că viaţa voievodului muntean a cuprins cele trei dimensiuni nedespărţite ale spiritualităţii ortodoxe, aşa cum ni le înfăţişează teologia răsăriteană: dogmatică, eclesiastică şi ascetică. Domnul Neagoe a cunoscut dogmele credinţei pravoslavnice şi le-a păzit cu sfinţenie. De asemenea, a avut nemărginită evlavie şi dragoste pentru Biserică, pentru rânduielile şi slujitorii ei adevăraţi, episcopi, preoţi sau monahi. Şi nu în ultimul rând, a dus o viaţă de asceză, unind nevoinţele trupeşti cu trezvia minţii. Învăţăturile cuprind pagini minunate de Filocalie privind ştiinţa duhovnicească a curăţirii omului de patimi şi a unirii sale cu Dumnezeu. Surprinzător este cadrul în care sunt rostite aceste învăţături: nu trapeza vreunei mănăstiri, nu pustia vreunei aşezări izbăvite de lume, ci sala divanului unei Curţi domneşti din secolul al XVI-lea, cu tot fastul şi podoabă de rigoare.

Tocmai acest fapt a stârnit la sfârşitul secolului al XIX-lea o polemică aprinsă asupra paternităţii Învăţăturilor lui Neagoe Basarab: Cum a putut un domn având grijile cârmuirii unei ţări să aibă o gândire cu totul cufundată în Dumnezeu? Pentru omul raţional al secolului nostru, acest lucru a părut cu totul neverosimil. Pentru aceea s-a şi socotit de mulţi că autorul Învăţăturilor… ar fi mai degrabă un călugăr învăţat, probabil Manuil din Corint. Pentru noi însă, tocmai în acest paradox stă mărturia cea mai fermă a sfinţeniei voievodului de la Argeş. Căci, aşa cum aflăm din scrierile ce vorbesc despre lucrarea rugăciunii, la oamenii care ajung la măsura sfinţeniei, facultatea raţională se separă de lucrarea minţii (a „nous"-ului, termenul grecesc original), fiecare ocupându-se de cele rostuite ei: prima de chivernisirea

celor din afară, iar cea de a doua de convorbirea neîncetată cu Dumnezeu. Astfel, sfântul este şi nu este din lumea aceasta, trăieşte şi totuşi nu trăieşte printre oameni.

Se adevereşte astfel că domnul Neagoe Basarab a păşit neabătut, asemeni tuturor sfinţilor, pe calea urcuşului duhovnicesc, luptându-se cu patimile şi biruindu-le, primind iluminarea harului şi ajungând la măsura desăvârşirii în Hristos, la îndumnezeire. Cea mai puternică încredinţare spre aceasta ne aduce tot textul Învăţăturilor, în care Neagoe Basarab, în cuvinte care la o lectură superficială par doar o simplă metaforă, se dezvăluie cititorului avizat, cu smerenie, în toată măreţia unui văzător de Dumnezeu:

Eu, robul lui Dumnezeu, măcar de sunt şi mai păcătos decât toţi oamenii, ci însă ce am putut pricepe, despre oarece parte, n-am putut afla alt rai mai bun şi mai dulce decât faţa Domnului nostru Iisus Hristos. Că Acela, fraţilor şi fiii mei, este Raiul şi Acela este Domn, Acela este veselia şi bucuria tuturor bucuriilor.

Într-o lume în care viaţa oamenilor se umple din ce în ce mai mult de materie şi se goleşte de sens, chipul unui sfânt care a fost, în răstimpul petrecerii sale pe pământ, voievod al Ţării Româneşti, soţ al unei prinţese sârboaice şi tată a şase copii, poate, dacă nu să constituie un model, cel puţin să trezească interesul.

Pentru aceea şi punem înainte cititorilor cartea de faţă, care se adresează tuturor vârstelor. Ea este, dincolo de toate, un îndemn la sfinţenie, la apropierea de Dumnezeu, fără de Care, precum stă scris şi între filele acestor Însemnări ale monahiei Platonida, „viaţa noastră este praf şi tină şi nu se deosebeşte cu nimic de a târâtoarelor care au pământul ca hrană, fericire şi mormânt”.

Mulţumim Preasfinţitului Ioachim Băcăuanul pentru dragostea, sprijinul şi arhiereasca binecuvântare acordate acestei cărţi. Mulţumim, de asemenea, domnului profesor universitar doctor Ioan Caprosu de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iaşi, care a avut bunăvoinţa să verifice textul din perspectiva informaţiei istorice. Aprecierile domniei sale ne-au încurajat mult în tipărirea acestei lucrări. Nu în ultimul rând, recunoştinţa noastră se îndreaptă şi către domnul Marcel Petrişor, care din multă preţuire ce o are pentru mănăstirea noastră, a primit să scrie predoslovia cărţii.

Fie ca osteneala tuturor celor ce au pus o fărâmă de suflet la plămădirea acestor Însemnări să nu rămână fără rod!

Mănăstirea Diaconeşti,

12 iulie 2012, la prăznuirea
Sfintei icoane Prodromita de la Muntele Athos

***

Predoslovie

“Cititorule, Cartea pe care o ai în faţă şi pe care, pesemne, ai de gând s-o citeşti sau măcar s-o răsfoieşti, dacă tot ai cumpărat-o sau ai primit-o în dar, nu este o simplă istorie a unei ilustre familii domnitoare valahe, munteneşti, familia creştinului voievod Neagoe Basarab (1512-1521), de acum numărat cu sfinţii şi prăznuit la 26 septembrie, ci este o istorisire inspirată din prima noastră - şi singură, de altfel - carte de învăţătură despre cum s-ar cuveni să fie orânduită creştineşte o ţară, dar şi cum se cade călăuzit sufleteşte un neam care n-ar vrea să-şi rateze nici menirea în veacul acesta, nici mântuirea în vecii vecilor.

Scrise în duhul şi după modelul Învăţăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, precum şi al celorlalte cărţi răsăritene elaborate cu aceleaşi intenţii didactice (ca învăţăturile lui Vasile Macedoneanul către fiul său Leon, sau ale lui Constantin Porfirogenetul către fiul său Romanos, sau ale lui Vladimir Monomahul către fiii săi, sau ca Panegiricul Sfântului Constantin cel mare alcătuit de Eftimie al Târnovei, sau că Viaţa lui Stefan Lazarevici alcătuită de Konstantin Kostenetki), Însemnările monahiei Platonida (nimeni alta decât Doamna Despina Milita, răposată la 1554) ascund îndărătul lor nevoinţa şi harul unui întreg sobor de maici ortodoxe ale Sfintei Mănăstiri Diaconeşti, de pe Valea Trotusului, şi cuprind nu o simplă reluare a faimoaselor Învăţături ale lui Neagoe, ci o iscusită repunere în scenă, cu ingeniozitate literară, dar şi cu bună documentaţie istorică, a vremurilor în care au trăit prea fericitul voievod şi aleasa sa doamnă.

Şi e de remarcat ceva foarte important: meşteşugul anonimelor maici care, într-un limbaj adecvat secolului nostru, dar nu lipsit de miresmele arhaice, ne transmit conţinutul ideatic şi sufletesc al unei înţelepciuni demult şi de prea mulţi uitate, ieşite din adânci fapte de viaţă şi în esenţa ei mereu actuale. Un semn că tradiţia rămâne vie şi că mult se poate folosi cel ce nu va pregeta s-o cerceteze cu smerită şi iubitoare vrednicie.

Marcel Petrişor

***

Însemnările monahiei Platonida, doamna Despina a Ţării Româneşti

(fragmente)

1551 septembrie 15 zile, Schitul Ostrov

Doamne, ce este omul că-Ţi aminteşti de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el? Micşoratu-l-ai pe dânsul cu puţin faţă de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el…

Astăzi s-au împlinit treizeci de ani de când robul lui Dumnezeu, bunul domn Neagoe Basarab, a plecat din această viaţă degrab trecătoare, ca dintr-o vale a durerilor, spre locaşurile cereşti cele veşnice.

Odihnească-se în pace sufletul lui, alături de sufletele copiilor noştri, coconii Theodosie, Petru, Ioan şi Anghelina, Ruxandra şi monahia Sofronia!

*

Este seară şi întorcându-mă de la Vecernie în chilioara mea tăcută, am luat hârtie şi condei pentru a-mi deşerta inima de poverile grele şi a le aşterne spre ştiinţa nepoţilor şi strănepoţilor noştri. Bucurii şi lacrimi, împliniri şi sfâşieri, slavă şi înfrângeri amare…

Astăzi, când toţi fiii pe care i-am născut au intrat în pământ înaintea mea, când anii mi s-au împuţinat şi eu ca iarba m-am uscat, nu aş putea îndura lumina soarelui strălucind deasupra, de nu aş avea întipărit în suflet chipul luminos al domnului Neagoe, un domn ales şi dăruit de Dumnezeu. Când rănile amintirilor se desfac, îi aud aievea glasul ce-mi porunceşte, ca atunci când era în viaţă: “Sus să avem inimile, doamnă!”... Căci din voia lui Dumnezeu am avut cinstea de a-i fi doamnă şi de a cârmui împreună, vreme de mai mulţi ani, Ţara Românească.

Ce vremuri blagoslovite!... De altminteri, pe cât mă pot întinde cu mintea, nu ştiu să mai fi fost prin aceste locuri vreun domn aşa evlavios şi fără prihană precum a fost Măria sa şi-mi pare că multă vreme va trebui să treacă până ce Dumnezeu va ridica pe altul asemenea lui. Alături de domnul Neagoe am aflat mărgăritarul cel mai scump şi singura vistierie ce nu se poate fura de nimeni: dragostea lui Dumnezeu. Căci aceasta este bucuria statornică şi plinătatea cea fără lipsă a inimii.

Măria sa a avut un suflet sfânt. Viaţa lui scurtă s-a trecut mistuindu-se ca o lumânare de ceară curată ce arde în sfeşnic şi luminează tuturor. A fost un om care, iubind pe Dumnezeu mai mult decât pe sine, şi-a petrecut zilele vremelniciei sale

într-o necurmată pocăinţă. Fiecare faptă a sa era una a evlaviei, fiecare gând era o rugăciune, cugetând la Legea lui Dumnezeu ziua şi noaptea. Din viaţa Măriei sale am învăţat că nu este sfârşit pocăinţei, nici dragostei dumnezeieşti şi că sufletul însetat după Domnul se vede pururea la începutul căii şi nu ştie că se înălţa din putere în putere şi că pune suişuri în inima sa…

Însă după moartea domnului, nimic n-a mai fost ca înainte. Viaţa mea s-a clătinat de multe ori, în furtuni şi vifore îngăduite de Dumnezeu. Pentru aceea, simţindu-mi sărăcia sufletească, am bătut la uşa milostivirii lui Dumnezeu, venind la acest liman de mântuire. În liniştea Schitului Ostrov cel înconjurat de apele Oltului, îmi caut azi odihna sufletului în rugăciune şi singurătate.

Aici, în tăcerea nopţilor, valurile ce se zbat de maluri îmi pare că-mi aduc crâmpeie dintr-o viaţă de demult, ce îmi poruncesc să nu le îngrop odată cu mine.

***

1551 septembrie 20 de zile

Din pântecele maicii mele Tu eşti ajutorul meu, întru Tine este lauda mea pururea…

Primele mele amintiri sunt din anii copilăriei, din Ţara Sârbească în care am văzut lumina zilei şi am primit harul Sfântului Botez. Tatăl meu a fost despotul Iovan Brancovici, domnitorul de atunci al sârbilor. Am fost crescută la Curtea din Srem de dascăli iscusiţi în toate ştiinţele, dar mai ales în cunoaşterea credinţei pravoslavnice şi a învăţăturilor Scripturii.

Ţara Sârbească era mult smerită şi chinuită de apăsarea jugului robiei turceşti, după ce în 1389, în bătălia de la Kosovo, străbunicul meu, slăvitul ţar Lazăr, fusese înfrânt de otomani pe Câmpia Mierlei. De atunci a început suferinţa noastră, suferinţă pe care noi înşine am ales-o pentru a nu ne lipsi de Împărăţia cerească. De atunci sârbii au o vorbă: “Înfrângerile înţeleptesc mai mult decât biruinţele, iar slava pământească la nimic nu foloseşte în ceasul Judecăţii”.

Copilăria mea la Curtea sârbească a fost însoţită de umbrele despoţilor ale căror vieţi ne erau povestite înainte de a adormi. Eram legănaţi în şoaptele cântărilor ce lăudau vitejia şi evlavia ţarului Lazăr, căci înfrângerea de la Kosovo a fost cântată de sârbi mai mult decât orice biruinţă. Şi ni se insufla în chip tainic că fiecare fiu

ce se năştea într-o familie de sârbi are o singură moştenire de la înaintaşi: datoria de a fi un urmaş al pătimirii ţarului Lazăr.

N-am uitat până astăzi povestea bătăliei de la Kosovo, care mi se spunea adesea în nopţile copilăriei mele…

Două oştiri aprige s-au înfruntat atunci. Una îşi apăra credinţa şi pământul, alta venea să cucerească, să prade şi să îngenuncheze. Sultanul Murad I a năvălit cu armata nesfârşită de ieniceri şi spahii, iar ţarul Lazăr a strâns toată oastea Ţării Sârbeşti, înaintea bătăliei, el a cerut jupânilor şi oştenilor să fie pregătiţi de moarte. "Cel ce nu este în stare să-şi apere pământul, să nu mai aibă parte de rodul grâului şi al viţei de vie!", a hotărât cu sfântă asprime.

În ziua dinainte, împreună cu toată oastea, ţarul Lazăr s-a împărtăşit cu Trupul şi Sângele lui Hristos, încredinţând viaţa lui şi soarta ţării sale în mâinile lui Dumnezeu. În acea noapte a avut o vedenie înfricoşătoare: un înger i s-a arătat şi i-a cerut să aleagă între împărăţia pământească şi cea cerească. Dacă voia o împărăţie pământească, atunci urma să îl învingă pe Murad cu toată oastea lui, iar dacă alegea Împărăţia cerească, atunci el şi toţi sârbii aveau să moară în luptă. Iar sufletul marelui Lazăr a cântărit drept: împărăţia pământească este scurtă şi trecătoare, cea cerească este veşnică şi nepieritoare. Şi ţarul a ales Împărăţia cerească.

Au urmat zilele războiului. Pe Câmpia Mierlei au curs râuri de sânge. Mai întâi cneazul Milos Oblici a străpuns rândurile oştirii turceşti şi pătrunzând în cortul sultanului, l-a rănit de moarte cu sabia. Fiul său, Baiazid, a ascuns aceasta turcilor şi s-a năpustit cu furie năpraznică spre inima oştii sârbeşti, care era viteazul Lazăr. A urmat o luptă încleştată. Trei cai împărăteşti au fost sfârtecaţi sub ţarul Lazăr, dar el lupta încă, nesimţind rănile de pe trup. Înconjurat de turci, ţarul a fost răpus şi odată cu el, întreaga armată sârbească. Baiazid s-a minunat de bărbăţia ţarului Lazăr şi de felul în care a primit moartea. De aceea a îngăduit sârbilor să-i înmormânteze trupul cu cinste.

Apoi a fost un doliu mare şi o jale nesfârşită pretutindeni. Ţara văduvită de feciorii ei viteji a plâns cu tânguire amară împreună cu despota Miliţa, soţia tarului, şi nu era cine să le poată mângâia. Lacrimile orfanilor, rugile mamelor şi ale logodnicelor, tânguirile sotiilor urcau necontenit la Dumnezeu. Rănile erau încă sângerânde când sultanul Baiazid i-a trimis despotei Milita o scrisoare de pace. Era însă o pace cumpărată cu altă suferinţă, căci sultanul făgăduia iertarea în schimbul Oliverei, fiica cea mică a ţarului Lazăr. Sufletul ţarinei Miliţa a murit încă o dată…

Sabia şi Coranul cereau numai preţ de robie şi umilinţă. Într-un sfârşit, ea şi-a biruit durerea de mamă şi - deşi însuşi patriarhul Spiridon al Serbiei s-a împotrivit la aceasta - şi-a jertfit fiica pentru binele poporului, trimiţându-o ca pe o nouă Estera în mâinile vrăjmaşilor. A pus însă o singură condiţie: ca Olivera să rămână în credinţa creştinească. Fiica s-a supus mamei sale, iar despota Miliţa s-a călugărit, primind numele de monahia Evghenia. De atunci, împreună cu ţarul Lazăr, au fost cinstiţi amândoi de poporul sârb ca sfinţi.

*

Cu astfel de povestiri am crescut la Curtea din Srem… De mici, copiii sârbi ştiau că s-au născut pentru suferinţă şi pătimire, pentru cruce şi, prin ea, pentru Împărăţia lui Hristos. Şi spre încredinţarea tuturor, Dumnezeu ne-a lăsat trupul ţarului Lazăr nestricat de trecerea anilor, izvorând mir cu bună mireasmă, ca mărturie a slavei pe care a primit-o în cer.

Iar eu, roaba lui Dumnezeu Elena Miliţa, astăzi monahia Platonida, am urmat această cale a strămoşilor mei, deşi am fost fiica lor cea mai de pe urmă…

***

1551 octombrie ziua întâi

Acoperământul Maicii Domnului, împărăteasa cerului şi a pământului...

Câte lacrimi n-au fost în viaţa mea şi câte viscole aprige n-au suflat peste sufletul meu, după îngăduinţa şi voia lui Dumnezeu! Căci adânc mare sunt judecăţile Lui. Şi în toate amărăciunile am aflat scăpare la mila negrăită a Precuratei Sale Maici. Chiar şi numai pomenirea numelui ei aduce sufletului bucurie, căci ea a venit în această lume pustiită de iarna păcatelor ca o primăvară veselitoare ce a odrăslit mântuirea lumii. Nu sunt graiuri care să poată lăuda după vrednicie milostivirea Născătoarei de Dumnezeu. De ea se bucură toată făptura, cerul şi pământul, îngerii şi oamenii.

La ajutorul împărătesei cereşti, la ocrotirea şi mila sa am alergat din anii prunciei şi rugăciunea către Preacurata Maică a Domnului a fost mângâierea zilelor mele.

*

Aveam câţiva anişori când bunica mea, despota Anghelina, m-a dus înaintea icoanei Născătoarei de Dumnezeu şi mi-a spus:

- Iată, Miliţa, ea este maica ta, care te va ocroti toată viaţa! Când nu va fi nimeni să te ajute, când nu va fi nimic să te poată alina, singură Maica Domnului nu te va părăsi!

Şi aşa a fost, cu adevărat. De altfel, în fiecare seară o auzeam pe bunica rugându-se în odaia ei Maicii Domnului şi încredinţându-i grija noastră, a tuturor. La lumina sfioasă a lumânărilor, sub fumul înmiresmat de tămâie, o vedeam îngenuncheată înaintea icoanei, iar glasul ei îmi părea că străpunge cerul şi-l uneşte cu vieţile noastre, cu tăria unei legături ce nu poate fi ruptă de nici o putere a lumii acesteia. Şi rugăciunile ei m-au ocrotit apoi toată viaţa.

Despre maica ce m-a născut păstrez puţine amintiri, care s-au şters cu trecerea anilor, căci ea a murit bolnavă de tânără, la puţină vreme după naşterea mea.

După moartea mamei, toată grija creşterii mele a purtat-o bunica Anghelina. Bunica a avut un suflet sfânt, iar înaintea pomenirii ei mă închin cu evlavie şi recunoştinţă. Povestea vieţii sale a fost pentru mine cea mai înaltă învăţătură despre cum trebuie să fie o soţie, o mamă, o doamnă şi, în sfârşit, o monahie, căci spre sfârşitul vieţii ea s-a călugărit.

Bunica Anghelina a fost fiica principelui Gheorghe Skanderbeg al Albaniei. Când tânărul despot al Serbiei, Ştefan Brancovici, a fost orbit de turci ca să nu mai poată domni şi apoi urmărit pretutindeni pentru a fi ucis, el s-a refugiat în Albania, unde a aflat milă şi ocrotire la Curtea principelui Gheorghe. Acolo, cea care l-a îngrijit a fost bunica, fiica principelui, pe atunci o tânără frumoasă, cu o educaţie aleasă. Aşa s-a înfiripat dragostea lor. Nobleţea sufletului Anghelinei s-a aplecat asupra rănilor despotului suferind şi o iubire evanghelică, binecuvântată, i-a unit pentru tot-deauna. S-au însoţit la puţină vreme şi au fost împreună o icoană a dragostei creştineşti. Au avut doi fii, Gheorghe şi Iovan, ultimul dintre ei fiind iubitul meu tată.

*

După o vreme de la moartea mamei, tatăl meu s-a recăsătorit cu Helenca, noua despotă, de la care a mai avut două fiice. El a urcat pe tronul ţării după fratele său Gheorghe, care s-a călugărit din tinereţe. Aveam vreo şapte ani când tata a devenit despot al Sremului. El m-a iubit mult până la sfârşitul vieţii sale şi, deşi era mereu plecat cu treburile Curţii ori la vreo bătălie, totuşi, din vreme în vreme îşi făcea timp şi pentru mine, luându-mă în drumurile pe care le făcea la rudele noastre, la mănăstiri ori la Curtea regelui Vladislav de la Buda, unde mergea uneori, deoarece

ca despot a căutat peste tot sprijin pentru ca ţărişoara noastră să nu piară cu totul sub stăpânirea turcească.

Şi în toate zilele Preacurata Maică a vegheat asupra vieţii mele, călăuzindu-mi paşii după voia cea bună şi înţeleaptă a lui Dumnezeu. Căci după cum nu ştii calea vântului şi cum se tocmesc oasele în pântecele maicii, tot aşa nu poţi pătrunde lucrarea lui Dumnezeu care face toate, cum spune Ecclesiastul...

***

1551 octombrie 3 zile

Soarele a apus dincolo de creste şi întorcându-mă în chilia mea, îmi caut iarăşi puţină odihnă pe filele acestui caiet. A fost o zi încărcată cu pregătirile pentru iarnă ale schitului, cu primirea zugravului Dobromir, cu slujbele obişnuite. Pe la amiază a trecut Oltul la schit o văduvă sărmană cu fiicele ei, rugându-mă să le ajut şi să le dau puţină cunoştinţă de carte bietelor orfane. Deşi au trecut atâţia ani de la moartea bunului Neagoe, oamenii încă îmi spun mai întâi „doamnă” şi apoi „maică Platonida”.

Fiicele acestei mame îndurerate mi-au umplut sufletul de duioşie. Nu aveau mai mult de unsprezece ani, erau frumoase la chip, îngrijite, dar cu o privire ce le destăinuia tristeţea de a fi pierdut pe cineva drag. Le-am făgăduit că le voi ajuta.

Privindu-le, gândul mi s-a dus departe, în copilăria mea, la o fetiţă cu cosiţe negre care abia împlinise şi ea, pe atunci, unsprezece ani...

*

Era toamna anului 1499. Bunica Anghelina m-a înştiinţat că voi merge la un banchet al principelui Vladislav, în suita domnească a tatălui meu.

Am fost îmbrăcată în veşminte de preţ, cu diademe şi podoabe de aur în păr, cu rochie de brocart argintat şi nestemate în loc de nasturi. La unsprezece ani, se chema că eram de acum o prinţesă a Sremului! Bunica a scos din cuferele ei de podoabe aceste daruri şi m-a gătit cu dragoste. M-a sfătuit cum să mă port, spunându-mi cu înţelepciune că acea vizită va fi însemnată pentru mine. Şi aşa a fost.

Îmi amintesc cât de maiestuoasă mi s-a părut Curtea de la Buda, cu palatul regelui Vladislav şi cu mulţimea nobililor veniţi de pretutindeni!

După ceremonia primirii şi masa cu fast împărătesc, oaspeţii mai tineri au fost poftiţi în salonul de pictură al Curţii, fala întregului palat. Era acolo o artă cu totul nouă pentru mine, străină de zugrăveala ce-mi încălzea inima în bisericile noastre sârbeşti. Din tablouri îmi părea că mă urmăresc priviri reci, de care-mi era teamă.

Gazda, un nobil învăţat al palatului, ne-a lăudat însă arta apuseană:
- Pe ruinele Constantinopolului, pe care cu toţii l-am plâns, se ridică o nouă lume şi o nouă artă. Europa merge de acum pe calea înnoirii şi iluminării, slobozindu-se de canoanele depăşite de vremi. Priviţi această Madonă! ne-a mai spus el, arătându-ne un tablou în care Preacurata Fecioară era despletită şi purta în braţe un prunc dezbrăcat. Câtă graţie, câtă căldură umană!...

Aceste cuvinte au fost pentru mulţi dintre oaspeţi o grea umilinţă, căci protecţia pe care ne-o dăruiau apusenii n-a fost niciodată dezinteresată.

Atunci însă s-a auzit un glas:
- Am admirat meşteşugul mare al zugravilor domniilor voastre! Să ştiţi însă că această pictură se adresează mai mult simţurilor trupeşti decât sufletului, iar ceea ce se clădeşte pe simţuri are tăria nisipului şi a cenuşei. Icoana bizantină nu va muri, pentru că puterea ei este duhovnicească. În icoana bizantină noi mărturisim şi păzim neatinsă curăţia Maicii Domnului. Ea este Maica unui Fiu Răstignit şi prin aceasta, a tuturor celor ce pătimesc. Şi-mi pare că Preacurata se odihneşte mai mult în frescele bisericilor noastre cotropite de turci, decât în palatele pline de fast, unde pare dezbrăcată de neprihănirea ei!

Mi-am ridicat privirea spre cel ce rostise aceste cuvinte îndrăzneţe. Era un tânăr jupân din Ţara Românească, înalt la stat, cu ochii luminaţi de sprâncene duioase, cu faţa senină şi bucle castanii până la umeri. Vorbise cald, liniştit, însă cu putere. L-am privit cu recunoştinţă şi sfială, ca pe un înger coborât din frescele sârbeşti...

Spre seară l-am zărit iarăşi în grădină, deosebi de zarva palatului. Stătea drept, adâncit în gânduri, scrutând dincolo de frumuseţile grădinii principelui Vladislav. Abia când m-am apropiat mi-a auzit paşii în covorul de frunze.

S-a plecat înaintea mea, deşi nu eram decât o fetiţă de unsprezece ani, iar eu am îndrăznit să-i spun:
- Vă sunt recunoscătoare pentru cuvintele frumoase ce le-aţi rostit. Drept mulţumire, aş vrea să vă fac un dar din partea ţarului Iovan Brancovici. Este un medalion cu chipul Maicii Domnului, maica celor ce pătimesc, ocrotitoarea creştinilor...

Şi i-am întins medalionul pe care-l purtam la gât. El m-a privit cu dragoste şi uimire, spunând că nu este vrednic de un asemenea dar...

O voce însă a curmat vorbirea noastră:
- Miliţa!... Despota Miliţa!...
Era glasul tatălui meu, care mă căuta nedumerit. Am alergat înspre palat, lăsând în urma paşilor foşnetul frunzelor, iar în mâinile acelui necunoscut medalionul Maicii Domnului şi, odată cu el, o parte din inima mea.

Această amintire luminoasă am purtat-o în suflet cu taină şi dor în toţi anii copilăriei...

Înainte de plecarea de la Buda ne-am luat rămas bun cu pace unii de la alţii. Atunci am aflat că tânărul cel cu chip de înger era mare dregător la Curtea lui Radu, voievodul Ţării Româneşti.

Acesta era Neagoe Basarab, omul de care Maica Domnului mi-a legat viaţa din anii copilăriei. Aveam să-l reîntâlnesc abia peste cinci ani, în Ţara Românească.

***

1551 octombrie 9 zile

Pomenirea Sfântului Ştefan cel orb, bunicul meu... Astăzi am făcut o colivă la adormiţi şi una la sfinţi, pentru bunicul meu. Şi m-am întors iarăşi cu gândul la anii petrecuţi la Curtea din Srem, ani scăldaţi mai mult în lacrimi.

Aveam numai doisprezece ani când bunul meu tată a murit şi m-a lăsat fără ocrotire. Mama vitregă s-a recăsătorit şi a fost recunoscută de regele ungar ca singura moştenitoare a tatei. Bunica Anghelina nu mai alerga decât la mănăstiri, unde înaintea icoanelor făcătoare de minuni şi a sfintelor moaşte se ruga cu deadinsul pentru ocrotirea noastră.

Cel mai adesea mergeam împreună cu bunica la Kupinovo, unde se aflau moaştele întregi şi izvorâtoare de mir ale soţului ei, despotul Ştefan cel orb. În tinereţe, ei au petrecut în surghiun, mai întâi în Albania, apoi în Italia. Acolo bunicul meu cel mult-pătimitor a murit de tânăr. După o vreme, bunica a fost chemată din nou în Serbia şi nu a plecat fără să ia cu sine trupul despotului Ştefan. Trecuseră şapte ani de la moartea lui, însă dezgropându-l, l-au aflat întreg, nestricat şi binemirositor.

Astfel, bunica a adus în pământul sârbesc sfintele moaşte ale soţului ei, care au fost aşezate cu cinste în Mănăstirea Kupinovo.

O, Sfinte al lui Dumnezeu, despote Ştefan, roagă-te lui Hristos pentru noi! Bunicul meu s-a născut şi a trăit pentru pătimire. El a fost fiul despotului Gheorghe Brancovici şi al Irinei, soţia sa, şi nepotul ţarului Lăzăr. După o înfrângere suferită de sârbi, a fost luat ostatic împreună cu sora sa şi crescut la Curtea sultanului Murad al II-lea. Sora lui, Mara, o prinţesă de o mare frumuseţe şi înţelepciune, a devenit fără voia ei a doua soţie a sultanului. O umilinţă grea, pe care Mara a purtat-o cu îndelungă răbdare, ca o muceniţă. În taina inimii sale, ea a făgăduit că dacă va scăpa vie din palatele turceşti, se va călugări.

Pe Ştefan, fratele ei, turcii l-au pizmuit pentru darurile sale şi l-au sortit mutilării şi morţii. A fost însemnat şi orbit, pentru a nu mai putea fi domn, apoi turcii l-au urmărit ca să-l ucidă. A fugit, părăsindu-şi cu nespusă durere în saraiul turcesc sora iubită, căreia nu-i mai putea fi de nici un ajutor. Mara a avut grijă de fiul sultanului, Mahomed al II-lea, căruia i-a dat cea mai ilustră educaţie.

Sultanul Murad o iubea şi îi îngăduise să-şi păstreze credinţa creştinească, iar Mara încerca să fie de ajutor bisericilor şi mănăstirilor. Ea a dus din Constantinopole la Sfântul Munte, la Mănăstirea Sfântul Pavel, darurile magilor, aurul, tămâia şi smirna, izbăvind aceste scumpe odoare de la pierzare. Durerea cea mare a prinţesei Mara a fost că Mahomed al II-lea, pe care l-a crescut ca pe fiul ei, a devenit în 1453 cuceritorul Constantinopolului. În acea vreme, ea se afla deja în mănăstire - căci sultanul Murad al II-lea murise - şi nu mai putea face nimic pentru a-i ajuta pe creştini.

Ca o pasăre rănită, scăpată din legături, şi-a petrecut restul vieţii înveşmântată în negru, în lacrimi şi pocăinţă...

Ştefan şi Mara, nepoţii ţarului Lăzăr... Nume de mucenici, care au lăsat urme adânci în sufletul meu de copil. Doi fraţi născuţi pentru pătimire. Odihnească-se în pace sufletele lor!

***

[…]În singurătatea chiliei mele, întâmplările trecutului se întorc unele după altele, troienindu-mi nopţile cu amintirea lor. Mă aşez iar dinaintea caietului şi dau încă o filă din viaţa mea…

În primii ani ai căsniciei mergeam deseori cu Neagoe la mănăstirile sale dragi şi fiecare drum era un prilej de a-mi povesti istoria acelor sfinte locaşuri, precum şi viaţa sa de până atunci.

Mănăstirea Bistriţa a fost şcoala în care domnul Neagoe a deprins mai întâi cunoaşterea Sfintelor Scripturi şi toate învăţăturile Sfinţilor Părinţi, precum şi vorbirea limbii elineşti, slavone şi sârbeşti. Acestea i-au fost de mult folos mai târziu, în slujba sa de postelnic la Curte, când a mai adăugat încă şi cunoştinţe de limba turcă, latină şi ungară. Însă mai mult decât învăţătură de carte, Neagoe a deprins de la călugării bistriţeni nefăţărnicia obiceiurilor şi a vorbei, dragostea pentru psalmodie şi rugăciunea de noapte şi dorul după un fel anume de viaţă, de care nu s-a mai despărţit în inima sa niciodată. Viaţa de la palat nu i-a întinat cu nimic curăţia minţii, iar după ce a avut parte şi de povăţuirea Sfântului Nifon, sufletul său s-a întărit şi mai mult în bunătate.

La Bistriţa, Neagoe mi-a arătat chilia unde a învăţat în copilărie citirea şi scrierea de la Părintele Macarie, amintindu-şi şăgalnic cât de necruţător se arătase stareţul cu dânsul până ce fusese mulţumit de caligrafia lui şi câte peniţe şi hârtii stricase până atunci. Apoi am mers să ne închinăm în bisericuţa din peşteră, unde călugării bistriţeni vorbeau cu Dumnezeu feriţi de iscodirile lumii, loc plin de sfinţenie despre care nu mulţi ştiau.

La Mănăstirile Jitianu, Zdrelea ori Sadova, spre care adesea ne purtau paşii, ne bucuram de pacea şi simplitatea monahilor, care duceau o viaţă retrasă de tăcere şi rugăciune.

Pretutindeni Neagoe era primit cu dragoste, ca un casnic al tuturor, fiind cunoscut călugărilor încă din vremea copilăriei sale.

Într-o zi, jupâneasa Neaga, mama lui Neagoe, ne-a spus:
- Iată, fiii mei, a trecut deja ceva vreme de când v-aţi însoţit şi eu încă nu v-am dat darul meu de nuntă, căci lucrurile s-au petrecut atât de grabnic încât n-am avut vreme să rânduiesc toate… Acum însă, fiindcă vă văd dornici de drumuri spre locuri sfinte, am gândit să vă trimit pe voi să vă luaţi darul ce v-a aşteptat până acum. Tu, fiul meu, ştii să ajungi la maica Magdalina… Mergeţi, dar, la Corbii de Piatră şi spuneţi-i maicii că a venit vremea să vă dea ce este al vostru… Dumnezeu să vă ocrotească la drum şi să vă întoarceţi bucuroşi!

Am pornit a doua zi spre Corbii de Piatră, cu o caleaşcă trasă de patru cai aleşi. Drumul ni s-a părut scurt, deşi abia la apusul soarelui am ajuns la maica

Magdalina. Cerul era scăldat în culori roşiatice şi sufletele noastre s-au înfiorat şi mai mult de frumuseţea şi pustietatea acelor locuri. Totul era neclintit în tăcere. De mii de ani munţii cei pietroşi păreau că reazemă bolta cerului, fără schimbare. Mănăstirea era ca un cuib de rândunele prins de stâncile de piatră, era aproape ca o peşteră.

Pe maica Magdalina am găsit-o afară, citindu-şi pravila la lumina celor din urmă raze de soare. Era o făptură firavă, cu un trup peste care postul, lipsirea de toate cele uşurătoare traiului, însingurarea şi pustietatea aşezaseră buna-cuviinţă şi smerenie. Era încă în putere, dar bătrâneţea bătea la uşa vieţii sale.

Maica a simţit că ne-am apropiat şi s-a ridicat, înclinându-se înaintea noastră cu smerenie. A înţeles îndată că eram soţia lui Neagoe şi ne-a binecuvântat pe amândoi cu toată inima, ca o mamă. Am mers apoi în bisericuţă şi dânsa a făcut o rugăciune de mulţumire că am ajuns cu bine, după obiceiul ei de a pune toate ale vieţii înaintea Domnului. Pe urmă ne-a aşezat la masă, aducându-ne cu dragoste din cele pe care ea şi cele trei monahii cu care petrecea împreună le aveau drept hrană. Era o masă pustnicească, fără fierturi, dar peste ea plutea parcă Duhul Sfânt, care îndulcea bucatele şi le preschimbă în gurile noastre.

După masă, maica Magdalina ne-a luat deosebi, să ne vorbească. Ţinea în mâini o cutie mică şi veche, ca un cufăraş şi am înţeles că acela era darul de care ne vorbise mama Neaga.

- Blagoslovit este Dumnezeu, copiii mei, că a venit şi ceasul acesta! a spus ea cu glas domol. Iată, Neagoe, aici este darul pe care trebuie să-l împarţi cu soţia ta, aşa cum te va ajuta Cel de Sus. Este un dar care îţi va aduce vifore şi furtuni, însă este zestrea ta şi trebuie să o moşteneşti!

Maica i-a întins cufăraşul lui Neagoe, îndemnându-l să-l deschidă. Înăuntru strălucea un inel frumos de aur. Neagoe l-a privit cu luare-aminte şi a recunoscut sigiliul domnesc al lui Basarab Ţepeluş, tatăl său adevărat.

Ne-am înfiorat amândoi, iar maica, văzându-ne tulburarea, a început să ne vorbească.

Şedea cu mâinile ofilite pe genunchi, trăgând încet şiragul de metanii, boabă după boabă:
- Acesta este darul tău, Neagoe, de la domnul Basarab cel tânăr. El a trăit în nişte vremuri tulburi şi n-a avut nici o zi de pace. Alungat de mai multe ori din scaunul

domnesc, pribeag, fără soţie, cu familia risipită… Doamna Maria i-a fost răpită de Vlad Călugărul şi nu s-a mai întors niciodată la dânsul, deşi a chemat-o în mai multe rânduri. Atunci a cunoscut-o pe jupâniţa Neaga, frumoasă şi tânără şi a cerut dragostea ei. Apoi, înconjurat de duşmani de pretutindeni, Basarab nu s-a mai gândit la nuntă… Aflând însă că Neaga îi poartă în pântece un prunc, a încredinţat-o spre ocrotire boierului său cel mai de nădejde, jupanului Pârvu, fratele meu. Gândul n-a fost neînţelept, căci la scurtă vreme domnul a fost ucis. A apucat însă să audă că Neaga născuse un prunc de parte bărbătească şi i-a trimis din surghiun acest inel. Caută şi citeşte scrisoarea care este ascunsă în tivitură…

Neagoe a desfăcut cu grijă pânza ce învelea capacul şi a scos un hrisov vechi, împăturit, care purta pecetea domnească. A început a citi în şoaptă, mai mult pentru sine:
- „Eu, Basarab cel tânăr, domn al Ţării Româneşti, fiul lui Basarab al II-lea, las acest inel, însemnul domniei noastre, ca moştenire fiului meu Neagoe, născut de jupâneasa Neaga în anii pribegiei mele. Pentru păcatele mele, nu am izbândit a-i lăsa altă avuţie decât aceasta şi numele nostru de domn, lucru pentru care să aibă în loc de la Dumnezeu tot darul, ajutorul şi binecuvântarea. Să aibă parte de pace netulburată în vremea domniei sale şi să fie un voievod bun, vrednic de pomenirea urmaşilor săi în veac. Acestea le-am scris eu, Basarab cel tânăr, din mila lui Dumnezeu domn al Ţării Româneşti, la anul 1482, luna…, ziua… Iar Hristos, împăratul veacurilor, să păzească acest hrisov până la vremea rânduită şi bineplăcută Lui. Amin”.

O tăcere adâncă s-a aşternut în chilia maicii Magdalina. Numai degetele ei ostenite mai petreceau boabele metăniilor. După o vreme, la lumina candelei dinaintea icoanelor, Neagoe şi-a plecat fruntea, înfrânt.
- Facă-se voia Domnului! a spus el cu glas umilit.

A doua zi, lăsând milostenie la mănăstire pentru pomenirea noastră, ne-am întors la Craiova, însoţiţi de binecuvântarea maicii Magdalina şi de povara unui dar care avea să ne schimbe viaţa amândurora. Pe drum, Neagoe mi-a arătat din depărtare munţii în care sihăstreau câţiva pustnici bătrâni, de care aflase din povestirile maicii. Erau călugări care se nevoiau în peşteri scobite şi pe care nu-i ştia decât bunul Dumnezeu.

Pe unul dintre ei îl cunoscuse şi Neagoe mai demult:
- Am venit cu mama la bătrânul Iosif când aveam vreo nouă ani, mi-a povestit el. Ea aflase de la maica Magdalina că este aici un pustnic cu darul străvederii. Locuia într-o peşteră strâmtă, însă atunci locul acela sărăcăcios mi s-a părut strălucitor şi

prea frumos. Mama m-a dus înaintea bătrânului pentru blagoslovenie, îngenunchind şi cerându-i cu lacrimi să facă rugăciune pentru mine, căci eram bolnăvicios în anii copilăriei. De cum a văzut-o, bătrânul pustnic a mustrat-o cu blândeţe, spunându-i nişte cuvinte care atunci mi s-au părut fără noimă, căci nu ştiam taina naşterii mele: „Fiica mea, Dumnezeu a primit pocăinţa ta şi a iertat păcatul tău. Mergi în pace la casa ta! Ţine minte că Solomon a fost fiul lui David din Betseba, femeia lui Urie… Hristos Domnul este bun şi milostiv, iar fiul tău, pentru care tremuri şi te ruşinezi, va fi mâine cinstea şi lauda ta!”.

Ne-am întors la Craiova plini de bucurie. Sărmana mea mamă plângea şi-i mulţumea lui Dumnezeu că a cunoscut un astfel de om sfânt, care-i luase o grea povară de pe suflet… Într-adevăr, Despina, în aceste găuri de munte, Însuşi Hristos locuieşte alături de călugări. Blagosloviţi sunt ei, cei bogaţi în Dumnezeu, care pentru dragostea Lui au lepădat toate desfătările pământeşti!

Ne-am amintit cu duioşie de părintele nostru Nifon, care alergase şi el din tinereţe, precum cerbul însetat de izvoarele apelor, la Sfântul Munte, loc de nevoinţă despre care ne povestea adesea, pomenind primii săi ani de viaţa călugărească.

Ne-am îndepărtat cu tristeţe în suflet de coamele munţilor ce ascundeau în crăpăturile lor astfel de pietre scumpe, nepreţuite înaintea lui Dumnezeu. Noi ne întorceam la traiul lumesc cel deşert, iar ei rămâneau să-şi ducă ostenelile pustniciei, zi şi noapte, pentru dobândirea Împărăţiei cerurilor.

O, ochi ai lui Dumnezeu, care singuri priviţi spre nevoinţele şi luptele cele de toată vremea ale pustnicilor! Căutaţi cu milostivire şi spre noi, păcătoşii, cei legaţi cu patimile şi poftele lumii acesteia amăgitoare!

Când ne-am apropiat de Craiova, Neagoe, privind limpede spre înălţimile zărilor, mi-a spus:
- Despina, dacă Dumnezeu mă va chema să fiu domn, voi fi! Eu însă nu caut asta. Am cunoscut câtă neodihnă şi trudă, câtă tulburare şi duşmănie pricinuieşte o coroană… Dar nepătrunse sunt judecăţile Domnului şi cine poate sta împotriva voii Sale? Dacă însă Dumnezeu îmi va da într-o zi cinstea de a ajunge domn, mi-aş dori ca cei mai apropiaţi sfetnici ai mei să fie aceşti cuvioşi pustnici. Mai sus de Târgovişte, spre munţi, sunt nişte locuri lesnicioase pentru traiul pustnicesc şi aş vrea să mă înconjur acolo de astfel de călugări, care să se roage pentru noi să ocârmuim bine norodul acesta. Ei vor duce rugăciunile noastre la Hristos, iar noi le vom sluji cu cele de nevoie traiului.

Astfel, mi se descoperea, zi de zi, ce dar nepreţuit îmi dăduse Dumnezeu prin sufletul soţului meu, Neagoe Basarab…

(din: Măria Sa Neagoe Basarab. Însemnările monahiei Platonida, Doamna Despina a Ţării Româneşti, Editura Bonifaciu, 2012)

Sursa:
http://www.cuvantul-ortodox.ro/maria-sa-neagoe-basarab-insemnarile-monahiei-platonida-doamna-despina-a-tarii-romanesti-diaconesti-marcel-petrisor/

Alexandru Briciu - Sfântul voievod Neagoe Basarab, prinţ al păcii

La 26 septembrie, în calendarul creştin ortodox român este pomenit Sfântul voievod Neagoe Basarab.

În şedinţa de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la Reşedinţa patriarhală din Bucureşti, în zilele de 8-9 iulie 2008, s-a hotărât canonizarea

- ✓ *Sfântului ierarh Iachint de Vicina, primul mitropolit al Ţării Româneşti,*
- ✓ *a Sfântului cuvios Dionisie Exiguul, părintele erei creştine, şi*
- ✓ *a Sfântului voievod Neagoe Basarab, domnitorul Ţării Româneşti, om de cultură isihastă şi prinţ al păcii.*

La Curtea de Argeş, în prezenţa Patriarhului României, astăzi are loc proclamarea locală a canonizării Sfântului voievod Neagoe Basarab.

Originea domnitorului Neagoe Basarab nu este întru totul clară. Singura certitudine este apropierea de marea familie a boierilor Craioveşti, prin mama sa, Neaga, pe care cele mai multe documente o prezintă drept soţia lui Pârvu Craiovescu. Cum

după urcarea pe tronul Ţării Româneşti, Neagoe avea să se prezinte în documentele cancelariei domneşti drept fiu al domnitorului Basarab cel tânăr „Ţepeluş“ (1477-1481 şi 1481-1482), există unele semne de întrebare cu privire la paternitatea sa.

Vlad cel tânăr, domn al Ţării Româneşti între 1510 şi 1512, s-a aflat, la început, în bune relaţii cu familia Craioveştilor, protectorii tânărului Neagoe. Cu sprijinul unei familii boiereşti atât de puternice, orice urmaş al unui domnitor al ţării putea emite pretenţii la tron.

Auzind că Neagoe, ajuns între timp şef de vânătoare la curtea sa, ar putea fi „os domnesc“, Vlad cel tânăr ar fi căutat fie să-l piardă, fie să-l „însemneze“, cum era obiceiul vremii de a mutila orice posibil rival al domnitorului sau al succesorilor săi.

Aşa se explică faptul că, la întrebarea lui Vlad-Vodă despre originea lui Neagoe, boierii Craioveşti vor fi răspuns că e doar boier, fiu al lui Pârvu Craiovescu şi al soţiei sale, Neaga, aşadar, fără drept la domnie. Ameninţările aveau să continue, astfel că boierii olteni se văd nevoiţi să treacă Dunărea, în decembrie 1511, cerând ajutor turcilor.

La 23 ianuarie 1512, un corp de oaste în frunte cu Mehmet-Beg învingea pe Vlăduţ-Vodă într-o luptă la marginea Bucureştilor, la Văcăreşti. Abia după ce pericolul era eliminat, a putut Neagoe să-şi asume identitatea domnească, de urmaş al lui Basarab întemeietorul, prin tatăl său, Ţepeluş voievod.

Despre alegerea sa ca voievod, îndată după lupta de la Văcăreşti, scrie Letopiseţul Cantacuzinesc: „Iar el nici într-un chip nu vrea să se plece şi să fie domn şi cu glas mare zise către tot norodul: Puneţi alt pe carele veţi vrea dimpreună şi cu sfatul nostru, iar pe mine mă iertaţi, că nu voi fi, iar nărodul tot striga şi zicea către dânsul: iată nu va Dumnezeu să fie altul, nici noi, ci numai tu să fii nouă domn... Deci şi Neagoe să plecă glasului năroadelor şi luă coruna şi scaunul a toată Ţara românească. Şi îndată făcu judecată şi dreptate între oameni“.

Nepreţuita moştenire a boierilor Craioveşti

Poate că nu l-au înnobilat boierii Craioveşti pe Neagoe cu sânge şi os domnesc, însă formarea sa, încă din fragedă pruncie, se datorează ambientului în care l-au crescut. Numiţi în unele cronici ale vremii „Banoveţi“, erau prezentaţi drept „un neam carele era mai ales şi mai temătoriu de Dumnezeu“.

Mama sa, Neaga, a fost cea care i-a deschis ochii către frumuseţea credinţei ortodoxe strămoşeşti. Cum Craioveştii erau ctitorii Mănăstirii Bistriţa din părţile Vâlcei, una dintre cele mai mari din Ţara Românească, putem identifica primul „cămin“ în care copilul Neagoe va fi învăţat să citească, să se roage şi să crească în cinste.

Printre vieţuitorii mănăstirii de la poalele Munţilor Căpăţânii se număra şi unul dintre fraţii Craioveşti, unchi al lui Neagoe, Barbu-vel Ban, călugărit cu numele de monah Pahomie, împreună cu Neagoslava, soţia sa, călugăriţă şi ea cu numele Salomia.

Biblioteca mănăstirii, mereu înnoită cu manuscrise de monahii cărturari, i-a asigurat acces atât la scrieri biblice şi patristice, cât şi la cunoaşterea unor limbi străine, datorită dascălilor-călugări.

În anul 1504, la Bistriţa se refugia mitropolitul Maxim Brancovici, cărturar cunoscut al vremii, fost despot sârb cu numele Gheorghe, împreună cu nepoata sa, Miliţa, fiica despotului Serbiei, Iovan Brancovici. În acelaşi an, tânărul Neagoe o va lua în căsătorie pe Miliţa Despina.

Veşnică prietenie cu Sfântul ierarh Nifon: de la ucenicie la împreună-vieţuire în rândurile sfinţilor

Tot la Mănăstirea Bistriţa avea să întâlnească pe patriarhul Nifon al II-lea al Constantinopolului, chemat în Ţara Românească, pe la anul 1502, de voievodul Radu cel mare (1495-1508), pentru a reorganiza şi întări viaţa bisericească.

Această întâlnire este descrisă în lucrarea scrisă pe la 1517-1519 de întâistătătorul obştii de la Sfântul Munte Athos, sârbul Gavriil Protul: „Viaţa şi traiul sfinţeniei sale, Părintelui nostru Nifon, patriarhul Ţarigradului, carele a strălucit între multe patimi şi ispite în Ţarigrad şi în Ţara Muntenească“.

Ca mitropolit al Ungrovlahiei, a reuşit să pună ordine în Biserica din Ţara Românească, întemeind două noi episcopii, la Râmnic şi Buzău.

O însoţire nelegiuită la Curtea Domnească a lui Radu cel mare, între sora acestuia şi un boier moldovean căsătorit, a făcut ca mitropolitul Nifon să se retragă din scaun şi să ia calea exilului.

Despre viaţa de pribeag avea să scrie acelaşi Gavriil Protul: „Îi veni în ajutor un cocon de boieri, pe care-l chema Neagoe, şi care era mai mare peste vânători. Aşa făcu Dumnezeu din cele amare dulci şi din cele pizmaşe cu prieteşug, că aducea bucate pentru hrana sfântului, şi aievea şi într-ascuns, cu îndemnarea lui Dumnezeu. Iar fericitul Nifon îl întărea cu învăţăturile sale, ca să crească şi să se înalţe în toate faptele cele bune şi să se ridice în noroc bun şi să fie plăcut înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor“.

Aceste cuvinte descriu o relaţie aparte ce lega pe tânărul boier Neagoe de înţeleptul ierarh, un mediu prielnic de deprindere şi învăţătură.

Ucenicia lui Neagoe pe lângă fericitul Nifon, deşi scurtă în timpul vieţii ierarhului, avea să continue, în veşnicie.

În anul 1505, văzând că Radu cel mare nu pune capăt situaţiei de la curte, Nifon avea să părăsească ţara, neîmpăcat cu domnitorul. În anul 1508, arhiereul Nifon trecea la cele veşnice, în Mănăstirea Dionisiu. La doar câteva luni, în acelaşi an, Radu cel mare era răpus de gută, fără a primi iertare de blestemul arhieresc. Radu Vodă a fost înmormântat în biserica Mănăstirii Dealu, ctitoria sa de lângă Târgovişte.

Împăcarea minunată a domnitorului Radu cel mare cu Sfântul ierarh Nifon

Prima faptă consemnată de Gavriil Protul după consolidarea domniei lui Neagoe Basarab a fost aducerea în ţară a moaştelor Sfântului patriarh Nifon, pentru a săvârşi o împăcare postumă cu fostul domnitor Radu cel mare. A ales câţiva boieri de încredere, i-a întărit cu cărţi domneşti semnate de el însuşi şi i-a trimis la Mănăstirea Dionisiu pentru a cere aducerea moaştelor Sfântului Nifon, spre curăţirea şi ştergerea greşelii lui Radu Vodă.

Danciu logofătul a primit acordul egumenului grec de a desface mormântul fericitului ierarh, aşezându-l într-o raclă de lemn. Procesiunea având-l în frunte pe un părinte Neofit a adus Sfintele moaşte în Ţara Românească.

Întâmpinarea ne-o prezintă cronica lui Gavriil Protul: „De cum au intrat în Ţara Românească cu Sfintele moaşte, au făcut ştire domnului Neagoe Vodă, care a adunat tot clerul Bisericii şi toţi boierii, aşteptând pe părintele său cel sufletesc. Cu credinţa sufletului şi a inimii, domnitorul a cuprins sicriul cu moaştele sfântului în braţe şi le-a sărutat cu lacrimi şi cu multă veselie, împreună cu tot norodul

creştinesc. Au dus, apoi, sicriul şi l-au pus deasupra mormântului lui Radu Vodă, rugându-se toată noaptea, împreună cu Neagoe Vodă, sfinţiei sale pentru iertarea păcatului lui Radu Vodă, care fără dreptate a lepădat pe Sfântul de la sine şi l-a gonit din ţară.

Şi - mare minune! - spre sfârşitul Utreniei, vrând Dumnezeu să arate aievea iertarea păcatului lui Radu Vodă şi al altora, care făcuseră nevoie şi scârbă sfântului, a văzut singur Neagoe Vodă descoperire ca aceasta de la Dumnezeu: s-au rupt scoabele cele de fier şi acoperământul mormântului lui Radu Vodă şi degrabă s-au desfăcut marmurile, iar dinlăuntrul s-a ivit trupul lui Radu groaznic şi întunecat, plin de puroi şi de putoare. S-a deschis şi sicriul Sfântului Nifon şi a izvorât de la sfântul izvor de apă, care a spălat tot trupul lui Radu Vodă, arătându-l luminat. Apoi toate încuietorile şi pietrele singure s-au închis şi s-au arătat lui Neagoe şi a făcut mare mulţumire".

Arătându-i-se lui Neagoe această minunată împăcare şi multe alte minuni săvârşind Sfântul Nifon în Ţara Românească, a comandat o raclă de argint poleită cu aur, mărgăritar, pietre scumpe şi smalţ, iar pe capac a fost pictat el însuşi, în genunchi, la picioarele sfântului, rugându-se. Acea raclă cu sfintele moaşte a trimis-o înapoi la Mănăstirea Dionisiu, în aceeaşi procesiune.

În semn de preţuire, călugării athoniţi i-au trimis „plocon" capul sfântului şi o mână, „ca să fie de sfinţire şi ajutor domnului. Iară el primi acele daruri cu mare bucurie, ca şi Moise proorocul Tablele Legii Vechi şi le purta tot cu sine pe unde mergea, şi în curte şi în biserică, iar pe cale le purta în caretă, ca şi Israel chivotul Legii".

O legătură sfântă şi vie între ucenic şi părintele său spiritual,
pecetluită în veşnicie

Gavriil Protul îşi încheie lucrarea despre viaţa Sfântului Nifon ca martor al canonizării sale, prima în Biserica noastră strămoşească: „Proslăvirea Sfântului ierarh Nifon, patriarhul Ţarigradului, s-a săvârşit la 11 august, 1517, la Curtea de Argeş, zi în care s-a rânduit şi pomenirea sa. Aceasta a fost prima proslăvire a unui sfânt în Ţara Românească".

Domnitorul Neagoe Basarab - ctitor şi binefăcător al întregii Ortodoxii

Doar enumerând locurile unde vistieria domnească a lui Neagoe-Vodă a contribuit la ajutorarea altarelor închinate lui Dumnezeu, putem creiona portretul unuia dintre cei mai mari ctitori ai creştinătăţii.

Despre daniile sale de la Sfântul Munte, cine poate da mărturie mai bună decât însuşi Gavriil, mai-marele călugărilor athoniţi: „Ce să mai înmulţim cuvintele, spuind toate mănăstirile pre rând, că toate mănăstirile din Sfântul Munte al Athonului le-a îmbogăţit cu bani, cu sate, şi dobitoace încă le-au dat, şi multe ziduri au făcut şi fu ctitor mare a toată Sfetagora“.

Şi continuă, amintind de „biserica cea mare sobornicească din Ţarigrad“, „sfântul munte Sinai“, „sfânta cetate a Ierusalimului, Sionul“, Meteorele de pe stânca Tesaliei, Tescaviţa, Cuşniţa, Cuteasca, Ascalon (Siria), apoi „toate câte sunt în Evrota, în Trachiia, în Elada, în Ahiia, în Eliric, în Cambaniia, în Elispod, în Misiia, în Machidonie, în Tetuliia, în Sermie, în Lugdonie, în Petlagonia, în Dalmaţiia şi în toate laturile de la răsărit până la apus, şi de la miază-zi până la miază-noapte, toate Sfintele biserici le hrănea, şi multă milă pretutindenea da şi mai vârtos pe cei ce se înstrăinau prin pustii şi prin peşteri şi prin schituri fără de nici o scumpete îi hrănea, şi nu numai creştinilor fu mumă, ci şi păgânilor, şi fu tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului Celui Ceresc, care străluceşte soarele Său, şi plouă şi pe cei buni şi pe cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie“.

Iar dacă s-a învrednicit a întări altarele lui Dumnezeu din întreaga lume, cu atât mai mult ajutorul său se îndrepta către Biserica strămoşească a Ţării. Vistieria domnească a contribuit la ridicarea sau restaurarea complexurilor monahale de la Tismana, Bistriţa, Cotmeana, Vişina, Cozia, Dobruşa, Nucet, Ostrov sau Snagov. Mănăstirea Dealu, ctitoria lui Radu-Vodă, este desăvârşită în zilele domniei sale.

Pentru toate acestea va fi avut aceeaşi dragoste şi râvnă de a sluji lui Dumnezeu. Capodopere, însă, sunt două lăcaşuri ridicate din temelie în Ţara Românească: biserica Mănăstirii Curtea de Argeş şi Catedrala mitropolitană din Târgovişte.

„Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie“

Vrednicul de pomenire mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului i-a dedicat o serie de studii menite să-l numere între cei ce s-au învrednicit a fi „Dascăli de cuget şi simţire românească“: „Prin Curtea de Argeş şi prin «Învăţăturile către fiul său, Teodosie», Neagoe-voievod Basarab şi-a câştigat un loc veşnic viu în istoria, cultura, civilizaţia şi conştiinţa românilor.

Domn al culturii româneşti îndeosebi, a realizat în «Învăţături», ca şi în Catedrală, o sinteză românească originală, între umanism şi gândirea religioasă a vremii, sinteză care a surprins şi a concretizat în forme scrise şi zidite, trăsăturile esenţiale şi fundamentale ale sufletului românesc“.

Profesorul Dan Zamfirescu, numit, pe bună dreptate, „fiul de suflet“ al lui Neagoe Vodă Basarab“, unul dintre cei mai de seamă cercetători din zilele noastre, a reuşit să demonteze toate ipotezele ce puneau la îndoială originalitatea operei domnitorului român, dovedind cu argumente că «Învăţăturile» sunt „una din cele mai autentice şi mai valoroase creaţii literare din cultura română“.

„Epoca“ de nouă ani: 1512-1521

La graniţa unui Imperiu Otoman în continuă expansiune a apărat şi consolidat Ţara Românească, devenind un real sprijin pentru întreaga creştinătate din zonă. Ceea ce Ştefan cel mare şi sfânt a păzit cu ascuţişul sabiei, Sfântul voievod Neagoe Basarab a păstrat cu sigiliul domnesc aplicat pe documentele de diplomaţie. Cu o armată pregătită oricând să reziste unei ofensive otomane, a preferat să răscumpere pacea fără vărsare de sânge, prin plata unui însemnat tribut.

Preafericitul Părinte patriarh Daniel remarca acest nou soi de „luptă a spiritului“, în studiul „Politică luminată de credinţă. Neagoe Basarab, un principe pedagog creştin“: „Fără să fie luptător cu armele, ca Sfântul Ştefan cel mare, Neagoe Basarab - prin toată această bogată şi continuă activitate şi preocupare a sa pentru lumea creştină din Orient şi Balcani - apare ca un luptător al spiritului, sprijinind cultura europeană, moştenire a strălucitului Bizanţ“.

După numai nouă ani de rodnică domnie, a trecut la cele veşnice, „lăsând în urma sa multă lumină, lumină ale cărei raze pătrund până la noi cei de astăzi“.

A fost înmormântat în gropniţa domnească de la Curtea de Argeş, ctitoria sa, iar piatra de mormânt aminteşte: „A răposat robul lui Dumnezeu Io Neagoe Voievod şi Domn a toată Ţara Românească şi a părţilor dunărene, în luna lui Septembrie 15 zile, anul 7029 (1521), crugul soarelui 26, crugul lunii 15, temelia 18. A domnit 9 ani şi jumătate. Şi rog pe cei ce Dumnezeu îi va îngădui să vie după noi, să păzească adăpostul acesta mic şi lăcaşul oaselor mele, ca să fie nestricat“.

„Domn cu apucături împărăteşti“

Nicolae Iorga îl numeşte pe Neagoe Basarab „domn cu apucături împărăteşti“, „cel dintâi domn român pătruns de cultura bizantină. Din fiul său iubit, pe care-l numise Teodosie, sperând că va cârmui ca Teodosiu cel mare, el voia să facă o minune de desăvârşire“.

Portretul votiv zugrăvit de meşterul Dobromir din Târgovişte, autorul picturii originale a ctitoriei voievodale din Curtea de Argeş, reprezintă imaginea fidelă a domnitorului Neagoe Basarab, alături de familia sa. Este prezentat în picioare, înveşmântat în ţinută de ceremonie, purtând pe cap coroană de aur cu fleuroni bogaţi şi cu monturi de pietre scumpe. Părul e împodobit cu un acoperământ de bucle aurii ce curg în râuri până la piept, îmbrăcându-i umerii. Pe mantie se observă un vultur bicefal încoronat, simbolul heraldic împărătesc al Bizanţului. Această imagine a fost adoptată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române drept icoană a Sfântului voievod Neagoe Basarab.

În studiul amintit, PF Daniel - pe atunci mitropolit al Moldovei - oferea drept model pe domnitorul Neagoe Basarab, care „rămâne mereu viu prin ceea ce a lăsat posterităţii şi constituie un îndemn pentru generaţiile de azi şi de mâine în a sluji acest popor“.

Alexandru Briciu - Domnitorul supus Domnului

În şedinţa de lucru a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la Reşedinţa patriarhală din Bucureşti, în zilele de 8-9 iulie 2008, s-a hotărât canonizarea Sfântului voievod Neagoe Basarab, domnitorul Ţării Româneşti. Cancelaria Sfântului Sinod a editat Tomosul de proclamare a canonizării Sfântului voievod Neagoe Basarab, "care a rămas în memoria poporului român şi a tradiţiei ortodoxe prin opera sa intitulată Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, prima creaţie de valoare universală a literaturii române, un adevărat testament duhovnicesc, pedagogic, filosofic şi enciclopedic".

S-a consfinţit, astfel, decizia Bisericii Ortodoxe Române, care, "privind la evlavia şi viaţa duhovnicească bine plăcută lui Dumnezeu a Sfântului voievod Neagoe Basarab, luând aminte la mărturisirea învăţăturii ortodoxe, la râvna lui pentru zidirea de biserici şi de mănăstiri, la ajutorarea Bisericilor Ortodoxe din Răsărit, precum şi la lucrarea sa pentru pace şi căutând folosul duhovnicesc al poporului dreptcredincios", a hotărât "ca de acum înainte şi până la sfârşitul veacurilor,

Sfântul voievod Neagoe Basarab să fie numărat între bărbaţii sfinţi ai Bisericii şi să fie pomenit şi cinstit cu cântări de laudă în ziua a 26-a a lunii septembrie".

"Epoca" de nouă ani: 1512-1521

În perioada 1512–1521, Ţara Românească a cunoscut o adevărată "epocă" de doar nouă ani sub conducerea bine credinciosului voievod Neagoe Basarab, pe care istoricul Nicolae Iorga avea să-l numească "domn cu apucături împărăteşti... domn cu atâta dor de frumuseţe, cum nu mai avusesem altul înainte de dânsul". Această perioadă a fost suficientă pentru ca, prin înţeleaptă ocârmuire, domnitorul român să ocupe un loc de cinste în galeria bărbaţilor iluştri ai neamului. Un capitol purtându-i numele s-ar putea înscrie în orice tratat de istorie, diplomaţie, arhitectură sau literatură, dar şi de teologie.

"Falnic monument de literatură, politică, filosofie
şi elocuenţă la strămunii noştri..."

Cercetându-i viaţa şi activitatea, Bogdan Petriceicu Hasdeu avea să scrie despre "Neagoe Basarab, acest Marc Aureliu al Ţării Româneşti, principe artist şi filosof, care ne face a privi cu uimire, ca o epocă excepţională de pace şi de cultură în mijlocul unei întunecoase furtune de mai mulţi secoli, scurtul interval dintre anii 1512-1521", catalogându-i Învăţăturile... drept "falnic monument de literatură, politică, filosofie şi elocuenţă la strămunii noştri...".

Din titlu reiese că lucrarea ar fi dedicată fiului său, moştenitor al tronului: "Din fiul său iubit, pe care-l numise Teodosie, sperând că va cârmui ca Teodosiu cel mare, el voia să facă o minune de desăvârşire".

În realitate, însă, este destinată tuturor urmaşilor săi la cârmuirea Ţării, actuală până în zilele noastre, un adevărat testament menit să arate cum să se conducă pe sine întâistătătorul şi cum să-şi conducă supuşii. Fără a neglija prerogativele domneşti, voievodul se preocupă de viaţa spirituală a poporului său, conştient că misiunea sa nu este doar de a guverna un stat, ci de a conduce spre Dumnezeu, din mila Căruia i-a fost dat să ocupe jilţul domnesc.

Învăţături din strana împărătească şi învăţături din jilţul domnesc

Lucrarea domnitorului Neagoe Basarab dedicată fiului său Theodosie şi tuturor celor ce-i vor urma la tron conţine două feluri de învăţături: religioase şi laice. Sfaturile domneşti sunt puse pe seama suveranului ţării, ce ocupa jilţul domnesc,

iar poveţele religioase aparţin aceluiaşi domnitor ce ocupa cu cinste strana împărătească din biserică, lângă arhiereu. Prin învăţăturile laice, Neagoe îi arată cum să conducă pe supuşii săi, iar prin poveţele religioase, îi arată cum să se conducă pe sine.

O linie clară de delimitare între învăţăturile religioase şi cele laice este greu de trasat, întrucât orice sfat lumesc are fundament sau motivaţie spirituală. Totuşi, lucrarea se dovedeşte a fi un manual de domnie, iar pastoraţia conducătorului laic primeşte fundament spiritual. Cea dintâi idee care devine, de fapt, laitmotivul operei este originea divină a puterii domneşti, conştiinţa domnitorului că este "unsul lui Dumnezeu".

Puterea exemplului

Grija pentru Sfintele Scripturi din partea unui conducător laic în exerciţiul domniei este o soluţie pentru orice formă de guvernământ, actuală în orice epocă. Credinţa, nădejdea şi dragostea, la care adaugă iertarea şi pacea, alcătuiesc lucrurile bune, cărora le opune desfrânarea, viclenia, mânia şi alte păcate asemenea lor.

Îndemnul unui suveran de a cinsti sfintele icoane este încă un argument pentru faptul că, astăzi, ne închinăm icoanei Sfântului Neagoe Basarab însuşi şi îl avem drept mijlocitor în rugăciunile noastre.

Cuvântul domnitorului, în special pentru supuşii săi, poate avea autoritatea unei legi. De aceea, atunci când cuvântul rostit de clerici în amvon găseşte finalitate în faptele domnitorului şi, mai important, este transmis mai departe de acesta, cu siguranţă exemplul său va fi urmat de cei din jur. Prin crearea de rugăciuni, Neagoe Basarab ne arată că "aliatul" său de nădejde este Dumnezeu, pe care nu ezită să-L cheme în ajutor la nevoie.

Îndemnuri mereu actuale

Ethosul ideal propovăduit prin condei în Învăţături nu înseamnă că nu era ancorat în realităţile vremii: năravurile societăţii în care trăia sunt criticate, cu îndemnul pentru urmaşi de a nu le urma exemplul.

Unul dintre păcatele care au dezbinat lumea din cele mai vechi timpuri este cel al hrisolatriei. Venerării aurului, Neagoe Basarab îi opune iubirea de Dumnezeu drept adevărată comoară în cer şi pe pământ. Acelaşi conducător laic ne arată adevărata

imagine pe care trebuie să o adopte fiul faţă de părinţii săi, model de cinstire a celor ce ne-au dat viaţă.

Tot din cuprinsul Învăţăturilor aflăm cum lucrează vrăjmaşul ca să despartă pe om de Dumnezeu şi cum se poate păzi omul de cursele diavolului. Cu inimă curată şi cu minte întreagă, prin post, rugăciune, smerenie, curăţie şi milostenie, omul se apără în faţa ispitelor.

Guvernare raportată tot timpul la Dumnezeu

Deşi între prerogativele domneşti se numără şi cea de judecător suprem al poporului, Neagoe Basarab învaţă că răspunsul final îl vom da cu toţii în faţa Judecătorului suprem, iar de dreptatea împărţită pe acest pământ va depinde judecata noastră. De aceea, "domnul carele va judeca pre dreptu, acela-i domn adevărat şi unsul lui Dumnezeu şi va dobândi lumina care nu va trece niciodată. Iar domnul care nu va judeca pre dreptate şi pre legea lui Dumnezeu, acela nu iaste domn, nici să va chema îndreptător şi unsul lui Dumnezeu, ci va fi pierdut în periciunea cea de veci şi pentru făţărnicia lui nici faţa lui Dumnezeu nu o va vedea". Înainte de a urca în divanul de judecată, "întâi se cade să vă rugaţi Domnului nostru Iisus Hristos, ca să vă fie întărire şi învârtoşare".

În exercitarea domniei, orice apariţie a suveranului este raportată la Dumnezeu. Mai presus de pompa domnească, omul este povăţuit să se îmbrace în dragostea lui Dumnezeu. Conducerea nu se face în mod despotic, autoritar, ci în comuniune cu cei pe care i-a ales să-i fie sfetnici, întrucât Dumnezeu poate da oricăruia o înţelepciune de folos.

Politica lui Neagoe Basarab este una a rugăciunii, cerând ajutor divin înainte de orice decizie. Smerenia domnească face ca orice succes să fie pus pe seama ajutorului divin, pentru a nu cădea în extrema autosuficienţei. Îngăduitorul, ajutătorul şi judecătorul unui conducător lumesc este Dumnezeu. Curăţia, smerenia, rugăciunea, milostenia şi lauda lui Dumnezeu aduc ajutor divin în pastoraţie, în timp ce trufia aduce osândă.

Viaţa pământească trăită cu gândul la viaţa veşnică

Adevăratul război sfânt este cel de apărare a ţării, în cazul extrem în care lupta armată nu poate fi evitată. Victoria în cazul în care bătălia nu a putut fi evitată se datorează, evident, ajutorului dumnezeiesc. Orice om care are în ascultarea sa pe

alţii, să fie conştient că puterea sa lumească este infinit mai mică decât atot-puternicia lui Dumnezeu.

La loc de cinste este virtutea înţelepciunii, mai ales pentru un om a cărui decizie influenţează viaţa unui popor. Un domnitor era, în perioada medievală, stăpânul întregii ţări pe care o conducea. Deşi posibilităţile sale materiale erau nelimitate, Neagoe Basarab condamnă grija omului pentru cele materiale, care îl fac să neglijeze pe cele ale sufletului. Cuvântul său despre bogăţie poate fi cuprins în orice predică destinată acestei categorii sociale.

Timpul faptelor este viaţa pământească, limitată. După săvârşirea acestei vieţi, vine vremea judecăţii, când vom răspunde pentru tot ce am făcut. Rugăciunea trebuie să fie ultimul cuvânt cu care omul se desparte de această lume.

Cuprinsul laic al Învăţăturilor este un adevărat manual de domnie, care învaţă, practic, cum să se poarte domnitorul în orice împrejurări: la masă, faţă de boieri, în diplomaţie, în calitate de conducător al armatei, judecător suprem sau la nevoie, în pribegie.

"Cartea omeniei româneşti"

"A lui Neagoe Voevodul învăţătură către fie-său Theodosie şi către alţi domni, către toţi. Cum să cade domnilor să şază la masă şi cum vor mânca şi vor bea", reproduce imaginea Curţii Domneşti de secol al XVI-lea în Ţara Românească. Sunt cuprinse reguli precise de protocol şi de conduită a domnului, amfitrion al ospeţelor la care participă. Atitudinea domnului trebuie să fie ponderată, nici prea vesel - pentru că "veselia fără de măsură va mâniia pre Dumnezeu", nici prea trist - pentru că "toţi din casa ta şi toate slugile tale să vor întrista şi să vor îngrija".

Permanenta preocupare a lui Neagoe Basarab pentru supuşii săi este subliniată de Dan Zamfirescu: "Nici o altă scriere parenetică, din nici o altă cultură, nu mai propune ca model un asemenea tip de conducător. Am putea să numim de aceea această a doua parte a Învăţăturilor "Cartea omeniei româneşti”.

Axiocraţia promovată de Neagoe Basarab în perioada domniilor ereditare în umbra cărora se găseau marile familii boiereşti este încă o dovadă despre cinstea şi caracterul acestuia.
După Dumnezeu, cel mai de seamă aliat în exercitarea domniei este poporul pe care îl conduce. Oamenii de rând se apropie şi îşi oferă devotamentul atunci când văd cinstea acestuia. Pastoraţia lui Neagoe Basarab nu se limitează doar la

asigurarea unor condiţii decente în stat, ci se preocupă de progresul spiritual al celor primiţi spre guvernare. Dreptatea adevărată este cea care îndreaptă pe om, nu care-i pierde sufletul.

Imaginea Curţii Domneşti de secol XVI

Masa la Curtea Domnească a lui Neagoe Basarab este un adevărat cod de protocol, în care fiecare gest este măsurat şi justificat. Imaginea şi atitudinea domnului, alcătuirea prezidiului, ambianţa, decorul, toate sunt importante, întrucât ospeţele îl expun pe domnitor în faţa supuşilor săi. La masă, cel mai greu viciu este beţia, pe care o înfierează. De asemenea, ospăţul nu lasă loc nici de daruri, nici de judecată, întrucât raţiunea domnului poate fi influenţată uşor. Modelul de aşezare a supuşilor la masă, în ordine ierarhică, poate servi drept regulă de protocol pentru orice recepţie chiar şi în zilele noastre.

Tratat de diplomaţie

Atitudinea lui Neagoe Basarab faţă de soliile străine poate constitui un veritabil tratat de diplomaţie modernă. În exercitarea puterii domneşti la nivel internaţional, un rol-cheie l-a purtat instituţia soliei, în care domnitorul român a investit nu doar material, ci şi spiritual. Alegerea solului se face de către domn, în consultare cu Sfatul domnesc, pe principiul axiocraţiei. La nivel intern, Sfatul domnesc este o instituţie deosebit de importantă în pastoraţia poporului.

Imaginea conducătorului suprem al armatei este conturată cu aceeaşi minuţioasă grijă pentru detalii. Domnitorul este model pentru oştenii săi, iar atitudinea sa va influenţa atitudinea lor în luptă. Aşezarea tactică în cazul unei confruntări militare arată că singurul motiv pentru care refuza până în ultima clipă războiul este conştiinţa spirituală; altminteri, era un strateg desăvârşit, care ar fi putut excela într-o carieră militară. Urmaşul la tron care va fi răsfoit paginile Învăţăturilor avea acces, în linii mari, la organizarea completă, nu doar a unei bătălii, ci şi a unei rezistenţe sau reorganizări în cazul unei înfrângeri.

Învăţăturile aparţin unui prezent continuu

Dacă Vasile Grecu spunea cândva despre Neagoe Basarab că "a avut şi preocupări literare, bine înţeles conforme cu vederile timpului său", peste ani, acel timp s-a dovedit a fi un "prezent continuu", specific timpului liturgic. Principiile enunţate ca povăţuiri părinteşti acum aproape cinci secole sunt la fel de actuale şi astăzi, întrucât vorbesc despre om, iar omenia nu este niciodată depăşită de vremi. Neagoe

Basarab predă "o adevărată lecţie de pedagogie morală şi spirituală, un adevărat cod de comportament fiinţial şi demnitate umană pentru toate timpurile".

Recursul la adevăratele valori

Într-o perioadă în care ne este din ce în ce mai greu să identificăm adevăratele modele, recursul la istorie ne poate ajuta să descoperim imaginea domnitorului Neagoe Basarab, unsul lui Dumnezeu şi stăpân al ţării. Autorul Învăţăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie este, mai presus de toate, un conducător laic ce şi-a asumat rolul de pedagog al supuşilor săi. Pastoraţia voievodului român depăşeşte aspectul material, pe care orice suveran l-ar impune drept prioritar în exerciţiul domniei. Condeiul domnesc a aşternut pe foaie principii de guvernare a sufletului, oferind celor ce vor dori să îl moştenească adevărata avere, cea spirituală, accesibilă tuturor. Paradoxal, evoluţia pe scara socială a făcut ca Neagoe Basarab să conştientizeze, într-o măsură proporţională ascensiunii, măreţia Creatorului.

Istoria stă mărturie că puterea poate duce la o autosuficienţă a omului, devenind instrumentul pierzării sale. În scurta sa viaţă, de nici patruzeci de ani, dintre care nouă la cârma unui stat, într-o perioadă în care conducătorul ţării poseda puteri depline, specifice absolutismului monarhic, şi-a păstrat tot timpul conştiinţa de creştin şi omenia.

Prin acest testament, Neagoe Basarab învaţă că ereditatea dinastică nu exclude pe cea duhovnicească.

Îi cere fiului său Theodosie să-l moştenească spiritual, oferindu-i nu doar averea trecătoare, ci şi pe cea veşnică, arătându-i că domnitorul, ca stăpân, trebuie să fie supus Domnului.

Alexandru Briciu - Un mare ctitor de lăcaşuri sfinte

Sfântul voievod Neagoe, la urcarea pe tronul Ţării Româneşti, în 1512, şi-a însuşit titulatura de urmaş al Basarabilor, dinastie din care făcea parte şi pe care a continuat-o cu cinste. Din cele 95 de acte emise în timpul domniei lui Neagoe Basarab, 50 se referă la biserici. Dintre acestea, 34 sunt acte de danie, care au în cuprins fie întărirea unor danii mai vechi, fie repararea unor biserici.

Basarab I întemeietorul (1310-1352), fiul său, Nicolae Alexandru (1352-1364) şi nepotul său, Vladislav Vlaicu (1364-1377), sunt ctitorii Bisericii Domneşti din Curtea de Argeş. Nicolae Alexandru a ctitorit şi Mănăstirea Domnească Negru Vodă din Câmpulung, proiect preluat tot de la tatăl său, Basarab. Nepotul său, Mircea cel bătrân (1386-1418), a ctitorit Mănăstirea Cozia. Cu o asemenea

moştenire pe cale dinastică, Neagoe Basarab nu putea decât să urmeze activitatea ctitoricească, mai ales că ucenicise, ca tânăr boier, pe lângă domnitorul Radu cel mare, văzând cum se ridică Mănăstirea voievodală Dealu.

Bogata activitate ctitoricească a domnitorului român a fost cuprinsă în "Viaţa şi traiul Sfinţiei Sale Părintelui nostru Nifon patriarhul Ţarigradului, care au strălucit între multe patemi şi ispite în Ţarigrad şi în Ţara Muntenească, scrisă de chir Gavriil Protul, adecă mai marele Sfetagorei".

Moaştele Sfântului ierarh Nifon

Prima faptă descrisă de Gavriil Protul după consolidarea domniei lui Neagoe a fost aducerea în ţară de la Muntele Athos a moaştelor Sfântului Nifon, în vederea săvârşirii unui adevărat ritual de împăcare între fericitul mitropolit şi domnitorul Radu cel mare, trecut la cele veşnice şi îngropat în ctitoria sa de la Mănăstirea Dealu.

După ce a mijlocit iertăciunea postumă a înaintaşului său, Neagoe a înapoiat moaştele învăţătorului său Mănăstirii Dionisiu într-un chivot de argint, poleit cu aur, împodobit cu pietre scumpe şi emailuri.

Drept răsplată pentru această raclă, călugării de la Dionisiu i-au dăruit domnitorului "plocon capul sfântului şi o mână. (...) Iară el, primi acele daruri cu mare bucurie ca şi Moisii proroc tablele legii vechi, şi le purta cu sine pre unde mergea, şi în curte şi în biserică".

Moaştele Sfântului Nifon primite de Neagoe Basarab sunt depuse spre venerare până astăzi în Catedrala mitropolitană "Sfântul Dimitrie" din Craiova.

Biserica Mănăstirii Curtea de Argeş

Încă din vremea când era boier în preajma lui Radu cel mare, Neagoe va fi auzit îndemnurile ierarhului Nifon al Ungrovlahiei de a muta scaunul mitropolitan de la Curtea de Argeş la reşedinţa domnească din Târgovişte, pentru ca strana arhierească să fie alături de jilţul domnesc. Cum mitropolitul vieţuia deja la Curtea Domnească, lângă voievod, vechea reşedinţă de pe malul Argeşului rămânea abandonată. Ansamblul mitropolitan ctitorit de domnitorul Vlad al II-lea dracul (1436-1442, 1443-1447) pe fosta moşie Flămânzeşti, la nord de vechiul târg al Curţii de Argeş, în vremea lui Neagoe Basarab se găsea în stare de "dărâmare" şi "neîntărit", încât a trebuit să fie "spart". Pe acele ruine avea să ridice biserica Mănăstirii Curtea

de Argeş, "o capodoperă a spiritului artistic al poporului român, ea reprezintă resursele fără de sfârşit ale poporului nostru, eleganţa şi armonia, măiestria şi priceperea sa", cum o numea Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în unul dintre primele articole publicate după absolvirea studiilor universitare.

Activitatea de ctitor a lui Neagoe Basarab nu a constat doar în finanţarea sau sprijinirea ridicării unor lăcaşuri de cult, ci domnitorul s-a implicat direct, punându-şi amprenta asupra edificiilor asemenea bazileilor bizantini.

Nicolae Iorga notează că Neagoe Vodă a început, "întrebuinţând argintari de la Sibiiu, cum sunt Celestin şi Ioan, apoi Ludovic Rohrer, lucrul la fundaţia sa, scumpă şi mult iubită, de la Argeş: când lucrul nu-i plăcea, ci-l găsea ţigănesc - pe latineşte: ad modum Ciganorum - priceputul în materie de artă protesta: avem noi destui meşteri cari ar fi putut face mai frumos de cum a făcut el ". Efortul de construire a lăcaşului de cult a rămas în memoria colectivă a poporului român, transformându-se în legendă: Vasile Alecsandri a cules balada "Mănăstirea Argeşului" în anul 1874, iar Dimitrie Bolintineanu a inclus în volumul "Legende istorice" din 1865 opera "Doamna lui Neagu".

A ales cei mai buni meşteri şi le-a pus la dispoziţie cele mai bune materiale ale vremii: piatră de calcar de bună calitate, grăunţoasă şi gălbuie la culoare, din cariera de la Albeşti, lângă Câmpulung, marmură şi mozaic aduse de la Constantinopol.

Diaconul Paul de Alep, fiul patriarhului Macarie al III-lea Zaim al Antiohiei, transpune şi el în legendă aducerea marmurei şi mozaicului de la Constantinopol prin înşelarea atenţiei sultanului. Neagoe ar fi motivat destinaţia materialelor scumpe ale vremii pentru înălţarea unei moschei la Nicopole, însă le-a trecut tainic Dunărea, pentru ctitoria sa de la Argeş. Paul de Alep a cules informaţiile în timpul vizitei din Ţările Române, la un secol şi jumătate după domnia lui Neagoe Basarab, când nota: "În acest ţinut al Ţării Româneşti se află o mare mănăstire care, după cum se crede, nu are pereche în ce priveşte măreţia clădirii; şi mi s-a spus de nişte negustori greci, care făceau negoţ cu ţara francilor şi cu Veneţia, că acolo nu este nimic asemănător. Se numeşte Mănăstirea Argeş".

Slujba de sfinţire a bisericii

Prezent la ceremonialul târnosirii sfântului lăcaş din 15 august 1517, al cărui fast a întrecut tot ce se văzuse până atunci în Ţările Române, Gavriil Protul descrie, ca martor, ctitoria lui Neagoe Basarab de la Curtea de Argeş: "Şi aşa vom putea spune

cu adevărat că nu este aşa mare şi sobornică ca Sionul, carele îl făcu Solomon, nice ca Sfânta Sofia, care o "au" făcut marele înpărat Iustinian, iară cu frămseţea este mai predesupra acelora".

Asemenea bazileilor bizantini, "prestolul, în altariu, tocmi-l şi-l aşezară însuşi Neagoe Vodă cu mâinile sale spre sfinţire şi aşeză şi făcătoarele de minuni icoane a lui Pantocrator şi a Precistii în biserică la locul lor, înpodobite tot cu aur şi pietrii scumpe".

La slujbă a participat întreaga familie domnească şi protipendada boierească, mitropolitul Macarie al Ungrovlahiei şi "tot clirosul" său, iar oaspeţii au fost dintre cei mai vestiţi ai lumii ortodoxe: "Pentru întâiaşi dată un patriarh din Constantinopol, Teolept, se află pe pământul românesc; el era întovărăşit de episcopii de Seres, de Sarde, de Midia şi de Melenic" (Nicolae Iorga) şi toţi arhimandriţii şi egumenii Muntelui Athos, în frunte cu Protosul lor Gavriil.

Tot atunci a avut loc şi prima canonizare pe teritoriul ţării noastre, cea a Sfântului ierarh Nifon, patriarhul Constantinopolului. S-a decis "ca de acum înainte niciodată, în veci, în Argeş să nu mai fie Mitropolie, ci să fie mănăstire şi arhimandrie, iar în Târgovişte să fie Mitropolia stătătoare, cum s-au aşezat. Şi se făcură aceste lucruri cu mare opreală şi blestem ca să nu se mai clintească nici de Patriarhie, nici de Mitropolit, nici de Domn".

De vreme ce reşedinţa mitropoliei avea să fie mutată oficial la Târgovişte, Mănăstirea Curtea de Argeş devenea arhimandrie, fiind cinstită, alături de Mănăstirea Tismana, în fruntea tuturor mănăstirilor din Ţara Românească. De fapt, nu era un simplu lăcaş de cult, ci un întreg ansamblu monahal: "Mănăstirea cea nouo den Argeş o îngrădi înprejur cu curte de zid şi înlăuntru curţii făcu multe chilii călugăreşti şi o înfrămseţă cu tot feliul de trebuinţă: făcu trapezărie şi magherniţă, mangupie şi povarnă de olovină, pivniţă şi clopotniţă naltă şi puse clopote mari şi cu alte frămseţi cu de toate o înpodobi şi o făcu asemene Raiului lui Dumnezeu".

Mănăstirea lui Neagoe Basarab de la Curtea de Argeş este socotită "capodopera în piatră a vieţii sale, zidită în timp record, cu piatră din Albeştii Muscelului, de către meşterii români şi străini, chemaţi din Ardeal, Serbia, Grecia, Veneţia, Armenia şi Constantinopol. Doar în cinci ani, Sfântul domnitor Neagoe, de acum înainte celebru prin ctitoria sa, ridică spre cer trupul zvelt al bisericii închinat Maicii Domnului, dăltuit în piatră şi marmură, cu turlele măiestrit răsucite şi păsări delicat dăltuite pe streşini, gata să împrumute alcătuirii din piatră, cărămidă şi var ceva din

uşurinţa zborului. Un unicat în materie de arhitectură sacră!" (Sfântul Neagoe Basarab, voievodul Ţării Româneşti, Editura Episcopiei Argeşului şi Muscelului, Curtea de Argeş, 2009).

Catedrala din Târgovişte

Pentru Mitropolia Ungrovlahiei din Târgovişte, Neagoe Basarab a pornit zidirea unei catedrale chiar în inima cetăţii, având modelul constantinopolitan al Bisericii "Sfântul Nicolae Domnesc" din Curtea de Argeş, ctitoria strămoşilor săi Basarabi.

Descrisă ca o capodoperă în izvoarele vremii, catedrala din Târgovişte nu mai păstrează, astăzi, forma iniţială, întrucât o amplă restaurare din anul 1893, condusă de arhitectul André Lecomte du Nouy, a decis demolarea totală a bisericii vechi, degradate, şi refacerea ei din temelii conform unităţii de stil.

Paul de Alep ne-a lăsat o imagine detaliată a complexului mitropolitan de la mijlocul secolului al XVII-lea: "În faţă se află o biserică mare, care nu-şi are pereche în toată ţara. (...) Această biserică este tot atât de mare, spaţioasă, încăpătoare şi înaltă, sprijinită de numeroşi stâlpi; ea este impunătoare şi în stilul Sfintei Sofia. (...) Turlele mari şi mici ale acestei biserici sunt în număr de douăsprezece, cu douăsprezece cruci aurite. Se spune că zidul care înconjoară această locuinţă precum şi grădina sunt deopotrivă cu acelea ale unui oraş mare". În centrul complexului se afla o biserică "mare şi frumoasă, cu opt turle rotunde, cum se satură ochii tuturor de vederea ei".

Catedrala mitropolitană din Târgovişte a fost târnosită la 17 mai 1520 în cadrul unei ceremonii fastuoase: "Am sfinţit acea biserică întru lauda Înălţării Domnului nostru Iisus Hristos. La închinarea acestei biserici va veni toată ţara aceasta", scria "Basarab voevod al Ţerii Româneşti" în scrisoarea trimisă "Dumnealor judelui Craiului, căpeteniei cetăţii şi celorlalţi cetăţeni ce sunt la Braşov, prieteni şi vecini ai noştri vrednici de cinste" (Dan Zamfirescu).

Alte ctitorii în Ţara Românească

Tot în Târgovişte, Neagoe Basarab a ridicat din temelii biserica "Sfântul Gheorghe Suseni", de mici proporţii, unul dintre cele mai vechi monumente bisericeşti, istorice şi de artă din localitate păstrate până în zilele noastre.
"Şi mai vârtos în Ţara Muntenească, mari şi minunate mănăstiri au făcut", mărturisea protosul Gavriil. Nicolae Iorga amintea că "în ţară chiar, Tismana fu acoperită de Domn cu plumb; Cozia primi înoiri; o icoană de la Nucet fu

împodobită cu aur şi pietre scumpe. Aproape de mănăstirea lui Mircea cel bătrân, în Ostrovul Călimăneştilor, el făcu o mănăstioară care se păstrează şi până astăzi".

Vistieria domnească a sprijinit întărirea lăcaşurilor de cult de la mănăstiri precum Bistriţa, Dealu, Glavacioc, Bolintin, Schitul Bălteni din Ilfov, Cotmeana, Vişina, Govora, Dobruşa, Cornet, Cricov, Butoiu - Dâmboviţa, Gura Motrului şi Corbii de Piatră.

La Mănăstirea Snagov, tabloul votiv îl înfăţişează pe Neagoe Vodă ţinând biserica împreună cu Mircea cel bătrân, avându-l alături pe fiul său, Theodosie. Lăcaşul de cult care se păstrează până astăzi, cu hramul "Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", a fost construit din cărămidă, în stil bizantin, athonit, de către Sfântul voievod Neagoe Basarab, în anii 1517-1521.

La 21 noiembrie 2008, cu ocazia împlinirii a 600 de ani de la atestarea documentară a Mănăstirii Snagov, Sfântul voievod Neagoe Basarab a devenit hram al acestei biserici, prin decizia patriarhală a Preafericitului Părinte Daniel.

Danii pentru bisericile din afara ţării

Dincolo de Carpaţi, în Transilvania vecină şi soră, a zidit, în 1515, biserica din Zărneşti şi a contribuit la ridicarea Bisericii "Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului.

Continuă Gavriil Protul pomelnicul bisericilor ajutate de Neagoe Basarab: "Ce vom mai spune deosebi lucrurile şi mănăstirile carele le-au miluit? Să zicem denpreună toate câte sânt în Evrota, în Trachiia, în Elada, în Ahiia, în Eliric, în Cambaniia, în Elispod, în Misiia, în Machidonie, în Tetuliia, în Sermie, în Lugdonie, în Petlagoniia, în Dalmaţiia şi în toate laturile de la Răserit până la Apus şi de la Amiază-zi până la Amiază-noapte, toate sfintele biserici le hrănia şi multă milă pretutindinia da. Şi mai vârtos pre cei ci se striina pen pustii şi pren peşteri şi pre schituri fără de nice o scumpete îi hrănia. Şi nu numai creştinilor fu bun, ce şi păgânilor şi fu tututor tată milostiv, asemenându-se Domnului Celui ceresc, Care streluceşte soarele Său şi ploa şi pre cei buni şi pre cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie".

Patriarhia Ecumenică din Constantinopol a primit acoperiş nou din plumb pe cheltuiala sa. Aşezămintele din Ţara Sfântă şi de la Muntele Sinai, Meteorele de pe Stânca Tesaliei, bisericile din spaţiul balcanic - Tescaviţa, Cuşniţa şi Cuteasca -

primesc şi ele daniile voievodului. În Siria, la Ascalon, avea să întărească fortul cu o culă înarmată.

Cine altul să dea mărturie mai bună despre sprijinul voievodului Neagoe Basarab pentru Sfântul Munte Athos decât protosul athonit, Gavriil: "Ce vom mai înmulţi cuvintele, spuind toate mănăstirile pe rând!? Că toate mănăstirile den sfânt muntele Athonului le-au înbogăţit cu bani, cu sate, şi dobitoace încă le-au dat şi multe ziduri au făcut. Şi fu ctitor mare a toată Sfetagora".

Pe lângă acestea se adaugă danii anuale către nouă dintre mănăstirile athonite, un total de 600 de taleri şi 29.200 de aspri. Râvna de a clădi în ţara sa adevărate tezaure de arhitectură a făcut ca meşterii cei mai buni ai vremii să se întreacă în a-l mulţumi pe priceputul în ale artei domn, iar "toată această moştenire inefabilă vine să adauge un plus de sfinţenie personalităţii puternice a voievodului Neagoe, în stare să convoace în jurul propriilor proiecte o serie de creatori recunoscuţi: arhitecţi, meşteri pietrari, sculptori în lemn, bijutieri, pictori şi zugravi" (Dr. Claudia Tiţa).

Alexandru Briciu - Fiică de despot, soţie, mamă şi soacră de domnitor: Despina Doamna, o viaţă cu puţină fericire şi multe lacrimi

S-au împlinit de curând 500 de ani de la urcarea pe tronul Ţării Româneşti a Sfântului voievod Neagoe Basarab. În scurta viaţă şi mai scurta domnie ce i-au fost date să trăiască, i-a stat alături Despina Miliţa, coborâtoare din neamul despoţilor sârbi. Unul dintre cele mai frumoase chipuri de domniţe ale istoriei noastre, Despina a fost fiică de despot, soţie, mamă, soacră şi cumnată de voievod şi a trecut la Domnul îmbrăcată în haină monahală, cu numele Platonida.

În anul 1504, la Curtea Domnească a lui Radu cel mare din Târgovişte, se refugia mitropolitul Maxim Brancovici, cărturar cunoscut al vremii, împreună cu mama sa, Anghelina, şi cu nepoatele sale Elena şi Despina Miliţa. Ambele s-au căsătorit cu domnitori români: Despina cu Neagoe Basarab, iar Elena (zisă şi Cătălina) cu Petru Rareş.

Pe Despina Miliţa, tânărul jupan, mare postelnic şi vătaf de vânători la acea vreme, Neagoe o va lua în căsătorie după anul 1504, aşadar după vârsta de 22 de ani. Din această căsătorie avea să se nască primul fiu, botezat Theodosie, nume unic în pomelnicul domnesc al Ţării Româneşti. Acestuia, tatăl său îi va dedica monumentala operă a „Învăţăturilor". După el au urmat alţi cinci copii: Ioan (botezat după numele bunicului său, Iovan Brancovici), Petru, Anghelina (după numele mamei lui Maxim Brancovici), Stana şi Ruxandra, ambele soţii de domni, prima a lui Ştefăniţă-Vodă al Moldovei, iar mezina a lui Radu de la Afumaţi.

Nicolae Iorga descrie atmosfera în care au fost educate tinerele vlăstare domneşti la Curtea Domnească după anul 1512, când Neagoe Basarab a ocupat tronul Ţării Româneşti: „În palatul lui Neagoe şi al Despinei, însă, copiii lor sunt crescuţi în norme stricte bizantine ale evului mediu, în camere închise, supt îngrijirea deosebită şi ideală a tatălui. Numele, al marelui Teodosie, al lui Teodosie Caligraful de mai târziu, n-a fost ales cine ştie cum - Teodosie nu s-a chemat nici un Domn al nostru". Tabloul votiv din ctitoria voievodală de la Curtea de Argeş arată că Teodosie şi Stana au fost copiii cei dintâi născuţi ai lui Neagoe Basarab şi ai Despinei Doamna.

„Unul dintre cele mai curate chipuri de doamne române"

Nicolae Iorga o descrie pe Despina Miliţa drept „unul dintre cele mai curate chipuri de doamne române. Foarte evlavioasă, iubind ca şi Neagoe clădirile, juvaierele, cărţile preţioase, bună soţie şi duioasă mamă, ea nu-şi dezmintea neamul înalt din care se cobora". În timpul domniei, Neagoe Basarab şi Despina Doamna, iubitori de artă, au strâns o colecţie impresionantă de obiecte religioase de mare preţ, printre care Constantin Gane numără „Evanghelii de aur, căţui de argint, sfeşnice, cruci, inele, paftale, ceşti, toate podoabele ce se puteau culege sau face la noi sau aiurea".

Podoaba cea mai de preţ a rămas, însă, biserica de la Curtea de Argeş. Legenda spune că Doamna Despina, pentru a săvârşi această costisitoare biserică, şi-ar fi vândut toate bijuteriile pe care le avea moştenite din casa domnitoare a Serbiei.

La scurt timp după moartea lui Neagoe Basarab, petrecută la 15 septembrie 1521, Despina, retrasă undeva în apropierea Sibiului, ţine să mulţumească sibienilor printr-o scrisoare, pentru faptul că i-au dat de ştire despre ocuparea tronului Ţării Româneşti de către fiul său Teodosie: „Şi iată am înţeles - scrie văduva Despina - ce mi-aţi scris graţia voastră şi bună veste mi-aţi dat a cunoaşte despre fiul meu, că i-a dat Dumnezeu Ţara Românească". A fost o bucurie efemeră, însă, deoarece

tânărul Theodosie a fost chemat de turci la Poartă, pentru a fi recunoscut, şi nu s-a mai întors. Aceste fapte se întâmplau la începutul anului 1522, iar „Doamna nu fusese lăsată să-şi întovărăşească fiul, care se stânse acolo între străini”, notează Iorga.

După trecerea prematură la cele veşnice a fiului său, Despina a comandat o icoană în care este reprezentată Maica Domnului purtând pe braţe trupul Mântuitorului coborât de pe Cruce. În partea stângă a icoanei, în depărtare, „Despina făcu să se zugrăvească însăşi cernita sa fiinţă, purtând pe braţe copilul încoronat care nu mai era acuma printre cei vii”. Dinu C. Giurescu remarca „durerea cu care Despina, văduva lui Basarab Neagoe, îşi plânge pe fiul ei Theodosie mort prea timpuriu”: „Intensitatea sentimentului omenesc este sugerată de o reprezentare iconografică unică în aria sud-est europeană: Despina, ţinându-şi în braţe feciorul, este înfăţişată alături de Maria, plângând pe Iisus mort. Iar într-o vreme când moartea lovea în primul rând pe copii, părinţii lăsau poruncă să fie îngropaţi alături de cei pe care-i pierduseră prea de timpuriu, ca cel puţin astfel să fie împreună. Aşa aflăm o serie de morminte, cu oasele celor mici alături de cei în vârstă, mărturii tăcute ale unor dureri de zeci de mii de ori trăite”.

Nicolae Iorga avea să remarce dramele prin care a trecut Despina Miliţa, despre care spunea că „n-avu zile fericite”: „Doi fii ai ei, Ioan şi Petru, o fiică, Anghelina, muriră în vârstă fragedă. După nouă ani de căsătorie, se stingea şi soţul ei, încă tânăr. Singurul fiu al ei rămas în viaţă, Teodosie, desbrăcat de moştenirea lui, muria la Constantinopol, fără să fi putut avea măcar mângâiere că i-a adormit pe braţe. Apoi ea fugi în lume, rătăcind multă vreme prin Ardeal, desbătându-se cu datornicii unui soţ risipitor pentru lucrurile frumoase”.

Sibiul găzduieşte trei văduve de domnitori români

În 1525, pentru mâna fiicei sale celei mici, Ruxandra, s-a purtat, „ca în poveştile cu fata de Împărat”, război între domnitorul Ţării Româneşti Radu de la Afumaţi şi Ştefăniţă Vodă al Moldovei. Biruitor a ieşit domnul muntean, iar nunta a avut loc în mai-iunie 1526. Învinsul, Ştefăniţă Vodă, a luat în căsătorie pe Stana, cealaltă fiică a Despinei cu Neagoe Basarab.

Având ambele fiice măritate cu domnitori de dincolo de Carpaţi, un Basarab şi un Muşatin, Despina Doamna a continuat să locuiască în Ardeal, la Sibiu. Soarta celor două fiice rămase în viaţă nu a fost mai blândă decât a sa. În anul 1527 moare Ştefăniţă şi Stana rămâne văduvă, iar în anul 1529 moare şi Radu de la Afumaţi, lăsând-o văduvă pe Ruxandra. Domniţele rămase singure se refugiază alături de

mama lor la Sibiu şi, astfel, oraşul ardelean găzduieşte trei văduve de domnitori români în acelaşi timp.

„O, maică Platonida, rătăcind de-a lungul zidurilor unei vechi mănăstiri”

Ruxandra, „fiind încă tânără şi frumoasă”, se mărită a doua oară, „tot c-un Domn muntean şi tot cu un Basarab, Radu Paisie”. De data aceasta, Despina Doamna părăseşte Sibiul, pentru a locui la Curtea Domnească a ginerelui său. Revine, astfel, în Ţara Românească, după 20 de ani de pribegie. „Printre anii 1541 şi 1545 o aflăm în Bucureşti, unde nu mai găseşte din splendorile-i de altădată, decât un locşor în Curtea Domnească, o cameră a ei anume, în care, singură şi amărâtă, urmează a-şi plânge morţii”, notează Constantin Gane.

Radu Paisie este mazilit în 1545, iar Despina Doamna hotărăşte să lepede grija lumească şi să îmbrace haina monahală. Cea care fusese fiica unui Despot sârb, soţie, mamă şi soacră de Domn român, era acum „o maică, Platonida, rătăcind de-a lungul zidurilor unei vechi mănăstiri, rememorând poate în bătrâna ei minte puţina fericire şi multele lacrimi de care a avut parte în viaţă, rememorând faptele războinice ale Despoţilor sârbi, cele bisericeşti ale lui Neagoe Basarab şi cele lumeşti ale frumoaselor ei domniţe”. Avea să revină în Sibiul pribegiei sale, unde a murit răpusă de ciumă, la 30 ianuarie 1554, iar cronicarul sas nota: „A lăsat aşa de mari bogăţii după dânsa la Sibiu, încât i s-a făcut o înmormântare măreaţă”.

Augustin Păunoiu - Sfinţii unui neam smerit şi iubitor de Hristos

În neamul nostru sfinţenia a înflorit în cei simpli care s-au luptat cu preţul sângelui pentru păstrarea credinţei adevărate, în monahii şi monahiile, necunoscuţi de multe ori cu numele, a căror hrană au fost rugăciunea şi lacrima vărsată în chilie, în voievozii şi domnii ctitori de biserici, în mitropoliţii cărturari, dar şi în cei închişi pentru libertatea şi demnitatea acestui popor în temniţele comuniste. Toţi au dat mărturie că Evanghelia lui Hristos nu este vorbă în vânt, ci legea harului înscrisă în inimile lor, cu neputinţă de şters în vreme de prigoană sau necaz.

Sfinţenia este unul din darurile pe care Dumnezeu îl oferă oricui reuşeşte să se asemene Lui. Ştim că El nu caută la faţa omului, ci la inimă, deci nu a existat şi nici nu există vreo opreliştе pentru a valorifica potenţialul de îndumnezeire pe care doar făpturile cuvântătoare îl au decât propria voinţă.

Dintre cei pe care Biserica Ortodoxă Română i-a canonizat am ales doar două chipuri, reprezentative pentru felul vieţuirii lor, un conducător de ţară şi un păstor

de oi. Domnitorul Neagoe Basarab şi oierul Oprea Miclăuş din Săliştea Sibiului. Istoric vorbind, îi despart două secole pe unul de celălalt, deşi în veşnicia lui Dumnezeu petrec acum împreună.

"Tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului ceresc"

Născut în a doua jumătate a secolului al XV-lea, în familia boierilor Craioveşti, Neagoe a avut parte de o pregătire culturală şi duhovnicească înaltă, necesară pentru misiunea sa, asigurarea legăturilor ţării cu străinătatea, conducerea soliilor româneşti în Orient şi Occident.

Un gest făcut în tinereţe vorbeşte mult despre profilul sufletesc al viitorului conducător al Ţării Româneşti. Atunci când domnitorul Radu cel mare l-a alungat de la Mitropolia din Târgovişte pe patriarhul Nifon al Constantinopolului, el (Neagoe), peste voia domnului, l-a ocrotit şi i-a fost chiar ucenic, cum mărturiseşte cronicarul Gavriil Protul în Viaţa Sfântului Nifon: "Iar fericitul Nifon îl întărea în învăţăturile sale".

Deşi nu a domnit decât nouă ani (23 ianuarie 1512 - 15 septembrie 1521), Neagoe Basarab rămâne în istorie ca un ilustru cărturar şi ctitor de biserici monumentale, admirabil realizate artistic. Nu şi-a putut trece în dreptul său dobândirea unor mari victorii pe câmpul de luptă, dar dacă nu e prea forţată comparaţia, îl putem socoti asemenea împăratului Solomon din Vechiul Testament. Gloria armelor şi prezenţa în prim-planul scenei politice din sud-estul Europei sunt înlocuite la Neagoe de zidirea măreţelor edificii bisericeşti, cum ar fi mănăstirea de la Curtea de Argeş, biserica Mănăstirii Dealu şi de ajutorarea altora, afirmă profesorul Dan Zamfirescu. "Ce vom spune despre lucrurile şi mănăstirile pe care le-au miluit, se întreba în cronica sa Gavriil Protul? În toate laturile, de la Răsărit până la Apus şi de la Amiază-zi până la Amiază-noapte, toate sfintele biserici le hrănea şi cu multă milă pretutindeni da. Şi nu numai creştinilor fu bun, ci şi păgânilor, şi fu tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului ceresc, care străluceşte soarele Său şi ploaia şi pe cei buni şi pe cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie."

"Ce fel de domn te vei numi?"

Înţelepciunea lui Neagoe, de care oricine i-a citit opera nu se poate îndoi, a făcut ca "Învăţăturile către fiul său Theodosie" să fie numite de Constantin Noica "întâia mare carte a culturii româneşti". Ele sunt "enciclopedia identităţii noastre, oglinda în care ne putem cunoaşte şi regăsi chipul şi un miraculos izvor de unde sorbim puterea de a redeveni noi înşine atunci când uităm ce şi cine suntem".

E greu să alegi un pasaj din Învăţături, pentru că în totalitate cartea exprimă magistral comportamentul unui veritabil isihast încoronat, în care asimilarea experienţei ortodoxe se aplică nu unui monah, ci omului de stat, conducătorului responsabil de mântuirea unui neam întreg: "Lucraţi pentru Dumnezeu cu milostenie şi miluiţi slugile voastre, ca să fie ele îmbrăcate şi împodobite cum ştiţi mai bine şi mai frumos, căci într-adevăr aceea este lauda şi cinstea domnului şi comoară înfrumuseţată şi vie. Căci dacă te vei scumpi şi vei lăcomi cu inima ta spre avuţie multă şi vei lăsa slugile tale neîmbrăcate, tu, fără slugi, ce laudă vei avea şi ce fel de domn te vei numi? Sau din comoara cea multă pe care o vei strânge, ce folos vei avea de la ea, pentru că şi tu eşti om şi vei muri? Iar când vei muri, avuţia ta va rămâne după tine pustie şi va veni altul, care n-a strâns agonisita ta, va mânca, va bea şi va risipi avuţia ta. Iar tu vei rămâne urgisit şi cu două pagube mari: una, ocară şi rău nume în viaţa aceasta, iar alta, sufletului pieire pe ceea lume".

Întreaga convieţuire socială se sprijină în opera, dar şi viaţa domnitorului (după cum o probează cronicile vremii) pe credinţa într-un Dumnezeu viu şi prezent în lume, accesibil omului, pe care Îl simte alături atunci când Îl invocă: *"Iubiţii mei, să ne grăbim să lucrăm Domnului până suntem vii, ca să nu se apropie vremea şi să ne afle că încă n-am lucrat lui Dumnezeu. Pentru că dacă ne va găsi vremea fără nici o îndreptare, ce răspuns vom răspunde Domnului nostru? Au doar vom zice că n-am avut biserici sau n-am avut prooroci, sau n-am avut mucenici, sau oare n-am avut Sfintele Scripturi? De ce oare stăm toată ziua în zadar? Au nu vedeţi soarele mergând pe crugul său şi luna slujind Celui ce-a făcut-o? Pentru ce voi singuri supăraţi firea stând în zadar? Au nu aveţi ochi, să vedeţi frumuseţea făpturii şi să cântaţi pe ziditorul ei?"*

Proclamarea generală a canonizării domnitorului Neagoe Basarab a avut loc pe 26 octombrie 2008, iar ziua de prăznuire este în fiecare an la 26 septembrie.

Curajul credinţei martirice

De-a lungul istoriei noastre, dreapta credinţă a fost nu de puţine ori încercată. În Transilvania veacului al XVIII-lea, românii erau consideraţi populaţie tolerată, fără dreptul de a-şi manifesta liber credinţa ortodoxă şi conştiinţa românească.

Pentru a forţa părăsirea Ortodoxiei, în Mărginimea Sibiului au fost încartiruite mai multe companii de soldaţi austrieci. Situaţia era insuportabilă şi umilitoare, descrierea ei ne lasă fără cuvinte: "Dacă se betejeşte (îmbolnăveşte) un om, aduc nemţii popii cei uniţi de-l cuminecă şi de moare un om, iarăşi aduc nemţii de-l

îngroapă şi pătimim de frica nemţilor şi a popilor. Şi de se naşte vreun prunc, aleargă popii cu nemţii de-l botează cu sila… Şi care om nu vrea să meargă cu popii cei uniţi cu biserica, îi trage întâi câte cincizeci de bani, a doua oară câte un florin şi merg la cârciumă şi-i beau".

În acest context, un cioban român, Oprea Miclăuş din Sălişte a Sibiului, a avut curajul de a se opune terorii stăpânirii habsburgice şi a făcut trei călătorii până la Viena, unde a depus la Curtea Imperială plângerile românilor persecutaţi pentru credinţa ortodoxă, siliţi să adopte uniaţia.

Dacă în primele două dăţi petiţionarilor români, între care se afla şi Oprea Miclăuş, li s-a îngăduit plecarea acasă, la cea de-a treia vizită în capitala Imperiului, când au fost primiţi în audienţă de însăşi împărăteasa Maria Tereza şi cancelarul Kaunitz, românii (Oprea Miclăuş şi preotul Moise Măcinic) au fost arestaţi şi aruncaţi în cunoscuta închisoare Kufstein.

Motivul? Ceruseră (pentru a câta oară) "în numele poporului episcop de legea noastră (ortodox) sau drum slobod să plecăm din ţară". Nu s-a mai ştiut apoi nimic de ei.

La 30 de ani după arestarea lor, Stana, soţia lui Oprea, îl ruga pe împăratul Iosif al II-lea să-l elibereze măcar acum, la bătrâneţe, pe soţul ei. Răspunsul a fost laconic: "Nu mai este în viaţă un astfel de om".

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut în anul 1950 pe credinciosul Oprea Miclăuş în rândul sfinţilor mucenici, fiind prăznuit pe 21 octombrie.

Evlavia domnitorului Neagoe Basarab, dar şi curajul mucenicului Oprea Miclăuş sunt două dintre mărturiile credinţei în Dumnezeu ale acestui neam care a reuşit, de multe ori cu jertfa vieţii, să păstreze în sufletul său virtuţile creştine.

Antonel Dumitru - Sfântul voievod Neagoe Basarab

Iubitorul de Dumnezeu şi voievodul cel înţelept al românilor, Sfântul Neagoe Basarab este prăznuit astăzi, 26 septembrie, cu multă evlavie de credincioşii ortodocşi români. Pentru faptele sale cele mari, plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor, care au rămas moştenire sfântă poporului român bine credincios, Sfântul voievod Neagoe Basarab, domnul Ţării Româneşti, a fost trecut în rândul sfinţilor, la hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în anul 2009.

Pe coroana sfinţeniei ce acoperă în mod tainic creştetul acestui popor ortodox, Sfântul voievod Neagoe Basarab străluceşte ca o nestemată, alături de Sfântul voievod Ştefan cel mare şi de Sfântul Constantin Brâncoveanu, el fiind cel care a vărsat din alabastrul minţii sale, celor râvnitori în cele duhovniceşti, balsamul învăţăturilor celor ziditoare de suflet, lăsând totodată posterităţii o mulţime de locaşuri sfinte.

Sfântul Neagoe Basarab s-a născut prin anii 1475 – 1480. În opinia unor istorici, Neagoe Basarab ar fi fost fiul nelegitim al domnitorului Basarab cel tânăr, numit şi Ţepeluş, alţii însă consideră că tatăl său ar fi Pârvu Craiovescu. Viitorul domn a primit o educaţie aleasă chiar din sânul familiei sale, iar prin anii 1503 - 1505 a devenit ucenic al fostului patriarh ecumenic Nifon al II-lea, canonizat la Argeş, la 16 august 1517. Sfântul Nifon fusese adus în Ţara Românească de domnitorul Radu cel mare, în vederea reorganizării administraţiei bisericeşti de la noi.

În anul 1512, boierii Craioveşti au reuşit să impună alegerea ca domn a tânărului Neagoe Basarab, iar în noua calitate, urmărind propăşirea vieţii bisericeşti şi culturale din ţara sa, domnitorul a menţinut relaţii de prietenie cu Ungaria, Polonia, dar şi cu Imperiul Otoman, evitând astfel conflicte şi ferind ţara de năvăliri şi pustiiri din partea unor oşti străine.

Domnitor prea înţelept şi ctitor de locaşuri sfinte

Încă din primul an de domnie l-a aşezat în scaunul mitropolitan pe fostul ieromonah Macarie, tipograf ce tipărise la Târgovişte (Dealu) primele cărţi slavone pe pământ românesc: Liturghierul (1508), Octoihul (1510) şi Tetraevanghelul (1512). Atenţia lui Neagoe Basarab era îndreptată în acelaşi timp şi spre construirea sau refacerea unor sfinte locaşuri de închinare.

Astfel, între ctitoriile sale se numără biserica actuală a Mănăstirii Snagov, ce poartă hramul „Intrarea în biserică”. Planul bisericii este în „cruce greacă înscrisă”, cu două turle mari pe naos şi pe pronaos şi alte două pe proscomidiar şi diaconicon. Pictura a fost realizată mai târziu, în 1563, „fiind cel mai frumos

ansamblu mural din secolul al XVI-lea din Ţara Românească (se remarcă tablourile votive ale lui Neagoe şi Mircea Ciobanul, care domnea atunci)".

Între anii 1515 şi 1518 a ctitorit Catedrala Mitropolitană din Târgovişte, cu hramul„Înălţarea Domnului". Aici se va stabili scaunul mitropolitan în anul 1517. Tot în Târgovişte a ctitorit o biserică cu hramul „Sfântul Gheorghe".

De asemenea, Neagoe Basarab a rezidit schitul de maici cu hramul „Naşterea Maicii Domnului", situat pe o insulă pe râul Olt, numită Ostrov (lângă Călimăneşti) şi a iniţiat zugrăvirea bisericii mari a Mănăstirii Dealu, ctitoria lui Radu cel mare.

Cel mai somptuos locaş de cult din întreg Răsăritul ortodox din perioada post-bizantină rămâne, fără îndoială, impunătoarea realizare arhitectonică Mănăstirea Curtea de Argeş. Lucrările de construcţie au început în 1512 şi au durat mai mulţi ani. Sfinţirea a fost oficiată la 15 august 1517 de către patriarhul Teolipt al Constantinopolului, înconjurat de un impresionant sobor de ierarhi greci şi români, egumeni de la Muntele Athos şi din ţară, preoţi de mir şi diaconi. A doua zi, fostul patriarh al Constantinopolului Nifon al II-lea a fost canonizat.

Biserica a fost construită din piatră, marmură şi mozaic, sub conducerea arhitectului Manoli din Niaesia, adus din Constantinopol (probabil că este legendarul „meşter Manole"). Biserica impresionează atât prin arhitectura ei, cât mai ales prin decoraţia sa exterioară. Pictura interioară a aparţinut lui Dobromir, zugravul din Târgovişte, şi ucenicilor săi. Astăzi se mai păstrează doar o parte din ea la Muzeul de Artă al României.

Mare ocrotitor al Bisericilor Ortodoxe din Balcani şi Orientul Apropiat

La fel ca basileii bizantini de până în anul 1453, şi Neagoe Basarab a ajutat mai multe biserici ortodoxe, ca de pildă mănăstirile din Muntele Athos. Acesta a oferit o danie anuală de 10.000 de aspri Mănăstirii Cutlumuş, veche ctitorie a Basarabilor.

De asemenea, la Mănăstirea Dionisiu, unde a murit îndrumătorul său, Sfântul Nifon, patriarhul Constantinopolului, a ridicat o biserică nouă, cu hramul „Sfântul Nifon", cu un turn de apărare, şi tot ei i-au dăruit un chivot de aur şi pietre scumpe, în care se păstrează capul Sfântului Ioan Botezătorul . Alte danii a făcut la mănăstirile Hilandar (7.000 de aspri), Marea Lavră (reparaţii capitale), Dohiariu,

Esfigmenu, Filotheu, Pantocrator, Sfântul Pantelimon (sau Rusicon), Sfântul Pavel (un turn de apărare), Simonopetra, Stavronichita, Xiropotam (o trapeză) etc. Danii importante au fost oferite Patriarhiilor din Constantinopol şi Ierusalim .

Neagoe Basarab şi doamna Despina-Miliţa au sprijinit financiar şi la numeroase mănăstiri sârbeşti. Ei l-au ajutat pe fostul mitropolit al Ţării Româneşti Maxim Brancovici să ridice Mănăstirea Cruşedol (la nord de Belgrad). Totodată, o serie de icoane şi obiecte de cult au fost dăruite mănăstirilor Cruşedol şi Deciani, Oreşcoviţa şi au fost ajutate mănăstirile Trescoviţa de lângă Prilep, Bitolia, Cuşniţa din Macedonia şi altele .

Un manual de educaţie moral-politică, pedagogie şi teologie

Sfântul voievod Neagoe Basarab a rămas în istoria culturii şi spiritualităţii româneşti şi prin opera sa scrisă, „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”. Acesta era un manual de educaţie moral-politică, de pedagogie şi teologie dedicat fiului său Teodosie, care trebuia să-i urmeze la domnie. În prima parte a „Învăţăturilor” erau expuse concepţia despre monarhia de drept divin şi

îndatoririle domnitorului faţă de Dumnezeu şi de poporul său, iar partea a doua, ce cuprindea 13 capitole, prezenta anumite teme dogmatice şi de morală creştină, precum şi gândirea social-politică a autorului. „Domn al culturii româneşti îndeosebi, a realizat în «Învăţături», ca şi în Catedrală, o sinteză românească originală, între umanism şi gândirea religioasă a vremii, sinteză care a surprins şi a concretizat în forme scrise şi zidite trăsăturile esenţiale şi fundamentale ale sufletului românesc“, spunea vrednicul de pomenire mitropolit Antonie Plămădeală al Ardealului despre opera monumentală a Sfântului Neagoe Basarab.

Hotărârea de canonizare a Sfântului voievod Neagoe a fost pe deplin îndreptăţită şi el merită întreaga noastră cinstire.

Pr. Ciprian Florin Apetrei - Sfântul Neagoe Basarab, de cinci veacuri casnic al lui Dumnezeu

În ziua de 15 septembrie anul mântuirii 1521 se muta la Domnul voievodul Ţării Româneşti - Neagoe Basarab, pomenit ca sfânt de Biserica Ortodoxă Română în - data de 26 septembrie. Astfel, anul acesta s-au împlinit 500 de ani de la mutarea la viaţa veşnică a acestui sfânt domnitor, ceea ce ne oferă un bun prilej să evocăm domnia şi viaţa lui, ca model pentru un conducător creştin.

Orice român cunoaşte celebra ctitorie a domnitorului Neagoe de la Curtea de Argeş şi dacă nu din cărţile de istorie, cel puţin când se uită pe bancnota de 1 leu poate vedea această minunată biserică. Iar cei care au studiat la şcoală celebrul său tratat de inspiraţie bizantină reprezentând învăţăturile către fiul său, Teodosie, sigur îşi amintesc de importanţa Sfântului domnitor Neagoe Basarab pentru cultura română. Această lucrare cunoscută sub numele de Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie „constituie un document în primul rând literar, de factură renascentistă, dar dezvăluie tot odată şi gândirea politică a domnitorului cu privire la arta de a conduce şi politica de întărire a autorităţii domneşti” (Domnitorii şi ierarhii Ţării Româneşti - Ctitoriile şi mormintele lor) într-o perioadă când partidele boiereşti influenţau decisiv viaţa politică din Ţările Române şi schimbau domniile după interesele lor.

Sfântul Neagoe Basarab domneşte în Ţara Românească la începutul frământatului veac al 16-lea, când politica românească din Muntenia este marcată de instabilitate datorată deselor schimbări de domnitori. Când ajunge domnitor, în anul 1512, de la începutul secolului 16 şi până la el fuseseră deja patru voievozi dacă luăm în calcul şi domnia strălucită a lui Radu cel mare, care se încheie în anul 1508, iar de atunci în doar patru ani se succed la cârma Ţării Româneşti trei domnitori: Mihnea cel rău (între 23 aprilie şi 9 mai 1508 - între 12 octombrie şi 29 octombrie 1509), Mircea al III-lea (29 octombrie 1509 - circa 26 ianuarie 1510) şi Vlad cel tânăr (26 ianuarie 1510 - 23 ianuarie 1512).

În anul 1512, când este ales domnitor al Ţării Româneşti, Neagoe era un bărbat tânăr a cărui formare intelectuală şi spirituală a fost influenţată de personalitatea isihastă a Sfântului ierarh Nifon, pe care-l cunoscuse pe vremea când acesta cârmuise Mitropolia Ungrovlahiei. De aceea avea o aplecare deosebită asupra cărţilor şi mai ales a operelor marilor părinţi ai Ortodoxiei trăitori ai isihiei. Toate acestea au definit înclinaţia lui către cele sfinte şi mai ales modul lui de a conduce ţara prin prisma spiritualităţii isihaste. Chiar şi istoricul Constantin C. Giurescu remarcă în volumul al doilea din Istoria Românilor că „însemnătatea domniei lui Neagoe stă în fapte de ordin bisericesc”. Este foarte bine surprins acest aspect, deoarece în timpul domniei sale viața spirituală ortodoxă a cunoscut o deosebită înflorire. El a ctitorit nestemata culturii şi civilizaţiei ortodoxe româneşti - Mănăstirea Curtea de Argeș - şi a rămas în istorie ca „Domn al culturii, spiritualității și Prinț al Păcii”. Aplecarea lui spre cele spirituale îl face pe A. D. Xenopol să remarce: „Neagoe Basarab, după firea lui evlavioasă și plecată spre sărbătorirea clerului și înfrumuseţarea bisericilor, nu prea avea răgazul trebuitor pentru a se mai îndeletnici cu alte afaceri”. În acelaşi timp, Neagoe Basarab a fost un domn făcător de pace despre care ilustrul nostru istoric Nicolae Iorga afirmă că „a reușit prin înțelepciune să statornicească pacea și înlăuntru și în afară, fiind cea dintâi grijă a lucrării sale domnești” (Calinic Argeşeanul, Sfântul Neagoe Vodă Basarab).

Protector al tiparului şi scriitor creştin

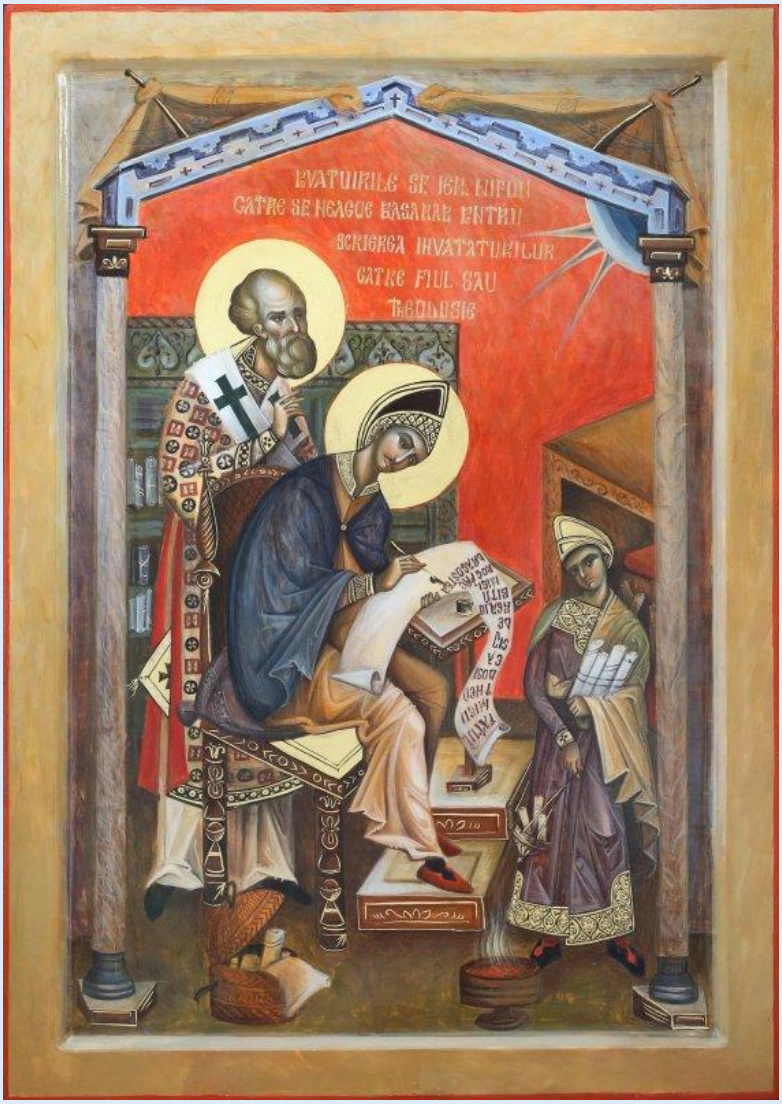

Viziunea Sfântului Neagoe de domnitor creştin asumat se vede şi din cuvântul înainte de la Tetraevanghelul tipărit de Macarie la Târgovişte în anul 1512, unde domnitorul scrie: „Pentru că Dumnezeu, Cel căruia întru Treime ne închinăm, a binevoit să umple Biserica Sa cu cărți sfinte pentru folosul cititorilor, drept aceea și eu, întru Hristos Dumnezeu binecredinciosul și de Dumnezeu păzitul și domn însuși stăpânitor Io Basarab (...) am râvnit pentru această de suflet mântuitoare carte Tetraevanghel, cu ajutorul Sfântului Duh și cu dragostea către sfintele Biserici (...) Rog deci pe cei tineri, pe cei vârstnici și pe cei bătrâni, care veți citi sau veți scrie, pentru dragostea lui Hristos, să îndreptați iar pe noi care cu osârdie neam trudit la această lucrare, să ne binecuvântați, pentru ca împreună slăvind pe Tatăl, din care sunt toate, pe Fiul, prin care sunt toate, și pe Duhul Sfânt, întru care sunt toate, să aflăm aici pace și milă, iar dincolo să ne bucurăm de lumină și fericire”. Din aceste rânduri remarcăm adâncimea teologică a cuvintelor sfântului

voievod şi preocuparea lui ca supuşii săi să cunoască textul Sfintei Evanghelii. Pentru noi, cei de astăzi, este greu să înţelegem profunzimea gândirii teologice a conducătorului creştin de acum cinci veacuri, deoarece în timpurile noastre componenta spirituală nu mai ocupă un loc central în preocupările celor care ne conduc. Este foarte important să studiem ceea ce a scris sfântul voievod pentru a înţelege gândirea sa profund creştină.

Spre exemplu, în lucrarea pe care o adresează fiului său, intitulată Începutul Învăţăturilor bunului credincios Ioan Neagoe, voievodul Ţării Ungrovlahiei, carele au învăţat pre fiul său Theodosie Vodă, domnitorul isihast scrie: „Iubitul meu fiu, mai înainte de toate se cade să cinsteşti şi să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare şi bun şi milostiv şi ziditorul nostru cel înţelept, şi ziua şi noaptea şi în tot locul (...) Drept aceea să cinstim şi să slăvim pre Ziditorul nostru şi să-i mulţămim ca celuia ce ne-au făcut şi ne-au cinstit (...) Şi să păşim şi să stăm spre privegherea cea de toată noaptea şi mai ales în zilele cele mari şi la praznicile cele dumnezeieşti şi în toate zilele vieţii noastre. Să păzim precum iaste legea şi obiceiul şi să vă feriţi de toate răutăţile şi scârnăviile şi spurcăciunile şi să vă rugaţi lui Dumnezeu cu frică şi cu cutremur, ca să se milostivească spre voi. Şi lui Hristos să faceţi rugăciuni şi mulţămire, cu cântări pentru toate cele ce ne-au dat, cu rugă curată şi cu trup şi cu suflet neschimbat şi neclătit”. Din aceste fragmente din celebrul său tratat vedem fundamentul oricărei domnii, şi anume, credinţa în Dumnezeu şi respectarea moralei ortodoxe.

Ctitor al Mănăstirii Curtea de Argeş

Din consemnarea athonită a lui Gavriil Protul aflăm că imediat după ce a luat domnia Neagoe Basarab s-a îngrijit de Mitropolia Ţării Româneşti: „Ridică Biserica cea căzută şi puse pe Macarie mitropolit a toată Ţara Rumânească”. În anul 1515 a adus moaştele Sfântului Nifon în ţară „ca să curăţească şi să tămăduiască greşeala Radului Vodă”. Moaştele au fost puse deasupra mormântului lui Radu cel mare de la Mănăstirea Dealu, rostindu-se rugăciuni pentru iertarea lui”. Aşezate într-un frumos chivot de argint, au fost înapoiate Mănăstirii Dionisiu, după cum consemnează părintele Mircea Păcurariu.

Cea mai importantă ctitorie a sa este mănăstirea din Curtea de Argeş, pe care a ridicat-o între anii 1512 și 1517, fiind sfinţită de patriarhul Ecumenic Teolipt al Constantinopolului, alături de care au slujit ierarhi şi preoţi din lumea ortodoxă.

În luna septembrie a anului 1521, Sfântul voievod Neagoe -Basarab se mută la Domnul şi -este înmormântat în ctitoria lui de la Curtea de Argeş. Domnia lui este o epocă de lumină în istoria zbuciumată a voievodatului Ţării Româneşti din veacul al 16-lea, iar pentru noi un exemplu de conducere creştină şi de trăire isihastă a unui domnitor român.

Viorica Văscu - Sfintele femei, modele de viață - Despina. Doamnă model pentru soțiile conducătorilor

Vă propun să cunoaștem azi o femeie care, deși nu e trecută încă în calendarul creștin, a avut o viață plină de credință, dărnicie și iubire. Un adevărat model pentru toate doamnele, soții de conducători, pentru ceea ce numim azi femei de succes, dar și pentru toate soțiile și mamele.

Este vorba despre Doamna Milița Despina sau Despina Elena, soția domnitorului creștin Neagoe Basarab, domn al Țării Românești.

De la început trebuie lămurit faptul că „Despina" nu reprezintă un nume, ci un calificativ atribuit domniţelor sârbe. Îndeobşte, fetele despoţilor sârbi măritate printre străini au fost numite de către cei din preajma lor „despina", prin schimbarea apelativului în nume propriu. Numele de botez al soției domnitorului Neagoe Basarab este Elena. Acest nume se găseşte pe un epitrahil dăruit Mănăstirii Xenofont de la Athos de către Doamna Despina cu ocazia căsătoriei ei.

Despre copilăria sau adolescența Elenei nu știm foarte multe, dar este consemnat faptul că era descendentă a familiei imperiale bizantine Cantacuzino, fiica lui Iovan Brancovič, din familia despoţilor sârbi, nepoata mitropolitului Maxim Brancovič şi soră vitregă cu soţia lui Petru Rareş.

Așadar, educația primită era una aleasă, iar faptul că unchiul său era mitropolit, ne face să credem că era și o creștină practicantă iar faptele ei de mai târziu ne vor confirma acest lucru. Familia Brancovici, în care era născută, se înrudea cu mai toate familii aristocratice şi domnitoare din sud-estul Europei, așa că s-a îngrijit să-

şi educe copii cât mai bine. Astfel, Despina Elena, alături de bunele maniere impuse unei aristocrate, a dobândit şi o cultură deosebită, care reiese din corespondenţa ei, dar și din daniile în cărţi făcute mănăstirilor la care a fost ctitor.

În anul 1502 Iovan Brancovici moare iar văduva lui, Elena, s-a căsătorit cu Iovanis Berislav, declarându-se singura moştenitoare a averii. În aceste condiţii, în anul 1504, mitropolitul Maxim Brancovici a fost silit să plece din Serbia către Ţara Românească, luându-le cu el pe mama sa, Anghelina şi pe cele două nepoate. Refugiu au găsit la curtea domnească a lui Radu cel mare din Târgovişte.

Aici, Despina îl cunoaște pe postelnicul Neagoe, rudă cu marii boieri Craioveşti, pe care îl cucerește cu personalitatea sa viguroasă, cu vasta cultură dar și cu frumusețea. Iată cum descrie istoricul Nicolae Iorga nunta şi căsnicia celor două mari personalităţi ale lumii medievale româneşti: „Neagoe Basarab, domnul Ţării Româneşti, luă, desigur după suirea sa pe tron, pe acea Despina sau Miliţa, care e unul din cele mai curate chipuri de doamne române. Foarte evlavioasă, iubind ca şi Neagoe clădirile, juvaerele și cărţile preţioase.”

Viaţa împreună a acestor doi soţi, care s-au înţeles şi s-au iubit, a fost închinată Bisericii şi artei. Au avut împreună şase copii, Ion, Petre şi Anghelina, morţi încă de mici și Teodosie, Ruxandra şi Stana. Educaţia copiilor a fost una dintre preocupările de bază ale femeilor din Ţara Românească în secolul al XVI-lea. Bună soţie şi duioasă mamă, Nicolae Iorga considera că „Despina lui Neagoe a dat o creştere bună şi băieţilor şi fetelor”. La aceasta a venit să completeze educaţia „coconilor” domneşti un adevărat manual de pedagogie, „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”.

În cei nouă ani cât au vieţuit împreună Neagoe Basarab și Doamna Despina au desfășurat o activitate culturală vastă, ctitorind biserici şi donând, nu doar în Ţara Românească, ci şi în Serbia, la Constantinopol sau către mănăstirile de pe Muntele Athos. Au strâns împreună o colecţie impresionantă de obiecte religioase de mare preţ. Au ctitorit împreună bisericile Sf. Gheorghe a Mitropoliei din Târgovişte (finalizată de Radu Paisie), schitul Ostrov din Călimăneşti, au sprijinit zugrăvirea sau refacerea mănăstirilor Dealul şi Glavacioc, Biserica Mare din Snagov şi cea din Tismana, înzestrându-le cu frumoase şi costisitoare obiecte de cult. Cea mai importantă ctitorie a fost biserica mănăstirii de la Curtea de Argeş, pentru construcţia căreia, spune tradiţia, doamna a făcut un mare sacrificiu financiar: vânzarea bijuteriilor moştenite de la familia sa din Serbia.

După moartea lui Neagoie, la 15 septembrie 1521, a fost ales domn fiul său Teodosie care avea doar 16 ani. El a domnit sub îndrumarea unchiului dinspre tată, Preda Craiovescu, şi a mamei sale Despina Doamna. Ridicat, împreună cu visteria ţării, de Mehmed Bei în decembrie 1521, Teodosie a murit undeva în Imperiul Otoman, la începutul anului următor.

După trecerea prematură la cele veşnice a fiului său, Despina a comandat o icoană în care este reprezentată Maica Domnului purtând pe braţe trupul Mântuitorului coborât de pe Cruce. În partea stângă a icoanei, în depărtare, „Despina făcu să se zugrăvească însăşi cernita sa fiinţă, purtând pe braţe copilul încoronat care nu mai era acuma printre cei vii„ spune Dinu C. Giurescu.

Despina Miliţa, împreună cu cele două fete, s-a refugiat în Transilvania, la Sibiu, punându-se sub protecţia regelui Ungariei, Ludovic II. Cele două fete au fost căsătorite cu domnii Ţării Româneşti şi Moldovei, Radu de la Afumaţi şi Ştefăniţă. Cei doi gineri au murit iar fetele rămase văduve s-au întors lângă mama lor. Stana s-a călugărit şi a murit în 1530, iar Ruxandra a fost căsătorită cu noul domn al Ţării Româneşti, Radu Paisie. Suferind după pierderea tuturor celor dragi, Doamna s-a călugărit la schitul Ostrov, primul schit de călugăriţe muntean, luând numele monahal de maica Platonida.

A fost înmormântată în biserica mănăstirii Curtea de Argeş.

Wikipedia - Neagoe Basarab, domnitor al Țării Românești

Neagoe Basarab. Frescă de la Mănăstirea Curtea de Argeș

Date personale
Născut: cca. 1459
Decedat: 15 septembrie 1521
Curtea de Argeș, România
Părinți: Basarab al IV-lea cel tânăr
Căsătorit cu Doamna Milița Despina
Copii:Teodosie /Ruxandra Basarab
Cetățenie: Țara Românească
Ocupație: scriitor
Apartenență nobiliară - Familie nobiliară: posibil Dinastia Drăculeștilor

Domnie: 23 ian. 1512 - 15 sep. 1521
Predecesor:Vlad al V-lea cel tânăr
Succesor: Teodosie
Venerat în Biserica Ortodoxă Română
Canonizat: 8-9 iulie 2008, București, patriarhul Daniel
Rămășițe pământești: Curtea de Argeș
Sărbătoare: 26 septembrie

Neagoe Basarab (cca. 1459 - 15 septembrie 1521) a fost domnul Țării Românești între 1512 și 1521. Soția sa a fost doamna Despina, din familia sârbă Brancovici.

Biografie

După unii, Neagoe Basarab era fiul marelui vornic Pârvu Craiovescu, și al soției acestuia, Neaga, după alții, al lui Basarab al IV-lea cel tânăr. A crescut în casa lui Pârvu Craiovescu, unde a primit, după moda vremii, o educație temeinică. [26] Cunoștea greacă și slavonă.

A călătorit prin câteva țări din Europa centrală și prin Imperiul Otoman. La încheierea acestor călătorii, preia diverse funcții în structurile statale ale Țării Românești. Este numit succesiv în dregătoriile de postelnic la 28 ianuarie 1501, mare postelnic (decembrie 1501 - 19 iunie 1509) și mare comis (24 aprilie 1510 - 28 noiembrie 1511).

După ce a urcat pe tronul Țării Românești (23 ianuarie 1512), Neagoe Basarab a încurajat dezvoltarea comerțului și meșteșugurilor, iar pe plan diplomatic a încercat să mențină relații de prietenie cu Ungaria. A practicat o politică de echilibru, căutând să contrabalanseze suveranitatea turcească prin legături diplomatice cu puterile creștine.

A încercat de pildă să stabilească relații diplomatice cu Veneția și Roma, și chiar să medieze conflictul dintre creștinii ortodocși și catolici. Continuă viziunea și obiectivele politice inițiate de Ștefan cel mare și încearcă să devină parte a unei coaliții a statelor răsăritene împotriva Imperiului Otoman. [27]

---

[26] *Neagoe Basarab și schitul Ostrov*
[27] *Manole, Neagoe: Despre politica externă a lui Neagoe Basarab. în Studii, t. 19(1966) nr. 4, p. 745-764. ^ Chihaia, Pavel: De la "Negru Vodă" la Neagoe Basarab. Interferențe literar-artistice în cultura românească a evului de mijloc. Editura Academiei. București 1979. p. 205*

În anul 1519 Neagoie Basarab împreună cu Ștefan al IV-lea trimit un singur ambasador la Vatican prin intermediul căruia "Basarab și aleșii săi fii Theodosie și Petru și urmașii săi și Ștefan și fiii săi" promiteau că vor participa alături de ceilalți principi creștini și de papă la "sfânta expediție împotriva lui Selim, tiranul turcilor". [28] Țara rămâne pe perioada domniei lui vasală Imperiului Otoman.

Neagoe Basarab a făcut donații generoase mănăstirilor ortodoxe (în Țara Românească, în țările din Balcani, Patriarhiei Ecumenice, lăcașurilor de cult din Ierusalim și de la Muntele Sinai).

În timpul domniei sale a fost construită Mănăstirea Curtea de Argeș, în jurul căreia s-a născut legenda meșterului Manole.

În 1512 ieromonahul Macarie tipărește un Tetraevanghel slavon la Târgoviște cuprinzând cele patru evanghelii așezate în ordinea canonică: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Această lucrare conține un cuvânt înainte aparținând lui Neagoe Basarab, din care spicuim: *" Pentru că Dumnezeu, Cel căruia întru Treime ne închinăm, a binevoit să umple Biserica Sa cu cărți sfinte pentru folosul cititorilor, drept aceea și eu, întru Hristos Dumnezeu bine credinciosul și de Dumnezeu păzitul și domn însuși stăpânitor Io Basarab /.../ am râvnit pentru această de suflet mântuitoare carte Tetraevanghel, cu ajutorul Sfântului Duh și cu dragostea către sfintele Biserici /.../. Rog deci pe cei tineri, pe cei vârstnici și pe cei bătrâni, care veți citi sau veți scrie, pentru dragostea lui Hristos, să îndreptați iar pe noi care cu osârdie ne-am trudit la această lucrare, să ne binecuvântați, pentru ca împreună slăvind pe Tatăl, din care sunt toate, pe Fiul, prin care sunt toate, și pe Duhul Sfânt, întru care sunt toate, să aflăm aici pace și milă, iar dincolo să ne bucurăm de lumină și fericire."*

Este ctitorul complexului monahal și al bisericii monument din Curtea de Argeș (1517). Pe lângă multe alte ctitorii a reedificat biserica de la Argeș care era căzută în ruină "ca sa nu fie spre batjocură limbilor străine" [29] Reprezentările de pe fațade exterioară a bisericii prevestesc - înainte de apariția reformei protestante - pictura exterioară moldovenească și inaugurează după cum afirmă Sorin Ulea și Paul Chihaia o viziune militantă unitară a românilor ortodocși în lupta împotriva turcilor. [30]

---

[28] *Manole, Neagoe: Despre politica externă a lui Neagoe Basarab. în Studii, t. 19(1966) nr. 4, p. 759.*

[29] *Ibidem 206*

[30] *Ibidem 2187-208; Ulea, Sorin: Origuinea și semnificația ideologică a picturii exterioare moldovenești, În SCIA 10(1963) p.60*

Neagoe Basarab este autorul uneia dintre cele mai vechi capodopere ale literaturii vechi sud-est europene.

Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie, scrisă în slavonă, dar tradusă după cum s-a speculat de Udrișteă Năsturel în română cândva pe la jumătatea veacului al XVII-lea (există o copie atestată în limba română din 1654) [31].

Prin condeiul său, Neagoe Basarab, în „învățăturile" sale către fiul său Teodosie, așternu pe hârtie nu numai principii de guvernare politică a statului, principii morale de educare a tineretului, ci și principii de îmbunătățire spirituală, care oferă celor ce le vor urma moștenirea adevăratelor valori, cele duhovnicești. Această monumentală lucrare a fost creată între anii 1519-1521.

În volumul „Monumenta Romaniae Vaticana" apărut în 1996, Ion Dumitriu-Snagov a comentat un manuscris aflat în Biblioteca Valliceliana di Roma, aducând dovezi referitoare la faptul că „învățăturile" lui Neagoe Basarab au fost plagiate pentru Ivan cel groaznic. Plagiatul a fost executat de Teodor Mamalachos, ambasadorul lui Ivan cel groaznic la Constantinopol, cu scopul ca acest document să constituie o „întărire" doveditoare a înaltei culturi, moralități și viziuni princiare a lui Ivan cel groaznic în procedura de recunoaștere oficială ca împărat de către patriarhul Constantinopolului. În procesul de plagiere, Teodor Mamalachos a șters în principiu numele Neagoe și Teodosie, înlocuindu-le cu Vasile și Ivan. Nu a fost însă destul de consecvent și a uitat să înlocuiască de exemplu numele Neaga (mama lui Negoe Basarab), precum și numele fetelor voievodului: Stana, Roxana și Anghelina. Documentul semnat de Teodor Mamalachos a fost descoperit în anul 1988 de către cercetătorul italian Santo Luca, fără însă ca acesta să cunoască importanța acestei descoperiri. Studiul atent al plagiatului a fost făcut însă, după cum menționăm, de Ion Dumitriu-Snagov. [32]

Emisiune monetară comemorativă

---

[31] *Vezi Învățăturile lui Neagoe Basarab, domnul Țării Românești (1512-1521), versiunea grecească editată și însoțită de o introducere și traducere în românește de Vasile Grecu, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1942 (reeditare: București, Editura Teșu, 2007); Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie, text ales și stabilit de Florica Moisil și Dan Zamfirescu, cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă, studiu introductiv și note de Dan Zamfirescu și G. Mihăilă, București, Editura Minerva, 1970.*

[32] *Învățăturile lui Neagoe Basarab, furate de Ivan cel groaznic, 9 februarie 2011, Dumitru Manolache, Ziarul Lumina, accesat la 7 iulie 2013*

Moneda comemorativă de circulație din alamă, cu valoarea nominală de 50 de bani, „Neagoe Basarab” (revers) 2012

La 500 de ani de la urcarea lui Neagoe Basarab pe scaunul Țării Românești, Banca Națională a României a pus în circulație, la 25 iunie 2012, o emisiune monetară formată dintr-o monedă de aur cu titlul de 900‰, având valoarea nominală de 100 de lei, într-un tiraj de 250 de exemplare, de calitate proof, cu diametrul de 21 mm, greutatea de 6,452 grame și cantul zimțat, și dintr-o monedă comemorativă de circulație, de alamă, cu valoarea nominală de 50 de bani, emisă într-un tiraj de 1.000.000 de exemplare. Moneda de circulație este rotundă, cu diametrul de 23,75 mm și greutatea de 6,1 grame. Cantul monedei de circulație este neted, având inscripționat de două ori textul ROMANIA, intercalat de câte o steluță. [33]

Bibliografie

Pavel Chihaia, De la "Negru Vodă" la Neagoe Basarab. Interferențe literar-artistice în cultura românească a evului de mijloc. Editura Academiei. București 1979.
Radu Ștefan Ciobanu, Neagoe-Basarab: 1512-1521, București, Editura Militară, 1986, 200 p.

[33] *Banca Națională a României: 500 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a Sfântului voievod Neagoe Basarab și de la începerea construirii bisericii Mănăstirii Curtea de Argeș. Romanian coins: 50 bani 2012 - Neagoe Basarab - 500 de ani de la urcarea pe tron*

Nicolae Constantinescu, Curtea de Argeș (1200-1400): asupra începuturilor Țării Românești, București, Editura Academiei, 1984, 170 p.
Mihai-D. Grigore, Neagoe Basarab -- Princeps Christianus. Christianitas-Semantik im Vergleich mit Erasmus, Luther und Machiavelli (1513-1523), Frankfurt Main, Peter Lang, 2015, 433p.
Manole Neagoe, Neagoe Basarab, București, Editura Științifică, 1971, 263 p.
Antonie Plămădeală, Neagoe Basarab, domn al culturii românești, în: Dascăli de cuget și simțire românească, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981.
Ion D. Sandu, Neagoe Basarab, apărător și sprijinitor al ortodoxiei, Sibiu, 1938.
Dan Zamfirescu, Neagoe Basarab și Învățăturile către fiul său Theodosie. Problemele controversate, București, Minerva, 1973, 449p.
Neagoe Basarab, Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie. Versiunea originală, facsimil și ediție bilingvă slavonă-română a lui Gheorghe Mihăilă, București, Roza Vânturilor, 1996.
Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul sau Teodosie (text)

Orthodoxwiki - Neagoe Basarab

Sfântul voievod Neagoe Basarab a fost domn al Țării Românești între anii 1512 - 1521. În timpul domniei sale, viața spirituală și duhovnicească ortodoxă a cunoscut o perioadă de strălucită înflorire. Ctitor, printre altele, al sfintei Mănăstiri Curtea de Argeș, a rămas în istorie ca „Domn al culturii, spiritualității și prinț al păcii”. Pentru faptele sale sfinte Biserica Ortodoxă Română l-a proslăvit ca sfânt (canonizat) la 8 iulie 2008. Prăznuirea lui se face pe data de 26 septembrie.

Viața

După unii istorici, Neagoe Basarab era fiul marelui vornic Pârvu Craiovescu și al soției acestuia, Neaga, după alții, era fiul voievodului Basarab al IV-lea "cel tânăr" (sau "Țepeluș"). El însuși s-a autodeclarat fiu natural al lui Basarab al IV-lea și al Neagăi din Hotărani, soția marelui vornic Pârvu Craiovescu [Alexandru D. Xenopol, Istoria românilor din Dacia Traiană, Ed. Cartea Românească, București, 1925]. Fapt cert este că a crescut în casa lui Pârvu Craiovescu, unde a primit, după moda vremii, inițierea în cele șapte arte liberale. Cunoștea limbile greacă, latină și slavonă.

În 1504 s-a căsătorit cu fiica despotului sârb Iovan Brancovici, Despina Doamna (sau Milița), cu care a avut șase copii: Ion, Petre și Anghelina (morți înainte de vreme), Teodosie, Ruxandra și Stana.

A ajuns la ranguri înalte în structurile statale ale Țării Românești. Astfel, este numit succesiv în funcțiile de postelnic la 28 ianuarie 1501, mare postelnic

(decembrie 1501 - 19 iunie 1509) și mare comis (24 aprilie 1510 - 28 noiembrie 1511).

După ce a ajuns pe tronul Țării Românești (23 ianuarie 1512), Neagoe Basarab a încurajat dezvoltarea comerțului și a meșteșugurilor, iar pe plan diplomatic a încercat să mențină relații de prietenie cu Ungaria. A încercat să stabilească relații diplomatice cu Veneția și Roma și chiar să medieze conflictul dintre creștinii ortodocși și catolici. Continuând viziunea și obiectivele politice inițiate de Ştefan cel mare, a încercat să realizeze o coaliție a statelor răsăritene împotriva expansiunii turcești [Manole Neagoe, Neagoe Basarab, București, Editura Ştiințifică, 1971].

În anul 1519, Neagoe Basarab împreună cu Ştefan al IV-lea al Moldovei (Ştefăniță Vodă) au trimis un ambasador la Vatican prin intermediul căruia „Basarab și alesii săi fii Theodosie și Petru și urmașii săi și Ştefan și fiii săi" promiteau că vor participa alături de ceilalți principi creștini și de papă la „sfânta expediție împotriva lui Selim, tiranul turcilor" [Nicolae Iorga, Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor, Tipografia "Neamul Românesc", Vălenii de Munte, 1908]. Totuși, Țara Românească rămâne pe perioada domniei lui vasală Imperiului Otoman.

A trecut la cele veșnice pe data de 15 septembrie 1521.

Neagoe Basarab a făcut donații generoase mănăstirilor ortodoxe din Țara Românească și din toate țările din Balcani.

În timpul domniei sale a fost construită Mănăstirea Curtea de Argeș, în jurul căreia s-a țesut legenda Meșterului Manole; acolo se odihnesc și resturile pământești ale voievodului.

Proslăvirea ca sfânt

La 8 iulie 2008 Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât proslăvirea Sfântului voievod Neagoe Basarab, pentru faptele sale sfinte și înflorirea vieții spirituale și duhovnicești ortodoxe din Țara Românească. Prăznuirea lui se face pe data de 26 septembrie.

Scrieri

Neagoe Basarab este autorul uneia dintre cele mai vechi capodopere ale literaturii vechi: „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie". Se pare că

lucrarea a fost scrisă mai întâi în slavonă, apoi tradusă în românește, iar mai târziu și în grecește. Cea mai veche copie în limba română, atestată, datează din 1654.

Canonizarea a trei sfinţi la 26 octombrie 2008

Sfântul Ierarh Iachint de Vicina, primul Mitropolit al Țării Românești, este prăznuit la 28 octombrie

Sfântul Voievod Neagoe Basarab este trecut în calendar la 26 septembrie

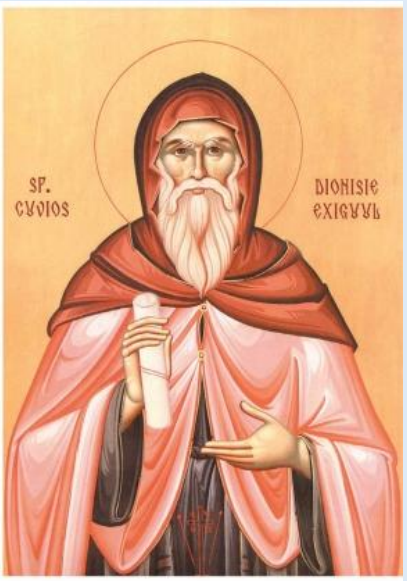

Sfântul Cuvios Dionisie Exiguu, originar din Dobrogea, este serbat la 1 septembrie

Momentele sărbătoreşti închinate celor doi Sfinţi Dimitrie care bucură credincioşii în aceste zile sunt întregite de canonizarea a trei sfinţi români: Domnitorul Neagoe Basarab, Iachint de Vicina şi Dionisie Exiguu.

Proclamarea solemnă a celor trei sfinţi se va face la Catedrala Patriarhală din Bucureşti, după Liturghia ce va fi săvârşită mâine, de ziua Sfântului mare mucenic Dimtrie.

Neagoe Basarab

Care au fost motivele pentru care Domnitorul Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, va fi trecut în rândul sfinţilor? „Ce vom spune despre lucrurile şi mănăstirile pe care le-au miluit? Şi în toate laturile de la Răsărit până la Apus şi de la Amiază-zi până la Amiază-noapte, toate sfintele biserici le hrănea şi cu multă milă pretutindeni da. Şi nu numai creştinilor fu bun, ci şi păgânilor, şi fu tuturor tată milostiv, asemănându-se Domnului ceresc, care străluceşte soarele Său şi ploaia şi peste cei buni, şi peste cei răi, cum arată Sfânta Evanghelie”, pare a răspunde de peste vremuri cronicarul Gavriil Protul în „Viaţa Sfântului Nifon”.

Ucenicul lui Macarie

Preasfinţitul Calinic, episcopul Argeşului şi Muscelului, cel care a propus canonizarea domnitorului cărturar şi isihast, a scris câteva rânduri foarte frumoase despre acesta.

Citäm: „Materialul cercetat şi tălmăcit de specialişti asupra vieţii lui Neagoe Vodă Basarab, de la începutul vieţuirii sale în această frumuseţe a lumii văzute şi până la trecerea în ţara de peste veac, este imens şi te transpune într-o lume plină de frumuseţi şi vrednicii, dar şi încercări”, scrie ierarhul.

Neagoe Basarab a fost mai întâi mare ban la curtea lui Radu Vodă, ocupându-se de relaţiile externe. Tânărul Neagoe deprinsese vorbirea multor limbi străine în şcoala de la Mănăstirea Bistriţa de Vâlcea, unde l-a avut drept dascăl pe marele cărturar Macarie monahul.

Când Nifon, patriarhul Constantinopolului, a fost alungat de la curte de Radu Vodă, Neagoe l-a luat sub ocrotire, devenindu-i şi ucenic şi învăţăcel. „Iar fericitul Nifon îl întărea în învăţăturile sale”, scrie Gavriil Protul în cronica sa.

Darnicul domn

Neagoe a rămas în istorie ca unul dintre cei mai darnici şi mai mari ctitori de biserici. Dragostea sa faţă de aşezămintele sfinte se vede în ctitoriile rămase până azi: neasemănata Mănăstire a Argeşului, cu turlele răsucite spre cer, isprăvirea de zidit a Mănăstirii Dealu, daniile bogate către Mănăstirile Cutlumuş, Zografu, Xenofon, Rusicon, Vatoped, Iviron, Hilandar şi Marea Lavră din Muntele Athos.

Mila lui s-a mai îndreptat spre Meteore, aşezămintele din Muntele Sinai, Ierusalim şi Ascalon. N-a uitat nici de cele de acasă: Tismana, pe care a îmbrăcat-o în plumb, a renovat Cotmeana, Vişina, Cozia, Dobruşa, Nucet, Ostrov, Snagov.

Prietenia cu călugărul tipograf Macarie de la Bistriţa a făcut ca Neagoe să participe la tipărirea primelor cărţi de la noi: Liturghierul în 1508, Octoihul în 1510 şi Tetraevanghelul în 1512.

Au fost primele cărţi de cult tipărite pe pământ românesc. Evlavia tânărului Neagoe trebuie să fi crescut şi mai mult după aceste fapte care îi arată credinţa puternică. Viaţa şi domnia sa se suprapun cu începutul epocii isihaste din mănăstirile româneşti. Şi-a pus amprenta şi asupra lui emulaţia care-i cuprinsese pe monahii vremii şi pe care el îi cerceta.

„Umblând prin lumea din Răsărit şi Apus, cercetând bibliotecile de pe acolo, adunând ca albina mierea din floarea ştiinţelor, având bucuria de la Domnul Dumnezeu de a întâlni pe Macarie, tipograful, cu care a lucrat la tipărirea sfintelor cărţi şi apoi mitropolit, pe timpul domniei sale; pe patriarhul Nifon, pe care l-a ocrotit şi de la care a învăţat; pe Maxim Brancovici, învăţatul mitropolit sârb, unchiul soţiei sale, Miliţa, grăitu-s-a de Duhul Sfânt, să scrie «învăţăturile» după care să trăiască Ţara Românească şi să domnească urmaşul în domnie, fiul său, Teodosie", scria episcopul Calinic.

Multe dintre sfaturile primite de la patriarhul ajuns sfânt avea să le transpună Neagoe în „învăţăturile către fiul său Teodosie". Scriere care cuprinde preţioase îndemnuri duhovniceşti, dar şi de cârmuire şi administrare a ţării, testamentul lui Neagoe Basarab a fost considerat de marii învăţaţi din toate veacurile de după el o capodoperă, precum şi primul tratat de teologie românească.

Episcopul Argeşului şi Muscelului, PS Calinic Argatu, consideră că „învăţăturile lui Neagoe.." ar trebui să stea alături de Biblie şi de Cartea de rugăciuni la căpătâiul nostru.

Iachint de Vicina

Sfântul ierarh de Vicina a fost primul păstor al Bisericii din Dobrogea şi Ţara Românească, reunită sub conducerea unui singur voievod. Fostul mitropolit al Vicinei, din 1359, a venit la Curtea de Argeş, la cererea lui Alexandru I Basarab, întemeietorul Ţării Româneşti, fiind şi sfetnicul apropiat al marelui domn.

Ca păstor şi părinte sufletesc al românilor dintre Dunăre şi Carpaţi, mitropolitul Iachint a hirotonit preoţi în toate satele, a zidit biserici în cetăţi şi sate, a întemeiat noi mănăstiri şi schituri, a întărit legătura cu Patriarhia de la Constantinopol.

Ajutat de Vladislav I (1364-1377), a încurajat şi susţinut mult monahismul românesc, al cărui început se urcă până în secolul al IV-lea, prin centrul monahal pustnicesc din Munţii Buzăului. Iachint este cel care l-a adus în ţară pe Sfântul Nicodim de la Tismana, care venea din Muntele Athos.

Dionisie cel mic

Dionisie cel mic sau Exiguu s-a născut în jurul anului 470. El însuşi spune unde s-a născut: „Scythia îngrozitoare prin frig şi prin barbari, dar care totdeauna a ridicat oameni plini de căldură şi minunaţi prin blândeţea ţinutei lor". Se crede că şi-a

primit educaţia ortodoxă într-o mănăstire din Scytia Minor (Dobrogea de azi), după mărturisirea sa din prefaţa pe care a scris-o unei cărţi duhovniceşti.

În jurul anului 500, Dionisie se afla la Roma, unde a dus o viaţă duhovnicească deosebită şi unde a şi murit destul de devreme. „Teolog, interpret şi critic, monahul Dionisie este cel care a calculat şi fixat cronologia erei creştine, care cu mici modificări este valabilă până astăzi”, se spune în „Viaţa Sfântului Dionise”.

Sfântul Ioan Cassian, Dionisie cel mic şi „călugării sciţi” - reprezentanţi ai monahismului dobrogean - atestă existenţa monahismului pe aceste meleaguri româneşti, se mai spune în „Viaţa” sa.

Proclamarea locală a canonizării Sfântului voievod Neagoe Basarab al Țării Românești și aducerea moaștelor Sfântului ierarh Nifon și așezarea lor în Catedrala Mitropolitană din Târgoviște

Sâmbătă, 26 septembrie 2009, va avea loc la Catedrala Mitropolitană din Târgoviște, canonizarea Sfântului voievod Neagoe Basarab al Țării Românești, în prezența Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, a unor membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a unor personalități de seamă ale vieții publice, științifice și culturale, după cum informează Biroul de Presă al Arhipiscopiei Târgoviștei.

Dacă în data de 9 iulie 2008, Sf. Sinod al Bisericii noastre a hotărât canonizarea Sfântului voievod Neagoe Basarab al Țării Românești, iar pe 26 octombrie 2008 a avut loc proclamarea generală a canonizării sale, împreună cu alti sfinți, acum va avea loc, în mod solemn, proclamarea locală a canonizării acestui mare voievod al spiritualității și istoriei noastre naționale, care mărturisește, peste timp, prin viața și activitatea sa, că sfințenia poate rodi în orice stare socială, în orice loc și timp, dacă există voință și disponibilitate spre aceasta.

Un alt moment important al sărbătorii din 26 septembrie a.c. este și aducerea moaștelor Sfântului ierarh Nifon, patriarhul Constantinopolului și mitropolitul Țării Românești, de la Mănăstirea Dionisiu-Muntele Athos și de la Catedrala Mitropolitană de la Craiova, și așezarea lor, în Catedrala Mitropolitană din Târgoviște. Marele ierarh este o personalitate teologică și culturală marcantă a veacului al XVI-lea, în Țara Românească, la Târgoviște, strălucit reorganizator al vieții ecleziale și important model de spiritualitate ortodoxă și de ierarh iscusit, pildă de smerenie și de bunătate, dar și exemplu strălucit de de viață duhovnicească.

O făclie de Înviere peste veacuri - Catedrala de la Curtea de Argeş

Aniversarea a 500 de ani de la sfinţirea bisericii Mănăstirii Curtea de Argeş (1517-2017) este un prilej deosebit de a mulţumi cu evlavie lui Dumnezeu pentru darurile revărsate asupra acestui sfânt locaş şi de a pomeni cu recunoştinţă şi veneraţie pe ctitorul acestui aşezământ, Sfântul voievod Neagoe Basarab.

***

Perioada domniei Sfântului voievod Neagoe Basarab pe tronul Ţării Româneşti (1512-1521) a fost marcată de spiritul său înţelept, harnic şi darnic pentru păstrarea credinţei creştine în vremuri grele de stăpânire otomană. Ctitor sau binefăcător al multor lăcaşuri de cult din Ţara Românească (Catedrala Adormirea Maicii Domnului de la Curtea de Argeş, Catedrala Mitropolitană Înălţarea Domnului din Târgovişte, biserica Mănăstirii Snagov, Schitul Ostrov - Călimăneşti, Mănăstirea Dealu, Mănăstirea Tismana, Mănăstirea Cozia, Mănăstirea Glavacioc ş.a.).

Mărinimos sprijinitor al creştinilor din Orient şi Balcani, al mănăstirilor de la Sfântul Munte Athos, de la muntele Sinai, al mănăstirilor Meteore de pe stâncile Tesaliei (Grecia), al Patriarhiei Ierusalimului şi al Patriarhiei Constantinopolului,

Sfântul voievod Neagoe Basarab rămâne în conștiința istoriei neamului şi a Bisericii Ortodoxe ca fiind un mare principe creștin-ortodox, cu viziune largă, apărător al moștenirii bizantine şi cunoscător, în același timp, al culturii europene occidentale a vremii sale.

Însă, momentul culminant al domniei Sfântului Neagoe Basarab, cu ecouri peste veacuri, îl constituie zidirea bisericii de la mănăstirea Curtea de Argeş, situată în centrul vechii cetăți de scaun a primilor domnitori ai Ţării Româneşti. Construită în prima jumătate a secolului al XVI-lea, între anii 1512-1517, pe locul vechii biserici a mitropoliei ce fusese ctitorită de voievodul Vlad dragonul, biserica lui Neagoe Basarab a fost sfinţită cu mare fast la 15 august 1517, de sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, hramul vechii biserici a mitropoliei, care a fost păstrat şi transmis noii ctitorii.

Reflectând preocuparea domnitorului Neagoe Basarab pentru frumusețea artei bizantine, biserica Mănăstirii Curtea de Argeș este o valoroasă capodoperă arhitecturală, grație priceperii meșterilor care au știut să combine şi să armonizeze structuri şi stiluri diferite cu materiale prețioase și decorații fastuoase, într-un stil propriu ce îi asigură unicitatea.

Vechea pictură interioară, de o rară frumusețe artistică, realizată de zugravul român Dobromir din Târgoviște, a fost finalizată în anul 1526. Fragmente ale acestei capodopere murale sunt păstrate la Muzeul Național de Artă din București. Reparată de mai multe ori în istorie, biserica prezintă azi imaginea restaurării finalizată în anul 1885, de arhitectul francez André Lecompte du Noüy, care s-a stabilit definitiv în ţara noastră, mormântul său aflându-se în cimitirul bisericii Sfinţii Voievozi - Flămânzeşti, din Curtea de Argeş.

Străveche vatră monahală, strălucită ctitorie voievodală, necropolă domnească şi scaun episcopal, Catedrala de la Curtea de Argeş a dovedit în istorie că are vocația împletirii timpului cu veșnicia, a artei cu spiritualitatea, a etosului național cu deschiderea spre universal.

Începând cu anul 1914, în biserica episcopală de la Curtea de Argeş au fost înmormântați regii şi reginele României: Carol I şi Elisabeta, Ferdinand şi Maria, iar nu departe de biserică, regele Carol al II-lea.

Desființată ca episcopie în anul 1948 de către regimul comunist, vechea ctitorie domnească a fost readusă la rangul de mănăstire. Însă, în anul 1990, după ce Biserica a primit libertatea de a se exprima şi organiza conform vocației sale,

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât reînființarea Episcopiei Argeșului, iar Preasfințitul Părinte Calinic Argatu (azi Argeşeanul) a fost ales şi întronizat episcop al acestei eparhii (18 noiembrie 1990), primind prin decizie patriarhală misiunea de a se ocupa de organizarea reînființatei eparhii cu sediul în Mănăstirea Curtea de Argeș.

Cu multă osteneală şi zel misionar, noul episcop al Argeşului a desfăşurat în această eparhie o bogată activitate pastoral-liturgică, cultural-educaţională şi social-misionară, slujind „cu timp şi fără timp” Biserica lui Hristos din neamul Basarabilor.

În anul 2009, la propunerea noastră şi cu aprobarea Sfântului Sinod, Episcopia Argeşului şi Muscelului a fost ridicată la treapta de Arhiepiscopie, iar Preasfinţia Sa a devenit arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului, în data de 26 septembrie 2009, odată cu proclamarea locală a canonizării Sfântului voievod Neagoe Basarab, a Sfântului ierarh Iachint de Vicina şi a Sfântului cuvios Ioanichie cel nou de la Muscel. Au fost proclamați sfinți: un domnitor, un ierarh şi un monah isihast, pentru a căror canonizare, Înaltpreasfinţitul Părinte Arhiepiscop Calinic s-a îngrijit îndeaproape de alcătuirea slujbelor, pictarea icoanelor şi tipărirea materialului documentar.

Sărbătoarea de azi, cu multe semnificaţii bisericeşti şi româneşti, ne îndeamnă să păstrăm şi noi dreapta credinţă a sfinţilor şi a înaintaşilor noştri şi să o transmitem generaţiilor viitoare cu evlavie şi dragoste de Biserică şi neam, prin rugăciune şi fapte bune, prin creşterea copiilor şi tinerilor în credința creştin-ortodoxă strămoșească, prin zidirea de lăcașuri sfinte şi prin ajutorarea semenilor noştri aflaţi în sărăcie, suferinţă şi singurătate.

Cu prilejul sărbătorii Sfântului voievod Neagoe Basarab şi aniversării a 500 de ani de la sfințirea bisericii catedrale de la Curtea de Argeş, felicităm pe Înaltpreasfinţitul Părinte arhiepiscop Calinic, pe toţi colaboratorii săi de la Centrul eparhial, pe toţi preoții şi diaconii, monahii şi monahiile, precum şi pe toţi credincioșii eparhiei, dorindu-le multă sănătate, pace, bucurie şi ajutor de la Dumnezeu în toată fapta cea bună.

Preamilostivul Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului voievod Neagoe Basarab şi ale tuturor sfinţilor, să vă binecuvânteze pe toţi cei prezenți la această mare sărbătoare: ierarhi, cler, autorităţi şi credincioşi pelerini, şi să vă răsplătească osteneala şi dărnicia, evlavia şi dorinţa de înnoire şi sfinţire a vieţii, întru mulți şi fericiți ani!

† Daniel
patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

****** Cuvântul Părintelui Patriarh Daniel, rostit la aniversarea a 500 de ani de la sfințirea Catedralei de la Curtea de Argeș (1517-2017), ctitoria Sfântului voievod Neagoe Basarab, marți, 26 septembrie 2017.***

(Foto) Popas la ctitoria Sfântului Voievod Neagoe Basarab de la Curtea de Argeș

foto: Pr. Silviu Cluci

Mănăstirea a fost construită de Neagoe Basarab (1512 - 1517) pe locul vechii mitropolii (1359). Pictura interioară, realizată de zugravul Dobromir, a fost terminată în anul 1526, în timpul domniei lui Radu de la Afumați. Ea este păstrată fragmentar în Muzeul Național de Artă din București. Reparată de câteva ori, biserica a fost restaurată (1875 - 1886) de arhitectul francez André Lecomte du Noüy, discipol al lui Eugène Viollet-le-Duc, care i-a adus și unele modificări care au diminuat valoarea istorică a monumentului. Construită din piatră fățuită și profilată, biserica are un plan triconc, inspirat din planimetria bisericii Vodița II, reluat ulterior și în alte construcții (mitropolia din București, biserica fostei mănăstiri Cotroceni, mănăstirea Tismana etc.).

https://doxologia.ro/locuri-sfinte/popas-la-ctitoria-sfantului-voievod-neagoe-basarab-de-la-curtea-de-arges-galerie-foto

© doxologia.ro

© doxologia.ro

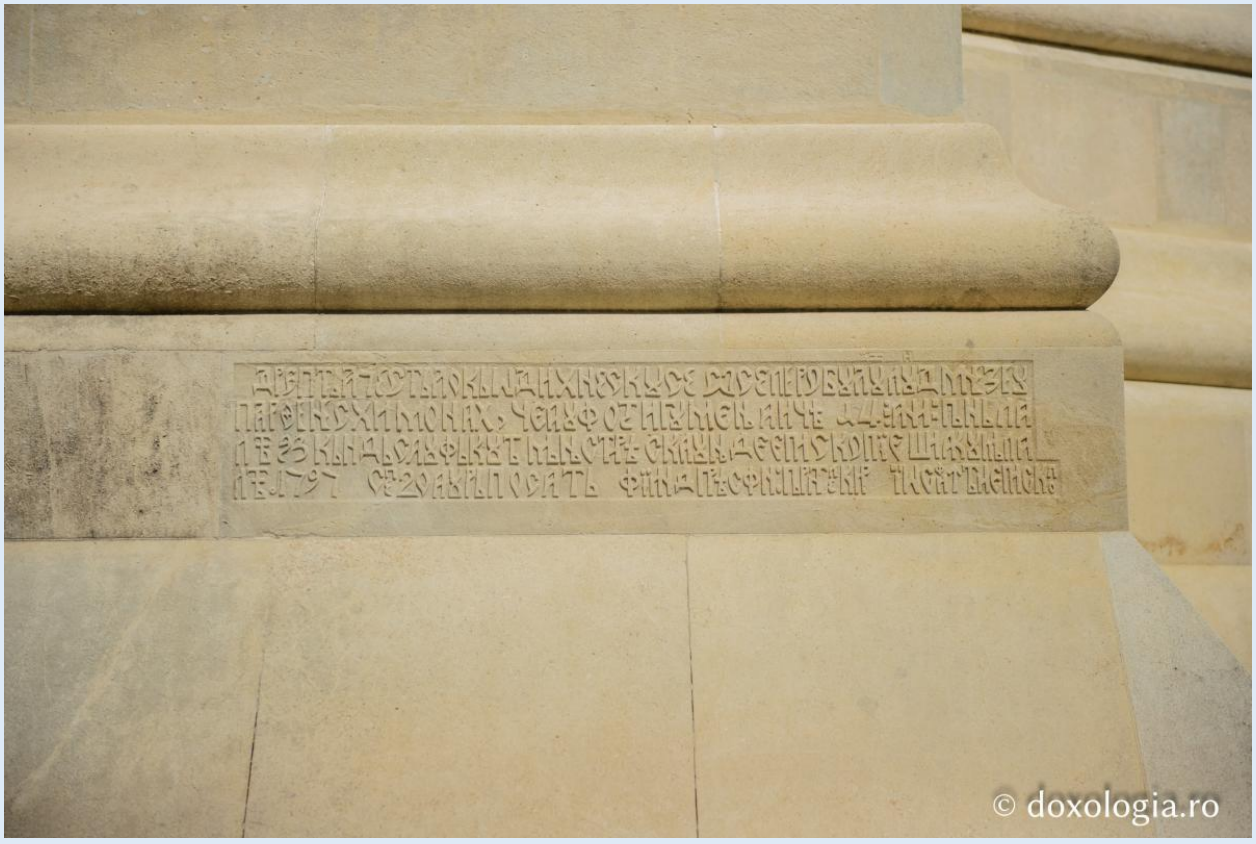
© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

© doxologia.ro

https://doxologia.ro/locuri-sfinte/cea-mai-veche-ctitorie-voievodala-din-tara-romaneasca-biserica-domneasca-din-curtea-de

https://doxologia.ro/imagine/sfanta-filofteia-de-la-curtea-de-arges-galerie-foto

Icoane

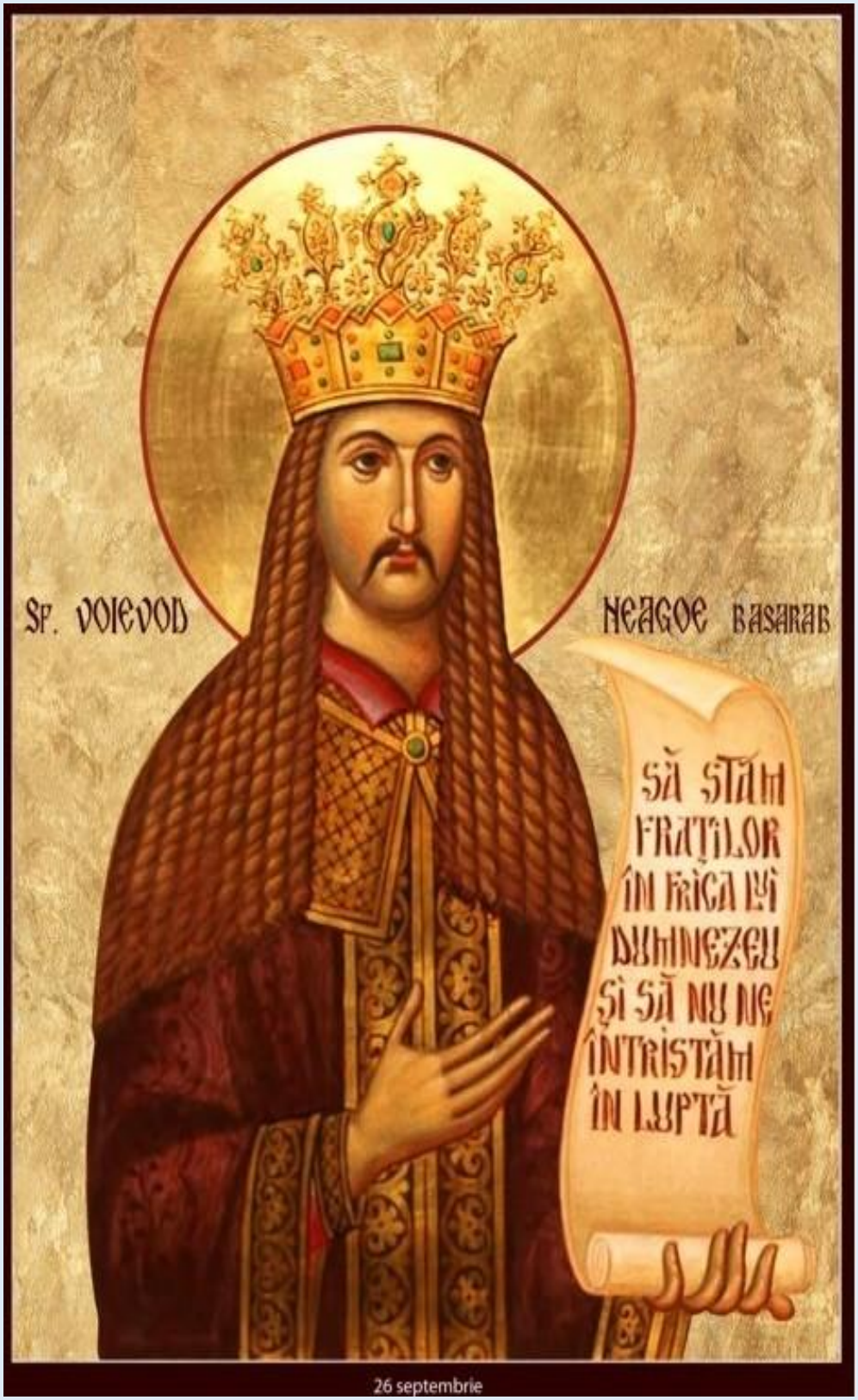
SF. VOIEVOD
NEAGOE BASARAB
SĂ STAU
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU NE
ÎNTRISTĂM
ÎN LUPTĂ
26 septembrie

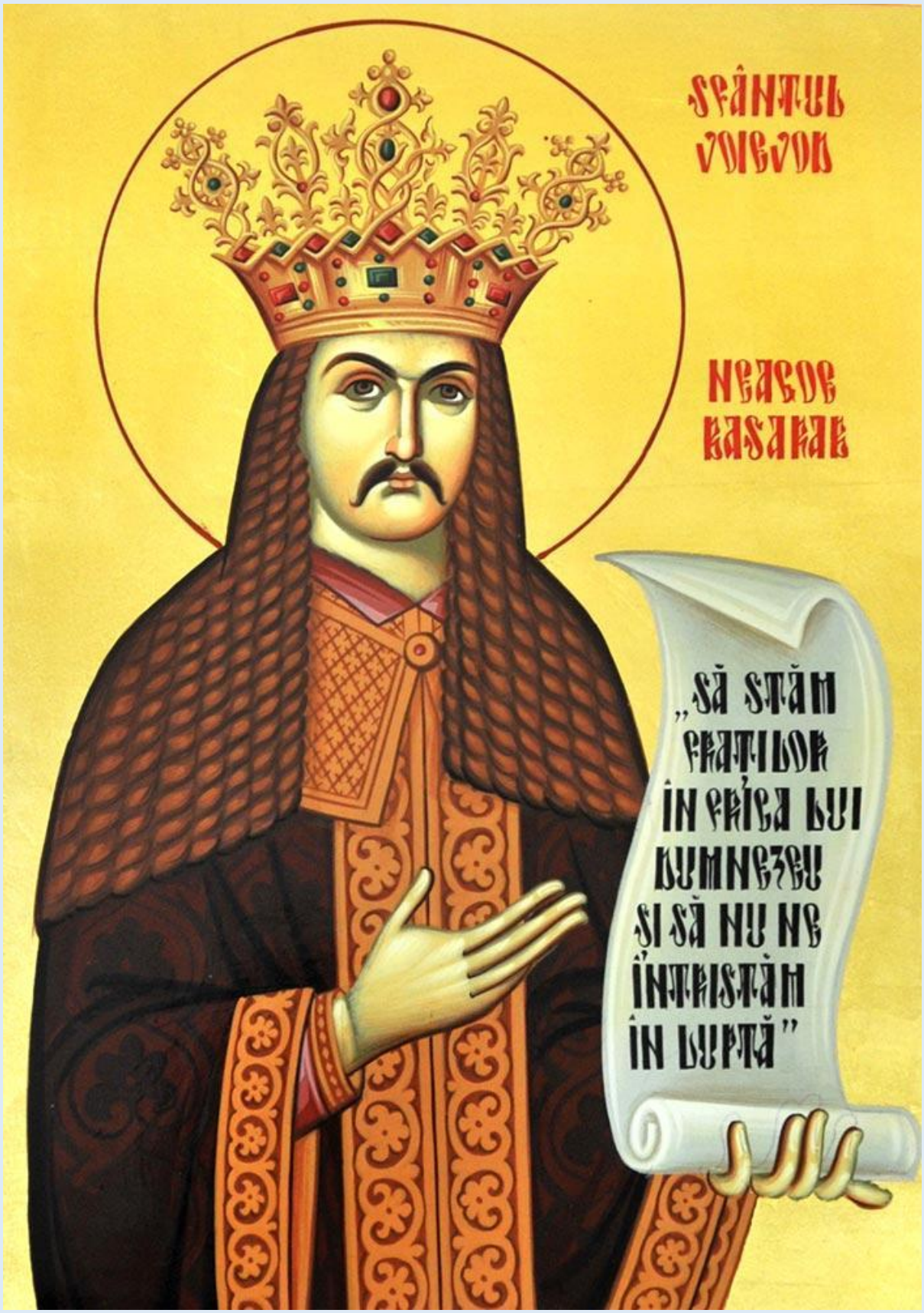
SFÂNTUL VOIEVOD
NEAGOE BASARAB
„SĂ STĂM FRAȚILOR ÎN FRICA LUI DUMNEZEU ȘI SĂ NU NE ÎNTRISTĂM ÎN LUPTĂ”

SFÂNTUL
VOIEVOD
NEAGOE
BASARAB
SĂ STĂM
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU NE
ÎNTRISTĂM
ÎN LUPTĂ

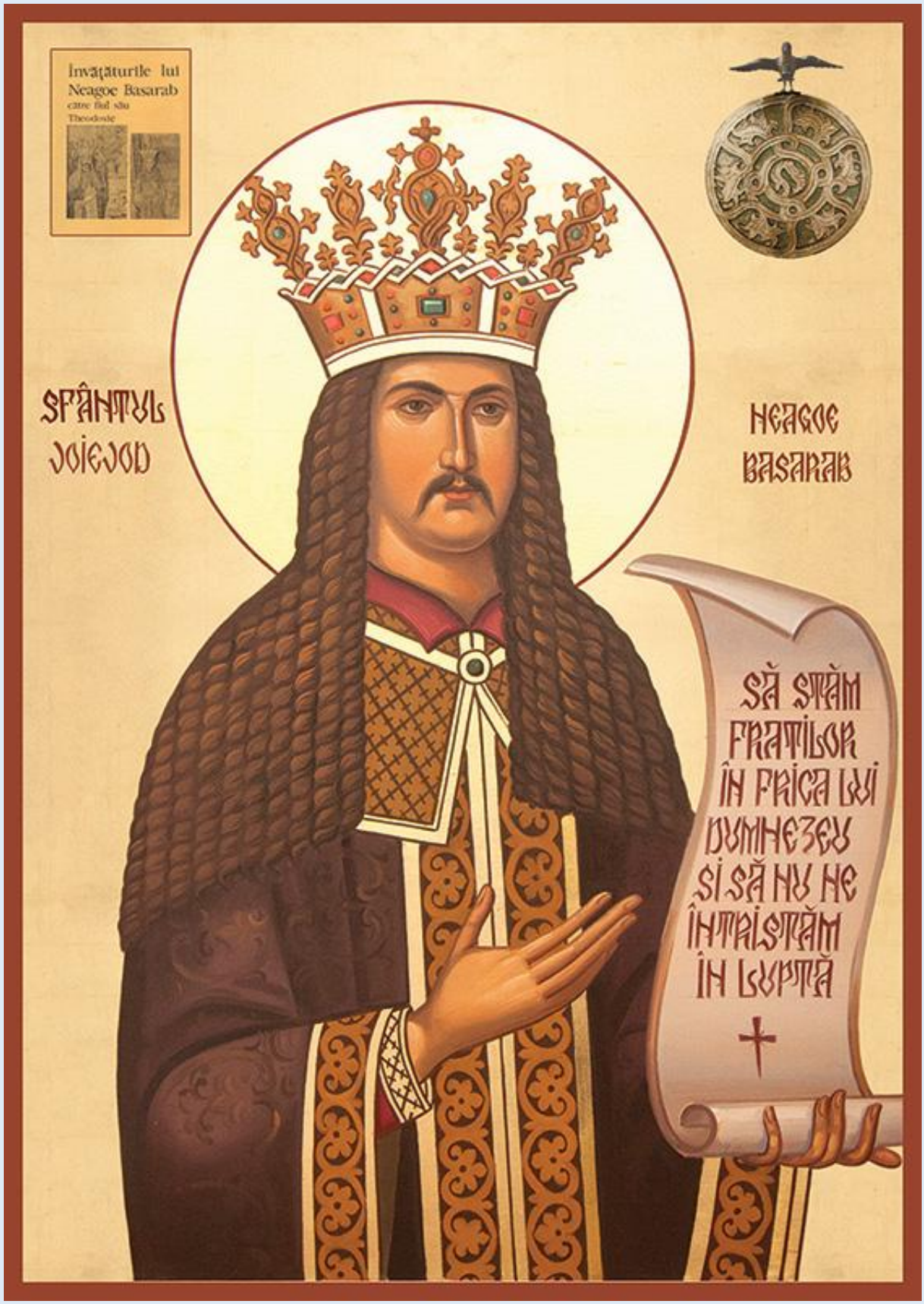
Învățăturile lui
Neagoe Basarab
către fiul său
Theodosie
SFÂNTUL
VOIEVOD
NEAGOE
BASARAB
SĂ STĂM
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU NE
ÎNTRISTĂM
ÎN LUPTĂ

SĂ STĂM
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU NE
ÎNTRISTĂM
ÎN LUPTĂ

SFÂNTUL
VOIEVOD
NEAGOE
BASARAB
SĂ STAM
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU NE
ÎNTRISTĂM
ÎN LUPTĂ

SF. VOIEVOD
NEAGOE
BASARAB
SĂ STĂM
FRAȚILOR
ÎN FRICA LUI
DUMNEZEU
ȘI SĂ NU
NE ÎNTRIS-
TĂM ÎN
LUPTĂ

SF. NEACOE
1512
BASARAB
1521

©doxologia.ro

© ALLNUMIS.COM

© ALLNUMIS.COM

SFÂNTUL
NEAGOE
BASARAB
DOMNUL
ȚĂRII
ROMÂNEȘTI

ΜΡ ΘΥ
SF VOIEVOD NEAGOE BASARAB
ȘI FIUL SĂU TEODOSIE

Sfântul Voievod Neagoe Basarab

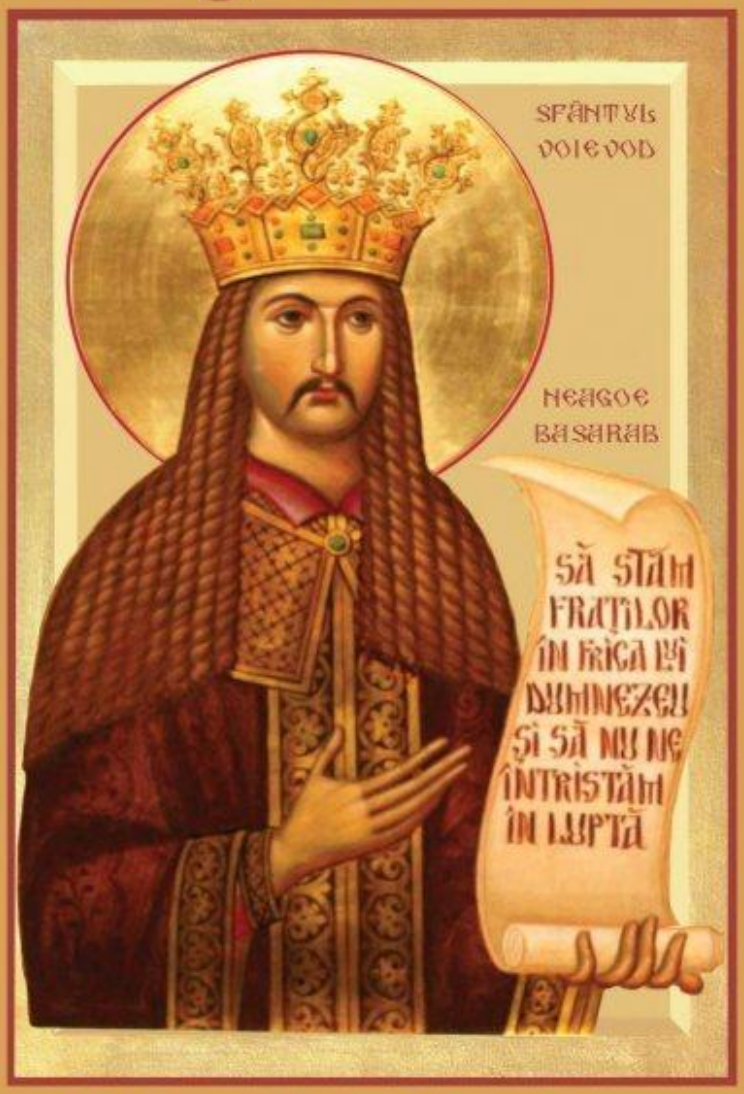

– ctitor de biserici și cultură românească –

Editura *Cuvântul Vieții*
a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei

Bucură-te, Sfinte Neagoe Basarab, rugător fierbinte pentru sufletele noastre!